

Nr 34.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ekonomiska föreningar, m. m.; given Stockholms slott den 26 januari 1951.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed

dels jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1. lag om ekonomiska föreningar;
2. lag angående införande av nya lagen om ekonomiska föreningar;
3. lag angående ändring i lagen den 25 april 1930 (nr 115) om bostadsrättsföreningar;
4. lag om ändrad lydelse av 1 § bokföringslagen den 31 maj 1929 (nr 117); samt
5. lag angående ändring av 54 § lagen den 13 maj 1921 (nr 227) om ackordsförhandling utan konkurs,

dels ock föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till

6. förordning angående ändrad lydelse av 69 § Kungl. Maj:ts förordning den 5 juni 1942 (nr 325) om jordbrukets kreditkassor.

GUSTAF ADOLF.

Herman Zetterberg.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Den genom propositionen föreslagna lagen om ekonomiska föreningar innefattar en genomgripande omarbetning av de i lagen den 22 juni 1911 givna bestämmelserna om ekonomiska föreningar. Begreppet ekonomisk förening har i den nya lagen utformats betydligt snävare än i 1911 års lag. Som ekonomisk förening skall enligt förslaget kunna registreras förening med ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom sådan ekonomisk verksamhet, i vilken medlemmarna delta som avnämare

eller leverantörer eller genom begagnande av föreningens tjänster eller på annat dylikt sätt (1 §). Åtskilliga bestämmelser i förslaget avse att markera skillnaden mellan aktiebolag och föreningar. Sålunda föreslås stadgande i syfte att för föreningsformen reservera sammanslutningar som i princip äro öppna, d. v. s. medgiva inträde av nya medlemmar (11 §). Vidare ha upptagits bestämmelser som giva uttryck för att fördelning av överskott bör ske efter kooperativa grundsatser (18 §).

Beträffande kapitalbildningen inom de ekonomiska föreningarna föreslås regler angående obligatoriskt överförande av vinstmedel till reservfond (17 §). De nuvarande reglerna om det förvaltande organet inom föreningarna, styrelsen, ha kompletterats (21—37 §§) och bestämmelserna om revisionen ha utvidgats (45—51 §§).

Gällande föreningslags regler om styrelsens redovisning äro synnerligen knapphändiga. I detta ämne föreslås mera utförliga regler (38—43 §§), delvis i anslutning till nya aktiebolagslagens föreskrifter. En årlig redovisning föreslås skola ske genom avlämnande av förvaltningsberättelse jämte balansräkning samt vinst- och förlusträkning. Redovisningen skall vara offentlig (44 §).

Propositionen innehåller förslag därom att alla registrerade föreningar skola vara underkastade bokföringsplikt enligt bokföringslagen.

Bland andra betydelsefulla nyheter i förslaget må nämnas regler om fusion mellan föreningar (98 §), om periodisk redovisningsskyldighet även under det förening är i likvidation (86 §) samt om införande av möjlighet att förening, som upphört med sin verksamhet men likväl fortfarande upptages i föreningsregistret, skall kunna avföras ur registret (74 §).

I förslaget till lag angående införande av nya lagen om ekonomiska föreningar ha upptagits bestämmelser som avse att för nu bestående föreningar underlätta övergången till den nya lagen.

Den nya lagstiftningen föreslås skola träda i kraft den 1 januari 1953.

F ö r s l a g
till
L a g
om ekonomiska föreningar.

Häriigenom förordnas som följer.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Förening med ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom sådan ekonomisk verksamhet, i vilken medlemmarna delta som avnämare eller leverantörer eller genom begagnande av föreningens tjänster eller på annat dylikt sätt, må vinna registrering som ekonomisk förening; och skall å sådan registrerad förening tillämpas vad i denna lag stadgas.

2 §.

För ekonomisk förenings förbindelser häfta allenast föreningens tillgångar, förfallna men ej guldna insatser och avgifter inräknade.

3 §.

Innan ekonomisk förening blivit registrerad, kan den ej förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter, ej heller inför domstol eller annan myndighet söka, kära eller svara. Sedan styrelse blivit utsedd, äge den dock föra talan i mål rörande föreningens bildande, så ock eljest vidtaga åtgärd för utbekommande av utfästa insatser eller avgifter.

Handla medlemmar i föreningen eller ock styrelsen eller annan, som enligt denna lag är ställföreträdare för föreningen, å föreningens vägnar innan den registrerats, skola de som deltagit i åtgärden eller beslut därom svara för uppkommande förbindelser, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld.

4 §.

Ekonomisk förening registreras hos länsstyrelsen i det län, där föreningens styrelse enligt stadgarna har sitt säte.

Hos varje länsstyrelse skall föras föreningsregister för inskrivning av de uppgifter, vilka enligt denna lag skola anmälas för registrering eller vilkas intagande i registret eljest är föreskrivet.

Stadgar och firma m. m.

5 §.

För att vinna registrering skall ekonomisk förening bestå av minst fem medlemmar, dock att antalet medlemmar må vara tre eller fyra där minst tre medlemmar utgöras av föreningar, som äro registrerade eller ändock att anse som juridiska personer, samt i enlighet med denna lag hava antagit stadgar ävensom utsett styrelse och revisorer.

6 §.

Föreningens stadgar skola angiva:

1. föreningens firma;
2. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art;
3. den ort inom riket, där föreningens styrelse skall hava sitt säte;
4. den insats med vilken varje medlem skall delta i föreningen, huru insatserna skola göras samt huruvida medlem må delta i föreningen med högre belopp än enkel insats;
5. där regelbundna eller på särskilt beslut om uttaxering beroende avgifter till föreningen skola förekomma, avgifternas belopp eller de högsta belopp vartill de må bestämmas;
6. antalet styrelseledamöter och revisorer eller det högsta och lägsta antal vartill de skola uppgå samt, om för styrelseledamöter eller revisorer skola finnas suppleanter, enahanda uppgift beträffande dem, tiden för styrelseledamöts, revisors och suppleants uppdrag, så ock, där styrelseledamot, revisor eller suppleant skall utses på annat än i denna lag angivet sätt, huru tillsättning skall ske;
7. där fullmäktige skola finnas på sätt i 62 § sägs, deras befogenhet, huru de skola utses och tiden för deras uppdrag;
8. föreningens räkenskapsår;
9. det sätt, varpå kallelse till föreningsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till medlemmarnas eller fullmäktiges kännedom, ävensom den tid före stämman, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna; samt
10. de grunder, enligt vilka skall förfogas över uppkommen vinst, så ock huru vid föreningens upplösning skall förfaras med föreningens behållna tillgångar.

7 §.

Föreningens firma skall innehålla orden »ekonomisk» och »förening» eller förkortningen »ek. för.».

I firman må ej ordet »bolag» eller eljest något, som betecknar ett bolagsförhållande, intagas på sådant sätt att därav kan föränlidas det misstaget att firman innehaves av ett bolag.

Firman skall tydligt skilja sig från andra hos länsstyrelsen förut registrerade ännu bestående föreningsfirmor.

Ej må någon annan än ekonomisk förening i sin firma använda uttrycket ekonomisk förening eller förkortning därav.

8 §.

Ansökan om föreningens registrering skall göras av styrelsen.

Vid ansökningen skola fogas dels två av notarius publicus eller minst två styrelseledamöter bestyrkta exemplar av föreningens stadgar, dels ock avskrift av protokoll vid sammanträde med föreningens medlemmar, utvisande att stadgarna blivit antagna, ävensom av dylikt protokoll eller annan handling, varav framgår att styrelse och revisorer utsetts.

Ansökningen skall innehålla försäkran av styrelsen att medlemmarnas antal uppgår till det i 5 § angivna lägsta antalet eller, där enligt stadgarna eller beslut vid sammanträde med medlemmarna föreningen icke må börja sin verksamhet förrän visst högre medlemsantal uppnåtts, att antalet uppgår härtill. Har i den ordning nu sagts blivit föreskrivet att föreningen icke må börja sin verksamhet förrän visst minimibelopp inbetalats i insatser eller avgifter eller eljest villkor uppställts härför, skall försäkran jämväl av-
givas att villkoret är uppfyllt.

9 §.

Ansökningen om föreningens registrering skall vidare innehålla uppgift om föreningens postadress samt styrelseledamöternas och, där suppleanter utsetts, deras fullständiga namn, medborgarskap och hemvist, så ock förklaring att dessa personer ej äro omyndiga.

I ansökningen skall uppgivas, av vilka och huru föreningens firma skall tecknas, där ej denna befogenhet skall utövas allenast av styrelsen. Skall firman tecknas av annan person än som avses i första stycket, gälle vad där är stadgat även i fråga om sådan firmatecknare.

Har ej envar, som ensam eller gemensamt med annan är bemyndigad att teckna föreningens firma, å ansökningen egenhändigt skrivit sin av vittnen styrkta namnteckning, skall vid ansökningen fogas en särskild bilaga, därå namnteckningen finnes och blivit styrkt av vittnen.

Medlemsförteckning.

10 §.

Över ekonomisk förenings medlemmar skall genom styrelsens försorg hållas förteckning. Denna kan bestå av betryggande lösblads- eller kortsystem. Förteckningen skall för varje medlem innehålla uppgift om hans fullständiga namn och hemvist samt å det antal insatser, med vilket han deltagit i föreningen.

Styrelsen skall hålla medlemsförteckningen tillgänglig för envar som vill taga kännedom om densamma.

Medlem vare berättigad att på begäran erhålla skriftlig uppgift av föreningen om medlemskapet och av honom gjorda insatser.

Medlems intagande och avgång.

11 §.

Ekonomisk förening må icke vägra någon inträde som medlem, såframt ej med hänsyn till arten eller omfattningen av föreningens verksamhet eller föreningens syfte eller annan orsak särskilda skäl äro därtill.

Ansökan om inträde prövas av styrelsen, där ej annorlunda är bestämt i stadgarna. Inträdesansökan skall, om så föreskrives i stadgarna, ske skriftligen och vara försedd med sökandens bevittnade namnunderskrift.

12 §.

Den, till vilken avliden medlems andel övergått på grund av bodelning, arv eller testamente, vare berättigad att i den avlidnes ställe inträda såsom medlem i föreningen, såframt annat icke föranledes av stadgarna.

Anmälan om inträde skall göras senast sex månader efter medlemmens död eller, om den i 15 § avsedda tiden för dödsboets avgång ur föreningen då ännu ej inträffat, senast vid den tiden.

13 §.

Den som efter överlåtelse förvärvat medlems andel skall ansöka om inträde inom sex månader därefter. Antages han, inträder han som medlem i överlåtarens ställe. Söker han ej inträde eller avslås ansökan, äge han den rätt som tillkommer avgången medlem enligt 16 §; och skall tiden för avgången beräknas med utgångspunkt från det ansökningen avlogs eller, om ansökan ej gjorts, ansökningstiden utgick.

Har i stadgarna för förening, där medlemskap är förbundet med ägande eller brukande av fastighet eller drivande av rörelse, föreskrift upptagits om skyldighet för medlem att vid avyttring av fastigheten eller rörelsen eller vid frånträde av brukningsrätten jämväl överlåta andel i föreningen och har i enlighet med sådan föreskrift överlåtelse ägt rum, vare förvärvaren medlem i överlåtarens ställe.

14 §.

Medlem äger uppsäga sig till utträde ur föreningen. I stadgarna må föreskrivas, att uppsägning skall ske skriftligen och uppsägningshandlingen vara försedd med medlemmens bevittnade namnunderskrift. I stadgarna kan ock bestämmas att uppsägning ej får ske förrän efter viss tid, högst två år, från inträdet. Efter medgivande av länsstyrelsen må sagda tid utsträckas till högst fem år.

Medlem må på grund, som kan vara bestämd i stadgarna, uteslutas ur föreningen. Beslut härom fattas, där i stadgarna icke är annorlunda föreskrivet, av föreningsstämman.

15 §.

Avgång ur föreningen äger, utom i fall varom i 68 § andra stycket och 98 § 2 mom. andra stycket sägs, rum vid den utgång av räkenskapsår, vilken infaller näst efter en månad eller efter den i stadgarna bestämda längre tid, högst sex månader, sedan medlemmen uppsagt sig till utträde eller uteslutits eller annan omständighet som föranlett avgången inträffat.

Medlem, som blivit utesluten ur föreningen, vare genast förlustig rätten att deltaga i överläggningar och beslut om föreningens angelägenheter.

16 §.

1 mom. Då medlem avgått, äge han dels sex månader från avgången utfå inbetalda insatser, i den mån föreningens behållna tillgångar enligt den vid tiden för avgången uppgjorda balansräkningen därtill förslå utan anlitande av reservfond eller förnärmande av övriga medlemmars lika rätt, dels ock, i samma ordning som övriga medlemmar, utbekomma vad på den avgångne belöper av beslutad vinstutdelning.

Träder föreningen i likvidation inom sex månader från det medlem avgått eller varder inom samma tid beslut om föreningens försättande i konkurs meddelat, have den avgångne samma rätt att utfå insatser som övriga medlemmar.

Innehålla föreningens stadgar inskränkning i avgående medlems rätt varom nu är sagt, lände den, utom i fall som i 68 § andra stycket och 98 § 2 mom. andra stycket sägs, till efterrättelse.

2 mom. Försättes föreningen i konkurs på ansökan som gjorts inom ett år från det medlem avgick, vare den avgångne pliktig att, såvitt rörer föreningens borgenärers rätt, återbära vad han utfått av sina insatser.

Reservfond och vinstutdelning m. m.

17 §.

1 mom. Av ekonomisk förenings årsvinst, efter avdrag för vad som åtgår till täckande av möjligen förefintlig förlust från föregående år, skola minst fem procent avsättas till reservfond. Har på grund av rörelsens resultat medlemmar eller andra tillgodoförts gottgörelse i form av efterlikvider, återbärningar eller dylikt, skall avsättning därav ske med minst fem procent, även om gottgörelsen icke inräknats i årsvinsten. Till reservfonden skall alltid läggas vad medlem vid avgång ur föreningen icke återfår av sina insatser.

Då reservfonden uppnått ett belopp som jämte inbetalat insatskapital svarar antingen mot fyra tiondelar av det bokförda värdet å föreningens tillgångar eller mot föreningens skulder enligt balansräkningen, må vidare avsättning till fonden upphöra. Ej må dock i något fall avsättning upphöra, med mindre reservfonden motsvarar tjugu procent av det inbetalda insatskapitalet. Innehålla stadgarna bestämmelse om avsättning utöver vad nu sagts, lände det till efterrättelse. Avsättning skall ånyo vidtaga, om fonden nedgår under vad sålunda stadgats.

Nedsättning av reservfonden må beslutas allenast för täckande av förlust, som enligt fastställd balansräkning finnes hava uppstått å föreningens verksamhet i dess helhet och som icke kan ersättas av befintliga till framtida förfogande avsatta medel.

2 mom. Konungen må medgiva förening eller vissa grupper av föreningar undantag, helt eller delvis, från bestämmelserna i 1 mom., om med hänsyn till arten av föreningsverksamheten och övriga omständigheter synnerliga skäl därtill föranleda.

18 §.

Utdelning må ej ske av annat än den vinst, som förefinnes enligt fastställd balansräkning för sista räkenskapsåret, i den mån vinsten icke skall avsättas till reservfonden. Ej heller må utbetalning av gottgörelse, varom förmäles i 17 § 1 mom. och som icke inräknats i årsvinsten, äga rum i vidare mån än att föreskriven avsättning kan ske till reservfonden. I övrigt må utbetalning till medlemmarna av föreningens tillgångar ej verkställas annorledes än genom återbetalning av insatser enligt 16 § 1 mom. eller i samband med nedsättning av insatsernas belopp enligt 68 § sista stycket.

Utdelning, som beräknas annorledes än i förhållande till den omfattning vari föreningens verksamhet tagits i anspråk, må fastställas till högst fem procent för år å inbetalda insatser.

19 §.

Varder vinstutdelning beslutad och verkställd i strid mot vad i 18 § sägs eller mot bestämmelse i föreningens stadgar, vare de, som uppburit sådan utdelning, skyldiga att återbära denna jämte fem procent ränta därå. Samma lag vare, där gottgörelse, varom i 17 § 1 mom. förmäles och som icke inräknats i årsvinsten, utbetalats i strid mot vad i 18 § sägs eller mot bestämmelse i föreningens stadgar och den som mottog gottgörelsen insåg eller bort inse nämnda förhållande.

För brist, som kan uppkomma vid återbäringen, vare de, som medverkat till beslutet om utdelning eller utbetalning eller verkställandet av detta, ansvariga efter de beträffande skadeståndsskyldighet i 106, 108 och 109 §§ stadgade grunderna.

20 §.

Föreningsstämman må ej besluta om användande av föreningens vinstmedel eller övriga tillgångar eller om åtagande av förpliktelser för ändamål, som uppenbarligen är främmande för föreningens syfte. Dock äge stämman använda tillgångar till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål, såvitt det med hänsyn till ändamålets beskaffenhet, föreningens ställning och omständigheterna i övrigt får anses skäligt.

Föreningsstämman må ej heller, med mindre annat följer av stadgarna, besluta om sådan användning av föreningens tillgångar eller eljest om sådan åtgärd, att uppenbarligen fördel beredes vissa medlemmar till nackdel för föreningen eller övriga medlemmar.

Styrelse och firmateckning.**21 §.**

För ekonomisk förening skall finnas en styrelse bestående av minst tre ledamöter. Styrelsen skall förvalta föreningens angelägenheter i enlighet med vad i denna lag är stadgat.

Styrelsen väljes å föreningsstämma; dock må i stadgarna kunna bestämmas, att styrelsen eller ledamot av densamma skall tillsättas i annan ordning.

Styrelseledamot skall utses för tid intill dess stämma som i 57 § 1 mom. sägs hållits och må icke utses för längre tid än till och med den stämma som skall äga rum under tredje räkenskapsåret efter valet. Ändå att den tid för vilken styrelseledamot blivit utsedd ej gått till ända, må han skiljas från uppdraget genom beslut av den som utsett honom. Styrelseledamot äge ock rätt att avgå före utgången av nämnda tid. Anmälan om avgång skall göras hos styrelsen samt, där styrelseledamot ej är vald å föreningsstämma, hos den som tillsatt honom.

Om styrelseledamot, som är vald å föreningsstämma, entledigas eller eljest avgår eller avlider eller hinder för honom att vara styrelseledamot uppkommer enligt 22 § och suppleant ej finnes, åligger det övriga styrelseledamöter att ofördröjligen föranstalta om val av ny ledamot för återstående mandattid. Meddelas icke annan föreskrift i stadgarna, må dock med valet anstå till nästa stämma där styrelseval skall äga rum, såframt styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter samt antalet ej understiger tre.

22 §.

Styrelseledamot skall vara myndig och, där ej för särskilt fall Konungen eller myndighet Konungen förordnar annat tillåter, här i riket bosatt svensk medborgare.

Styrelseledamot skall vara medlem i föreningen. Dock må även den vara styrelseledamot som enligt lag är ställföreträdare för medlem samt, där juridisk person är medlem, den som är ledamot av styrelsen för den juridiska personen eller delägare i densamma. Jämväl eljest må, där det för visst eller vissa särskilt angivna fall i stadgarna medgives, annan än medlem vara styrelseledamot.

23 §.

Vad i denna lag är stadgat om styrelseledamot skall i tillämpliga delar gälla beträffande suppleant.

I stadgarna må närmare bestämmelser upptagas om de förutsättningar, under vilka suppleant äger inträda i tjänstgöring, så ock, där flera suppleanter skola finnas, om ordningen för deras inträde. Sådana bestämmelser må jämväl meddelas av den som utsett suppleanten. Bestämmelse som i detta stycke sägs må ej registreras.

24 §.

Det åligger styrelsen att sörja för en sådan organisation av föreningens verksamhet, som med hänsyn till föreningens förhållanden må anses tillfredsställande, att utöva tillsyn över befattningshavare hos föreningen samt att tillse att erforderliga upplysningar angående föreningens förhållanden komma styrelsen till handa på lämpligt sätt och vid lämpliga tider. Styrelsen skall ock sörja för att föreningens bokföring fullgöres i överensstämmelse med lag samt att medelsförvaltningen är ordnad på betryggande sätt ävensom att behörig kontroll häröver finnes.

När på grund av inträffade förluster eller eljest anledning föreligger till antagande, att föreningens ställning kommer att utvisa fortgående försämring, så att föreningens skulder icke bliva täckta av tillgångarna, åligger det styrelsen att ofördröjligen till stämmans prövning hänskjuta frågan om föreningen skall träda i likvidation.

25 §.

Inom styrelsen skall en ledamot vara ordförande.

Det åligger ordföranden att tillse att sammanträden hållas då så erfordras.

Vid styrelsens sammanträden skola föras protokoll, vilka skola till riktheten bestyrkas av ordföranden. Ledamot av styrelsen är berättigad att på begäran få särskild från styrelsens beslut avvikande mening antecknad till protokollet. Protokollen skola föras i nummerföljd och förvaras på betryggande sätt.

26 §.

Styrelsen är beslutför, där de vid sammanträde tillstädesvarandes antal överstiger hälften av hela antalet styrelseledamöter, såframt ej för beslutförhet högre antal föreskrivits i stadgarna. Ärende må dock icke företagas, med mindre såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter eller, vid förfall för någon av dem, suppleant för honom erhållit tillfälle att deltaga i ärendets behandling.

Såsom styrelsens beslut gälle, där föreskrift om särskild röstpluralitet ej givits i stadgarna, den mening, om vilken de flesta röstande förena sig, och vid lika röstetal den mening som biträdades av ordföranden. Är styrelsen icke fulltalig, må beslut anses föreligga allenast där av de tillstädesvarande ett antal överstigande en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter enat sig.

27 §.

Ledamot av styrelsen äge ej deltaga i behandling av fråga rörande avtal mellan honom och föreningen. Ej heller må han deltaga i behandling av fråga om avtal mellan föreningen och tredje man, såframt han i frågan äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot föreningens. Vad sålunda är stadgat äge motsvarande tillämpning beträffande gåva från för-

eningen, så ock beträffande rättegång eller annan talan mot styrelseledamoten eller tredje man.

28 §.

Styrelsen äger, i den mån annat icke följer av vad i denna lag är stadgat, att ej mindre handla å föreningens vägnar i förhållande till tredje man än även företräda föreningen inför domstolar och andra myndigheter. Samma behörighet tillkommer ock den eller dem som efter vad i 29 och 30 §§ sägs äga teckna föreningens firma (firmatecknare); dock äga de, som allenast gemensamt må utöva firmateckningsrätt, endast gemensamt företräda föreningen.

29 §.

Bemyndigande för styrelseledamot, styrelsesuppleant eller annan att teckna föreningens firma må meddelas av styrelsen, där ej i stadgarna eller genom beslut av föreningsstämman gjorts inskränkning i detta avseende. Bemyndigande må dock ej lämnas den som är omyndig och, vad angår annan än styrelseledamot eller styrelsesuppleant, utan tillstånd av Konungen eller myndighet Konungen förordnar den som icke är här i riket bosatt svensk medborgare.

Styrelsen må när som helst återkalla bemyndigande att teckna föreningens firma.

30 §.

Då bemyndigande att teckna föreningens firma meddelas, äger styrelsen föreskriva, att rätten till firmateckning får av två eller flera personer utövas allenast gemensamt.

Föreskrives annan inskränkning i rätten att teckna föreningens firma än i första stycket sägs, må den ej registreras.

31 §.

Styrelsen eller annan, som jämlikt 28 § är ställföreträdare för föreningen, må ej förfoga över dess tillgångar eller ikläda den förpliktelser eller eljest vidtaga åtgärd i strid mot vad i 20 § första stycket första punkten och andra stycket är stadgat beträffande föreningsstämma. Styrelsen äger dock till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål använda tillgång, som i förhållande till föreningens ställning är av ringa betydelse.

32 §.

I förhållande till föreningen åligger det styrelsen och annan ställföreträdare för föreningen att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter som meddelas i stadgarna eller av föreningsstämma. Annan ställföreträdare än styrelsen vare ock skyldig att ställa sig till efterrättelse föreskrift som meddelas av styrelsen. Dock må styrelsen och annan ställföreträdare för föreningen icke efterkomma föreskrift, där den finnes såsom stridande

mot denna lag eller stadgarna ej vara gällande, icke heller föreskrift av föreningsstämma om sådan åtgärd avseende förvaltningen av föreningens angelägenheter, vars verkställighet styrelsen finner innebära ett uppenbart åsidosättande av föreningens intressen.

Den som enligt 27 § icke må för föreningen deltaga i behandling av fråga om avtal äge ej heller befogenhet att utan särskilt uppdrag av styrelsen företräda föreningen i avseende å avtalet.

33 §.

Har styrelsen eller annan ställföreträdare för föreningen företagit rättshandling å föreningens vägnar men därvid handlat i strid mot vad i 31 § är stadgat eller mot föreskrift, som avses i 32 §, eller eljest överskridit sin befogenhet, vare rättshandlingen ej gällande mot föreningen, såframt tredje man insåg eller bort inse att sådant överskridande förelåg.

Har styrelsesuppleant utövat styrelseledamots befogenhet, vare det förhållandet, att förutsättning för hans inträde i styrelseledamots ställe saknades, utan verkan gentemot tredje man, där denne ej insåg eller bort inse nämnda förhållande.

34 §.

Den som äger företräda föreningen må ej föryttra eller med inteckning för gäld belasta föreningens fasta egendom eller tomträtt, utan så är att han enligt stadgarna äger sådan befogenhet eller ock föreningsstämman därtill bemyndigat honom. Sådant bemyndigande kan begränsas att avse viss egendom och må icke i något fall gälla utöver två år.

Har åtgärd som i första stycket avses företagits utan vederbörligt bemyndigande och vill föreningen klandra åtgärden, skall föreningen väcka talan därom inom aderton månader sedan lagfart, inskrivning eller inteckning beviljades. Försummas det, vare rätt till talan förlorad.

35 §.

Skriftlig handling, som utfärdas för förening, bör undertecknas med föreningens firma, och skola de som teckna firman därvid underskriva sina namn.

Har styrelsen eller annan ställföreträdare för föreningen utfärdat handling utan firmateckning och framgår icke av dess innehåll, att den utfärdats å föreningens vägnar, svare de som undertecknat handlingen för vad genom handlingen må hava slutits, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld. Sådan ansvarighet skall dock ej åvila undertecknarna, där av omständigheterna vid handlingens tillkomst framgick, att den utfärdades för föreningen, samt den till vilken handlingen ställts av föreningen erhåller behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det begäran därom framställts eller personlig ansvarighet gjorts gällande mot undertecknarna.

36 §.

Angående behörighet för styrelseledamot, så ock för den som eljest, ensam eller gemensamt med annan, bemyndigats teckna föreningens firma, att mottaga delgivning i rättegång mot föreningen är stadgat i rättegångsbalken; och skall vad i sådant avseende gäller äga tillämpning jämväl då annat meddelande skall delgivas föreningen.

Vill styrelsen väcka talan mot föreningen, skall styrelsen utlysa föreningsstämma för val av ombud att föra föreningens talan i tvisten. Stämning delgives genom att föredragas å stämman.

37 §.

Sker ändring i avseende å de till styrelseledamöter eller styrelsesuppleanter utsedda personerna eller i fråga om rätten att teckna föreningens firma eller ändras föreningens postadress, skall styrelsens ordförande där- om ofördröjligen göra anmälan för registrering. Å denna anmälan skall i tillämpliga delar gälla vad i 9 § sägs. Rätt att göra anmälan tillkommer den som beröres av anmälingen.

Styrelsens årsredovisning.

38 §.

Det åligger styrelsen att för varje räkenskapsår avgiva redovisning för förvaltningen av föreningens angelägenheter genom avlämnande av berättelse rörande verksamheten under året (förvaltningsberättelse) jämte redogörelse för föreningens ställning vid räkenskapsårets utgång (balansräkning) samt för intäkter och kostnader under året (vinst- och förlusträkning). Redovisningshandlingarna skola vara underskrifna av samtliga styrelseledamöter.

Minst en månad före den föreningsstämma, å vilken redovisningshandlingarna och revisorernas berättelse skola framläggas, skall styrelsen till revisorerna i huvudskrift eller avskrift avlämna redovisningshandlingarna för det förflutna räkenskapsåret.

39 §.

Räkenskapsår skall vara helt år, dock må räkenskapsår vid verksamhetens början ävensom vid omläggning av räkenskapsår avse del av år eller utsträckas att omfatta högst aderton månader.

40 §.

Jämte vad i bokföringslagen är stadgat skola i avseende å föreningsinventarium, balansräkning samt vinst- och förlusträkning gälla följande bestämmelser.

1 mom. Tillgångar som äro avsedda till stadigvarande bruk för föreningen (anläggningstillgångar) må upptagas till högst det belopp, vartill

kostnaderna för deras anskaffning eller tillverkning uppgått, ökat med de kostnader som föreningen under räkenskapsåret nedlagt för förbättring därå eller som i sådant avseende balanserats från tidigare räkenskapsår. Avskrivning skall dock årligen ske med belopp, som motsvarar tillgångarnas värdeminskning på grund av ålder och nyttjande eller annan orsak, så att anskaffnings- eller tillverkningsvärdet jämte angivna förbättringskostnader blir helt avskrivet under den tidrymd tillgången kan beräknas vara användbar för föreningen.

Aktier och andra andelsrättigheter samt obligationer och andra fordringar, avsedda att stadigvarande innehavas av föreningen, anses som anläggningstillgångar och må upptagas till högst det belopp, vartill kostnaderna för tillgångarnas anskaffning uppgått. Avskrivning därå skall ske i den mån det finnes erforderligt för att tillgångens bestående värde icke skall överskridas.

2 mom. Utan hinder av vad ovan stadgats må andra anläggningstillgångar än i 1 mom. andra stycket sägs, vilka måste anses äga ett bestående värde väsentligt överstigande det belopp vartill de äro uppförda i närmast föregående balansräkning, upptagas till högst detta värde, såframt det belopp varmed uppskrivning sker användes till erforderlig avskrivning på värdet av andra anläggningstillgångar. I fråga om fast egendom må dock uppskrivning ej ske över senast fastställda taxeringsvärdet.

Har fordran, som skall anses som anläggningstillgång, i närmast föregående balansräkning såsom osäker eller värdelös icke upptagits till det belopp varå den lyder, må fordringen det oaktat upptagas till belopp varmed den beräknas komma att inflyta även om detta belopp överstiger det i den närmast föregående balansräkningen upptagna, dock högst till anskaffningskostnaden.

3 mom. Anläggningstillgång må ej i vidare mån än som följer av vad i 1 och 2 mom. är för varje särskilt fall stadgat upptagas till högre belopp än det vartill den varit uppförd i närmast föregående balansräkning.

4 mom. Andra tillgångar än anläggningstillgångar (omsättningstillgångar) må ej upptagas vare sig över försäljningsvärdet efter avdrag för försäljningskostnaderna eller till högre belopp än det vartill kostnaderna för deras anskaffning eller tillverkning uppgått.

5 mom. Har föreningen övertagit rörelse mot vederlag som överstiger värdet av de med rörelsen övertagna tillgångarna, må skillnaden (affärsvärde, goodwill) kunna upptagas såsom anläggningstillgång i särskild post. Å denna tillgång skall årligen avskrivas skäligt belopp, dock minst en tiondel.

41 §.

Vid uppställande av balansräkningen skola bestämmelserna här nedan iakttagas.

1 mom. Följande poster skola upptagas var för sig, dock att ytterligare

fördelning i poster skall äga rum, där det med hänsyn till verksamhetens art och omfattning samt föreningens förhållanden i övrigt må anses påkallat:

A. Bland tillgångarna.

I. Anläggningstillgångar.

1. jordbruks- och skogsfastigheter;
2. fabriksfastigheter med därtill hörande anläggningar samt andra fastigheter;
3. maskiner, vare sig de äro att hänföra till fast egendom eller ej, inventarier och dylikt;
4. aktier och andra andelsrättigheter samt obligationer och andra fordringar, avsedda att stadigvarande innehavas av föreningen.

II. Omsättningstillgångar.

1. lager av färdiga varor, av varor under tillverkning samt av råvaror, hjälp- och driftsmaterial;
2. aktier och andra andelsrättigheter samt obligationer och andra fordringar, som icke falla under I 4 eller avses i II 3 och 4;
3. accepterade växlar;
4. kontanta penningar, checkar och banktillgodohavanden.

III. Förlust å föreningens verksamhet,

- a) balanserad förlust,
- b) nettoförlust för räkenskapsåret.

B. Bland skulderna.

I. Inbetalda insatser.

II. Reservfonden och andra fonder, var för sig.

III. Långfristiga skulder.

IV. Kortfristiga skulder.

V. Oguldna skatter, belöpande på tiden före räkenskapsårets utgång.

VI. Vinst å föreningens verksamhet,

- a) balanserad vinst,
- b) nettovinst för räkenskapsåret.

2 mom. Fordran å insats må icke upptagas som tillgång.

Redovisningen av inbetalda insatser må ske sålunda att i balansräkningen anmärkes hela insatskapitalet med angivande av vad härav icke är guldmetall samt skillnaden utföres såsom särskild skuldpost.

3 mom. Vid posten balanserad vinst skall angivas beloppet av hela vinsten enligt balansräkningen för nästföregående räkenskapsår samt huru vinsten disponerats.

4 mom. I balansräkningen skall anmärkas sammanlagda beloppet av föreningens borgens- och övriga ansvarsförbindelser, i den mån de icke upptagits bland skulderna, ävensom av föreningen ställda panters sammanlagda värde enligt balansräkningen. I fråga om inteckningar skall sammanlagda beloppet angivas dels för inteckningar i fast egendom, dels för för-

lagsinteckningar och dels för andra inteckningar i lös egendom med angivande av egendomens slag.

I balansräkningen skall ock anmärkas sammanlagda beloppet för år av pensioner, utgående på grund av förpliktelser vilka ej upptagits såsom skuld i balansräkningen. Pensionsförpliktelse, som i närmast föregående balansräkning upptagits såsom skuld, skall fortfarande redovisas som sådan.

42 §.

Vinst- och förlusträkningen skall uppställas så, att en med hänsyn till föreningens förhållanden tillfredsställande redovisning erhålles för huru vinsten eller förlusten för räkenskapsåret uppkommit.

Följande poster skola upptagas var för sig, dock att ytterligare fördelning i poster skall äga rum, där det med hänsyn till verksamhetens art och omfattning samt föreningens förhållanden i övrigt må anses påkallat:

A. Bland intäkterna.

1. intäkten av föreningens rörelse. Driver föreningen av varandra väsentligen oberoende rörelsegrenar, skall intäkten av varje sådan rörelsegren särskilt redovisas, där det ej finnes kunna lända till förfång för föreningen. Vid intäktens beräkning må avdrag ej göras för omkostnader, som skola särskilt redovisas under B 2—6, dock att de under B 4 och B 5 angivna kostnaderna må avdragas, därest de särskilt anmärkas i vinst- och förlusträkningen;

2. vinstutdelning å aktier eller andra andelar samt räntor;
3. andra intäkter, som ej härleda sig från rörelsen;
4. vederlagsfria eller andra extraordinära förvärv;
5. nettoförlust å föreningens verksamhet under räkenskapsåret.

B. Bland kostnaderna.

1. förlust å föreningens rörelse eller å sådan rörelsegren, för vilken särskild redovisning skall lämnas efter vad under A 1 sägs;

2. räntor;
3. skatter;

4. avskrivningar på värdet av anläggningstillgångar eller avsättningar till värdeminskningskonton för sådana tillgångar, därvid beloppets fördelning på de under särskilda poster i balansräkningen upptagna tillgångarna skall angivas;

5. allmänna förvaltningskostnader;
6. extraordinära kostnader och förluster;
7. nettovinst å föreningens verksamhet under räkenskapsåret.

43 §.

1 mom. I förvaltningsberättelsen skall upplysning lämnas om hela intäkten av föreningens rörelse under räkenskapsåret (omsättningssumman) samt om sådana till medlemmar eller andra utgående efterlikvider, åter-

bäringar eller liknande ersättningar som icke inräknats i årsvinsten, där ej upplysning i nämnda hänseenden lämnas i vinst- och förlusträkningen. Vidare skall i förvaltningsberättelsen, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för föreningen, upplysning lämnas om väsentliga förändringar i medlemsantalet samt om andra för bedömningen av föreningens ställning och resultatet av dess verksamhet samt styrelsens förvaltning viktiga förhållanden, vilka ej framgå av balansräkningen eller vinst- och förlusträkningen, så ock om händelser av väsentlig betydelse för föreningen, jämväl där de inträffat efter räkenskapsårets slut.

I den mån motsvarande uppgifter ej intagits i balansräkningen, skall i förvaltningsberättelsen uppgift lämnas beträffande fastigheter om taxeringsvärden och brandförsäkringsbelopp samt beträffande maskiner, inventarier och andra dylika anläggningstillgångar om brandförsäkringsbelopp, med fördelning av nämnda värden och belopp såvitt möjligt på de under särskilda poster i balansräkningen upptagna tillgångarna.

Där medelantalet i föreningens tjänst under räkenskapsåret anställda överstiger tio, skall i förvaltningsberättelsen uppgivas medelantalet anställda arbetare samt medelantalet övriga anställda. För sådant fall skall ock, i den mån motsvarande uppgifter ej lämnas i vinst- och förlusträkningen, i särskilda poster upptagas sammanlagda beloppet av utbetalda löner och ersättningar under räkenskapsåret dels till arbetare, dels till styrelsen och andra personer i ledande ställning, dels ock till övriga befattningshavare hos föreningen.

2 mom. Om uppskrivning av anläggningstillgångar verkställt för räkenskapsåret, skall i förvaltningsberättelsen redogörelse lämnas för grunden till uppskrivningen, för det belopp varmed uppskrivning skett och för användningen av beloppet.

Har beträffande tillgångars redovisning såsom anläggnings- eller omsättningstillgångar, beträffande avskrivning på anläggningstillgångar, beträffande omsättningstillgångars värdering eller i andra hänseenden sådan ändring i förhållande till tidigare balansräkning eller vinst- och förlusträkning vidtagits, som i avsevärd mån påverkat årsresultatet eller eljest är av större vikt, skall redogörelse därför lämnas i förvaltningsberättelsen.

Styrelsen skall i förvaltningsberättelsen framställa förslag om avsättning till reservfond, där sådan avsättning skall ske, så ock i övrigt förslag i anledning av föreningens vinst eller förlust enligt balansräkningen.

44 §.

Styrelsen skall senast sju månader efter räkenskapsårets utgång i huvudskrift eller avskrift hålla redovisningshandlingarna för året jämte revisionsberättelsen ävensom protokoll eller annan handling, utvisande föreningsstämmans beslut i anledning av den framlagda balansräkningen, hos föreningen tillgängliga för envar som vill taga kännedom om desamma.

Inom samma tid vare styrelsen jämväl skyldig att efter anmodan av länsstyrelsen dit insända avskrift av nämnda handlingar.

Revision.**45 §.**

Styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper skola granskas av en eller flera revisorer. Revisor utses å föreningsstämma, såframt ej enligt stadgarna revisor skall tillsättas i annan ordning.

Revisorer skola utses för tid intill dess stämma som i 57 § 1 mom. sägs hållits och må icke utses för längre tid än till och med den stämma som skall äga rum under andra räkenskapsåret efter det de utsetts. Revisor må, ändå att den tid för vilken han blivit utsedd ej gått till ända, skiljas från uppdraget genom beslut av den som utsett honom. Om revisor, som är vald å föreningsstämma, entledigas eller eljest avgår eller avlider eller hinder, som i 46 § 1 mom. avses, att vara revisor för honom uppkommer och suppleant ej finnes, åligger det styrelsen att ofördröjligen föranstalta om val av ny revisor.

Den som utsetts till revisor skall därom ofördröjligen underrättas, om han valts å föreningsstämma, genom styrelsens försorg och eljest av den som tillsatt honom.

46 §.

1 mom. Revisor skall vara myndig och, där ej för särskilt fall Konungen eller myndighet Konungen förordnar annat tillåter, här i riket bosatt svensk medborgare. Revisor skall hava den erfarenhet beträffande bokföring och insikt i ekonomiska förhållanden, som med hänsyn till föreningens verksamhet erfordras för uppdraget.

Ej må den vara revisor, som är befattningshavare hos föreningen eller under det sistförflutna året handhaft bokföring eller medelsförvaltning för föreningen eller som intager en underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot eller till befattningshavare hos föreningen, åt vilken uppdragits att ombesörja bokföringen eller medelsförvaltningen eller kontrollen däröver, ej heller styrelseledamots eller sådan befattningshavares make eller den, som med honom är i rätt upp- eller nedstigande skyldskap eller svågerlag eller är hans syskon eller med honom är i det svågerlag, att den ene är gift med den andres syskon.

2 mom. Firmes hos sammanslutning med ändamål att handhava gemensamma uppgifter för föreningar särskilt revisionsorgan inrättat, må sammanslutningen eller, där revisionsorganet utgör juridisk person, denna kunna utses till revisor. Till revisionens förrättande skall sålunda tillsatt revisor utse för uppdraget lämpad person, och gälle i fråga om honom i tillämpliga delar vad i denna lag stadgas om revisor. Ersättningsskyldighet, som kan uppkomma för den som förrättat revisionen, skall åvila jämväl den som utsett honom.

47 §.

Hava revisorer ej utsetts till föreskrivet antal eller hava revisorer utsetts utan iakttagande av bestämmelserna i 46 § 1 mom., åligger det styrelsen

och styrelseledamot att ofördröjligen anmäla förhållandet för länsstyrelsen. Anmälan må göras även av föreningsmedlem, röstberättigad, som ej är medlem, eller borgerär.

På anmälan varom i första stycket sägs skall länsstyrelsen, i fall då revisorer icke utsetts till föreskrivet antal, förordna revisorer. Är revisor omyn- dig eller har någon, som ej är här i riket bosatt svensk medborgare, utan vederbörligt tillstånd utsetts till revisor eller har någon utsetts till revisor i strid mot vad i 46 § 1 mom. andra stycket stadgas, skall på anmälan där- om länsstyrelsen förklara honom entledigad och förordna revisor i hans ställe. Har anmälan ej gjorts av styrelsen, skall före besluts meddelande tillfälle beredas styrelsen att yttra sig i ärendet. Förordnande av revisor skall avse tid till dess annan revisor blivit i föreskriven ordning utsedd.

Revisor, som utses enligt denna paragraf, vare berättigad att av förening- en erhålla skäligt arvode.

48 §.

Hos länsstyrelsen må påkallas utseende av en revisor att med övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper eller att företaga granskning av viss åtgärd eller av vissa räkenskaper. Förslag härom skall väckas å föreningsstämma. Har försla- get å föreningsstämma antagits eller ock biträtts av minst en tiondel av samtliga röstberättigade, åligger det styrelsen att inom en vecka hos läns- styrelsen göra framställning om utseende av revisor. Försummas det, stånde varje röstberättigad fritt att göra sådan framställning.

Avser uppdraget granskning av viss åtgärd eller av vissa räkenskaper, skall till föreningsstämma avgivas särskilt yttrande över granskningen.

Revisor, som utses enligt denna paragraf, vare berättigad att av för- eningen erhålla skäligt arvode.

49 §.

Om det revisor åvilande granskningsarbetet är av större omfattning, vare han berättigad att därtill anlita hos honom för biträde i revisionsverksam- het anställd, lämplig person såsom medhjälpare efter vad med hänsyn till arbetets art får anses tillbörligt.

Revisor som utsetts enligt 45 § må med styrelsens samtycke även eljest anlita medhjälpare vid granskningen av styrelsens förvaltning och förening- ens räkenskaper, såframt det för visst fall finnes erforderligt med hänsyn till omfattningen av föreningens verksamhet och andra på revisionsuppdra- gets fullgörande inverkan omständigheter.

Lämnas ej samtycke, varom i andra stycket sägs, inom två veckor efter det revisor hos styrelsen begärt att få anlita medhjälpare, äger revisorn hänskjuta frågan till länsstyrelsens avgörande. Länsstyrelsen prövar fram- ställningen och skall före besluts meddelande bereda föreningens styrelse tillfälle att yttra sig i ärendet.

50 §.

Det åligger revisorerna att vidtaga de åtgärder som äro erforderliga för ett behörigt fullgörande av revisionsuppdraget. Särskilt åligger det revisorerna

att granska föreningens böcker och andra räkenskaper,

att verkställa inventering eller kontrollera verkställd inventering av föreningens kassa och övriga tillgångar,

att tillse huruvida föreningens bokföring och medelsförvaltning så ock kontrollen därav äro tillfredsställande,

att taga del av protokoll från föreningsstämmor och andra sammanträden, samt

att, sedan de årliga redovisningshandlingarna avgivits, tillse att föreningens tillgångar icke upptagits för högt och skulderna icke för lågt samt i övrigt granska nämnda redovisningshandlingar.

Revisorerna hava att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som meddelas av föreningsstämman och ej innefatta inskränkning i deras i lag stadgade skyldigheter eller eljest strida mot lag eller författning eller mot stadgarna.

Styrelsen skall giva revisor tillgång till föreningens böcker, räkenskaper och andra handlingar samt i övrigt det biträde, som av honom påkallas för uppdraget. Av revisor begärd upplysning angående förvaltningen må ej av styrelsen vägras.

51 §.

Revisorerna skola för varje räkenskapsår avgiva en av dem undertecknad revisionsberättelse, som skall överlämnas till styrelsen minst två veckor före den i 57 § 1 mom. omnämnda föreningsstämman. Revisorerna skola ock inom samma tid till styrelsen återställa de till dem överlämnade redovisningshandlingarna.

Revisionsberättelsen skall innehålla redogörelse för resultatet av revisorernas granskning samt uttalande, huruvida anledning till anmärkning i avseende å de till revisorerna överlämnade redovisningshandlingarna, föreningens bokföring eller inventeringen av dess tillgångar eller eljest beträffande förvaltningen av föreningens angelägenheter föreligger eller icke. Föreligger anledning till anmärkning, skall denna angivas i revisionsberättelsen. Revisorerna äga ock i berättelsen meddela erinringar, som de anse böra komma till medlemmarnas kännedom.

Revisionsberättelsen skall innehålla särskilt uttalande

angående fastställelse av balansräkningen;

angående ansvarsfrihet för styrelseledamöterna; samt

angående styrelsens förslag i anledning av föreningens vinst eller förlust enligt balansräkningen, därvid skall angivas huruvida förslaget omfattar stadgad avsättning till reservfonden.

Revisor, som hyser från de i revisionsberättelsen gjorda uttalandena skiljaktig mening eller eljest finner särskilt uttalande påkallat, äger till revi-

sionsberättelsen foga yttrande därom, såframt han ej avgiver särskild revisionsberättelse.

Föreningsstämma.

52 §.

Föreningsmedlems rätt att deltaga i handhavandet av föreningens angelägenheter utövas å föreningsstämma.

53 §.

Vid föreningsstämma böra styrelsens ledamöter närvara, så ock minst en av revisorerna, där å stämman redovisning för föreningen skall behandlas eller eljest ärende förekommer av beskaffenhet att revisors närvaro kan anses påkallad. Rätt att närvara vid föreningsstämma tillkommer städse revisor.

54 §.

Ej må någon själv eller genom ombud eller såsom ombud för annan å föreningsstämma deltaga i behandling av fråga rörande avtal mellan honom och föreningen. Ej heller må han deltaga i behandling av fråga om avtal mellan föreningen och tredje man, där han i frågan äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot föreningens. Vad sålunda stadgats äge motsvarande tillämpning beträffande gåva från föreningen, så ock beträffande rättegång eller annan talan mot honom eller tredje man.

Styrelseledamot må ej deltaga i beslut om ansvarsfrihet för förvaltningsåtgärd, för vilken han är ansvarig, eller i val av revisor.

I behandling av fråga om fusionsavtal, som avses i 98 §, äger övertagande föreningen deltaga utan hinder av vad i första stycket sägs.

55 §.

Där ej genom föreskrift i stadgarna är bestämt vem som skall vara ordförande vid föreningsstämma, öppnas stämman av styrelsens ordförande eller den styrelsen därtill utsett. Utse de närvarande ej enhälligt ordförande, väljes ordförande efter huvudtalet. Till ordförande må utses jämväl den som ej är medlem, om annat icke föreskrives i stadgarna.

Å stämma skall, där det erfordras, av ordföranden upprättas och till godkännande framläggas en förteckning över närvarande medlemmar och ombud för medlemmar med uppgift å envars rösträtt. Sedan förteckningen enhälligt eller efter en på grundval av densamma företagen omröstning godkänts med eller utan ändring, lände den till efterrättelse såsom röstlängd.

Genom styrelsens försorg skall å föreningsstämma föras protokoll. Har beslut fattats genom omröstning, skall angivas huru röstningen utfallit. Protokollet skall undertecknas eller till riktigheten vitsordas av ordföranden och minst en på stämman utsedd person. Senast inom två veckor efter stämman skall protokollet hållas hos föreningen tillgängligt för medlemmarna. Protokollen skola på betryggande sätt förvaras.

56 §.

Jämte vad i övrigt i denna lag är stadgat om utövande av rösträtt och fattande av beslut å föreningsstämma gälle, där ej annorlunda finnes bestämt i stadgarna:

1. att varje medlem äger en röst;
2. att medlems rösträtt kan utövas genom annan medlem såsom ombud;
3. att ingen må som ombud företräda mer än en medlem;
4. att såsom föreningens beslut gäller den mening, för vilken de flesta rösterna avgivas; samt

5. att vid lika röstetal val avgöres genom lottning, men i andra frågor den mening gäller som biträdes av ordföranden.

Juridisk person företrädes, förutom av sin styrelse eller annan ställföreträdare enligt lag, av den som därtill bemyndigats, vare sig denne är medlem i föreningen eller ej; dock att rätten att såsom ombud utöva rösträtt må i stadgarna inskränkas till den som är medlem eller enligt 22 § andra stycket ändock kan utses till ledamot av föreningens styrelse.

57 §.

1 mom. Inom sex månader eller den kortare tid, som kan vara bestämd i stadgarna, efter utgången av varje räkenskapsår skall hållas ordinarie föreningsstämma, å vilken styrelsen har att framlägga redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen för det sistförflutna räkenskapsåret. De handlingar, som sålunda skola framläggas, skola under minst en vecka närmast före stämman hållas hos föreningen tillgängliga för medlemmarna.

Å denna föreningsstämma skola till avgörande företagas frågorna om fastställelse av balansräkningen med de ändringar eller tillägg, som må finnas erforderliga, samt om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelseledamöterna för den tid redovisningen omfattar. Stämman skall ock fatta beslut i anledning av föreningens vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen.

Med beslut i nämnda frågor må anstå till fortsatt stämma å viss dag minst en och högst två månader därefter.

2 mom. Styrelsen vare pliktig att å den föreningsstämma varom i 1 mom. förmåles, i den mån det av medlem äskas och kan ske utan förfång för föreningen, meddela till buds stående närmare upplysningar angående förhållanden, som kunna inverka på bedömandet av värdet av föreningens tillgångar, av dess ställning i övrigt och av resultatet av dess verksamhet samt av styrelsens förvaltning av föreningens angelägenheter.

Det åligger styrelsen att jämväl eljest å föreningsstämma giva medlem upplysning efter vad nu är sagt i avseende å ärende, som skall förekomma å stämman.

58 §.

Styrelsen äger, när den finner lämpligt, kalla medlemmarna till extra föreningsstämma.

Revisorerna må, om deras granskning föranleder därtill, skriftligen med angivande av skälet påfordra, att styrelsen skall utlysa extra föreningsstämma att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske. Efterkommer styrelsen ej inom en vecka sådan påfordran, äge revisorerna själva utlysa stämma. Äro icke samtliga revisorer ense om stämmas utlysande, gälle den mening varom de flesta förena sig eller vid lika röstetal deras mening som anse extra stämma böra hållas. Revisor som utsetts jämlikt 48 § äge påkalla extra föreningsstämma, oavsett övriga revisorers mening.

Extra föreningsstämma skall ock av styrelsen utlysas, då det för uppgivet ändamål skriftligen påfordras av minst en tiondel av samtliga röstberättigade eller det mindre antal som kan vara bestämt i stadgarna.

59 §.

Finnes ej styrelse eller underlåter styrelsen att i föreskriven ordning kalla medlemmarna till ordinarie eller till av stämma beslutad extra föreningsstämma eller har styrelsen ej senast två veckor efter påfordran, som i 58 § sista stycket sägs, utlyst extra föreningsstämma att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske, har länsstyrelsen att på anmälan av styrelseledamot eller röstberättigad ofördröjligen utlysa stämma.

60 §.

Kallelse till föreningsstämma skall utfärdas i enlighet med föreskrifter i stadgarna. Kallelseåtgärderna skola vara vidtagna senast två veckor före ordinarie och senast en vecka före extra stämma.

Uppskjutes stämma till dag som infaller minst en månad därefter, skall kallelse jämlikt första stycket utfärdas till den fortsatta stämman.

Där för giltighet av beslut erfordras att det fattas å två på varandra följande föreningsstämmor, må kallelse till sista stämman ej ske innan första stämman hållits. Är icke någon av stämmorna ordinarie, skall mellan dem förflyta minst en månad.

61 §.

I kallelsen till föreningsstämma skola angivas de ärenden, som skola förekomma å stämman; dock vare ej erforderligt att i kallelse till ordinarie stämma särskilt angiva de ärenden, som enligt denna lag eller stadgarna skola där företagas. Skall ärende innefattande förslag till ändring av stadgarna förekomma, varde det huvudsakliga innehållet av ändringen angivet i kallelsen.

Hava de ärenden, som skola företagas till behandling å föreningsstämma, blivit medlemmarna särskilt meddelade på sätt och å tid före stämman som i stadgarna angives, vare så gillt som om ärendena varit upptagna i kallelsen till stämman.

Ärende, som ej angivits i kallelsen till stämman eller varom meddelande icke ägt rum efter vad i andra stycket stadgas, må icke vid stämman före-

tagas till avgörande, om ej ärendet enligt denna lag eller stadgarna skall förekomma på stämman eller omedelbart föranledes av ärende som där skall avgöras; dock att ärende, som ej avser ändring av stadgarna eller ny eller förhöjd avgifts utkrävande eller föreningens trädande i likvidation eller uppgående i annan förening genom fusion, må företagas till avgörande på ordinarie stämma, såframt tre fjärdedelar av de närvarande därtill giva sitt samtycke. Utan hinder av vad sålunda stadgats må å såväl ordinarie som extra stämma kunna fattas beslut om utlysande av extra stämma för behandling av visst ärende.

62 §.

I stadgarna må bestämmas, att föreningsstämmans befogenhet skall helt eller delvis utövas av därtill valda fullmäktige.

Fullmäktig må icke väljas för längre tid än tre år. Till fullmäktig må utses allenast medlem i föreningen eller den som, oaktat han ej är medlem, enligt 22 § andra stycket ändock må vara ledamot av föreningens styrelse.

Fullmäktigsammanträde vare ansett såsom föreningsstämma. Å fullmäktig skall tillämpas vad i 52, 55—59 och 61 §§ stadgas om föreningsmedlem; dock må fullmäktig ej rösta genom ombud.

Angående beslut av fullmäktige i ämnen, som avses i 67 § andra och tredje styckena samt 98 § 2 mom., skola medlemmarna underrättas på sätt i stadgarna är föreskrivet.

Talan mot styrelseledamot, revisor, föreningsmedlem eller röstberättigad.

63 §.

Ansvarsfrihet skall anses styrelseledamot beviljad, såframt beslut därom fattats å föreningsstämma och de som må hava röstat mot beslutet icke uppgå till minst en fjärdedel av samtliga röstberättigade.

Varder talan å förvaltningen under det räkenskapsår redovisningen avser ej anställd inom sex månader från det redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades på föreningsstämman, vare så ansett som om ansvarsfrihet blivit beviljad.

Ändå att ansvarsfrihet blivit beviljad, må talan kunna anställas mot styrelseledamot på grund av åtgärd, om vars vidtagande eller betydelse för föreningen styrelsen eller styrelseledamot uppsåtligen eller av vårdslöshet i redovisningshandlingarna eller eljest till stämman eller ock genom bokföringen eller eljest till revisorerna lämnat i väsentliga hänseenden oriktiga eller ofullständiga upplysningar. Talan, som grundas därpå att styrelseledamot begått brottslig handling, må ock eljest kunna mot honom anställas, såframt ej beviljad ansvarsfrihet uppenbarligen avsett även nämnda handling.

64 §.

Har ansvarsfrihet icke blivit styrelseledamot beviljad, äge röstberättigade utgörande minst en fjärdedel av samtliga röstberättigade å föreningens vägnar föra talan mot honom å förvaltningen. Samma lag vare i fråga om anställande av sådan talan som enligt vad i 63 § sägs må anställas utan hinder av att ansvarsfrihet blivit beviljad.

Sedan talan blivit anställd, må den omständigheten, att en eller flera av de röstberättigade som anställt talan avstått från denna, ej utgöra hinder för de övriga att fullfölja talan, ändå att de utgöra mindre än en fjärdedel av samtliga röstberättigade.

Röstberättigad, som enligt första stycket anställt talan mot styrelseledamot, svare för rättegångskostnaderna, dock med rätt att av föreningen erhålla ersättning, i den mån kostnaderna täckas av vad genom rättegången kommit föreningen till godo.

65 §.

Har å föreningsstämma fattats beslut om anställande av talan om skadestånd enligt 106 § mot revisor eller har förslag därom å stämman biträts av minst en fjärdedel av samtliga röstberättigade, vare i fråga om röstberättigades rätt att å föreningens vägnar föra sådan talan och om ansvarighet för rättegångskostnader lag som i 64 § sägs.

Talan enligt 106 § mot revisor må ej anställas sedan två år förflutit från det revisionsberättelse framlades å föreningsstämma.

Mot föreningsmedlem eller röstberättigad, som icke är medlem, må föreningen ej anställa talan om skadestånd enligt 106 § sedan två år förflutit efter beslut eller åtgärd därå talan grundas.

Utan hinder av vad i andra och tredje styckena sägs må talan anställas som grundas därpå att revisor, medlem eller röstberättigad begått brottslig handling.

66 §.

Försättes föreningen i konkurs på ansökan, som gjorts inom två år från den stämma där redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades, äge konkursboet, ändå att ansvarsfrihet blivit styrelseledamot beviljad, anställa talan mot honom å förvaltningen under det räkenskapsår redovisningen avser.

Mot revisor, medlem eller röstberättigad, som icke är medlem, äge ock, där föreningen försättes i konkurs på ansökan, vilken gjorts inom tid som i 65 § andra och tredje styckena är för talan i varje särskilt fall föreskriven, konkursboet föra sådan talan.

Talan, varom i denna paragraf stadgas, skall väckas inom sex månader från första borgenärssammanträdet eller, där tiden för anställande av talan för föreningen då ännu ej gått till ända, inom utgången av den tid. Försummas det, vare rätt till talan förlorad.

Ändring av förenings stadgar.

67 §.

Beslut om ändring av ekonomisk förenings stadgar vare ej giltigt, med mindre samtliga röstberättigade förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande föreningsstämmor och å den stämma som sist hålles biträts, där ej nedan är annorlunda föreskrivet, av minst två tredjedelar av de röstande.

Såvitt genom beslutet medlemmarnas förpliktelse att erlægga insatser eller avgifter till föreningen ökas eller medlems rätt till årsvinst inskränkes, erfordras att å den stämma som sist hålles beslutet biträts av minst tre fjärdedelar av de röstande.

Avser ändringen att medlems rätt till föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning inskränkes, erfordras att beslutet å sista stämman biträts av samtliga röstande. Detsamma gäller, där ändringen innebär inskränkning i avgående medlems rätt varom i 16 § 1 mom. sägs eller angår medlems rätt att utträda ur föreningen och ändringen skall avse jämväl dem, som vid frågans avgörande voro medlemmar i föreningen.

Är för giltighet av beslut, varom ovan är sagt, något ytterligare villkor bestämt i stadgarna, lände ock det till efterrättelse.

Har i stadgarna på grund av särskild lag eller författning eller efter Konungens medgivande intagits föreskrift, enligt vilken viss bestämmelse icke må ändras utan att Konungen därtill lämnat medgivande, må ej heller sådan föreskrift ändras utan Konungens medgivande.

68 §.

Beslut om ändring av stadgarna skall av styrelsens ordförande ofördröjligen anmälas för registrering och må ej gå i verkställighet innan registrering skett. Vid anmälningen skola fogas två avskrifter av protokoll som förts i ärendet. Föreligger fall som i 62 § sista stycket avses, skall anmälan innehålla försäkran av styrelsen att underrättelse varom där sägs ägt rum.

Beslut om ändring av stadgarna i de hänseenden, varom i 67 § andra och tredje styckena förmäles, må ej tillämpas mot medlem, som icke samtyckt till ändringen och som uppsäger sig till utträde ur föreningen inom en månad från det slutligt beslut fattades eller, då beslut fattats av fullmäktige, inom lika tid efter det medlemmen underrättats om beslutet; och äge i sådant fall medlemmen, oavsett vad stadgarna därom innehålla, att utträda ur föreningen vid den utgång av räkenskapsår, vilken infaller näst efter en månad efter uppsägningen, och därvid tillgodonjuta den rätt, som enligt 16 § 1 mom. första och andra styckena tillkommer avgående medlem.

Innefattar beslut nedsättning av insatsernas belopp eller lindring av den medlemmarna enligt stadgarna åliggande skyldigheten att till föreningen

erlägga insatser, må det ej gå i verkställighet förrän ett år förflutit från det beslutet registrerades.

Talan å föreningsstämmobeslut.

69 §.

1 mom. Menar styrelsen, styrelseledamot eller föreningsmedlem, att beslut, som fattats å föreningsstämma, icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot denna lag eller föreningens stadgar, äge därå väcka talan mot föreningen.

Grundas talan därpå, att beslutet icke tillkommit i behörig ordning eller att det eljest kränker allenast medlems rätt, skall talan väckas inom tre månader från beslutets dag. Försummas det, vare beslutet gällande.

Hava vid fattande av beslut, som skall anmälas för registrering, i denna lag eller föreningens stadgar upptagna föreskrifter om särskild röstpluralitet icke rätteligen iakttagits, vare, ehuru klandertalan ej väckts, beslutet icke gällande, utan så är att i strid mot 100 § första stycket registrering av beslutet ägt rum.

Klandertalan, grundad därpå att föreningsstämmobeslut strider mot bestämmelserna i 20 § första stycket, må ej anställas, med mindre de som föra talan utgöra minst en tiondel av samtliga medlemmar.

2 mom. Har talan å föreningsstämmobeslut väckts, äge domstolen, när skäl därtill förekommer, att innan målet avgöres förordna, att beslutet ej må verkställas. Om förordnandet skall, där beslutet är av beskaffenhet att böra registreras, meddelande ofördröjligen genom rättens försorg avsändas för registrering.

Domstols dom, varigenom föreningsstämmobeslut upphävt eller ändrats, gälle jämväl för de föreningsmedlemmar som ej fört talan.

Likvidation och upplösning.

70 §.

Föreningsstämma äger besluta att föreningen skall träda i likvidation. Har förhållande inträffat som i 71 § sägs, skall beslutet fattas på sätt stadgas i 56 § första stycket 4 och 5. Beslut att föreningen skall träda i likvidation vare eljest icke giltigt, med mindre samtliga röstberättigade förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande föreningsstämmor, därav minst en ordinarie, och å den stämma som sist hålles biträts av minst två tredjedelar av de röstande; är för giltighet av beslutet något ytterligare villkor bestämt i stadgarna, lände det till efterrättelse.

Har föreningsstämma beslutit att föreningen skall träda i likvidation, välje stämman en eller flera likvidatorer; dock må i stadgarna kunna bestämmas, att en eller flera likvidatorer skola tillsättas i annan ordning att jämte de å föreningsstämma valda deltaga i likvidationen.

71 §.

Förening skall träda i likvidation, då antalet föreningsmedlemmar nedgått under det i 5 § föreskrivna lägsta antalet och tillräckligt antal medlemmar ej inträtt inom tre månader eller då i stadgarna fastställd tid för föreningens verksamhet gått till ända eller eljest förhållande inträffat, på grund varav enligt bestämmelse i stadgarna föreningen skall upphöra med sin verksamhet.

Varder ej, på grund av anmälan enligt 79 § inom sex veckor efter det jämlikt första stycket likvidationsskyldighet inträtt, i föreningsregistret infört att föreningen trätt i likvidation, förklare rätten, på ansökan av styrelseledamot eller föreningsmedlem och efter föreningens hörande, att föreningen skall träda i likvidation; och förelägge rätten föreningen att inom viss tid, ej understigande sex veckor, till rätten ingiva bevis, att i registret skett införing varom ovan sagts, vid äventyr att eljest en eller flera likvidatorer förordnas av rätten.

72 §.

Saknar förening till registret anmäld behörig styrelse, vare styrelseledamot, föreningsmedlem eller borgenär, så ock envar annan, vars rätt kan vara beroende av att någon finnes som äger företräda föreningen, berättigad att hos rätten göra ansökan, att föreningen skall förklaras skyldig att träda i likvidation.

Har förhållande som i första stycket avses varat mer än ett år, skall länsstyrelsen, där det varder för denna kunnigt, göra anmälan därom hos rätten.

Sker ansökan eller anmälan, skall rätten ofördröjligen utfärda kallelse å föreningen samt å föreningsmedlemmar och borgenärer, som vilja yttra sig i ärendet, att inställa sig för rätten å utsatt dag, då frågan om föreningens trädande i likvidation skall prövas av rätten. Kallelsen skall delgivas föreningen på sätt om stämning i tvistemål är stadgat, där upplysning vinnes om någon med vilken delgivning kan äga rum. Genom rättens försorg skall kungörelse om kallelsen införas i allmänna tidningarna och tidning inom den ort, där föreningens styrelse skall hava sitt säte, minst två och högst fyra månader före nämnda dag. Rätten äge, där så äskas eller eljest finnes erforderligt, förordna en eller flera syssломän att taga föreningens egendom under vård samt bevaka dess angelägenheter och företräda föreningen till dess rätten meddelat beslut i ärendet.

Styrkes ej innan ärendet företages till avgörande, att behörig styrelse finnes samt att införing i registret skett, förklare rätten, att föreningen skall träda i likvidation, och förordne en eller flera likvidatorer.

73 §.

Finnes att förenings verksamhet drives på sätt som uppenbarligen icke motsvarar de förutsättningar, under vilka registrering skett, äge rätten, på

ansökan av ombud, som justitiekanslern eller länsstyrelsen utser att sådan talan utföra, och efter föreningens hörande, förklara att föreningen skall träda i likvidation; och förordne rätten i sådant fall en eller flera likvidatorer.

74 §.

Har rörande förening under de tio sista åren icke inkommit någon anmälan till registret och föreligger anledning till antagande att föreningen upphört med sin verksamhet, skall länsstyrelsen genom skrivelse till föreningen eller på annat lämpligt sätt förhöra sig, huruvida föreningen äger bestånd. Vinnes ej upplysning, att föreningen fortfarande består, skall länsstyrelsen genom kungörelse i allmänna tidningarna och tidning inom den ort, där föreningens styrelse skall hava sitt säte, anmana föreningen att inom sex månader från det offentliggörande som sist skedde låta sig avhöra. Om ej före fristens utlopp upplysning erhålles att föreningen består, skall den anses upplöst och avföras ur registret.

Föreligga tillförlitliga upplysningar därom att föreningen upphört med sin verksamhet och icke ämnar återupptaga densamma, må länsstyrelsen utan att iakttaga föreskrifterna i första stycket andra punkten genast förklara att föreningen skall anses upplöst och avföra den ur registret.

75 §.

Utser föreningen ej likvidatorer, ehuru antalet föreningsmedlemmar nedgått under det i 5 § föreskrivna lägsta antalet och tillräckligt antal medlemmar ej inträtt inom tre månader, vare de, som med vetskap om förhållandet deltaga i beslut om fortsättande av föreningens verksamhet eller handla å dess vägnar, ansvariga för uppkommande förbindelser, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld. Där efter utgången av nämnda tid om tre månader tillräckligt antal medlemmar inträda, äge dock ej ansvarighet rum för förbindelse, som uppkommer sedan det föreskrivna lägsta medlemsantalet sålunda uppnåtts.

76 §.

Likvidator skall vara myndig och, där ej för särskilt fall Konungen eller myndighet Konungen förordnar annat tillåter, här i riket bosatt svensk medborgare.

Uppdraget att vara likvidator gälle intill dess likvidationen blivit avslutad, men den som meddelat uppdraget må när som helst entlediga likvidatorn och utse annan i hans ställe.

Om likvidator, som är vald å föreningsstämma, entledigas eller eljest avgår eller avlider eller hinder för honom att vara likvidator uppkommer enligt första stycket och suppleant ej finnes, åligger det övriga likvidatorer att ofördröjligen sammankalla föreningsstämma för val av ny likvidator.

Vad i denna paragraf är stadgat om likvidator skall i tillämpliga delar gälla beträffande suppleant för likvidator.

77 §.

Finnes förening, som enligt verkställd registrering trätt i likvidation, sedermera sakna till registret anmälda behöriga likvidatorer, skall rätten på ansökan av föreningsmedlem, borgenär eller annan, vars rätt kan vara beroende av att någon finnes som äger företräda föreningen, eller på anmälan av länsstyrelsen, där det varder för denna kunnigt, förordna likvidatorer.

78 §.

Har rätten förklarat att förening skall träda i likvidation, skall genom rättens försorg till länsstyrelsen ofördröjligen för registrering avsändas meddelande om beslutet. Där rätten utsett likvidator, skall underrättelse om förordnandet med angivande av hans fullständiga namn och postadress ofördröjligen avsändas till länsstyrelsen. Förordnas syssloman, skall för registrering avsändas meddelande därom med angivande av fullständigt namn och postadress.

79 §.

Likvidatorerna skola ofördröjligen för registrering anmäla att föreningen trätt i likvidation. Anmälan skall innehålla uppgift om likvidatorerna samt, där suppleanter för dem utsetts, om dessa. Skall befogenhet att teckna föreningens firma ej tillkomma allenast likvidatorerna gemensamt, skall vidare uppgivas av vilka och huru firman skall tecknas.

Sker ändring i avseende å de till likvidatorer eller suppleanter utsedda personerna eller i fråga om rätten att teckna föreningens firma eller ändras föreningens postadress, skola likvidatorerna därom ofördröjligen göra anmälan för registrering. Rätt att göra anmälan tillkommer den som beröres av anmälningen.

I övrigt skall beträffande anmälan, varom i första och andra styckena sågs, vad i 9 § är stadgat för där avsedda fall äga motsvarande tillämpning; anmälningen skall innehålla uppgift om dagen för val eller rättens förordnande.

80 §.

Likvidatorernas förvaltning och föreningens räkenskaper under likvidationen skola granskas av en eller flera likvidationsrevisor. Likvidationsrevisor utses, såframt icke annat föranledes av stadgarna, å den föreningsstämma vid vilken likvidatorer väljas. Hava likvidatorer förordnats av rätten, skola de ofördröjligen sammankalla föreningsstämma för val av likvidationsrevisor som ej utses i annan ordning. Likvidationsrevisor må när som helst skiljas från uppdraget genom beslut av den som utsett honom och annan utses i hans ställe.

Innehålla stadgarna icke bestämmelse angående sättet för utseende av likvidationsrevisor men föreskrift beträffande utseendet av revisorer, skall sådan föreskrift gälla även i fråga om utseendet av likvidationsrevisor.

Vad i 45 § sista stycket, 46, 47, 49 och 50 §§ samt 58 § andra stycket är

föreskrivet beträffande revisor skall i tillämpliga delar gälla rörande likvidationsrevisor, där ej annat följer av vad nedan stadgas.

81 §.

Då föreningen trätt i likvidation, åligger det styrelsen att ofördröjligen avgiva redovisning för sin förvaltning av föreningens angelägenheter under tid, för vilken redovisningshandlingar ej förut framlagts å föreningsstämma.

Redovisningshandlingarna skola av likvidatorerna ofördröjligen i huvudskrift eller avskrift överlämnas till revisorerna, som hava att inom en månad avgiva revisionsberättelse och återställa handlingarna. Redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen skola av likvidatorerna så snart ske kan framläggas å föreningsstämma; och skall å stämman till behandling företagas frågan om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelsens ledamöter för den tid redovisningen omfattar.

I fråga om styrelsens redovisning, om revisorernas granskning och revisionsberättelsen, om handlingars framläggande och tillhandahållande, om behandlingen av frågan om ansvarsfrihet samt om anställande av talan mot styrelseledamot skall i tillämpliga delar gälla vad i 38—44 och 49—51 §§, 57 § 1 mom. samt 63—66 §§ är stadgat.

82 §.

Vad i 58 och 59 §§ är stadgat om rätt för röstberättigad att påfordra utlysande av föreningsstämma skall äga motsvarande tillämpning under likvidation, varvid såsom ordinarie skola anses stämmor enligt 81, 87 och 89 §§.

Om kallelse till föreningsstämma under likvidation skall gälla vad om kallelse till extra stämma är stadgat; dock skola föreskrivna kallelseåtgärder vara vidtagna senast två veckor före stämma som avses i 81, 87, 89, 95 och 96 §§.

83 §.

Det åligger likvidatorerna att ofördröjligen söka kallelse å föreningens okända borgenärer samt upprätta och i föreningens inventariebok införa inventarium och balansräkning.

Vid upprättandet av inventarium och balansräkning för förening i likvidation skola, oavsett vad ovan i denna lag är stadgat, bokföringslagens regler lända till efterrättelse. Uppgift skall lämnas å insatskapitalets storlek.

Likvidatorerna skola ofördröjligen överlämna ett av dem underskrivet exemplar av balansräkningen till likvidationsrevisorerna.

84 §.

Likvidatorerna skola förvalta föreningens angelägenheter under likvidationen. Det åligger dem att så snart ske kan förvandla föreningens egendom i penningar, i den mån det erfordras för likvidationen, samt att verkställa betalning av föreningens skulder. Föreningens verksamhet må fort-

sättas allenast i den mån det är nödvändigt för en ändamålsenlig avveckling. Likvidatorerna skola ock föranstalta om skifte av föreningens behållna tillgångar, där ej annat följer av stadgarna.

Likvidatorerna äge ej utan särskilt, av stämman erhållet bemyndigande avyttra föreningens fasta egendom annorledes än genom försäljning å offentlig auktion. Hava likvidatorerna förordnats enligt 73 §, må ej heller lös egendom utan stämmans särskilda bemyndigande av dem försäljas på annat sätt än nu är sagt; och må, innan beslutet om förordnandet vunnit laga kraft, likvidatorerna ej utan stämmans samtycke vidtaga några likvidationsåtgärder utan allenast taga föreningens egendom under vård och bevaka dess angelägenheter.

Med de jämkningar, som följa av vad förut i denna paragraf eller eljest om likvidation är föreskrivet, skall i fråga om likvidatorers befogenhet att företräda föreningen så ock om deras rättigheter och skyldigheter i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i denna lag är stadgat angående styrelse eller styrelseledamot.

85 §.

Under likvidation skall föreningens firma tecknas med tillägg av orden »i likvidation», och skola de som teckna firman därvid underskriva sina namn.

Har av likvidatorerna eller annan ställföreträdare för föreningen handling utfärdats utan sådan firmateckning som i första stycket sägs och framgår icke av handlingens innehåll såväl att den utfärdats å föreningens vägnar som ock att föreningen är i likvidation, svare de som undertecknat handlingen för vad genom handlingen må hava slutits, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld. Sådan ansvarighet skall dock ej åvila undertecknarna, där av omständigheterna vid handlingens tillkomst framgick, att den utfärdades för föreningen och att denna var i likvidation, samt den till vilken handlingen ställts av föreningen erhåller behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det begäran därom framställts eller personlig ansvarighet gjorts gällande mot undertecknarna.

86 §.

Det åligger likvidatorerna att för varje räkenskapsår avgiva redovisning för förvaltningen av föreningens angelägenheter genom avlämnande av förvaltningsberättelse jämte balansräkning, avseende föreningens ställning vid räkenskapsårets utgång, samt likvidationsräkning, upptagande inkomster och utgifter under räkenskapsåret. Redovisningshandlingarna skola vara underskrivna av samtliga likvidatorer.

I förvaltningsberättelsen skall, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för föreningen, upplysning lämnas om likvidationens gång. Hava tillgångar i balansräkningen upptagits till lägre eller högre värde än i närmast föregående balansräkning, skall anmärkning härom göras i förvaltnings-

berättelsen. Där likvidationen ej avslutats inom två år, skola i nästa förvaltningsberättelse uppgivas de hinder som mött därför.

Inom två månader efter räkenskapsårets slut skola likvidatorerna till likvidationsrevisorerna i huvudskrift eller avskrift avlämna redovisningshandlingarna.

87 §.

Inom en månad efter det redovisningshandlingarna överlämnats till likvidationsrevisorerna skola dessa till likvidatorerna avlämna berättelse över granskningen av deras förvaltning och föreningens räkenskaper för räkenskapsåret ävensom återställa handlingarna. Revisionsberättelsen skall vara underskriven av likvidationsrevisorerna. Om berättelsens innehåll skall i tillämpliga delar gälla vad i 51 § är stadgat.

Sedan likvidationsrevisorerna till likvidatorerna avlämnat sin revisionsberättelse, skola likvidatorerna ofördröjligen kalla till föreningsstämma för granskning av redovisningen. Angående redovisningshandlingarnas och revisionsberättelsens framläggande å stämman och tillhandahållande under viss tid före stämman skall gälla vad i 57 § 1 mom. stadgas.

88 §.

När den i kallelsen å okända borgenärer utsatta inställelsedagen är förbi och all veterlig gäld blivit betald, skola föreningens tillgångar skiftas. Är någon del av gälden tvistig eller ej förfallen och kan förty eller av annan orsak betalning ej ske, skola till samma gälds betalning erforderliga medel innehållas och återstoden skiftas.

Sker skifte annorledes än nu är sagt eller befinnas innehållna medel ej lämna tillgång till gälds betalning, vare i händelse av föreningens oförmåga att fullgöra sina förbindelser den, som uppburit något vid skiftet, skyldig att återbära vad han bekommit. För brist, som kan uppkomma vid återbäringen, vare likvidatorerna ansvariga efter de beträffande skadeståndsskyldighet i 106, 108 och 109 §§ stadgade grunderna.

Förmenar medlem att han vid skifte icke bekommit vad på honom belöper, skall han vid talans förlust väcka talan mot föreningen inom tre månader efter det slutredovisning framlades å föreningsstämma. I fråga om medlems återbäringsskyldighet och om likvidators ansvarighet skall vad i andra stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

Har medlem icke inom fem år efter det slutredovisning enligt 89 § framlades å föreningsstämma anmält sig att lyfta vad han vid skiftet bekommit, vare han förlustig sin rätt därtill.

89 §.

Sedan likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag, skola de så snart ske kan avgiva slutredovisning för sin förvaltning genom avlämnande av förvaltningsberättelse rörande likvidationens gång från likvidationens början till dess avslutande. Berättelsen skall ock innehålla redogörelse för utskiftning. Vid berättelsen skola fogas redovisningshandlingar för hela likvidations-

tiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna skola i huvudskrift eller avskrift avlämnas till likvidationsrevisorerna, vilka hava att inom en månad därefter avgiva en av dem underskriven revisionsberättelse över förvaltningen under likvidationen och återställa handlingarna. Om revisionsberättelsens innehåll skall i tillämpliga delar gälla vad i 51 § är stadgat.

Efter det revisionsberättelsen avlämnats till likvidatorerna, skola dessa ofördröjligen kalla till föreningsstämma för granskning av slutredovisningen. Angående redovisningshandlingarnas och revisionsberättelsens framläggande å stämman och tillhandahållande under viss tid före stämman skall gälla vad i 57 § 1 mom. stadgas.

90 §.

Då likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag och å föreningsstämman framlagt slutredovisning för sin förvaltning, anses föreningen upplöst; och skall anmälan därom ofördröjligen göras för registrering.

Vid anmälningen, som skall vara undertecknad av samtliga likvidatorer, skola fogas avskrift av protokoll som förts i ärendet ävensom bevis om dagen för utfärdande av kallelsen å okända borgenärer.

91 §.

Föreligger anledning till antagande att förening, som trätt i likvidation, saknar tillgångar eller att dessa äro så ringa, att de ej förslå till bestridande av likvidationskostnaderna, äge rätten på anmälan av likvidatorerna förklara att likvidationen skall nedläggas och föreningen anses upplöst. Där sådan förklaring meddelas, skall vad i 80—90 §§ stadgas ej äga tillämpning. Tillgång, som enligt vad nu sagts ej skall ingå i likvidation, skall efter rättens förordnande tillfalla allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål.

Meddelande om förklaring som i första stycket sägs skall genom rättens försorg ofördröjligen avsändas för registrering.

92 §.

Yppas, efter det förening skall anses upplöst enligt 90 eller 91 §, tillgång för föreningen eller väckes talan mot föreningen eller uppkommer eljest behov av likvidationsåtgärd, skall likvidationen fortsättas.

Uppkommer i fråga om förening, som avförts ur registret enligt 74 §, behov av likvidationsåtgärd, skall på ansökan av den vars rätt därav beröres en eller flera likvidatorer förordnas av rätten; och skall därefter vad i denna lag är stadgat om likvidations verkställande äga tillämpning.

Till den föreningsstämma, som efter likvidationens upptagande först skall hållas, skall av likvidatorerna kallelse utfärdas i enlighet med stadgar-
nas föreskrifter. Kallelseåtgärderna skola vara vidtagna senast två veckor före stämman.

Anmälan om likvidationen skall av likvidatorerna ofördröjligen göras för registrering.

93 §.

Rörande beslut om avträdande av förenings egendom till konkurs eller om inledande för förening av ackordsförhandling utan konkurs skall meddelande samtidigt med kungörelsen om beslutet genom konkursdomarens försorg avsändas för registrering.

Under konkurs företrädes föreningen såsom konkursgäldenär av styrelsen eller, där vid konkursens början syssломän enligt 72 § eller likvidatorer voro utsedda, av dessa; dock må i behörig ordning kunna utses styrelse i stället för syssломän ävensom nya styrelseledamöter eller nya likvidatorer.

Det åligger konkursdomaren, då konkurs avslutats, att för registrering ofördröjligen avsända meddelande därom med angivande huruvida överskott finnes eller icke.

94 §.

Där efter avslutande av förenings konkurs överskott ej finnes, anses föreningen upplöst, då konkursen avslutades.

Finnes överskott och var föreningen ej i likvidation, då dess egendom avträdde till konkurs, skall å föreningsstämma, som ofördröjligen bör utlysas av styrelsen, beslutas, huruvida föreningen skall fortsätta sin verksamhet eller träda i likvidation. Hade föreningen trätt i likvidation, innan dess egendom avträdde till konkurs, gälle vad i 92 § är stadgat.

95 §.

Föreningsstämma äger besluta att talan skall anställas mot likvidator eller likvidationsrevisor. Enskild föreningsmedlem äger ock för föreningens räkning men i eget namn föra sådan talan; och skall i dylikt fall vad i 64 § sista stycket är stadgat angående rättegångskostnad äga motsvarande tillämpning.

Talan må ej väckas senare än ett år från det slutredovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades å föreningsstämma. Har likvidator eller likvidationsrevisor entledigats eller eljest avgått eller avlidit före likvidationens avslutande, skall dock tiden för anställande av talan räknas från den föreningsstämma, varå framlagts redovisningshandlingar och revisionsberättelse avseende det räkenskapsår, då avgången eller frånfället inträffade. Vad i 63 § sista stycket, 65 § sista stycket och 66 § är stadgat skall äga motsvarande tillämpning.

96 §.

Har förening trätt i likvidation på grund av föreningsstämmas beslut i fall, då i denna lag stadgad anledning därtill icke var för handen, och har anledning till likvidation icke senare uppkommit enligt 71 §, äger föreningsstämma, såframt utskiftning av föreningens tillgångar icke börjat, besluta att likvidationen skall upphöra och föreningen återupptaga sin verksamhet.

Uppkommer fråga om återupptagande av föreningens verksamhet, skall

en av likvidatorerna underskriven berättelse rörande skälen härtill överlämnas till likvidationsrevisorerna. Dessa skola så snart ske kan över berättelsen till likvidatorerna avgiva yttrande, som skall innehålla särskilt uttalande, huruvida hinder för verksamhetens återupptagande föreligger enligt första stycket eller icke. Berättelsen och yttrandet skola minst en vecka före föreningsstämman hållas hos föreningen tillgängliga för de röstberättigade. Handlingarna skola jämväl framläggas å föreningsstämman.

Föreningsstämmas beslut om likvidationens upphörande och återupptagande av föreningens verksamhet vare icke giltigt, med mindre det fattas i den ordning, som i 70 § första stycket tredje punkten sägs.

För registrering skall ofördröjligen anmälas, att likvidationen skall upphöra och föreningens verksamhet återupptagas. Anmälningen, som skall undertecknas av samtliga likvidatorer, skall innehålla försäkran, att hinder enligt första stycket mot verksamhetens återupptagande ej föreligger. Vid anmälningen skola fogas två avskrifter av protokoll som förts i ärendet samt avskrift av berättelsen och likvidationsrevisorernas yttrande.

Beslutet om återupptagande av föreningens verksamhet må ej gå i verkställighet innan registrering skett.

97 §.

Har, sedan förening trätt i likvidation, genom domstols lagakraftäggande dom föreningsstämmans eller rättens beslut om likvidation blivit upphävt och anteckning därom gjorts i registret eller har registrering om återupptagande av föreningens verksamhet skett jämligt 96 §, skola likvidatorerna ofördröjligen kalla till föreningsstämma för val av styrelse och revisorer. Likvidatorerna skola ock för sin förvaltning avgiva slutredovisning som i 89 § sägs. Redovisningshandlingarna skola avlämnas till likvidationsrevisorerna, vilka hava att inom en månad därefter till likvidatorerna avgiva revisionsberättelse, innefattande särskilt uttalande angående ansvarsfrihet för dem. Sedan handlingarna av likvidatorerna tillställts styrelsen, skall denna ofördröjligen kalla till föreningsstämma för fattande av beslut i fråga om ansvarsfrihet för likvidatorerna. Angående redovisningshandlingarnas och revisionsberättelsens framläggande å stämman och tillhandahållande under viss tid före denna skall gälla vad i 57 § 1 mom. är stadgat. Kallelse till stämman skall utfärdas i enlighet med föreskrifter i stadgar. Kallelseåtgärderna skola vara vidtagna senast två veckor före stämman.

Vad i denna lag rörande styrelseledamot är stadgat beträffande ansvarsfrihet och talan å förvaltningen skall, i fall som avses i första stycket, äga motsvarande tillämpning i avseende å likvidator.

Då genom lagakraftäggande dom föreningsstämmans eller rättens beslut om likvidation blivit upphävt, skall anmälan därom för anteckning i registret enligt 103 § 1 mom. första stycket ofördröjligen göras av likvidatorerna.

Fusion.**98 §.**

1 mom. Mellan ekonomiska föreningar må avtal träffas därom, att den ena föreningen (överlåtande föreningen) skall uppgå i den andra föreningen (övertagande föreningen) på så sätt att dels medlemmarna i den överlåtande föreningen enligt avtalets närmare bestämmelser bliva medlemmar i den övertagande föreningen, dels ock den överlåtande föreningen utan likvidation upplöses samt alla dess tillgångar och skulder övertagas av den övertagande föreningen (fusion). Fusionsavtal må icke träffas, med mindre förslag till avtal godkänts av stämman i den överlåtande föreningen. Avtalet må ej verkställas utan rättens tillstånd.

Följande handlingar skola framläggas på stämman och minst en vecka förut hållas tillgängliga för de röstberättigade i den överlåtande föreningen:

1. fullständigt förslag till fusionsavtal mellan den överlåtande och den övertagande föreningen;

2. avskrift av båda föreningarnas balansräkningar, förvaltningsberättelser och revisionsberättelser för sista räkenskapsåret;

3. en av den överlåtande föreningens samtliga styrelseledamöter undertecknad berättelse, innehållande redogörelse för de omständigheter som kunna vara av vikt vid bedömandet av förslaget lämplighet för föreningen; samt

4. ett av revisorerna i den överlåtande föreningen avgivet yttrande över den i 3 omnämnda berättelsen såvitt den avser föreningens ställning.

Handlägges fusionsfrågan på två stämmor, skall vad i andra stycket sägs gälla beträffande båda stämmorna.

2 mom. Sådant beslut om godkännande av fusionsavtal som avses i 1 mom. vare ej giltigt, med mindre samtliga röstberättigade förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande föreningsstämmor och å den stämma som sist hålles biträts av minst två tredjedelar av de röstande. Är för giltighet av beslutet något ytterligare villkor bestämt i stadgarna, lände det till efterrättelse.

Medlem i den överlåtande föreningen, som ej samtyckt till fusionen, må uppsäga sig till utträde ur föreningen inom tid och på villkor som i 68 § andra stycket föreskrives.

Inom fyra månader från det beslutet om godkännande av fusionsavtal fattades eller, om klandertalan därå väckts, från det denna talan genom lagakraftäggande dom ogillades skall beslutet av den överlåtande föreningens styrelse anmälas för registrering. Två avskrifter av protokoll som förts i ärendet, innehållande fullständigt angivande av fusionsavtalet, skola fogas vid anmälningen. Har beslutet fattats av fullmäktige, skall registreringsanmälan innehålla försäkran av styrelsen att underrättelse varom i 62 § sista stycket sägs ägt rum. Har anmälan ej gjorts inom föreskriven tid, vare frågan om fusion förfallen.

3 mom. Senast fyra månader efter det registrering skett på anmälan som i 2 mom. sägs skall såväl den övertagande som den överlåtande föreningens styrelse göra ansökan om rättens tillstånd att bringa fusionsavtalet till verkställighet. Vid ansökningen skola fogas bevis att registrering skett samt av den överlåtande föreningens styrelse underskriven förteckning över föreningens kända borgenärer med angivande av postadress. Rätten utfärde kallelse å den överlåtande föreningens borgenärer, både kända och okända, med föreläggande för den, som vill göra förbehåll om rätt till betalning av den överlåtande föreningen för sin fordran, att sist å viss dag, sedan sex månader förflutit, skriftligen göra anmälan därom hos rätten. Kallelsen varde i rättens kansli anslagen sex månader före inställedagen samt i allmänna tidningarna och tidning inom den ort, där föreningens styrelse skall hava sitt säte, kungjord tre gånger, första gången sist fem månader och tredje gången sist två månader innan den dagen inträffar. Kronans ombudsman i orten och alla kända inländska och utländska borgenärer skola om kallelsen särskilt underrättas, och skall genom rättens försorg sådan underrättelse avsändas till inländsk borgenär minst en månad och till utländsk borgenär minst tre månader före inställedagen. Styrkes inför rätten, att de borgenärer, vilka anmält förbehåll som nyss sagts, blivit tillfullo förnöjda för sina fordringar eller att säkerhet som av rätten godkännes ställts för fordringarna, skall rätten lämna tillstånd till avtalets verkställande. Om ansökan, som gjorts inom föreskriven tid, så ock om beslut, som meddelats i anledning av ansökningen, skall genom rättens försorg underrättelse ofördröjligen avsändas till länsstyrelsen.

Rättens beslut, varigenom tillstånd givits, skall inom sex månader sedan beslutet vunnit laga kraft av båda föreningarnas styrelser anmälas för registrering. Anmälningen skall vara åtföljd av rättens beslut i huvudskrift eller avskrift, så ock av lagakraftbevis.

När rättens beslut om tillstånd till fusionsavtalets verkställande registrerats, anses fusionen genomförd.

4 mom. Har förening trätt i likvidation, må utan hinder därav fusion med annan förening äga rum, och skall vad om styrelsen och dess ledamöter samt om revisorerna är stadgat gälla i avseende å likvidatorerna och likvidationsrevisorerna.

Registrering.

99 §.

Ansökan om förenings registrering och anmälan för registrering skola ingivas eller i betalt brev med posten insändas till länsstyrelsen. Sådan ansökan eller anmälan skall vara åtföljd av stadgade avgifter.

100 §.

Hava vid ansökan om eller anmälan för registrering eller i fråga om upprättande av handling, som skall fogas vid sådan ansökan eller anmälan,

icke iakttagits de föreskrifter, som finnas för varje särskilt fall meddelade, eller prövas föreningens stadgar eller beslut, som anmäles för registrering, icke hava tillkommit i föreskriven ordning eller ej stå i överensstämmelse med föreskrifterna i denna lag eller eljest strida mot lag eller författning eller i något viktigare hänseende hava otydlig eller vilseledande avfattning, skall registrering vägras. Är annan grund till sådan klandertalan mot föreningsstämmobeslut, som avses i 69 § 1 mom. andra stycket, än att vid beslutet i denna lag eller stadgarna upptagna föreskrifter om särskild röstpluralitet icke rätteligen iakttagits, vare det dock ej hinder mot registrering sedan tid för väckande av klandertalan utgått utan att talan anställts.

Registrering skall ock vägras, där för registrering anmäles beslut om sådan ändring av stadgarna, att styrelsens säte skall flyttas från ett län till ett annat, och länsstyrelsen i det senare länet på förfrågan meddelar, att föreningens firma jämlikt stadgandet i 7 § tredje stycket utgör hinder för föreningens upptagande i detta läns föreningsregister.

Vägras registrering, skall länsstyrelsen ofördröjligen till sökanden med posten översända underrättelse om beslutet med angivande av skälen därför. Är sökanden missnöjd med beslutet, må han hos Konungen föra talan genom besvär, vilka vid äventyr av talans förlust skola inkomma inom två månader från beslutets dag.

101 §.

1 mom. Beviljas förenings registrering, låte länsstyrelsen i registret införa:

1. föreningens firma;
2. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art;
3. den ort, där föreningens styrelse har sitt säte;
4. föreningens postadress;
5. föreningens räkenskapsår;
6. varje styrelseledamots och styrelsesuppleants så ock, där eljest någon ensam eller gemensamt med annan är bemyndigad att teckna föreningens firma, dennes fullständiga namn och hemvist; samt
7. av vilka och huru föreningens firma skall tecknas, där den ej tecknas allenast av styrelsen.

2 mom. Göres, efter det förening registrerats, anmälan för registrering enligt denna lag, skall där registrering beviljas vad sålunda anmälts anmärkas i registret.

102 §.

Företer förenings registrerade firma likhet med en i handelsregister, föreningsregister, aktiebolagsregistret, försäkringsregistret, sjukkasseregister, understödsföreningsregister eller sambruksföreningsregistret tidigare införd firma och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äge han hos domstol föra talan om förbud för föreningen att efter viss tid använda förstnämnda firma samt om skadestånd.

Menar någon eljest, att en i registret verkställd inskrivning länder honom till förfång, må talan om registreringens upphävande samt om skadestånd föras vid domstol.

103 §.

1 mom. Har genom lagakraftägande dom förklarats, att en i registret gjord inskrivning ej bort ske eller att beslut, som registrerats, är ogiltigt eller att eljest visst förhållande, varom inskrivning skett, ej föreligger, skall på anmälan av part i registret antecknas, att på nämnda grund den tidigare anteckningen avföres ur registret.

Varder, sedan i registret gjorts anteckning rörande beslut om avträdande av förenings egendom till konkurs eller om inledande för förening av ackordsförhandling utan konkurs, av överrätt förklarats, att beslutet ej bort meddelas, skall på anmälan därom i registret göras anteckning enligt vad i första stycket stadgas. Har ackordsförhandlingen upphört, gälle ock vad nu är sagt, där den ej förfallit på grund av att konkurs inträffat.

Vid anmälan enligt första stycket eller andra stycket första punkten skall fogas avskrift av rättens avgörande, så ock i fall, som i första stycket sägs, lagakraftbevis. I fall, som avses i andra stycket andra punkten, skall vid anmälningen fogas avskrift av protokoll eller annan handling, som visar att ackordsförhandlingen upphört efter vad där sägs.

2 mom. Har ansökan enligt 98 § 3 mom. om rättens tillstånd att bringa fusionsavtal till verkställighet ej inkommit inom föreskriven tid eller har ansökan genom lagakraftägande beslut avslagits eller har beslutet om tillstånd icke anmälts för registrering inom den därför stadgade tiden, skall länsstyrelsen förklara frågan om fusion förfallen samt ofördröjligen med posten översända underrättelse därom till föreningarna. Över beslutet om sådan förklaring må besvär anföras i den ordning som i 100 § sista stycket stadgas.

Har genom lagakraftägande beslut frågan om fusion förklarats förfallen, skall i registret antecknas, att på denna grund den tidigare anteckningen rörande fusionsavtalet avföres ur registret.

Vid registrering av rättens beslut om tillstånd till fusion skall antecknas, att den överlåtande föreningen är upplöst.

104 §.

Vad i registret införes, med undantag av meddelande om konkurs eller ackordsförhandling utan konkurs varom förmåles i 93 §, skall genom länsstyrelsens försorg ofördröjligen kungöras såväl i allmänna tidningarna som ock i tidning utgiven i den stad där länsstyrelsen har sitt säte eller, om flera tidningar där utgivas, i den av dessa där allmänna påbud för staden vanligen meddelas.

Där i annat fall än i 103 § 1 mom. andra stycket sägs i registret antecknas, att tidigare anteckning avföres därur, skall kungörelse därom äga rum efter vad ovan stadgas.

105 §.

Det som i enlighet med denna lag blivit infört eller antecknat i registret och kungjort i ortstidning skall anses hava kommit till tredje mans kännedom, där ej av omständigheterna framgår, att han varken ägde eller bort äga vetskap därom.

Innan sådant kungörande skett, kan det förhållande, som blivit eller bort bli infört eller antecknat i registret, icke med laga verkan åberopas mot annan än den som visas hava ägt vetskap därom.

Finnes enligt Konungens förordnande tryckt samling av anmälningar till registret, skall i fråga om behörighet att inför domstol, länsstyrelse eller överexekutor företräda föreningen vad samlingen, i den mån den kommit myndigheten till handa, innehåller äga vitsord för myndigheten, där ej annat förhållande visas vara för handen.

Skadestånd.

106 §.

Har styrelseledamot, revisor, likvidator, likvidationsrevisor eller sysselman varom sägs i 72 § vid fullgörandet av sitt uppdrag uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat föreningen skada, vare han pliktig att till föreningen utgiva ersättning för skadan.

Har föreningsmedlem eller röstberättigad, som icke är medlem, genom överträdelse av denna lag eller stadgarna uppsåtligen eller av grov vårdslöshet tillskyndat föreningen skada, vare ock han pliktig att till föreningen utgiva ersättning för skadan.

107 §.

Har styrelseledamot eller annan som avses i 106 § första stycket genom överträdelse av denna lag eller stadgarna uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat medlem, borgenär hos föreningen eller annan tredje man skada, vare han pliktig att till denne utgiva ersättning för skadan. Samma lag vare, där medlem eller röstberättigad, som icke är medlem, genom sådan överträdelse uppsåtligen eller av grov vårdslöshet tillskyndat medlem, borgenär hos föreningen eller annan tredje man skada.

108 §.

Åvilar ersättningsskyldighet styrelseledamot eller annan jämlikt 106 § första stycket eller 107 § första punkten och föreligger allenast ringa vårdslöshet, må ersättningen nedsättas, där det med hänsyn jämväl till skadans storlek och omständigheterna i övrigt prövas skäligt.

Har medlem eller röstberättigad, som icke är medlem, ådragit sig ersättningsskyldighet jämlikt 106 § andra stycket eller 107 § andra punkten, må ock ersättningen nedsättas, där det med hänsyn till hans skuld och omständigheterna i övrigt prövas skäligt.

Nedsättning efter vad nu är sagt äge ej rum, om den ersättningsskyldiges förfarande innefattade brottslig handling.

109 §.

Äro flera ersättningsskyldiga för skada efter vad i 106—108 §§ är stadgat, svare de för ersättningen en för alla och alla för en, den vars ersättningsskyldighet nedsatts enligt 108 § dock allenast med det nedsatta beloppet. Sinsemellan skola de taga del i ersättningens gäldande efter ty med hänsyn till den större eller mindre skuld, som finnes ligga envar av dem till last, samt till omständigheterna i övrigt prövas skäligt.

Straffbestämmelser.

110 §.

Med dagsböter straffes

1. styrelseledamot, likvidator eller annan, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i anmälan eller ansökan till länsstyrelsen eller i handling som fogas därvid eller i uppgift varom förmåles i 10 §, så ock styrelseledamot eller likvidator, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i handling, som hålles tillgänglig för medlemmar eller röstberättigade eller framlägges å föreningsstämma;

2. styrelseledamot, där han vid upprättande av balansräkning, vinst- och förlusträkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 38 eller 81 §, uppsåtligen eller av vårdslöshet förfar i strid mot bestämmelserna i 40 §, 41 § 2, 3 och 4 mom., 42 § första stycket eller 43 §;

3. likvidator, där han vid upprättande av balansräkning, likvidationsräkning eller förvaltningsberättelse, varom stadgas i 83, 86 eller 89 §, uppsåtligen eller av vårdslöshet förfar i strid mot bestämmelser som avses i sagda lagrum;

4. revisor eller likvidationsrevisor, där han i revisionsberättelse eller annan handling, som framlägges på föreningsstämma eller annorledes hålles tillgänglig för medlemmar eller röstberättigade, uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift rörande förenings angelägenheter eller uppsåtligen eller av grov vårdslöshet underlåter att göra anmärkning beträffande förvaltningen, ändå att anledning därtill föreligger;

5. styrelseledamot eller likvidator, där han uppsåtligen eller av vårdslöshet i strid mot bestämmelserna i 18 § låter verkställa utdelning eller utbetalning till medlem eller annan;

6. revisor, likvidationsrevisor eller revisors eller likvidationsrevisors medhjälpare som, oaktat han insett eller bort inse att skada därav kunnat följa, yppar något av vad vid verkställd granskning kommer till hans kännedom, utan att det med nödvändighet erfordras för fullgörande av hans uppdrag;

7. den som bryter mot vad i 7 § sista stycket är stadgat.

111 §.

Med dagsböter straffes ock

1. styrelseledamot eller likvidator, där han underlåter att iakttaga föreskrift som är meddelad i 10 § första eller andra stycket, 44 §, 50 § sista stycket, 80 § sista stycket, jämfört med 50 § sista stycket, eller 81 § sista stycket jämfört med 50 § sista stycket;

2. styrelseledamot eller likvidator, där han underlåter att iakttaga föreskrift som beträffande anmälan för registrering är meddelad i 37, 68, 79, 90, 92, 96 eller 97 §;

3. styrelseledamot eller likvidator, där han underlåter att till revisorer eller likvidationsrevisorer avlämna handlingar enligt vad som stadgas i 38 § andra stycket, 81 § andra stycket, 83 § sista stycket, 86 § sista stycket, 89 § första stycket, 96 § andra stycket eller 97 § första stycket;

4. styrelseledamot eller likvidator, som försummar att fullgöra vad i 55 § sista stycket, 84 § sista stycket, jämfört med 55 § sista stycket, eller 86 § andra stycket sista punkten finnes stadgat eller som underlåter att iakttaga föreskrift, som med avseende å framläggande av handlingar å föreningsstämma eller tillhandahållande av handlingar viss tid före stämma är meddelad i 57 § 1 mom., 81 § andra eller sista stycket, 87 § andra stycket, 89 § andra stycket, 96 § andra stycket eller 97 § första stycket;

5. revisor, vilken underlåter att iakttaga föreskrift som meddelats i 51 § första stycket eller 81 § andra stycket, så ock likvidationsrevisor, som försummar att fullgöra vad i 87 § första stycket första punkten, 89 § första stycket fjärde punkten eller 96 § andra stycket finnes stadgat;

6. styrelseledamot eller likvidator som upplåter lägenhet i strid mot bestämmelsen i 113 §.

Förseelse som ovan under 4 avses må åtalas allenast av målsägande; och skall härvid såsom målsägande anses såväl föreningen som varje medlem däri.

112 §.

Böter som ådömas enligt denna lag tillfalla kronan.

Särskilda bestämmelser.

113 §.

Ekonomisk förening med ändamål att bereda bostäder åt medlemmarna må ej upplåta lägenhet under nyttjanderätt annorledes än för bestämd tid, med mindre upplåtelsen sker under bostadsrätt enligt vad därom är särskilt stadgat.

114 §.

Avskrift varom i denna lag förmäles skall vara till riktigheten bestyrkt av två personer, som vid sina namn böra angiva yrke och postadress.

115 §.

Förening vare uti de mål, för vilka ej annorlunda genom lag stadgas, lydande under allmän underrätt i den ort, där styrelsen har sitt säte.

116 §.

Innehålla förenings stadgar förbehåll, att tvister mellan föreningen och styrelsen, styrelseledamot, likvidator, föreningsmedlem eller röstberättigad, som ej är medlem, skola hänskjutas till avgörande av en eller flera skiljemän, äge det förbehåll samma verkan som tillkommer skiljeavtal. Om påkallande av förbehållets tillämpning gälle vad om talans väckande och om delgivning i denna lag finnes stadgat; där styrelsen vill föra klandertalan mot beslut av föreningsstämma, skall styrelsens rätt till talan anses bevarad, om den i 36 § andra stycket omförmälda stämman blivit inom klander tiden utlyst att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelse tid kan ske.

117 §.

Närmare bestämmelser rörande det i denna lag avsedda föreningsregistret samt avgifterna för registrering och kungörande, så ock de föreskrifter, som i övrigt utöver vad denna lag innehåller finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen.

Vissa bestämmelser rörande lagens tillämplighet.

118 §.

Vad i denna lag är föreskrivet skall ej äga tillämpning å:

1. ömsesidiga försäkringsbolag, sjukkassor, understödsföreningar och andra försäkringsföreningar;
 2. de föreningar för anskaffande av lån mot säkerhet av inteckning i fast egendom, å vilka gällande bestämmelser om hypoteksföreningar eller om bostadskreditföreningar äga tillämpning;
 3. förening av trafikförsäkringsanstalter, vilken av försäkringsinspektionen godkänts att handhava för anstalterna gemensamma angelägenheter.
- Ej heller göres genom denna lag ändring i vad om föreningar för visst ändamål eljest är i lag eller författning särskilt stadgat.

119 §.

Förening med ändamål att genom annan ekonomisk verksamhet än i 1 § sägs främja medlemmarnas ekonomiska intressen kan ej, med mindre annat följer av vad eljest är i lag stadgat, förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter, ej heller inför domstol eller annan myndighet söka, kära eller svara.

F ö r s l a g

till

L a g

angående införande av nya lagen om ekonomiska föreningar.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den nu antagna lagen om ekonomiska föreningar skall jämte vad här nedan stadgas träda i kraft den 1 januari 1953.

Genom lagen upphäves, med den begränsning nedan sägs, lagen den 22 juni 1911 (nr 55 s. 1) om ekonomiska föreningar tillika med alla de särskilda stadganden, vilka innefatta ändring i eller tillägg till nämnda lag, så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot nya lagens bestämmelser.

2 §.

Där i lag eller författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall den bestämmelsen i stället tillämpas.

3 §.

I lagen den 22 juni 1911 givna särskilda bestämmelser för ekonomiska föreningar med personligen ansvariga medlemmar skola fortfarande tillämpas å dels kreditkassor, som avses i förordningen den 5 juni 1942 om jordbrukets kreditkassor, dels ock vid nya lagens ikraftträdande bestående ekonomiska föreningar av annat slag, i vilka personligt ansvar åvilar medlemmarna.

4 §.

I avseende å ekonomisk förening, som registrerats enligt äldre lag, skola i övrigt gälla nedan angivna undantag från nya lagen.

1 mom. Utan hinder av att förening ej är av beskaffenhet som i 1 § nya lagen sägs må föreningen bestå såsom registrerad förening, med oförändrad firma.

Ändring av firman till överensstämmelse med 7 § första stycket nya lagen må registreras endast om föreningen är av beskaffenhet som i 1 § nya lagen sägs.

2 mom. Stadgandet i 11 § första stycket nya lagen skall icke äga tillämpning, med mindre registrering som avses i föregående moment andra stycket skett.

Beträffande förening, som ägde bestånd den 1 januari 1912, skall i stället för 12 § nya lagen tillämpas 10 § lagen den 28 juni 1895 om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet.

3 mom. Bestämmelsen i 18 § andra stycket nya lagen skall tillämpas endast i fråga om förening av beskaflenhet som i 1 § nya lagen sägs och skall icke gälla för räkenskapsår som utgår före den 1 januari 1958.

4 mom. Vad om antalet styrelseledamöter är stadgat i 21 § första stycket nya lagen skall träda i tillämpning, då efter 1953 års ingång föreningsstämma, där val av styrelseledamöter skall äga rum, först hålles.

De styrelseledamöter, revisorer och suppleanter ävensom ombud, som äro utsedda vid nya lagens ikraftträdande, må utan hinder av bestämmelserna i 21 § tredje stycket, 22 § första stycket, 45 § andra stycket, 46 § 1 mom. och 62 § andra stycket nya lagen utöva sitt uppdrag under den tid, för vilken de äro utsedda.

Innehålla stadgarna icke sådan föreskrift rörande tiden för styrelseledamots och revisors uppdrag som är förenlig med de i andra stycket nämnda bestämmelserna, skall val av styrelseledamot och revisor efter lagens ikraftträdande avse tiden intill dess under nästa räkenskapsår hållits föreningsstämma som i 57 § 1 mom. nya lagen sägs.

5 mom. För räkenskapsår, som utgår före den 1 januari 1954, må redovisning ske och redovisningshandlingar upprättas jämlikt äldre lags bestämmelser. För sådant räkenskapsår skall ej heller gälla vad i 17 § nya lagen stadgas rörande avsättning till reservfond.

Bestämmelserna i 44 § nya lagen skola i vad avser andra föreningar än bostadsrättsföreningar icke gälla för räkenskapsår som utgått före den 1 januari 1954.

6 mom. Har beslut av föreningsstämma fattats före nya lagens ikraftträdande, skola i fråga om beslutet, om talan därå samt om beslutets registrering och verkställande bestämmelserna i äldre lag äga tillämpning.

7 mom. Hava likvidatorer för ekonomisk förening utsetts innan nya lagen trätt i kraft, skall äldre lag gälla i avseende å likvidationen och skola ej heller 96 och 97 §§ samt 98 § 4 mom. nya lagen äga tillämpning.

8 mom. Vad i 113 § nya lagen stadgas om förbud för förening att till sina medlemmar upplåta lägenhet under nyttjanderätt annorledes än för bestämd tid skall icke äga tillämpning, såvitt fråga är om upplåtelse av lägenhet i hus, som föreningen före den 1 juli 1930 förvärvat eller börjat uppföra.

5 §.

Beträffande ekonomisk förening, som registrerats enligt äldre lag, skall vidare gälla följande.

1 mom. Där enligt stadgarna föreningssammanträdes befogenhet skall utövas av ombud efter vad i 39 a § lagen den 22 juni 1911 sägs, med allenast den inskränkning att befogenheten icke omfattar frågor varom i 42 § 1 mom. samma lag förmäles, skall efter nya lagens ikraftträdande fullmåk-

tiges befoogenhet gälla utan nämnda inskränkning, såvitt ej annorlunda beslutas.

2 mom. Utan hinder av vad i 34 § första stycket nya lagen sägs må den som äger företräda förening föryttra dess fasta egendom, såframt enligt stadgarna föryttring av fast egendom ingår i föremålet för föreningens verksamhet.

3 mom. Talan varom förmäles i 34 § andra stycket nya lagen skall, där lagfart, inskrivning eller inteckning beviljats innan nya lagen trätt i kraft, väckas senast inom den i nämnda lagrum stadgade tiden efter lagens ikraftträdande.

4 mom. Där i stadgarna saknas föreskrift i ämne, som avses i 6 § 10 senare ledet nya lagen, skall vid föreningens upplösning med föreningens behållna tillgångar förfaras i enlighet med äldre lag.

5 mom. När anmälan till registret första gången göres efter nya lagens ikraftträdande, skall uppgift lämnas om föreningens postadress.

6 §.

Skall enligt vad i 3—5 §§ sägs bestämmelse i äldre lag gälla och är i samma lag överträdelse av bestämmelsen belagd med straff, skall jämväl denna straffbestämmelse lända till efterrättelse.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 25 april 1930 (nr 115) om bostadsrättsföreningar.

Härigenom förordnas, dels att 57 § 1 mom. och 58 § lagen om bostadsrättsföreningar skola upphöra att gälla, dels ock att 9, 63 och 64 §§ samma lag skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

9 §.

Bostadsrättsförenings firma skall innehålla ordet »bostadsrättsförening». Ej vare nödigt att i firman intaga orden »utan personlig ansvarighet» eller förkortning av dessa ord.

Bostadsrättsförenings firma skall innehålla ordet »bostadsrättsförening». Ej vare nödigt att i firman intaga ordet *ekonomisk*.

Ej må — — — — — ordet »bostadsrätt».

63 §.

Driver annan — — — ett tusen kronor.

Till enahanda straff dömes

1. styrelseledamot, som — — — upplåtit bostadsrätt;
2. styrelseledamot, som — — — inflyta däri;
3. styrelseledamot eller likvidator, som mot bättre vetande i lägenhetsförteckningen låtit göra anteckning i strid med bestämmelserna i 31 § eller underlåtit verkställa anteckning, som där sägs;

3. styrelseledamot eller likvidator, som mot bättre vetande i lägenhetsförteckningen låtit göra anteckning i strid med bestämmelserna i 31 § eller underlåtit verkställa anteckning, som där sägs.

4. styrelseledamot, som uppsåtligen i strid med bestämmelsen i 57 § 1 mom. låtit verkställa utbetalning av föreningens tillgångar.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

64 §.

Bryter någon — — — fem hundra kronor.

Åsidosättes föreskrift, som är meddelad i 18 §, 32 §, 33 § 1 eller 2 mom. eller 58 § 1 eller 3 mom. eller åsidosättes i annat fall än i 63 § under 3 sagts bestämmelserna i 31 §, dömes den försumlige till enahanda straff, som i 1 mom. sägs.

Åsidosättes föreskrift, som är meddelad i 18 §, 32 § eller 33 § 1 eller 2 mom. eller åsidosättes i annat fall än i 63 § under 3 sagts bestämmelserna i 31 §, dömes den försumlige till enahanda straff, som i 1 mom. sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1953.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 1 § bokföringslagen den 31 maj 1929 (nr 117).

Härigenom förordnas, att 1 § bokföringslagen den 31 maj 1929¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

1 §.

Bokföringsskyldighet enligt denna lag åligger aktiebolag, bolag, som blivit infört i handelsregistret, *bostadsrättsförening*, sambruksförening samt, där annat ej följer av 2 §, en var som yrkesmässigt driver någon av följande rörelser:

Bokföringsskyldighet enligt denna lag åligger aktiebolag, bolag som blivit infört i handelsregistret, *förening som blivit hos länsstyrelse införd i föreningsregister*, sambruksförening samt, där annat ej följer av 2 §, en var som yrkesmässigt driver någon av följande rörelser:

- 1) handel med — — — eller tvättinrättningsrörelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1953.

¹ Senaste lydelse se SFS 1948: 222.

Förslag
till
Lag
angående ändring av 54 § lagen den 13 maj 1921 (nr 227) om
ackordsförhandling utan konkurs.

Härigenom förordnas, att 54 § andra stycket lagen om ackordsförhandling utan konkurs¹ skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1953.

Förslag
till
Förordning
angående ändrad lydelse av 69 § Kungl. Maj:ts förordning den 5 juni 1942
(nr 325) om jordbrukets kreditkassor.

Härigenom förordnas, att 69 § förordningen om jordbrukets kreditkassor den 5 juni 1942 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

69 §.

Inspektionen skall övervaka, att kassorna i sin verksamhet ställa sig till efterrättelse de lagar och andra författningar, som hava avseende å kassorna, samt de för kassorna gällande stadgar.

Inspektionen skall övervaka, att kassorna i sin verksamhet ställa sig till efterrättelse de lagar och andra författningar, som hava avseende å kassorna, samt de för kassorna gällande stadgar. *Inspektionen äger härvid meddela bestämmelser i fråga om årsredovisningen, som avvika från de för ekonomiska föreningar i allmänhet gällande.*

Det åligger — — — deras verksamhet.

Undersökning av — — — Kungl. Maj:t anbefalles.

Inspektionen äger — — — anslutna jordbrukskassor.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1953.

¹ Senaste lydelse se SFS 1944: 708.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 29 september 1950.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga rörande *ny lagstiftning om ekonomiska föreningar* samt anför därvid följande.

Inledning.

Bestämmelserna i lagen den 22 juni 1911 (nr 55 s. 1) om ekonomiska föreningar ansluta sig i åtskilliga hänseenden till motsvarande stadganden i 1910 års aktiebolagslag. Detta förhållande står i samklang med det under förarbetena till 1911 års lag framhållna syftet att ernå, i den mån så syntes lämpligt, överensstämmelse mellan aktiebolags- och föreningslagarna. Sedan ny lag om aktiebolag utfärdats den 14 september 1944, upptogs inom justitiedepartementet frågan om en revidering även av lagstiftningen om ekonomiska föreningar. Med stöd av bemyndigande av Kungl. Maj:t den 18 maj 1945 utsågs den 26 maj samma år en särskild utredningsman att, med biträde av tillkallade sakkunniga, inom justitiedepartementet verkställa utredning för översyn av denna lagstiftning.

I sitt yttrande till statsrådsprotokollet den 18 maj 1945 angav dåvarande chefen för justitiedepartementet bland ämnen, som vid utredningen borde bli föremål för behandling, frågorna om vinstutdelning och åtgärder syftande till företagens konsolidering, om styrelse och revision samt om skärpta regler för redovisningen, om fusion och förhållandet mellan moder- och dotterföretag samt om införande av offentlighet i redovisningen. Bland ytterligare spörsmål som finge övervägas nämndes frågan om ändamålsenligheten av det nuvarande systemet för de ekonomiska föreningarnas registrering samt frågan om införande av möjlighet för föreningar, som icke falla under 1911 års lag, att om de så önska vinna registrering. I detta sammanhang borde enligt departementschefen även beaktas, att det från skattesynpunkt vore önskvärt att åstadkomma en gränsdragning mellan de egentliga ekonomiska föreningarna samt övriga föreningar. Vidare erinrades om att den nya aktiebolagslagen i förhållande till 1910 års aktiebolagslag innehöll

skärpta bestämmelser rörande bl. a. kapitalbildningen inom bolagen, redovisning och revision samt uttalades att, därest en motsvarande skärpning skulle finnas icke böra komma till uttryck i föreningslagstiftningen, fall kunde uppkomma, där ett företag, som på grund av ändamål och struktur rätteligen borde ikläda sig aktiebolagets form, i stället anlätade föreningsformen. Det syntes angeläget att undersöka de möjligheter, vilka kunde stå till buds för att från föreningsformen utesluta företag av nyss antydd natur.

Utredningen har till fullgörande av ifrågavarande uppdrag den 12 april 1949 avgivit betänkande (SOU 1949: 17)¹ med förslag till

- 1) lag om registrerade föreningar;
- 2) lag angående införande av lagen om registrerade föreningar;
- 3) lag om ändring i lagen den 25 april 1930 (nr 115) om bostadsrättsföreningar;
- 4) lag om ändrad lydelse av 1 § bokföringslagen den 31 maj 1929 (nr 117);
- 5) lag om ändring av 54 § lagen den 13 maj 1921 (nr 227) om ackordsförhandling utan konkurs;
- 6) förordning om ändrad lydelse av 69 § Kungl. Maj:ts förordning den 5 juni 1942 (nr 325) om jordbrukets kreditkassor; och
- 7) förslag till Kungl. Maj:ts kungörelse om föreningsregistrens förande m. m.

Huvudgrunderna i utredningens förslag.

Enligt 1911 års lag om ekonomiska föreningar, vilken ersatte lagen den 28 juni 1895 om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet, må som ekonomisk förening registreras förening som har till ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom att anskaffa livsmedel eller andra förnödenheter åt medlemmarna eller avsätta alster av medlemmarnas verksamhet eller bereda bostäder åt medlemmarna eller anskaffa lån åt medlemmarna eller idka annan ekonomisk verksamhet (1 § första stycket). Härmed jämställs förening som vill vinna annat ändamål än främjande av medlemmarnas ekonomiska intressen under förutsättning att föreningen idkar handel eller annan verksamhet som medför skyldighet att föra handelsböcker (1 § andra stycket).

Gällande lag om ekonomiska föreningar (FL) är med vissa modifikationer tillämplig även å förening som ägde bestånd vid lagens ikraftträdande den 1 januari 1912. Att lagen icke är tillämplig å vissa särskilda slag av föreningar, exempelvis understödsföreningar, stadgas i 91 §. Vidare är att

¹ Utredningsman har varit revisionssekreteraren Erik Hagbergh. Att deltaga i överläggningar med honom ha varit utsedda direktören Albin Johansson, förutvarande riksdagsmannen redaktören K. Kilbom, ombudsmannen S. Nisell, advokaten C. P. G. von Plomgren, direktören A. A. H. Stensgård och revisionssekreteraren C. M. E. Wijnbladh ävensom, vid förhinder för Johansson, advokaten N. Köhler. De sakkunniga ha förklarat sig i allt väsentligt biträda de framlagda lagförslagen.

märka att för vissa slag av föreningar, såsom bostadsrättsföreningar, jordbrukets kreditkassor och sambruksföreningar, gäller speciallagstiftning som kompletterar den allmänna föreningslagens föreskrifter.

Vid olika tillfällen ha ändringar vidtagits i FL, men de ha mestadels varit av underordnad betydelse. En viktig ändring utgjorde dock införandet år 1928 av det s. k. representativa systemet, innebärande att det beslutande organets befogenheter i viss utsträckning kunna överflyttas från sammanträde med medlemmarna i föreningen till särskilt utsedda ombud (39 a § FL).

Såsom av rubriken till FL framgår, avser lagen endast ekonomiska föreningar, ej de föreningar som pläga inbegripas under beteckningen ideella föreningar. Lagstiftning om sådana föreningar saknas. Huruvida tid efter annan en dylik lagstiftning varit ifrågasatt framgår av betänkandet s. 80 ff.

Beträffande förekomsten av ekonomiska föreningar hänvisas till betänkandet (s. 61—63 och å s. 274—275 intagna statistiska uppgifter).

I anslutning till det i direktiven gjorda uttalandet om önskvärdheten att draga en gräns mellan föreningar och bolag har utredningen betonat att den funnit det i och för sig angeläget att åstadkomma en sådan gränsdragning. Åtskilliga bestämmelser i utredningens förslag avse också att markera skillnaden mellan aktiebolag och föreningar. Sålunda ha föreslagits stadganden i syfte att för föreningsformen reservera personsammanslutningar som i princip äro öppna, d. v. s. medgiva inträde av nya medlemmar. Beträffande de ekonomiska föreningarna förordar utredningen att endast de föreningar vilkas verksamhet är uppbyggd enligt kooperativa grundsatser skola falla under föreningslagstiftningen. Ekonomisk förening definieras sålunda (2 § 1 mom.) såsom en förening, som har till ändamål att genom ekonomisk verksamhet, i vilken medlemmarna deltaga som avnämare eller leverantörer eller genom begagnande av föreningens tjänster eller på annat dylikt sätt, omedelbart stödja medlemmarna i deras hushållning eller förvärvsverksamhet.

Önskemålet att bereda möjlighet för föreningar som icke falla under 1911 års lag att vinna registrering har av utredningen tillgodosetts genom stadgande (3 §) därom att även förening, som fullföljer religiöst, välgörande, politiskt, socialt, idrottsligt, kulturellt eller eljest ideellt syfte eller som åsyftar att främja medlemmarnas ekonomiska intressen på annat sätt än genom ekonomisk verksamhet, må kunna vinna registrering. För de sålunda avsedda föreningarna har registrering icke uppställts som ett villkor för rättskapaciteten, i motsats till vad som i anslutning till gällande lag föreslagits beträffande de ekonomiska föreningarna.

Utredningens förslag innebär att föreningarna liksom hittills skola registreras hos länsstyrelserna.

I förslaget ha icke upptagits gällande lags regler om föreningar med begränsad personlig ansvarighet för medlemmarna.

Kapitalbildningen inom föreningarna har varit föremål för synnerlig uppmärksamhet. I detta avseende föreslås helt nya föreskrifter, syftande till en

konsolidering av företagen genom tvångsvis överförande av medel till reservfond (17 §).

De nuvarande reglerna om det förvaltande organet inom föreningarna, styrelsen, ha enligt förslaget kompletterats bl. a. med stadgande angående utseende av s. k. föreståndare för den löpande förvaltningen (37 §). Även bestämmelserna om revisionen ha utvidgats. Bland betydelsefulla nyheter må nämnas, att förslaget i viss utsträckning bereder möjlighet att juridisk person utses till revisor (46 § 2 mom.) ävensom därtill att revisor må anlita medhjälpare (48 §).

Gällande föreningslags regler om redovisningen äro synnerligen knapphändiga, vilket i skilda hänseenden medfört olägenheter. Härigenom kunde, framhåller utredningen, uppstå risker bl. a. för föreningarnas borgenärer. I detta ämne föreslår utredningen mera utförliga bestämmelser, delvis i anslutning till nya aktiebolagslagens reglering. Dock har på dessa punkter liksom i andra avseenden, där en efterbildning ifrågasatts av föreskrifter i sagda lag, eftersträfvats en förenkling av lagreglerna. Bland betydelsefulla nyheter i förslaget må nämnas att en årlig redovisning skall ske genom avlämnande av förvaltningsberättelse jämte balansräkning samt vinst- och förlusträkning (39 §), att värderingsregler och regler beträffande redovisningshandlingarnas innehåll i övrigt föreslås (40—43 §§) samt att stadgande om publicitet för redovisningshandlingarna införts (44 §). Den periodiska redovisningen måste uppenbarligen bygga på företagets räkenskapsföring och i detta avseende föreslår utredningen den ändringen i förhållande till gällande rätt, att alla registrerade föreningar skola vara underkastade bokföringsplikt enligt bokföringslagen. Ändring i denna lag har därför jämväl föreslagits.

Utredningen har förordat ett utvidgat skydd för minoriteten inom en förening bl. a. genom bestämmelser som ge minoritet av viss storlek rätt att förhindra beslut om decharge för styrelseledamot samt att å föreningens vägnar föra skadeståndstalan mot styrelseledamot och revisor (63—65 §§).

Regleringen av det representativa systemet inom föreningarna, fullmäktiginstitutionen, har kompletterats (62 §).

Slutligen må nämnas att förslaget innehåller bestämmelser om fusion mellan föreningar (98 §) samt att likvidationsreglerna (70 o. följ. §§) fullständiggats med bl. a. regler om periodisk redovisningsskyldighet även på likvidationsstadiet.

I det särskilda förslaget till lag angående införande av lagen om registrerade föreningar ha upptagits betydelsefulla bestämmelser avseende bl. a. att för nu bestående föreningar underlätta övergången till den nya lagen.

Som nyss nämnts rymmer utredningens förslag en möjlighet för andra än ekonomiska föreningar att vinna registrering. Gränsen mellan ekonomiska föreningar och ideella föreningar i vidsträckt mening har av utredningen uppdragits på ett något annorlunda sätt än för närvarande. Denna gränsdragning bör enligt utredningen bli av betydelse ur beskattningssynpunkt.

Det har i betänkandet (s. 66—67) diskuterats, om behov kunde anses föreligga att i svensk lagstiftning införa en ny för drivande av rörelse avsedd associationsform utan personlig ansvarighet för delägarna utöver de nu bestående, aktiebolaget och den ekonomiska föreningen. Utredningsmannen har hänvisat till den avböjande hållning, som statsmakterna under förarbetena till nya aktiebolagslagen intogo till denna fråga, samt funnit anledning icke föreligga att nu anlägga andra synpunkter på detta spörsmål. Därvid har anmärkts att, vad särskilt anginge de talrikt förekommande s. k. fastighetsföreningarna, aktiebolagsformen syntes vara den naturliga associationsformen. Beträffande de föreningar, som i realiteten vore enmansföretag, har erinrats att numera formen enmansaktiebolag vore av lagstiftningen sanktionerad.

Utredningen har icke ansett sig böra framlägga särskilda regler avseende förhållandet mellan moder- och dotterföretag.

Uttalanden av allmän innebörd i remissyttranden.

Yttranden över betänkandet ha efter remiss avgivits av överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser, kommerskollegium, socialstyrelsen, lantbruksstyrelsen, bank- och fondinspektionen, bostadsstyrelsen, svenska jordbrukskreditkassan, 1949 års skatteutredning, 1948 års länsstyrelseutredning, Sveriges advokatsamfund, svenska bankföreningen, föreningen auktoriserade revisorer, svenska revisorsamfundet, landsorganisationen i Sverige, svenska arbetsgivareföreningen, kooperativa förbundets styrelse, Sveriges lantbruksförbund, folkets husföreningarnas riksorganisation, riksförbundet landsbygdens folk, tjänstemännens centralorganisation (TCO), hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund u. p. a., hyresgästernas riksförbund, Stockholms kooperativa bostadsförening u. p. a., bilägarnas inköpscentral, bygdegårdarnas riksförbund, svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund, Stockholms bostadsföreningars centralförening u. p. a., svenska riksbyggen förening u. p. a., svenska turistföreningen och Sveriges riksidrottsförbund. Vid kommerskollegiets utlåtande ha fogats yttranden från samtliga handelskamrar, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges industriförbund samt Sveriges hantverks- och småindustriorganisation. Yttrande har vidare ingivits av Sveriges fastighetsägareförbund. I Sveriges lantbruksförbunds yttrande uttalas att yttrandet tillkommit efter samråd med bl. a. de till förbundet anslutna riksorganisationerna svenska mejeriernas riksförening, svenska lantmännens riksförbund, Sveriges slakteriförbund, svenska ägghandelsförbundet och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund.

Vid överståthållarämbetets yttrande har fogats utlåtande från skattedirektören samt från taxeringsintendenten Otto Carlborg, vid yttrandet av länsstyrelsen i Malmöhus län yttranden av drätselkammaren i Malmö, skånska lantmännens centralförening u. p. a., föreningen skånska andelsslakterier

u. p. a. och kooperativa föreningen *Solidar*, Malmö, u. p. a. Vidare har länsstyrelsen i Skaraborgs län bifogat yttranden av *Skaraborgs läns lantmäns centralförening* u. p. a. och *Skaraborgs läns naturskyddsförening*.

Remissinstanserna tillstyrka i allmänhet att utredningens förslag lägges till grund för lagstiftning eller lämna förslaget i huvudsak utan erinran. Dock framställas i flera remissvar anmärkningar beträffande såväl vissa av de grundläggande bestämmelserna i förslaget som dess detaljer.

På grund av erinringar av olika slag ha *länsstyrelsen i Jönköpings län*, *Sveriges grossistförbund* samt *Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare* föranletts att avstyrka förslaget i dess helhet.

Utformningen av begreppet ekonomisk förening enligt utredningens förslag (2 § 1 mom.) jämte vissa därmed sammanhängande problem ha föranlett uttalanden i ett flertal remissvar. Länsstyrelserna och övriga statliga myndigheter, som yttrat sig över förslaget, ha i allmänhet i likhet med utredningen funnit det önskvärt att företag, som arbeta i vanligt vinstsyfte, förhindras att registrera sig såsom ekonomiska föreningar. I princip ha dessa remissinstanser alltså anslutit sig till utredningens förslag att inskränka begreppet ekonomisk förening till att avse endast föreningar vilkas verksamhet är uppbyggd enligt kooperativa grundsatser. Därvid har emellertid stundom uttalats tveksamhet i fråga om lämpligheten att uppställa krav på öppenhet såsom villkor för registrering av en förening. Vidare ha farhågor yppats för att en lagändring i denna del i enlighet med förslaget kunde få verkningar, som komme att sträcka sig längre än vad som föranleddes av ett realiserande av den i och för sig riktiga tanken att från registrering såsom ekonomisk förening utestänga företag, som på grund av sitt ändamål och sin struktur böra ikläda sig aktiebolagets form.

Jämväl i remissvaren från enskilda sammanslutningar eller organisationer tillstyrkes i allmänhet den utformning som enligt utredningens förslag givits åt begreppet ekonomisk förening. Några handelskammare och andra sammanslutningar förorda emellertid att gällande rätts ståndpunkt i förevarande hänseende bibehålles. Därvid uttalas bl. a. att skillnaden mellan de ekonomiska föreningarna såsom sammanslutningar av personer och aktiebolagen såsom kapitalsammanslutningar överbetonats i betänkandet, att det för aktiebolagen enligt nuvarande lagstiftning vore en säkerhetsventil att de möjligen kunde ombildas till föreningar, samt att syftet att göra en övergång från aktiebolagsformen till föreningsformen mindre lockande icke borde nås på det sätt utredningen föreslagit utan i stället genom en skärpning av föreningslagstiftningen.

Advokatsamfundets styrelse har i sitt yttrande påpekat den utomordentliga betydelse för det ekonomiska livet och de sociala förhållandena i vårt land som föreningsväsendet numera hade samt funnit att styrkan och betydelsen av de krafter som framkallade den rika användningen av föreningsformen icke gjorts till föremål för någon ingående undersökning. Vad an-

ginge de föreningar som enligt gällande rätt vore att anse såsom ekonomiska föreningar, hade denna associationsform kommit att anlitas av företag med de mest skilda syften och verksamhetsarter och av den mest växlande storleksordning. Orsakerna härtill vore säkerligen många. En av dessa orsaker torde ligga däri att de övriga företagsformer, som enligt svensk rätt stode till buds, många gånger icke lämpade sig för företagen. Aktiebolagsformen vore sålunda för många mindre företag, särskilt efter den nya aktiebolagslagens tillkomst, alltför tung och svårskött. Handels- och kommanditbolagsformen byggde på ett intimt samarbete mellan ett fåtal delägare, och dess praktiska användning bleve därigenom begränsad. Härtill komme det personliga ansvar för bolagets skulder, som i handelsbolag åvilade alla delägarna och i kommanditbolag åtminstone en av dem.

I fortsättningen av sitt yttrande har advokatsamfundets styrelse kommit in bl. a. på frågan om behovet av en ny bolagsform för mindre företag. Härom anföres:

Styrelsen är av den uppfattningen att det vore oklokt att genomföra förslaget utan en närmare utredning av spørgsmålet rörande i vad mån lämpliga associationsformer stå till förfogande i de talrika fall, där formen ekonomisk förening hittills begagnats men enligt förslaget ej längre kan komma till användning. Det nu framlagda förslaget är sålunda ägnat att ytterligare aktualisera kravet på en översyn av aktiebolagslagen i syfte bl. a. att göra aktiebolagsformen mera användbar för mindre företag. Alternativt synes böra undersökas, huruvida icke en ny företagsform liknande Gesellschaft m. b. H., private company eller société à responsabilité limitée bör införas. Därest den föreslagna lagstiftningen genomföres utan närmare utredning av de nu åsyftade frågorna, vill styrelsen förorda att accessorietetskravet tills vidare frånfalles och att möjlighet till registrering sålunda bibehålles för alla föreningar, som driva ekonomisk verksamhet i syfte att främja medlemmarnas ekonomiska intressen.

Även i andra yttranden har påpekats, att den föreslagna gränsdragningen mellan olika associationsformer aktualiserat problemet, huruvida behov föreläge av en ny associationsform för mindre företag utan personlig ansvarighet. *Kommerskollegium* uttalar sålunda att den utredning, som härom förbragts i betänkandet, icke syntes ha uttömt detta spörsmål och att en ytterligare prövning av frågan därför syntes önskvärd.

I flertalet remissvar uttalas tillfredsställelse med att förslaget, i de parter där en efterbildning av aktiebolagsrätten kan komma i fråga, givits en i jämförelse med nya aktiebolagslagen förenklad avfattning. En del handelskammare och andra enskilda sammanslutningar ha dock framhållit som ett önskemål att full överensstämmelse genomföres mellan aktiebolags- och föreningslagstiftningen bl. a. beträffande redovisning och revision. En handelskammare har förklarat sig anse att det ur flera synpunkter varit lyckligt om associationslagstiftningen gjorts gemensam för båda associationsformerna och sålunda omfattat både aktiebolagen och föreningarna samt att därvid mindre krav i formellt hänseende ställts på företag av mindre storleksordning.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län anför, att lagförslaget vore väl ägnat att läggas till grund för en lagstiftning som avsåge att reglera förhållandena beträffande ekonomiska föreningar som dreve rörelse av större omfattning. Däremot syntes det mera tveksamt, om förslaget i sin helhet lämpade sig för ekonomiska föreningar av mindre betydelse eller för ideella föreningar.

I detta sammanhang må nämnas, att i det följande kommer att lämnas en särskild redogörelse för uttalanden i remissvaren rörande förslaget att bereda möjlighet för ideella föreningar att vinna registrering.

Vad angår förslagets olika bestämmelser i övrigt ha remissinstanserna genomgående tillstyrkt förslaget att ur lagstiftningen för framtiden utmönstra ekonomiska föreningar med begränsat personligt ansvar för medlemmarna, likaså förslaget att samtliga registrerade föreningar skulle underkastas bokföringsplikt enligt bokföringslagen. *Landsorganisationen* har särskilt uttalat tillfredsställelse över att förslaget upptager utförliga bestämmelser angående årsredovisningen och dess publicitet. Därigenom hade tillgodosetts önskemålet om insyn även i de ekonomiska föreningarna.

Frågan om obligatorisk avsättning av medel till reservfond har väckt livlig uppmärksamhet; härom hänvisas till vad som anföres vid förslaget 17 §.

Beträffande de i förslaget till promulgationslag upptagna övergångsbestämmelserna har av *Sveriges fastighetsägareförbund* anförts att i fråga om föreningar vilka tidigare registrerats såsom ekonomiska föreningar anledning föreläge till allvarliga betänkligheter. Utredningens förslag innebure att sådana föreningar icke längre ens kunde påräkna skydd för sin fortvaro, något som syntes utgöra en anmärkningsvärd brist på hänsyn till bestående förhållanden.

Ur formell synpunkt har av *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anmärkts att mot förslaget kunde riktas samma kritik som mot den nya aktiebolagslagen nämligen att den vore alltför svårtillgänglig och omständlig för enkelt folk utan juridisk eller bokföringsteknisk skolning.

I åtskilliga remissvar har, i anslutning till frågan om den inskränkning av begreppet ekonomisk förening som förslaget innefattar i jämförelse med nuvarande föreningslag, berörts den olika ställning som aktiebolagen och de ekonomiska föreningarna intaga i beskattningshänseende. *Stockholms handelskammare* anför i detta ämne:

Det är en angelägenhet av största vikt, att den olikhet i beskattningshänseende som råder mellan aktiebolag och ekonomiska föreningar undanröjes. Någon befogad grund för denna olikhet finnes enligt handelskammarens mening icke. Men den diskriminering av aktiebolagen i förhållande till de ekonomiska föreningarna, som den nuvarande skattelagstiftningen innebär, är i sig ägnad att motverka det syfte som man velat vinna genom den föreslagna lagstiftningen, nämligen en av sakliga skäl betingad differentiering mellan sådana företag som böra drivas i föreningsform och sådana som lämpligen böra vara aktiebolag. Så länge denna olikhet i beskattningshänseende består, komma med nödvändighet många försök att göras för att ikläda företag av det senare slaget förenings form. Det kan visserligen sägas, att det blir

registreringsmyndighetens sak att tillse att så icke sker. Men i praktiken torde det bli mycket svårt att upprätthålla nödig kontroll i detta hänseende.

Frågan om grunderna för de ekonomiska föreningarnas beskattning sammanhänger intimt med problemet om föreningarnas rättsliga klassificering. Utredningens förslag till lösning av sistnämnda spörsmål, vilket baserats på de skiljaktigheter av principiell natur, som förefinnas mellan ekonomiska föreningar och aktiebolag, kan vara ägnat att påverka problemets bedömande ur beskattningssynpunkt. Enligt handelskammarens mening bör beskattningsfrågan framför allt ses mot bakgrunden av de likheter i fråga om verksamhetens utövning som faktiskt föreligga mellan de båda associationsformerna. Det är därför nödvändigt att, innan slutligt förslag till ny föreningslagstiftning framlägges, frågan om en revidering av lagstiftningen om de ekonomiska föreningarnas beskattning upptages till prövning.

Slutligen må nämnas, att *länsstyrelseutredningen* i sitt utlåtande behandlat den inverkan lagförslagets genomförande syntes komma att ha på registreringsmyndigheternas — länsstyrelsernas — arbetsbörda. Länsstyrelseutredningen har uttalat, att den föreslagna nya lagstiftningen syntes medföra visst ökat arbete för registreringsmyndigheterna och därvid särskilt framhållit den föreslagna möjligheten för ideella föreningar att vinna registrering ävensom reglerna i förslaget 44 och 74 §§. Övergången till den föreslagna ordningen torde vidare medföra ett betydande merarbete dels med granskning av de beslut om stadgeändringar, som torde vara att vänta från flertalet föreningar, och dels med kontroll av att samtliga föreningar fullgöra skyldigheten att vidtaga stadgeändringar (6 § promulgationslagen enligt utredningens förslag). Härom anför länsstyrelseutredningen:

Vad samtliga dessa nya eller utökade arbetsuppgifter i fortsättningen skulle komma att betyda med avseende på det mera stadigvarande behovet av arbetskraft kan utredningen icke nu bedöma. Det är möjligt att de åtminstone i viss mån skulle kunna kompenseras genom en rationellare uppläggning av registren och arbetsmetoderna vid registreringen. Denna fråga synes böra undersökas av statens organisationsnämnd i samband med de undersökningar rörande länsstyrelsernas arbetsmetoder m. m., som nämnden för närvarande bedriver.

Om än något behov att ianspråktaga mera personal på längre sikt kanske icke behöver uppstå, torde övergångsbestyren enligt 6 § promulgationslagen dock medföra ett behov av arbetskraft som åtminstone på många håll icke torde kunna tillgodoses utan en mindre, tillfällig personalförstärkning. Genom vissa omdisponeringar torde förstärkningen dock kunna begränsas till de lägre biträdesgraderna.

Departementschefen.

I svensk lagstiftning erkänns sedan gammalt två associationsformer för drivande av rörelse eller verksamhet utan personlig ansvarighet för delägarna, nämligen aktiebolaget och den ekonomiska föreningen. Utmärkande för aktiebolaget är att verksamheten drives på grundval av ett aktiekapital, vilket tillskjutes av delägarna och varå dessa erhålla utdelning genom andel i

uppkommen vinst för bolaget. De ekonomiska föreningarna kännetecknas däremot i princip av att deras verksamhet åsyftar att främja delägarnas, medlemmarnas, intressen på ett sätt som mera direkt anknyter till medlemmarnas hushållning eller förvärvsverksamhet.

Denna grundläggande skillnad mellan aktiebolag och ekonomiska föreningar påkallar tydligen i viss mån olika lagregler för de skilda företagsformerna. Lagstiftningen för aktiebolag och föreningar är också i åtskilliga hänseenden olikartad. Aktiebolagsrätten innehåller sålunda regler om aktiekapitalets bevarande inom bolaget, till skydd främst för aktieägarna och bolagets borgenärer. Då de ekonomiska föreningarna äro personsammanslutningar, har däremot för dem erfordrats en reglering i första hand beträffande inträde och utträde av medlemmar och därmed sammanhängande problem. Rörande vissa andra ämnen åter framstår det såsom naturligt att överensstämmelse eftersträvas mellan aktiebolags- och föreningslagstiftningen, exempelvis beträffande det förvaltande organet hos företaget, styrelsen.

Den överensstämmelse, i därför lämpade stycken, som tidigare förelegat mellan aktiebolags- och föreningslagstiftningen, har i viss mån gått förlorad genom den nya aktiebolagslagen, som trätt i kraft den 1 januari 1948 och vilken i åtskilliga avseenden innefattar skärpta bestämmelser i jämförelse med 1910 års aktiebolagslag. Med hänsyn härtill och då den gällande lagen om ekonomiska föreningar icke längre kan anses motsvara de krav, som böra ställas på en så betydelsefull lagstiftning, är det enligt min mening uppenbart att nya lagregler för ekonomiska föreningar äro av behovet påkallade.

Det förslag till ny föreningslagstiftning som utredningen framlagt innebär ett fullföljande av det hittillsvarande i vårt land tillämpade systemet med två olika associationsformer för drivande av verksamhet utan personlig ansvarighet för delägarna, aktiebolaget och den ekonomiska föreningen. I enlighet härmed har utredningen sökt uppdraga en gräns som klarare än den nuvarande skiljer dessa associationsformer. Samtidigt har vid förslagets utarbetande dock beaktats önskemålet att på de punkter, där så finnes lämpligt, överensstämmelse bör eftersträvas mellan lagstiftningen för dessa associationsformer. Utredningens ståndpunkt finner jag sakligt motiverad och kan därför icke ansluta mig till den i vissa remissvar framförda allmänna tanken att lagstiftningen för aktiebolag och ekonomiska föreningar eller åtminstone för större sådana företag borde göras gemensam eller att begreppet ekonomisk förening skulle utformas så att för ett affärsdrivande företag ofta föreläge en valrätt mellan att anlita den ena eller andra associationsformen. Tvärtom är det enligt min mening angeläget att åstadkomma en klar gränsdragning mellan de båda associationsformerna och i fortsättningen förhindra att föreningsformen användes för kapitalsammanslutningar som arbeta i vanligt vinstsyfte och därför även böra vara underkastade de med hänsyn härtill givna lagreglerna.

Utredningens förslag att för föreningsformen reservera personsammanslutningar som i princip äro öppna, d. v. s. medgiva inträde av nya medlemmar,

och vilkas verksamhet är uppbyggd enligt kooperativa grundsatser finner jag mig sålunda i princip böra godtaga. Till frågan huru denna grundsats närmare bör utformas återkommer jag senare.

Den anpassning till nya aktiebolagslagens regler, som skett i utredningens förslag i huvudsaklig anslutning till tidigare tillämpade grundsatser, finner jag likaledes i stort sett tillfredsställande. Med de olika utgångspunkter som, enligt vad som anförts i det föregående, äro för handen för en lagstiftning för aktiebolag och för ekonomiska föreningar synes nämligen anledning saknas att eftersträva en mera fullständig överensstämmelse mellan dessa lagstiftningar.

Då förslaget jämväl i övrigt synes väl avvägt vill jag i likhet med det övervägande antalet remissinstanser förorda att detsamma lägges till grund för ny lagstiftning i ämnet.

En del remissinstanser förorda, att utredningens förslag ej i sin helhet borde tillämpas på föreningar av mindre storlek. Som skäl härför anføres bl. a. att det för sådana föreningar, som i allmänhet sköttes av personer utan juridisk utbildning, skulle bli svårt att iakttaga de utförliga och delvis invecklade lagbestämmelserna. En differentiering av föreningarna alltefter deras storlek, mätt efter omsättningen, omslutningen eller annan grund, skulle väl i och för sig vara tilltalande, om man därigenom kunde vinna att mindre föreningar icke fölle under sådana lagföreskrifter som närmast uppställts med tanke på större företag och måhända äro tämligen onödiga för många mindre företag. Emellertid torde det knappast vara möjligt att draga en gräns mellan större och mindre företag, mot vilken ej vägande invändningar kunde göras. Härtill kommer att det även för föreningar som arbeta under enkla förhållanden ofta i realiteten icke torde bli förenat med nämnvärda olägenheter att vara underkastade den nya lagstiftningen. Erkännas må dock att tillämpningen särskilt av vissa av förslagets bestämmelser om årsredovisningen kan vara besvärande för mindre företag. Till denna fråga återkommer jag vid behandlingen av dessa bestämmelser (38—44 §§) men vill redan nu förutskicka att jag ej ansett mig böra tillmötesgå de yrkanden som gjorts om en särställning i angivet hänseende för föreningar av mindre storlek.

I anslutning till det sagda vill jag understryka att i remissyttrandena i allmänhet uttalas tillfredsställelse över att utredningen, i de delar där en efterbildning av föreskrifter i nya aktiebolagslagen ansetts önskvärd, strävat efter att utforma lagtexten enklare än i nämnda lag.

Frågan om möjligheten att i svensk lagstiftning införa en ny för drivande av rörelse avsedd associationsform utan personlig ansvarighet för delägarna utöver de nu bestående, aktiebolaget och den ekonomiska föreningen, har som förut nämnts dryftats inom utredningen. I betänkandet uttalas, att anledning icke syntes föreligga att nu anlägga andra synpunkter på detta spörsmål än när nya aktiebolagslagen tillkom.

Av intresse i förevarande sammanhang är att riksdagen i skrivelse den 22 april 1950 (nr 124) hos Kungl. Maj:t anhållit om översyn av gällande

lagar om aktiebolag och om försäkringsrörelse samt att första lagutskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande i ärendet uttalat bl. a. att vid en blivande översyn av aktiebolagslagen anledning möjligen torde föreligga att upptaga det tidigare ofta debatterade spörsmålet, huruvida en särskild enklare form borde skapas för de s. k. småbolagen — inom ramen för aktiebolagslagen eller i särskild lagstiftning. Utskottet har därvid framhållit, att frågan torde vinna ökad aktualitet, därest det föreliggande förslaget till föreningslagstiftning genomfördes, enär detsamma från föreningsformen utestängde vissa sammanslutningar och företag som för närvarande dreves såsom föreningar.

Jag torde sakna anledning att nu ingå på frågan om tillskapande av en ny bolagsform för mindre företag. Denna fråga torde komma att bli föremål för prövning i samband med den utredning för översyn av aktiebolagslagen som i enlighet med riksdagens begäran bör komma till stånd. Såsom framhållits i nämnda utskottsutlåtande torde det emellertid icke böra komma i fråga att låta den blivande revisionen av föreningslagstiftningen anstå i avbidan på en revision av aktiebolagslagen. I enlighet härmed synes det ej heller lämpligt att föreningslagstiftningen skulle vila i avvaktan på ställningstagandet till frågan huruvida en förenklad bolagsform är önskvärd för mindre företag.

I vissa remissvar förekomma uttalanden rörande den olika ställning i skatteavseende, som aktiebolagen och de ekonomiska föreningarna intaga. Detta förhållande torde emellertid icke böra påverka utformningen av begreppet ekonomisk förening i civilrättsligt hänseende.

Ur skattesynpunkt lär den ändrade bestämningen av begreppet ekonomisk förening bli av viss betydelse inom föreningarnas krets, nämligen för sådana föreningar, som kunnat vinna registrering med stöd av 1 § andra stycket gällande föreningslag men enligt den nya lagstiftningen äro att betrakta såsom ideella föreningar. Härtill återkommer jag i det följande.

Länsstyrelseutredningen har i sitt yttrande behandlat frågan om förslagets inverkan på arbetsbördan för registreringsmyndigheterna. Därvid har framhållits att merarbete torde föranledas av vissa bestämmelser samt särskilt av utredningens förslag beträffande kontrollen över att äldre föreningar vidtog vissa stadgeändringar i anslutning till nya lagens regler. Jag vill i anledning härav påpeka att bestämmelserna i sistnämnda hänseende i utredningens förslag till lag angående införande av den nya lagen (6 §) icke upptagits i departementsförslaget. Detta saknar vidare regler om ideella föreningar. Med hänsyn härtill synes det såvitt nu kan bedömas icke bli nödvändigt att förstärka länsstyrelsernas arbetskraft med anledning av den nya lagstiftningen.

Jag anhåller härefter att få övergå till lagförslagets särskilda bestämmelser. Därvid skall först behandlas frågan huruvida den blivande lagstiftningen bör omfatta ej endast ekonomiska utan även ideella föreningar.

Frågan om registrering av ideella föreningar.

Som förut nämnts bereder utredningens förslag (3 §) möjlighet för s. k. ideella föreningar i allmänhet att, om de så önska, vinna registrering. Föresättning härför utgör enligt förslaget att vid sammanträde med föreningens medlemmar beslut med viss kvalificerad majoritet fattats om att registrering skall sökas.

I betänkandet uttalas, att det i praktiken ofta visat sig vara till nackdel för ideella föreningar att vid avtal med tredje man e. d. ej kunna under hänvisning till uttryckligt lagbud styrka att de vore rättssubjekt och alltså besatte rättskapacitet. Svårigheter hade mött exempelvis vid förvärv av fastigheter och i liknande situationer. En möjlighet till registrering skulle medföra den givna fördelen att rättskapaciteten därigenom gjordes otvivelaktig. Vidare kunde spörjas, om det funnes någon rimlig anledning att på sätt nu stundom sker förvägra en förening, som av olika skäl önskade bli registrerad och vore beredd att underkasta sig gällande bestämmelser om ekonomiska föreningar, registrering på den grund att föreningen icke ansåges falla under definitionen i 1 § FL, ett förhållande som i och för sig vore synnerligen vanskligt att avgöra. Utredningen framhåller i annat sammanhang att det skydd för firman som en registrering innebär stundom torde ha utgjort anledning till att en ideell förening önskat registrering.

Utredningen har sammanfattat sin ståndpunkt sålunda (betänkandet s. 85):

De ideella föreningarna böra beredas möjlighet att vinna registrering på i huvudsak samma villkor som de ekonomiska föreningarna. En registrering innebär att lagen i sin helhet blir tillämplig. Detta är visserligen olägligt för många ideella föreningar. Man torde dock kunna utgå från att önskemål att vinna registrering finnes endast hos sådana ideella föreningar, som förvalta stora ekonomiska värden eller i mera avsevärd utsträckning träda i affärsförbindelser med tredje man. Dyliga föreningar böra ock utan olägenhet kunna underkasta sig lagens reglering. Att med detta system det övervägande antalet ideella föreningar icke komma att söka registrering är snarast en fördel. Det finnes ingen anledning att befrämja en utveckling därhän att ideella föreningar i allmänhet skola låta registrera sig. Utredningen åsyftar nämligen ej att lagstiftningen skall inverka på den praxis som föreligger i fråga om ideella föreningars rättskapacitet. En föresättning för den nu angivna ståndpunkten är uppenbarligen att en särskild lagstiftning för ideella föreningar icke kan anses aktuell i vårt land.

Det må erinras om att utredningens förslag icke upptager motsvarighet till föreskriften i 1 § andra stycket FL, att beträffande förening, som genom idkande av handel eller annan verksamhet, varmed följer skyldighet att föra handelsböcker, skall gälla vad i samma paragraf första stycket är stadgat, även om föreningen vill vinna annat ändamål än främjande av medlemmarnas ekonomiska intressen. Utredningen har, av skäl som framgår av betänkandet (s. 84), funnit att några större olägenheter icke kunde anses förknippade med att ifrågavarande slags föreningar hänföras till de ideella föreningar-

nas krets. Vål vore det sant att dylika föreningar i somliga fall förvaltade mycket stora ekonomiska värden, men deras ledning syntes då också vara sådan, att något behov av lagstiftning ej gjorde sig gällande, i varje fall ej starkare än i fråga om många andra arter av ideella föreningar, såsom arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer. Därest särskilda krav ansåges böra ställas på ideella föreningar, som driva bokföringspliktig verksamhet, syntes dessa krav enligt utredningen böra tillgodoses inom bokföringslagens ram.

Yttranden som tillstyrka eller lämna förslaget att bereda ideella föreningar möjlighet till registrering utan erinran, dock i åtskilliga fall under uttalande av viss tveksamhet, ha inkommit från ett 50-tal remissinstanser, därav de flesta länsstyrelserna, övriga statliga myndigheter eller organisationer som yttrat sig över förslaget utom kommerskollegium, sex handelskammare och ytterligare ett 20-tal enskilda sammanslutningar.

Förslaget har direkt avstyrkts av några länsstyrelser, kommerskollegium, sex handelskammare, svenska arbetsgivareföreningen, landsorganisationen, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges industriförbund och svenska turistföreningen.

Vad först angår de i huvudsak tillstyrkande yttrandena må nämnas, att *länsstyrelsen i Kronobergs län* framhåller, att den föreslagna registreringsmöjligheten för ideella föreningar medförde att dessa kunde erhålla det ökade skydd för sin benämning, som en registrering innebure, och att de vid förvärv av fastigheter och företagande av andra rättshandlingar kunde förrete bevis för sin rättskapacitet. Ett gammalt lagstiftningsspörsmål hade därigenom vunnit sin lösning, vilket länsstyrelsen hälsade med tillfredsställelse.

Liknande uttalande göres av *Östergötlands och Södermanlands handelskammare*.

Länsstyrelsen i Jämtlands län anför:

Förslaget att ideell förening skall beredas möjlighet till registrering finner länsstyrelsen synnerligen välbetänkt. Hos länsstyrelsen ha nämligen under årens lopp åtskilliga ideella föreningar anhållit om registrering utan att länsstyrelsen kunnat bevilja sådan. Länsstyrelsen har funnit detta förhållande otillfredsställande. Om en ideell förening av någon anledning, t. ex. för att skydda sin benämning eller för att skapa en fastare form för sin verksamhet, önskar vinna registrering med ty åtföljande skyldighet att iakttaga bestämmelser, som eljest icke behövt iakttagas, bör en sådan förening icke vara utesluten från möjligheten att registreras.

Socialstyrelsen uttalar, att även om en ideell förening i motsats till en ekonomisk förening förvärvade rättskapacitet oberoende av registrering, kunde det många gånger vara förenat med vissa fördelar att få rättskapaciteten officiellt fastställd. Icke minst gällde detta de mångskiftande ideella föreningar, som helt eller delvis bedreve social verksamhet. För en sådan förening kunde det vara av betydelse att i förhållande till allmänheten kunna hänvisa till att föreningen vore registrerad och att därigenom föreningslagens bestämmelser vore tillämpliga på föreningen. En del av dessa för-

eningar hade icke obetydliga tillgångar, bl. a. fast egendom, andra föreningar förhyrde fastighet och hade sålunda att ingå viktiga rättshandlingar med tredje man. Därtill komme, att åtskilliga föreningar rörde sig med betydande belopp. Även ur samhällets synpunkt syntes det därför lämpligt, att dessa föreningar kunde vinna registrering.

Länsstyrelsen i Kristianstads län anför i förevarande ämne:

För länsstyrelsen har det alltid framstått som ett önskemål att jämväl ideella föreningar skola kunna registreras. Det förekommer nämligen icke sällan att föreningarna i samband med upptagande av lån eller förvärv av fastighet uppmanats eller själva ansett sig betjänta av att först söka registrering. Som skäl för upptagande i lagstiftning av registreringsmöjlighet har jämväl från föreningshåll framhållits, att blivande medlemmar förklarat sig ovilliga ingå i föreningen med mindre den registrerats. I nästan samtliga fall har fråga varit om småföreningar. — — — Förslaget lämnar med hänsyn till dess i åtskilliga hänseenden mycket stränga krav de facto knappast de ideella småföreningarna någon möjlighet till registrering, i varje fall icke om de samvetsgrant skola iakttaga förslagets bestämmelser. Stor risk föreligger emellertid för att ideell förening, som av ena eller andra orsaken önskar registrering, antager ur registreringssynpunkt godtagbara stadgar för att sedan i väsentliga delar lämna lagens bestämmelser åsido. Länsstyrelsen, som dock i likhet med utredningen anser, att en ideell förening, som är villig underkasta sig för ekonomiska föreningar gällande bestämmelser, icke bör förvägras registrering, finner därför tveksamt om registreringsmöjligheterna för ideella föreningar genom föreliggande förslag tillgodosetts i behöflig omfattning. Det kan enligt länsstyrelsens mening knappast anses tillfredsställande att visserligen i lagstiftningen införa en rätt till registrering men samtidigt göra bestämmelserna så tyngande att de endast lämpa sig för en mindre del av dessa ideella föreningar.

Länsstyrelsen i Södermanlands län uttalar, att det förhållandet, att någon skillnad i rättskapaciteten icke skulle förefinnas mellan registrerad och oregistrerad ideell förening, torde vara ägnat att skapa förvirring hos allmänheten. Länsstyrelsen fortsätter:

De sakkunniga utgå ifrån, att önskan att vinna registrering endast skulle föreligga hos sådana ideella föreningar, som förvalta stora ekonomiska värden eller i mera avsevärd omfattning träda i affärsförbindelse med tredje man. Länsstyrelsen kan på grund av gjorda erfarenheter icke dela denna uppfattning. Sålunda ha ej sällan mindre, ideella föreningar visat intresse av att få bli införda i det hos länsstyrelsen förda föreningsregistret. Där-est nu även ideella föreningar erhålla möjlighet till registrering, synes man med viss säkerhet kunna räkna med att ett flertal mindre sådana föreningar låta registrera sig, varigenom föreningslagens föreskrifter komma att bli tvingande för dem och i många fall även onödigt betungande.

Advokatsamfundets styrelse förklarar sig anse det utgöra en uppenbar brist att lagbestämmelser ej finnas för ideella föreningar. Icke minst när det gällde föreningarnas förhållande till tredje man hade händelser inträffat som belyste olägenheterna av att klara rättsregler saknades. Advokatsamfundets styrelse anför vidare härom:

Att möjlighet öppnas för registrering jämväl av ideell förening är enligt styrelsens mening en fördel, ehuru anledning synes föreligga till antagande

att möjligheten kommer att utnyttjas i förhållandevis ringa utsträckning, då nämligen åtskilliga av de föreslagna bestämmelserna lämpa sig mindre väl för ideella föreningar (t. ex. bestämmelserna om reservfond och årsredovisning).

Styrelsen är av den uppfattningen att behovet av viss lagstiftning rörande de ideella föreningarna kvarstår, även om det nu framlagda lagförslaget antages. Styrelsen är väl medveten om de svårigheter, som möta vid utformandet av lagbestämmelser om ideella föreningar, men anser att ett försök bör göras att åtminstone i viss utsträckning, t. ex. med avseende å förhållandet till tredje man, upplösning o. s. v., i lag reglera även sådana föreningar, som icke registrerats.

Svenska riksbyggen uttalar, att det syntes svårt att finna någon anledning till att under 3 § av utredningens förslag inbegripa även de renodlade ideella föreningar, som ekonomiskt helt bygga på medlemsavgifter. Konsekvensen av en inregistrering av en sådan förening bleve att lagen med alla sina detaljbestämmelser bleve tillämplig på föreningen. Då detta icke kunde anses önskvärt borde enligt styrelsens åsikt 3 § begränsas till att avse sådana ideella föreningar, som enligt sina stadgar avkrävde medlemmarna kapitalinsats. Därigenom vunnas att lagstiftningen begränsades till föreningar med andelskapital, vilket bäst torde svara mot gängse uppfattning inom föreningslivet.

Liknande uttalande göres av *länsstyrelsen i Västernorrlands län*.

Bostadsstyrelsen har uttalat, att styrelsen vid långivning till fastighet, som ägdes av ideell förening, torde komma att kräva registrering i varje enskilt fall, exempelvis för idrottsförening, skytteförening.

Avstyrkande yttranden ha avgivits av *länsstyrelserna i Stockholms, Gotlands och Kalmar län*. Förstnämnda länsstyrelse anför:

Det synes i systematiskt avseende mindre tillfredsställande att, på sätt skett i remitterade lagförslaget, sammanföra fallen av tvångsregistrering, som utgör förutsättning för rättskapacitet, med dem, där registreringen är rent frivillig och utan betydelse för kapaciteten. Även förefaller det mindre lämpligt att, såsom förslaget innebär, underkasta sådana föreningar, som avses i lagförslagets 3 §, samma detaljerade bestämmelser som de ekonomiska föreningarna. Framhållas må, att även om dessa detaljbestämmelser kunna antagas på det hela taget passa även för vissa av de i 3 § avsedda föreningarna, det dock beträffande det stora flertalet av dem icke lär krävas en tillnärmelsevis lika ingående reglering som beträffande de ekonomiska föreningarna.

Redan av det sagda torde framgå, att förslaget till lag om registrerade föreningar — vilket tydligen tager sikte egentligen blott på ekonomiska föreningar — enligt länsstyrelsens uppfattning över huvud taget knappast kan sägas innefatta en godtagbar lösning av lagstiftningsfrågan beträffande de ideella föreningarna. Härtill kommer emellertid, att vissa av de föreningar, som avses i 3 §, med hänsyn till sin samhällseliga betydelse och sitt avsevärda egendomsinnehav äro av den natur, att de enligt länsstyrelsens mening borde vara underkastade tvingande bestämmelser om registrering m. m. i åtminstone i huvudsak de avseenden lagförslaget reglerar. Beträffande andra till denna grupp hörande sammanslutningar synes behovet härav ej lika påfällande; i många fall torde det till och med vara skäligen obefintligt.

Därest man nu likväl låter en ny föreningslag på föreslaget sätt, det vill säga fakultativt, omfatta även samtliga ideella (och jämförliga) föreningar, får det väl förutsättas, att detta är att betrakta blott såsom en provisorisk anordning, avsedd att gälla endast tills vidare i avvaktan på en reglering, som bättre än den föreslagna beaktar de olika hithörande sammanslutningarnas inbördes skiljaktiga natur. Huru en dylik lagstiftning lämpligen bör vara utformad, lär vara vanskligt att närmare angiva. Länsstyrelsen föreställer sig emellertid, att den helst borde vara så konstruerad, att genom lagen å ena sidan utsöndrades — och med de ekonomiska föreningarna jämfördes — sådana i remitterade lagförslagens 3 § avsedda föreningar, vilka, på sätt ovan antytts, borde vara underkastade ovillkorligt registreringstvång, samt å andra sidan gäves möjlighet till eftergift för en del andra kategorier ideella och liknande sammanslutningar från vissa för dem ej avpassade grupper av bestämmelser.

Kommerskollegium framhåller liknande synpunkter som länsstyrelsen i Stockholms län. Kollegium ifrågasätter, om man ej i fråga om ideella föreningar kunde nöja sig med betydligt enklare föreskrifter med huvudsakligt sikte på rättskapaciteten. Behov att på ett enkelt sätt kunna styrka denna föreläge även beträffande mindre föreningar.

Landsorganisationen anför bl. a.:

De tidigaste projekten till lagstiftning om de ideella föreningarna voro närmast föranledda av den då rådande osäkerheten rörande dessa föreningars rättskapacitet. Denna har emellertid sedermera vunnit uttryckligt erkännande och förutsättningarna för densamma ha klart fastslagits i rättspraxis, varför en lagstiftning icke längre ansetts påkallad av denna anledning. — — — — — Därest i något fall tredje man skulle hysa tvivel om en förenings rättsliga handlingsförmåga och man vill undanröja sådana tvivel, kan detta syfte väl enklast nås genom att, såsom föreslogs i 1938 års utkast, lagfästa de förutsättningar under vilka rättskapacitet nu tillerkännes ideell förening. Att enbart i syfte att möjliggöra rättskapacitetens styrkande under hänvisning till uttryckligt lagbud en förening skulle underkasta sig registrering och därmed automatiskt en i dess verksamhet djupt ingripande lagreglering får väl anses uteslutet. — — — — — Möjligen med undantag för föreningar, grundade på andelssystem, torde det knappast finnas några beaktansvärda skäl som skulle kunna föranleda en icke registreringspliktig ideell förening att registrera sig. Från synpunkten av föreningsrättslig ordning och reda synes det i görligaste mån böra undvikas att man så att säga instiftar två olika rättsliga typer av ideell förening, utan att denna åtskillnad är betingad av åtskillnad i fråga om verksamhetens beskaffenhet. Det bör också undvikas att, så som fallet skulle bli, gränsen mellan ekonomiska och registrerade ideella föreningar helt utsuddas.

Svenska arbetsgivareföreningen, som likaledes avstyrker förevarande förslag, uttalar, att frågan om vilken inverkan i namnrättsligt avseende registrering av ideell förening skulle få icke syntes ha berörts av utredningen. Enär det alltså i ett väsentligt avseende vore ovisst vilka rättsverkningar registrering av en ideell förening skulle medföra samt värdet av en registrering torde bliva mycket ringa, förordades, att denna del av förslaget icke upptoges i en blivande lagstiftning.

Svenska turistföreningen erinrar till en början att 3 § i utredningens för-

slag icke syntes ha någon självständig uppgift att fylla i avseende å frågan om rättskapaciteten. Även om stadgandet slopades, skulle ändock rättskapaciteten hos turistföreningen eller hos andra likartade föreningar vara höjd över varje tvivel, om blott 2 § i utredningens förslag inflöte oförändrad i lagen — naturligen under förutsättning att vederbörande förening fyllde de krav, som rättspraxis uppställt för att en ideell förening skulle erkännas såsom juridisk person. Turistföreningen fortsätter:

En ideell förening har alltså icke alls någon skyldighet att låta registrera sig, och föredrar föreningen att icke vidtaga dylik åtgärd, medför detta icke några konsekvenser i fråga om rättskapaciteten. Men låter en ideell förening registrera sig, medför detta den utomordentligt stora konsekvensen att hela det omfattande lagförslaget blir i sin helhet tillämpligt på den ideella föreningen.

Utredningens egentliga uppgift har ju dock varit att verkställa en översyn av lagstiftningen om *ekonomiska* föreningar. I enlighet med detta uppdrag har utredningen därför tagit sikte på de ekonomiska föreningarnas förhållanden under sitt arbete på lagförslaget och ej alls eller i vart fall i mycket ringa grad övervägt, hur de föreslagna bestämmelserna ställa sig för de ideella föreningarna. En lag om ideella föreningar bör innehålla väsentligt färre och mindre komplicerade bestämmelser än förslaget och får ej som detta överflöda av ordningsföreskrifter. Många av de personer som äro verksamma inom ideella föreningar kunna svårligen tillgodogöra sig lagförslagets detaljerade föreskrifter, och de flesta personer, som arbeta inom föreningslivet, ställa sig oförstående till nödvändigheten av att deras oegennyttiga arbete skall betungas med skyldighet att hålla reda på en sådan mängd lagbestämmelser av olika slag. Vidare är att märka, att förslaget innehåller bestämmelser, som skulle bliva ytterst betungande för de flesta ideella föreningar. Så skulle föreskrifterna om reservfond kunna få en mycket hämmande inverkan på verksamheten inom de föreningar, vilkas ekonomi helt eller huvudsakligen baserar sig på avgifter från medlemmarna. Redovisningsbestämmelserna kunna knappast fullgöras utan tillgång på specialutbildad personal, som långt ifrån alltid står en ideell förening till buds. Vissa föreskrifter i lagförslaget åter äro av sådan natur, att de över huvud ej gå att tillämpa på vissa ideella föreningar. Detta gäller exempelvis beträffande 22 § i förslaget, om man tänker på ungdomsföreningar, där ingen medlem uppnått myndig ålder.

En lag om ideella föreningar bör gälla för samtliga ideella föreningar och icke, såsom lagförslaget förutsätter, endast för vissa, nämligen dem som låta registrera sig. En klyvning av de ideella föreningarna i två kategorier, registrerade och icke registrerade, vilket man nödgas räkna med blir en konsekvens av förslagets konstruktion, måste undvikas. Därav kan nämligen lätt uppkomma åtskillig osäkerhet inom rättslivet. Klyvningen sker ej efter en rationell indelningsgrund, betingad av skillnader i fråga om syfte, organisation eller verksamhet mellan föreningarna. Man kan mycket väl tänka sig, att av två föreningar, som förete väsentlig likhet i alla dessa hänseenden, den ena låter registrera sig, medan den andra föredrager att förbli oregistrerad. Uppkommer i bägge föreningarna en och samma tvistefråga i ärende som avser rättsförhållandet mellan förening och föreningsmedlem, och dragas tvisterna inför domstol, lärer rättsmedvetandets naturliga motvilja mot att identiska spörsmål lösas på olika sätt föranleda domstolarna att medelst analogisk tillämpning av lagbestämmelserna söka avgöra tvisten inom den oregistrerade föreningen på samma sätt som tvisten inom den

registrerade föreningen. I den mån den registrerade föreningens stadgar skulle sakna bestämmelser eller bestämmelserna vara otydliga i den fråga varom tvistas, torde någon betänklighet över huvud ej komma att resas mot att tillämpa lagbestämmelserna analogivis. Men har man väl, i syfte att uppnå enhetliga bedömanden av sådana tvister inom registrerade och oreregistrerade föreningar, som hänföra sig till rättsförhållandet mellan en förening och dess medlemmar, slagit in på vägen att genom analogisk lagtillämpning komplettera ofullständiga respektive åsidosätta otydliga bestämmelser i stadgarna för en icke registrerad förening, så torde marken vara beredd även för en vidsträcktare tillämpning av lagen ex analogia. Ovisshet om var gränsen går för en sådan lagtillämpning kommer att inom föreningslivet skapa irriterande osäkerhet, måhända ock giva upphov till allvarliga tvistigheter.

Visserligen kan den möjlighet till registrering av ideella föreningar, som öppnats genom förslaget 3 §, i vissa fall fylla ett ändamål, men betydelsen synes ha betydligt överdrivits av utredningen. I varje fall har fördelen med registreringsmöjligheten köpts alldeles för dyrt, om priset skall vara en vidlyftig och odifferentierad lagstiftning om ideella föreningar, vilken till på köpet skulle uppdelas de ideella föreningarna, icke efter deras sakliga beskaffenhet eller deras behov, utan efter den tillfälliga omständigheten att några trott sig vinna en fördel genom registrering medan andra trott motsatsen. Turistföreningen måste därför avstyrka att 3 § upptages i lagen om till denna paragraf skall knytas en förutsättning att hela lagkomplexet blir tillämpligt på de registrerade ideella föreningarna. Däremot har turistföreningen ingen principiell erinran att göra mot en lagstiftning om ideella föreningar i och för sig. Men detta endast under förutsättning att fråga är om en måttlig och moderat lagstiftning, väl avvägd allt efter de olika typerna av ideella föreningar och deras särskilda behov.

Förslaget i denna del avstyrkes vidare av *köpmannaförbundet, grossistförbundet och industriförbundet*.

Några av de handelskammare som direkt avstyrkt förslaget (*Stockholms handelskammare, handelskamrarna i Göteborg, Karlstad och Gävle, Gotlands handelskammare samt Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare*) förorda att spørsmålet om en lagstiftning för de ideella föreningarna göres till föremål för ytterligare utredning.

Handelskammaren i Gävle yttrar härom bl. a.:

Även om en lagstiftning för ideella föreningar begränsas till de rent formella villkoren för registrering, skulle det medföra en önskvärd stadga åt näringslivet, att endast registrerade föreningar tillerkännas rättskapacitet. — — — I praktiken visar det sig mången gång synnerligen svårt för t. ex. en ideell förenings fordringsägare att vinna klarhet om vem som företräder föreningen och var dess forum är. Handelskammaren föreslår därför, att kompletterande utredning företages jämväl om särskild registrering av ideella föreningar, antingen såsom en underavdelning av föreningslagen eller i en särskild lag om ideella föreningar.

Beträffande slutligen frågan rörande föreningar av den typ som avses i 1 § andra stycket FL eller föreningar med ideellt syfte, vilka idka bokföringspliktig verksamhet, har utredningens förslag, att sådana föreningar framdeles icke skola falla under rättsreglerna för ekonomiska föreningar, i

allmänhet mötts med gillande. *Svenska turistföreningen* har sålunda starkt understrukt önskemålet om upphävande av den sammanblandning mellan ekonomiska och ideella föreningar, som enligt turistföreningens åsikt kommit till uttryck genom ifrågavarande lagbestämmelse.

1949 års skatteutredning har uttalat, att förevarande förslag innebure en viss omfördelning av de skattepliktiga kategorierna. Om en förening bleve registrerad såsom ideell, komme den, även om den bedreve ekonomisk verksamhet, att i det följande beskattas efter lägre skattesats, såvida blott dess syfte — sådant det i verkligheten fullföljes — vore ideellt. Skatteutredningen funne icke något att erinra mot en sådan ändrad ordning, särskilt som denna, exempelvis för folketspark- och folketshusföreningarna, vore ägnad att rätta till de mindre lyckliga konsekvenserna av den nuvarande lagstiftningen.

Folkets husföreningarnas riksorganisation har starkt understrukt betydelsen av att folketshusföreningar och liknande sammanslutningar, som hålla allmän samlingslokal, må kunna tillhöra den i skattehänseende gynnsammast ställda gruppen av föreningar.

Tveksamhet på förevarande punkt har uttalats av tre remissinstanser. *Svenska bankföreningen* har påpekat att av utredningens ståndpunkt följer, att vissa stora ideella föreningar med ekonomisk verksamhet, vilka enligt gällande lag erhöle rättskapacitet endast under förutsättning att de vore registrerade, enligt den nya lagen såsom ideella föreningar kunde underlåta att söka registrering men ändå äga full rättskapacitet. Bankföreningen kunde icke överblicka vilka konsekvenser denna sakliga ändring i registreringsplikten kunde få i det särskilda fallet. Det syntes kunna sättas i fråga, om tillräckligt bärande skäl föreläge för ändringen i fråga; den i betänkan- det förebragta motiveringen därför förefölle knappast övertygande.

Stockholms handelskammare ifrågasätter, om ej borgenärsintresset och hänsynen till tredje man borde kräva, att föreningar som dreve bokföringspliktig verksamhet alltjämt borde vara skyldiga att registrera sig. *Handelskammaren i Karlstad* har funnit att den av utredningen anförda motivering- en icke kunde anses klarlägga konsekvenserna av ifrågavarande ändring.

Departementschefen. Lagstiftning om ideella föreningar saknas för närvarande. Emellertid ha i praxis utbildats vissa normer, enligt vilka sådana föreningar anses äga rättskapacitet om de antagit stadgar av viss fullständighet och ha styrelse. Frågan om en lagstiftning för ideella föreningar har tidigare väckts i olika sammanhang men ej kunnat lösas i positiv riktning. Skälen härtill äro av olika art. Det har invänts att en sådan lagstiftning icke vore av behovet påkallad. Även har framhållits att någon form av registrering icke borde uppställas som villkor för att en ideell förening skulle till- erkännas rättskapacitet.

Med utgångspunkt från det förhållandet att lagstiftning om ideella föreningar icke finnes har utredningen i sitt förslag upptagit bestämmelser som innebära att möjlighet beredes ideella föreningar att, om de så själva öns-

ka, vinna registrering. Efter vunnen registrering skulle å föreningen tillämpas samma lagregler som föreslagits för ekonomiska föreningar.

Registrering av en ideell förening skulle otvivelaktigt medföra vissa fördelar. Det lär nämligen icke kunna med fog bestridas att i viss utsträckning fortfarande osäkerhet råder i ämnen som sammanhånga med rättskapaciteten för ideella föreningar. Genom registrering av en ideell förening bleve fastslaget att föreningen besutte rättssubjektivitet. Av stor vikt vore därjämte att föreningen på ett enkelt sätt kunde styrka behörigheten för sina ställföreträdare, eftersom ett registreringsbevis innehåller upplysning i detta avseende. Även för den, som träder i affärsförbindelse med ideella föreningar, skulle en för närvarande föreliggande risk för rättsförluster härigenom undanröjas. Nämnas må ock att med hänsyn till de svårigheter, som i praktiken stundom uppstå att avgöra om en förening skall betraktas som en ekonomisk eller en ideell förening, det vore en viss fördel om i dylika fall en förening alltid kunde vinna registrering.

Mot utredningens förslag i förevarande hänseende kunna å andra sidan göras vägande invändningar. Förslagets bestämmelser äro främst betingade av de krav, som böra ställas å en lagstiftning om ekonomiska föreningar. Lagstiftningen är däremot icke avpassad för ideella föreningar i allmänhet utan torde för flertalet av dessa innebära en alltför omfattande och ingående reglering; i synnerhet gäller detta smärre ideella föreningar. Genom registrering skulle sålunda en ideell förening å ena sidan vinna vissa begränsade fördelar men å andra sidan bli underkastad en lagstiftning som i många fall skulle framstå som tyngande och alltför detaljerad. De olägenheter, som sammanhånga med den vanskliga gränsdragningen mellan ekonomisk och ideell förening, skulle icke undanröjas genom utredningens förslag. Eftersom registrering ej uppställes som villkor för rättskapaciteten, vilket i och för sig synes riktigt, skulle förslaget vidare leda till en differentiering av de ideella föreningarna som icke grundades på arten av föreningarnas verksamhet eller sättet för deras uppbyggnad utan uteslutande på deras egen önskan att vinna registrering eller ej. De av åtskilliga remissinstanser mot ett sådant system riktade anmärkningarna kunna ej fränkännas berättigande och även enligt min mening tala övervägande skäl för att utredningens ifrågavarande förslag bör utgå. Den i vissa remissvar framkastade tanken att 3 § i utredningens förslag borde inskränkas till att avse ideella föreningar som tillämpa ett andelssystem och ej enbart bygga sin verksamhet på medlemsavgifter har jag ej heller funnit genomförbar.

Huruvida framdeles en särskild lagstiftning för ideella föreningar i allmänhet kan anses erforderlig och önskvärd, är jag i förevarande sammanhang ej i tillfälle att ingå på. Det torde emellertid vara uppenbart att, om en sådan lagstiftning finnes böra komma till stånd, densamma bör utformas efter betydligt enklare linjer än utredningen föreslagit för ekonomiska föreningar.

Ett spørsmål av betydande vikt är frågan om skyddet för ideella föreningars benämning. Utredningens förslag innebär, att de ideella föreningar,

som låte registrera sig, åtminstone skulle vinna samma namnskydd som de registrerade ekonomiska föreningarna. Detta resultat har i vissa remissvar hälsats med tillfredsställelse. Jag vill emellertid framhålla dels att namnskyddet enligt förslaget, som i denna del överensstämmer med gällande lag, är tämligen ofullständigt dels att rättspraxis synes gå i den riktningen att i allt större utsträckning erkänna en rätt till namn i allmänhet, alltså även för ideella föreningar (jfr NJA I 1946 s. 767). Vidare må nämnas att den nu berörda frågan kan väntas bli behandlad inom varumärkes- och firmautredningen.

I det föregående har jag utgått från begreppet ideell förening såsom ett känt begrepp. Någon definition av begreppet finnes ej i gällande rätt. Kretsen av dessa föreningar kan emellertid anses negativt fastställd så att den icke omfattar föreningar som lyda under 1911 års lag och i detta avseende är särskilt av intresse att enligt 1 § andra stycket FL med egentlig ekonomisk förening jämföras förening som driver bokföringspliktig verksamhet, även om föreningen har annat syfte än att främja medlemmarnas ekonomiska intressen. Som förut nämnts har utredningen icke upptagit någon motsvarighet till detta stadgande.

Remissinstanserna ha i allmänhet gillat utredningens nyssnämnda förslag. Även enligt min mening är stadgandet i 1 § andra stycket FL icke tillfredsställande på grund av den sammanblandning som därigenom sker mellan ekonomiska och ideella föreningar. I likhet med utredningen anser jag sålunda att stadgandet bör slopas. Därest särskilda krav finnas böra ställas på sådana föreningar, främst därför att de kunna förutsättas i större omfattning träda i affärsförbindelser med utomstående, torde dessa krav böra tillgodoses inom bokföringslagens ram.

Den förändrade gränsdragningen mellan ekonomiska och ideella föreningar, som slopandet av omförmälda stadgande medför, synes komma att få vissa återverkningar på föreningarnas beskattning. Hittills torde registrerade föreningar av ifrågavarande typ i skattehänseende regelmässigt ha hänförts till de ekonomiska föreningarnas kategori, vilket medfört att föreningen haft att erlägga statlig inkomstskatt med 32 % av den beskattningsbara inkomsten. För en förening med ideellt syfte, som icke driver bokföringspliktig verksamhet, utgör däremot skattesatsen allenast 15 %. Förslaget innebär alltså i denna del en viss omfördelning av de skattepliktiga kategorierna, i vad angår föreningar som ej redan vunnit registrering.

Ett särskilt spörsmål blir, huruvida närmast av beskattningsskäl föreningar, som beviljats registrering med stöd av 1 § andra stycket FL, skulle, om föreliggande förslag godtages, ha rätt begära att bli avförda ur registret för ekonomiska föreningar. Rörande denna fråga hänvisas till vad som anföres vid förslaget till promulgationslag.

I utredningens förslag 1 § har upptagits en allmän definition å vad som enligt förslaget skall förstås med begreppet förening. Med hänsyn till att departementsförslaget endast omfattar ekonomiska föreningar synes definitionen obehövlig och har alltså icke medtagits i detta förslag.

Av samma anledning lär den av utredningen föreslagna rubriken till huvudförslaget, lag om registrerade föreningar, böra ändras till överensstämmelse med gällande lag.

Förslaget till lag om ekonomiska föreningar.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Enligt 1 § första stycket FL må såsom ekonomisk förening registreras förening som har till ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom att anskaffa livsmedel eller andra förnödenheter åt medlemmarna eller avsätta alster av medlemmarnas verksamhet eller bereda bostäder åt medlemmarna eller anskaffa lån åt medlemmarna eller idka annan ekonomisk verksamhet. Härmed jämställes enligt paragrafens andra stycke förening som vill vinna annat ändamål än främjande av medlemmarnas ekonomiska intressen under förutsättning att föreningen idkar handel eller annan verksamhet som medför skyldighet att föra handelsböcker.

I betänkandet, som under 2 § 1 mom. behandlar frågan om begreppet ekonomisk förening, framhålls (s. 73—74) att det huvudsakliga kriteriet på den ekonomiska föreningen enligt FL vore själva verksamheten. Denna skulle vara ekonomisk, d. v. s. kommersiell, industriell, finansiell eller på annat sätt affärsmässigt organiserad. De i 1 § första stycket FL särskilt uppräknade slagen av föreningar vore typiska kooperativa föreningar. Dessa vore av två huvudtyper, konsumentföreningar och producentföreningar. De förra tillgodosåge medlemmarnas ekonomiska intressen i deras inre innehållning, som konsumenter, de senare i av dem bedriven förvärvsverksamhet, alltså som producenter. Till den förra gruppen hörde konsumtionsföreningar, bostadsföreningar och elektriska distributionsföreningar, till den senare inköps-, avsättnings-, avels-, tröskverks-, sågverks- och kvarnföreningar samt kreditföreningar. Villaägare-, egnahems-, vattenlednings- och badhusföreningar vore konsumentföreningar, likaså sparkassor, vilka ju tillgodosåge medlemmarnas behov av att placera sina besparingar. Av de olika slag vid årsskiftet 1941—42 registrerade ekonomiska föreningar, som upptagits i den vid betänkandet fogade tablån, återstode att nämna lantmannaföreningar, som hade karaktär av inköps- eller avsättningsföreningar eller en kombination av båda, folketshus-, goodtemplar- och idrottsföreningar, vilka hade ett ideellt syfte och alltså icke vore några kooperativa föreningar, samt slutligen åkeri-, lastbils- och transportföreningar. De sistnämnda utgjorde de i vårt land enda förekommande formerna av produktionsföreningar i inskränkt bemärkelse, d. v. s. föreningar i vilka medlemmarna insatte hela sin arbetskraft. I sådana föreningar vore deltagandet i föreningen för medlemmarna ej blott ett medel bland andra att understödja deras ekonomi, det vore deras huvudsakliga sysselsättning. Genom 1948 års

lagstiftning om sambruksföreningar hade tillkommit en ny art av dylika produktionsföreningar.

I betänkandet anföres vidare:

Utredningen har funnit det angeläget att i lagen drages en gräns mellan företag som må drivas i aktiebolagets och i föreningens form. Det synes vid lösningen av detta spörsmål endast finnas en väg att gå, nämligen att för registrerbarhet som förening fordra att fråga är om en kooperativ förening (från de ideella föreningarna bortses tills vidare) och att i en definition så noggrant beskriva vad en kooperativ förening är, att andra företagsformer uteslutas. Den nuvarande definitionen i 1 § första stycket FL är, på grund av det obestämda och i sig vidsträckt uttrycket »annan ekonomisk verksamhet», otillfredsställande främst därutinnan, att den ej ger uttryck åt accessorietetskravet och att den alltså passar in även på företag som arbeta i vanligt vinstsyfte.

I definitionen på en ekonomisk förening bör enligt vad ovan sagts komma till uttryck dels att föreningens ändamål skall vara att på det för kooperativa företag karakteristiska sättet tillgodose medlemmarnas ekonomiska intressen, dels ock att föreningens verksamhet skall vara omedelbart anknuten till medlemmarnas enskilda ekonomi, antingen deras privata hushåll eller deras förvärvsverksamhet. Uppenbarligen bör ej en som ekonomisk registrerad förening förhindras att därjämte främja rent ideella syften. Det förhållandet att medlemmarna själva deltaga i verksamheten i sin egenskap av producenter eller konsumenter synes böra komma till direkt uttryck i lagtexten. I enlighet med det anförda har det föreslagna stadgandet givits det innehåll, att om förening har till ändamål att genom ekonomisk verksamhet, i vilken medlemmarna deltaga som avnämare eller leverantörer eller genom begagnande av föreningens tjänster eller på annat dylikt sätt, omedelbart stödja medlemmarna i deras hushållning eller förvärvsverksamhet, föreningen skall anses som ekonomisk förening. Någon närmare exemplifiering av de avsedda föreningarna har ej synt behövlig.

Utredningen har uttalat, att genom kravet att verksamheten skall »omedelbart» stödja medlemmarna och att dessa skola *själva* deltaga i verksamheten efter ordalagen skulle såsom ekonomisk förening ej anses en förening som bestode av underföreningar och i vars verksamhet ej underföreningarna såsom sådana utan *deras* medlemmar (primärmedlemmarna) deltog. Med hänsyn till att dylika sammanslutningar torde vara sparsamt förekommande hade någon specialbestämmelse för dem icke ansetts erforderlig, utan vore avsikten att stadgandet skulle medge en sådan tolkning att sammanslutningarna fölle under detsamma.

Utredningen har rörande förevarande paragraf ytterligare framhållit att utredningens förslag lika litet som FL medförde en plikt för en ekonomisk förening att låta sig registreras. Förrän en ekonomisk förening registrerats besatte den emellertid ej rättskapacitet. För ett bibehållande av den nu gällande lagens ståndpunkt, att registreringstväng ej borde föreskrivas, kunde åberopas att det funnes många små ekonomiska föreningar, som ej ansett sig ha behov av att äga rättskapacitet. Medlemmarna i dessa föreningar torde som regel vara så få att de väl kände varandra, de förbindelser som

skulle ingås för gemensam räkning vore ej mera betungande än att styrelseledamöterna kunde åtaga sig att själva ansvara för dem o. s. v. Anledning syntes ej föreligga att ingripa mot dylika situationer.

Att utredningens förslag icke upptager motsvarighet till föreskriften i 1 § andra stycket FL, att beträffande förening, som genom idkande av handel eller annan verksamhet, varmed följer skyldighet att föra handelsböcker, skall gälla vad i paragrafens första stycke är stadgat, även om föreningen vill vinna annat ändamål än främjande av medlemmarnas ekonomiska intressen, har tidigare nämnts i samband med behandlingen av frågan om registrering av ideella föreningar.

Utredningens tanke att lagstiftningen om ekonomiska föreningar borde få en mera inskränkt omfattning än för närvarande och att därigenom skulle omöjliggöras för en del ekonomiska företag att framdeles använda föreningsformen har som tidigare antytts mötts med gillande i ett stort antal av de avgivna yttrandena. Åtskilliga remissinstanser ställa sig dock avvisande mot utredningens förslag i detta hänseende. Därjämte framställas vissa detaljanmärkningar mot den utformning utredningen givit begreppet ekonomisk förening.

Länsstyrelsen i Kronobergs län, som förklarar sig godtaga utredningens förslag i förevarande avseende, uttalar att genom den föreslagna bestämningen av begreppet ekonomisk förening torde komma att uppnås att från registrerbarhet uteslötas företag, som arbeta i vanligt vinstsyfte. Antalet dylika företag vilka redan registrerats vore emellertid betydande, särskilt talrika vore byggnads-, bostads- och fastighetsföreningar, och det syntes mest överensstämmande med lagförslagets riktlinjer om dessa föreningar kunde ombildas till aktiebolag eller upplösas.

Länsstyrelsen i Kristianstads län har liksom utredningen funnit det angeläget att om möjligt från föreningsformen utesluta företag som rätteligen borde registreras som bolag. Att erhålla verkliga garantier för ett upprätthållande i praktiken av denna åtskillnad syntes emellertid svårt, då registreringsprövningen vore rent formell och ett ingripande efter skedd registrering av flera skäl måste bli sällsynt. Länsstyrelsen har vidare förklarar, att den tolkat gällande lag snävt och i stort sett beviljat registrering endast av föreningar med accessorisk verksamhet. Länsstyrelsen biträdde utredningens förslag.

Länsstyrelsen i Jämtlands län uttalar, att även om det bland företag med vinstsyfte kunde komma att finnas åtskilliga, för vilka föreningsformen skulle vara lämpligare än aktiebolagsformen, den sistnämnda formen dock torde lämpa sig för flertalet dylika företag. Den definition å ekonomisk förening som utredningen föreslagit funne länsstyrelsen godtagbar.

Kommerskollegium har ej funnit något att erinra mot den principiella lösning som föreslagits i fråga om gränsdragningen mellan olika företagsformer.

Samma ståndpunkt intager bl. a. 1949 års skattutredning.

Lansstyrelsen i Jönköpings län, som avstyrkt förslaget i dess helhet, anför rörande de nu förevarande grundläggande spörsmålen:

Då man vid utarbetandet av nu gällande 1911 års lag om ekonomiska föreningar frångick den i 1895 års lag i ämnet intagna ståndpunkten, att en förenings verksamhet skall vara accessorisk till medlemmarnas hushållning eller förvärvsverksamhet, och några väsentliga olägenheter härav icke ha redovisats i betänkandet eller eljest äro kända synes det omotiverat att nu åter föreskriva en förutsättning, som vid den nuvarande föreningslagens tillkomst ansågs böra utgå. Det bör därför i princip alltjämt vara en ekonomisk sammanslutning obetaget att, om förutsättningar i övrigt föreligga, välja den form för sin verksamhet, som av praktiska och ekonomiska synpunkter befinnes vara den för ändamålet tjänligaste. Utredningen har i vart fall icke anfört några övertygande skäl för sin ståndpunkt. Visserligen torde man ej kunna bortse från att de skärpta och invecklade bestämmelser, gällande aktiebolagslag innehåller i förhållande till äldre rätt, äro av beskaffenhet att kunna främja föreningsbildning. Förslaget innefattar emellertid en betydande skärpning av gällande föreningslags bestämmelser, därvid nya aktiebolagslagens föreskrifter i stor utsträckning tjänat som mönster. På grund härav torde knappast kunna befaras att, särskilt om förslagets detaljbestämmelser i huvudsak lagfästas, associationsformen ekonomisk förening skulle komma att i nämnvärd grad tillgripas i de fall, då bolagsformen varit den naturliga; farhågorna härför torde alltså icke böra överdrivas. Enligt länsstyrelsens förmenande kan således ifrågasättas, om icke begreppet ekonomisk förening fortfarande bör göras oavhängigt av det tidigare gällande accessorietetskravet eller, i varje fall, huruvida icke ett slutligt ställningstagande till frågan bör ske först, sedan någon erfarenhet vunnits om verkningarna av en ny lag i ämnet efter de linjer, som förslaget anvisar.

Sveriges advokatsamfunds styrelse, vars yttrande redan berörts i det föregående, framhåller bl. a. följande:

Ett starkt behov har faktiskt visat sig föreligga för näringslivet att kunna använda föreningsformen för företag, som i syfte att främja delägarnas ekonomiska intressen driva ekonomisk verksamhet, även om denna icke är av accessorisk natur. Ehuru de av utredningen insamlade statistiska uppgifterna icke angiva antalet icke accessoriska ekonomiska föreningar, kan man dock av detta material utläsa att deras antal, även med frånseende av fastighetsföreningarna, är betydande. Lägges härtill antalet föreningar, vilkas verksamhet har ett visst samband med medlemmarnas konsumtion eller produktion och som därför statistiskt sett med visst fog kunna redovisas som konsument- eller producentföreningar, men som realiter i större eller mindre utsträckning övergått till ekonomisk verksamhet i vanligt vinstsyfte, torde det nämnda förhållandet få anses till fullo bestyrkt.

Sveriges köpmannaförbund har anmärkt att avsikten med utredningen icke torde ha varit att skapa en särslagstiftning för föreningar med accessorisk karaktär, d. v. s. kooperativa föreningar. Om förslaget avsåge att blott de produktions- eller konsumentkooperativa föreningarna skulle kunna registreras som ekonomiska föreningar, måste riktigheten av en sådan lösning ifrågasättas. Syftet att göra en övergång från aktiebolagsformen till föreningsformen mindre lockande borde icke nås på det sätt utredningen föreslagit utan i stället genom en kraftig skärpning av föreningslagstiftningen. Den föreslagna lagstiftningen kunde, även om man avstode från att reser-

vera föreningsformen för de kooperativa föreningarna, göra anspråk på att fylla en prohibitiv uppgift, åtminstone sedan vissa kompletteringar vidtagits. En rationell lösning vore att i avvaktan på lagstiftning om ny associationsform gå varligt fram vid gränsdragning mellan olika företagstyper och icke i onödan inskränka föreningsformens användbarhet.

Vad den närmare utformningen av begreppet ekonomisk förening angår har *länsstyrelsen i Västernorrlands län* uttalat, att det i 2 § av utredningens förslag stadgade kravet på, att föreningens verksamhet skall avse att *omedelbart* stödja medlemmarna i deras hushållning eller förvärvsverksamhet, uteslöte en del redan utbildade företagstyper från registrerbarhet såsom ekonomisk förening, ehuru det enligt länsstyrelsens uppfattning icke kunde vara ur det allmännas synpunkt angeläget, att de organiserade sig såsom aktiebolag. Såsom exempel på dylika företag kunde nämnas de på senare år i allt större utsträckning bildade så kallade begravningsföreningarna.

Kooperativa förbundets styrelse har — med förmälan att landets konsumtionsföreningar beretts tillfälle att till förbundet inkomma med yttrande i ärendet — förklarat att enligt förbundets mening, vilken delades av ett antal konsumtionsföreningar, det torde kunna ifrågasättas, om ej definitionen på ekonomisk förening gjorts alltför snäv. Styrelsen framhåller att under senare år på ett flertal orter bildade begravningsföreningar med en bokstavlig tolkning icke syntes kunna vinna registrering enligt utredningens förslag. Styrelsen fortsätter:

Begravningsföreningar ha på flertalet orter bildats av ekonomiska och ideella organisationer såsom konsumtionsföreningar, fackliga sammanslutningar, försäkringsföretag, understödsföreningar och sjukkassor. Dessa begravningsföreningar ha visat sig mycket betydelsefulla ej minst ur konkurrenssynpunkt. De fylla emellertid icke kravet att *omedelbart* betjäna sina medlemmar. De här nämnda begravningsföreningarna utgöra ett exempel, men denna organisationsform kan säkerligen komma till användning även i andra sammanhang. Ingen tvekan kan emellertid råda om att dessa ekonomiska föreningar böra kunna registreras enligt den nya lagen. Med hänsyn härtill finner styrelsen det synnerligen önskvärt att definitionen på ekonomisk förening kompletteras i så måtto, att under densamma föreningar av nu angiven typ kunde inrymmas. För den händelse detta skulle stöta på lagtekniska svårigheter, vill styrelsen ställa det alternativa yrkandet, att det i den kommande propositionen uttryckligen framhålles att ekonomiska föreningar av den typ det här gäller utan hinder av lagtextens formulering skola kunna vinna registrering enligt vad som angivits i betänkandet å s. 78.

Jämväl Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare kritiserar att enligt utredningens förslag föreningens verksamhet skulle *omedelbart* stödja medlemmarna i deras hushållning eller förvärvsverksamhet.

Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund har funnit lagförslaget väl förtjänt att läggas till grund för ny lagstiftning om ekonomiska föreningar. Mot den principiella inställning varåt förslaget gäve uttryck hade förbundet icke någon erinran att göra. Frågan om topporganisationers eller centrala organisationers ställning inom föreningsrörelserna syntes emellertid icke ha tillräckligt beaktats. Förslaget gäve icke klart be-

sked om huru dessa organisationer i grundläggande avseenden skulle betraktas. Dessa centrala organisationer torde i många fall vara av speciell karaktär med därav följande krav på möjlighet till avvikelser från »normalreglerna» för en ekonomisk förening. Förbundet hemställde att detta spörsmål närmare övervägdes.

Vad härefter angår vissa andra detaljmärkningar i remissyttrandena må först nämnas att *länsstyrelserna i Kopparbergs och Norrbottens län* framhålla svårigheten att tolka begreppet ekonomisk verksamhet.

Bostadsstyrelsen framhåller, att gränsdragningen mellan förening och bolag blir vanskelig att genomföra i praktiken, samt fortsätter:

Det bör vid lagens antagande tydligt utsägas, att det för registrering av ekonomisk förening ej kan krävas, att stödjandet av medlemmarna i deras hushållning eller förvärvsverksamhet utgör föreningens uteslutande ändamål. Det bör räcka med att föreningens *huvudsakliga syfte* är att på detta sätt stödja medlemmarna. Om detta godtages, uppkommer frågan om det skall krävas, att företaget, som har detta syfte, vid registreringsstillfället skall ha förverkligat detsamma. Det kan hända, att medlemsrekryteringen bland företagets avnämare eller leverantörer i början, då behovet av registrering är påträngande, icke ännu kunnat genomföras i sådan utsträckning, att verksamheten skall kunna sägas vara huvudsakligen inriktad på att främja de personers hushållning eller förvärvsverksamhet, vilka vid registreringsstillfället äro medlemmar av föreningen.

Sistnämnda fråga är av särskild vikt i vad den avser bostadsrättsföreningar och bostadsföreningar. För dessa bör det vara möjligt att ordna avtals-, lagfarts- och lånefrågor, innan ännu rekryteringen av föreningen blivit så omfattande, att den motsvarar mer än hälften av lägenheterna i företagets byggnad. Det bör därför vara möjligt för sådana företag att redan dessförinnan erhålla registrering såsom ekonomisk förening.

Länsstyrelsen i Gotlands län har uttalat att den av utredningen förordade definitionen på ekonomiska föreningar torde komma att förorsaka svårigheter vid tillämpningen. Det syntes önskvärt att densamma erhöles en mera uttömmande avfattning.

Departementschefen. I det föregående har jag givit uttryck åt den uppfattningen att man bör bibehålla vårt nuvarande system med skilda lagregler för de två associationsformerna aktiebolaget och den ekonomiska föreningen. I enlighet härmed har jag även uttalat att en klar gränsdragning bör eftersträvas mellan nämnda slag av sammanslutningar.

Den i gällande föreningslag upptagna bestämmelsen av begreppet ekonomisk förening har emellertid lett till att företag som i likhet med aktiebolag arbeta i vanligt vinstsyfte kunnat registreras som föreningar. Lagen har ej ens kunnat förhindra att såsom ekonomisk förening registrerats företag som i realiteten tillgodose en enda delägares intresse att förskaffa sig högsta möjliga avkastning å sitt kapital. Bortsett från fastighetsföreningar torde väl icke finnas så många föreningar av denna typ. Anledningen till att föreningsformen kommit att utnyttjas för dylika ändamål torde delvis bottna däri att lagen ger de ekonomiska föreningarna mycket stor

frihet att själva utforma sin organisation, ordna redovisning och revision m. m.

En mera klart hållen och snävare bestämning av det ekonomiska förningsbegreppet än i nuvarande lag är alltså önskvärd. Därvid uppkommer först frågan, om det ena av de kriterier som 1 § första stycket FL uppställer eller att föreningen skall driva ekonomisk verksamhet är tillfyllest i en blivande lag. Så kan uppenbarligen ej vara fallet, då just detta allmänt hållna och i sig självt ganska svårtolkade villkor möjliggör för allehanda »bolagsliknande» kapitalassociationer att använda förningsformen för sin rörelse.

- Utredningens förslag att det skall vara fråga om »ekonomisk verksamhet, i vilken medlemmarna deltaga som avnämare eller leverantörer eller genom begagnande av föreningens tjänster eller på annat dylikt sätt,» synes innefatta en tillfredsställande precisering. Formuleringen ger uttryck för kravet att medlemmarna på ett positivt sätt skola vara engagerade i verksamheten såsom sådan. Deras deltagande får ej vara inskränkt till att njuta avkastning å ett i företaget insatt kapital.

Utredningen har förordat jämväl den ändringen av gällande rätt att ändamålet med en ekonomisk förening skall vara att »omedelbart stödja medlemmarna i deras hushållning eller förvärvsverksamhet» i stället för, såsom enligt 1 § första stycket FL, att »främja medlemmarnas ekonomiska intressen». Väl är det sant att sistnämnda uttryck i och för sig knappast innebär någon begränsning alls i möjligheten för ett företag med ekonomiskt syfte att vinna registrering såsom ekonomisk förening, under det att utredningens förslag i förevarande avseende starkt understryker villkoret att den ekonomiska föreningens verksamhet huvudsakligen skall vara av accessorisk art i förhållande till medlemmarnas hushållning eller förvärvsverksamhet. Det förefaller emellertid som om detta krav icke behöver framhållas i vidare mån än som sker genom bestämmelsen rörande medlemmarnas deltagande i föreningens verksamhet. Med hänsyn härtill har departementsförslaget på denna punkt erhållit en lydelse som överensstämmer med gällande rätt, d. v. s. ändamålet med föreningens verksamhet har angivits skola vara att främja medlemmarnas ekonomiska intressen. De farhågor som bl. a. på konsumentkooperativt håll uttalats för att utredningens förslag vore alltför snävt avfattat torde därigenom bli undanröjda.

I enlighet med det anförda har 1 § departementsförslaget givits den avfattningen att förening med ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom sådan ekonomisk verksamhet, i vilken medlemmarna deltaga som avnämare eller leverantörer eller genom begagnande av föreningens tjänster eller på annat dylikt sätt, må vinna registrering som ekonomisk förening. Vidare uttalas i paragrafen att å sådan förening skola tillämpas stadgandena i förningslagen.

Beträffande förevarande paragraf må vidare framhållas att den, lika litet som motsvarande bestämmelse i FL, innebär någon plikt för en ekonomisk förening att söka registrering. Men registrering är förutsättning för att föreningen skall tillerkännas rättskapacitet, på sätt framgår av 3 § departementsförslaget.

Huruvida registrering bör beviljas en förening, vars verksamhet eller syfte endast till viss del är av den natur som i förevarande paragraf avses, utgör en fråga som icke lämpligen löses lagstiftningsvägen. Klart är till en början att den omständigheten att en förenings ändamål är dubbelt, såväl att främja medlemmarnas ekonomiska intressen som att fullfölja ett ideellt syfte, ej i och för sig bör hindra att föreningen vinner registrering. Återstår alltså frågan huru i detta hänseende böra behandlas föreningar, vilkas verksamhet är av blandad natur, dels ekonomisk verksamhet av den natur som i 1 § avses och dels verksamhet av annat slag. Tyngdpunkten när det gäller att avgöra en förenings registrerbarhet lär komma att röra bedömningen av karaktären av föreningens verksamhet. Det bör enligt min mening krävas att en förening för att vinna registrering skall i huvudsak framträda som en förening, där medlemmarna deltaga i verksamheten på sätt i 1 § åsyftas.

På registreringsmyndigheterna ankommer att för varje särskilt fall bedöma de nu berörda spörsmålen. Bedömningen blir i regel rent formell, eftersom för registrerbarhet självfallet ej kan fordras att föreningens syfte, på sätt det angivits i stadgarna, förverkligats redan vid registreringstillfället eller att verksamheten då påbörjats. Anmärkas må emellertid att om det sedermera visar sig att förenings verksamhet drives på sätt som uppenbarligen icke motsvarar de förutsättningar under vilka registrering skett, förslaget 73 § öppnar en möjlighet att tvångsvis åstadkomma upplösning av en dylik förening.

Vad slutligen angår frågan om nu bestående registrerade ekonomiska föreningars ställning givas vissa speciella regler i förslaget till lag angående införande av nya lagen om ekonomiska föreningar. Särskilt hänvisas till 4 § 1 mom. nämnda lagförslag.

För bokföringspliktiga ekonomiska föreningar uppställas i 2 § första stycket FL visst förbud mot kreditförsäljning till andra än medlemmar. Överträdelse av förbudet kan enligt 87 § FL medföra skadeståndsskyldighet för medlemmar och styrelseledamöter samt för handelsföreståndare som antagits för handelsrörelsen. Jag anser av skäl utredningen anfört (betänkandet s. 79) att stadgandet icke bör införas i nya lagen.

2 §.

Enligt 3 § första ledet FL gäller, att för ekonomisk förenings förbindelser hafva allenast föreningens tillgångar, förfallna men ej guldna insatser och andra avgifter inräknade. I senare ledet av 3 § FL föreskrives, att medlemmarna kunna enligt vissa särskilda i lagen intagna bestämmelser åtaga sig till visst belopp begränsad personlig ansvarighet för föreningens förbindelser.

I utredningens förslag, 4 §, har upptagits motsvarighet till 3 § första ledet FL. Däremot saknar förslaget enligt vad förut nämnts bestämmelser rörande föreningar med begränsad personlig ansvarighet för medlemmarna. Såsom skäl härtill har anförts bl. a. att användandet av föreningsformen med begränsad personlig ansvarighet alltmera kommit ur bruk —

frånsett jordbrukskassorna, vilka enligt förordningen om jordbrukets kreditkassor alltid skola vara organiserade som föreningar m. b. p. a. — samt att under senare tid något behov att bilda andra föreningar av denna typ än jordbrukskassor icke syntes ha gjort sig gällande.

Departementschefen. Utredningens förslag att ur lagstiftningen utmönstra föreningar med begränsad personlig ansvarighet för medlemmarna har mötts med allmänt gillande i remissvaren. Ej heller enligt min mening finnes anledning att i en blivande föreningslag erkänna annan form av ekonomiska föreningar än sådana där medlemmarna äro utan personligt ansvar för föreningens förbindelser. Dock synes det ej böra förhindras att nu bestående föreningar med begränsad personlig ansvarighet för medlemmarna få fortleva i denna form. Beträffande detta spörsmål samt de speciella förhållanden som föreligga i fråga om jordbrukskassornas organisation hänvisas till bestämmelsen i 3 § departementsförslaget till lag angående införande av nya lagen om ekonomiska föreningar.

I anslutning till förevarande paragraf vill jag framhålla, att innan insatser och avgifter, som medlemmarna enligt stadgarna äro pliktiga erlagga, förfallit till betalning, desamma icke ingå i föreningens förmögenhetsmassa och sålunda äro oåtkomliga för föreningens borgenärer. Denna princip utgör ett skydd för föreningsmedlemmarna.

3 §.

Enligt 4 § första stycket FL gäller, att innan ekonomisk förening blivit registrerad, den ej kan förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter, ej heller inför domstol eller annan myndighet söka, kära eller svara. Andra stycket av 4 § FL innehåller föreskrift rörande personlig ansvarighet för dem, som handla å ekonomisk förenings vägnar innan den blivit registrerad.

I betänkandet har, under 2 § 2 mom. första stycket, bibehållits huvudregeln i 4 § första stycket FL. Regeln innebär, framhålles i betänkandet, att ekonomisk förening blir juridisk person först i och med registreringen. Avtal och andra rättshandlingar, som dessförinnan ingås för föreningens räkning, bli principiellt icke bindande för föreningen. Från denna regel har utredningen föreslagit den undantagsbestämmelsen, att sedan styrelse blivit utsedd, den må föra talan i mål rörande föreningens bildande ävensom eljest vidtagna åtgärd för utbekommande av utfästa insatser eller avgifter. Undantaget, vartill motsvarighet saknas i FL, har enligt utredningen ansetts betingat av nödvändigheten att möjliggöra rättshandlingar som äro erforderliga för att åvägabringa förutsättningarna för registrering och för att i övrigt tillvarata föreningens intressen under tiden från det beslut fattats om föreningens bildande och styrelse utsetts fram till registreringen.

I andra stycket av 2 § 2 mom. i utredningens förslag har, med vissa redaktionella jämkningar, upptagits föreskriften i 4 § andra stycket FL rörande

rande personlig ansvarighet för dem som handla å ekonomisk förenings vägnar innan den blivit registrerad.

I yttrande av *Sveriges advokatsamfund*s styrelse har framhållits att spörsmålet om olika sammanslutningars rättskapacitet vore av utomordentligt stor praktisk betydelse, t. ex. i samband med uppkommande frågor om fastighetsförvärv, ansvaret för ingångna förpliktelser etc. Utredningens förslag gäve emellertid ej klart vid handen vad som vore avsett att gälla beträffande rättskapaciteten för sådana sammanslutningar, som enligt 1 § första stycket FL vore ekonomiska föreningar men enligt förslaget fölle utanför detta begrepp. Styrelsen hade trott sig böra uppfatta utredningen så att slutna dylika associationer bleve att anse som bolag och att frågan om deras rättskapacitet följaktligen skulle bedömas efter bolagsrättens regler. Mera tveksam vore styrelsen beträffande öppna associationer av angiven art. Dessa fölle ju i och för sig in under den i 1 § i utredningens förslag givna allmänna definitionen av föreningsbegreppet, varför bolagsrättens regler ej gärna kunde tillämpas. Utredningens mening torde vara att en sådan sammanslutning icke skulle äga rättskapacitet. Då emellertid den föreslagna lagtexten i 2 § 2 mom. första stycket endast utsade, att ekonomisk förening, d. v. s. sådan förening i förslagets mening, icke kunde förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter innan den blivit registrerad, lämnades möjligheten öppen för den tolkningen att nu åsyftade sammanslutningar skulle i ifrågavarande hänseende bedömas på samma sätt som de ideella föreningarna. — Den tvekan, som sålunda föreläge i fråga om vissa konsekvenser av förslaget, innebure så mycket större olägenhet som det, om förslaget genomfördes, i praktiken säkerligen ofta komme att visa sig utomordentligt svårt för menige man att med någon grad av säkerhet bedöma, huruvida viss sammanslutning motsvarade eller icke motsvarade förslagets definition av begreppet ekonomisk förening. Någon enhetlig praxis från länsstyrelsernas sida torde icke heller vara att förvänta.

1949 års *skatteutredning* har i sitt yttrande jämväl berört de nu angivna spörsmålen.

Departementschefen. Frågan om en förening äger rättskapacitet är av utomordentlig betydelse såväl för föreningen själv och föreningsmedlemmarna som för tredje man, främst föreningens borgenärer. Registrering är enligt gällande lagstiftning liksom enligt förslaget ett villkor för rättskapaciteten endast i fråga om ekonomiska föreningar. Beträffande ideella föreningar ha i praxis, som förut nämnts, utbildats vissa regler som gå ut på att sådana föreningar anses ha rättssubjektivitet under förutsättning att de antagit stadgar av viss fullständighet och utsett styrelse. Den nu tillämpade ordningen har väl i allmänhet fungerat någorlunda tillfredsställande. Givet är emellertid att fall förekomma, då det är förenat med svårigheter att avgöra om en förening är att hänföra under den ena eller andra kategorin av föreningar. För dylika gränsfall betyder den omständigheten, att registrering kräves för att ekonomisk förening skall vinna rättskapacitet medan detta krav ej uppställles för ideell förening, en viss osäkerhet.

Departementsförslaget innebär i princip ej ändring i nu berörda avseenden. Den nya definitionen av begreppet ekonomisk förening medför emellertid att de föreningar, som falla under definitionen av begreppet ekonomisk förening i 1 § (första stycket) FL men ej uppfylla kraven på registrerbarhet enligt förslaget, icke kunna tillerkännas rättskapacitet såsom föreningar.

En association, som driver ekonomisk verksamhet i syfte att tillgodose medlemmarnas ekonomiska intressen och alltså för närvarande kan registreras som ekonomisk förening — om i övrigt förutsättningarna därför äro för handen — men som icke är av den karaktär som åsyftas i 1 § departementsförslaget, bör sålunda tillgripa en annan associationsform (aktiebolag, handelsbolag, kommanditbolag). En konsekvens av förslagets ståndpunkt, att från föreningsformen skola utestängas företag, som på grund av ändamål och struktur böra ikläda sig aktiebolagets form, och att begreppet ekonomisk förening förty bör utformas snävare än i gällande lag 1 § första stycket, måste nämligen bli att föreningar som falla under begreppet ekonomisk förening, på sätt det bestämmes i nyssnämnda lagrum, men icke under begreppet ekonomisk förening enligt den nya lagen under inga förhållanden må anses besitta rättssubjektivitet.

Det bör observeras att, såsom redan tidigare nämnts vid behandlingen av frågan om den nya lagen borde omfatta även ideella föreningar, departementsförslaget icke upptager någon motsvarighet till stadgandet i 1 § andra stycket FL att såsom ekonomisk förening skall betraktas förening, som driver bokföringspliktig verksamhet, även om föreningen har annat syfte än att främja medlemmarnas ekonomiska intressen. Medan sålunda en dylik förening, som ej vunnit registrering, enligt gällande rätt saknar rättskapacitet, innebär departementsförslaget att föreningen hänföres till gruppen ideella föreningar, vilkas rättskapacitet bör prövas enligt för ideella föreningar vedertagna normer.

Utöver vad som följer av det sist sagda må alltså den omständigheten att begreppet ekonomisk förening bestämts snävare i departementsförslaget än i gällande föreningslag icke föranleda därtill att begreppet ideell förening skall givas en vidare innebörd och rättskapacitet enligt de för ideella föreningar tillämpade grundsatserna, d. v. s. utan registrering, tillerkännas föreningar, som för närvarande falla under 1 § första stycket FL men enligt förslaget icke kunna vinna registrering. En förening, som åsyftar att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom verksamhet som kan betecknas som ekonomisk men dock icke är av den natur som i 1 § departementsförslaget sägs, kan alltså som förut nämnts icke anses vara rättskapabel såsom förening.

I detta sammanhang må vidare framhållas att, om en förening, som driver ekonomisk verksamhet, enligt stadgarna har ett icke-ekonomiskt syfte och sålunda ej blir registrerad som ekonomisk förening, skattemyndigheterna torde sakna anledning att — därest föreningen trots stadgarnas avfattning måste anses ha ekonomiskt syfte — i skattehänseende behandla föreningen såsom en ideell förening.

Vad förut anförts om konsekvenserna av den föreslagna nya bestämmningen av begreppet ekonomisk förening har tagit sikte på föreningar som ej vunnit registrering enligt nuvarande lagstiftning. Förening som redan registrerats enligt gällande lag besitter enligt 4 § 1 mom. förslaget till promulgationslag rättskapacitet, oavsett om den kan vinna registrering enligt den nya lagen.

Uttryckliga lagbestämmelser för att giva uttryck åt den tolkning, som bör inläggas i förslaget i förevarande hänseende, utöver dem som upptagits i departementsförslaget 3 §, synas icke påkallade.

4 §.

Enligt 73 § gällande föreningslag skall hos länsstyrelse föras föreningsregister för inskrivning av de uppgifter, som enligt lagen skola för registrering anmälas eller vilkas intagande i registret eljest är eller varder föreskrivet. För de ekonomiska föreningarna finnes sålunda icke en central registreringsmyndighet till skillnad mot vad som gäller i fråga om aktiebolagen. Anmälan till föreningsregister sker, förutom vid ansökan om förenings registrering, jämväl rörande ändring av stadgar, beträffande styrelsens sammansättning m. m.

I betänkandet (s. 89—91) har ändamålsenligheten av det nuvarande systemet för de ekonomiska föreningarnas registrering varit föremål för diskussion. Utredningen har erinrat, att tidigare i olika sammanhang ifrågasatts, huruvida ej en central registrering borde införas, samt framhållit att vissa fördelar otvivelaktigt skulle vara förenade därmed. Emellertid har utredningen funnit att de olägenheter, som kunde anses förbundna med att registreringsärendena ej handhades av central myndighet, mer än väl uppvägs av de påtagliga fördelar som det nuvarande registrerings-systemet innebure, främst möjligheten till nära kontakt mellan registreringsmyndigheten å ena samt föreningarna och allmänheten å andra sidan. Någon ändring på denna punkt har därför icke föreslagits. Frågan om central registrering borde enligt utredningen eventuellt upptagas till omprövning, sedan länsstyrelserna haft tillfälle att med stöd av 74 § i förslaget ur föreningsregistren utmönstra de säkerligen talrika föreningar som upphört med sin verksamhet.

I enlighet med det anförda har utredningen upptagit (5 §) dels stadgande av innebörd att registreringsmyndighet för förening skall vara länsstyrelsen i det län, där föreningens styrelse enligt stadgarna har sitt säte, dels ock i överensstämmelse med 73 § FL bestämmelse att hos varje länsstyrelse skall föras föreningsregister för inskrivning av de uppgifter som enligt lagen skola anmälas för registrering eller vilkas intagande i registret eljest är eller varder föreskrivet.

De avgivna yttrandena tillstyrka i allmänhet utredningens förslag eller lämna detsamma utan erinran. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* uttalar att vad utredningen framhållit till stöd för bibehållandet av det nuvarande systemet med länsstyrelserna som registreringsmyndigheter bekräftades av

erfarenheten. Statsmakternas strävan att åstadkomma decentralisering inom statsförvaltningen utgjorde ytterligare motiv för bibehållandet av det nuvarande systemet. Länsstyrelsen ansåge att frågan om central registrering icke borde upptagas till omprövning.

I samma riktning uttalar sig *länsstyrelsen i Jämtlands län*.

Kooperativa förbundets styrelse finner de i tidigare sammanhang åberopade skälen för central registrering alltjämt värda beaktande samt har vidare erinrat om att en särskild kommitté sysslade med utarbetande av förslag till ny fimalagstiftning. Denna kommitté torde komma att taga ställning till frågan om registrering i allmänhet och resultaten av dess arbete syntes böra avvaktas, innan definitiv ståndpunkt toges till frågan om en övergång från registrering av föreningarna hos länsstyrelse till registrering hos ett centralt organ.

Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund samt *svenska riksbyggen* förordade central registrering. Därvid uttalas bl. a. att registreringsärendena icke kunde antagas bliva enklare eller mera lättbedömda, därest förslaget lades till grund för lagstiftning. En enhetlig rättspraxis framstode då såsom i högsta grad önskvärd och torde icke stå att ernå utan att registreringen centraliserades.

Jämväl *grossistförbundet* förordar, att registreringssystemet centraliseras.

Departementschefen. Enligt min mening föreligger ej tillräcklig anledning att nu genomföra en ändring beträffande den myndighet som bör handha registreringen av de ekonomiska föreningarna. Därest framdeles ur firmarättslig synpunkt nya lagbestämmelser kunna visa sig önskvärda i fråga om registreringen av näringsidkares och vissa företags firmor samt med hänsyn härtill en central registrering skulle visa sig påkallad, torde detta spörsmål komma att upptagas till omprövning.

Stadgar och firma m. m.

I förevarande avdelning av förslaget uppställas vissa krav, av materiell och formell natur, vilka måste uppfyllas för att en förening skall kunna vinna registrering. Enligt 5 § i departementsförslaget, som motsvarar 6 § i utredningens förslag, kräves att föreningen har ett visst minimiantal medlemmar samt att för föreningen utsetts verkställande och kontrollerande organ, styrelse och revisorer, ävensom att stadgar antagits. Dessa skola innehålla uppgifter i ämnen varom förmäles i följande paragraf. Regler om ekonomisk förenings firma givas i 7 §. Beträffande förfarandet i samband med ansökningen om förenings registrering meddelas föreskrifter i 8 och 9 §§.

Ifrågavarande bestämmelser, som i stort sett överensstämmer med gällande föreningslag 5—8 §§, innebära att den nuvarande enkla legala regleringen av föreningsbildandet bibehållits. Förslaget innehåller alltså icke några speciella bestämmelser om förhandsteckning eller eljest om rätts-

handlingar som företagas i förhållande till under bildning varande föreningar, fränsett föreskrifterna i 3 §.

I betänkandet uttalas, att de faror som vore förbundna med s. k. apportbildning, vilken inom föreningarna mestadels torde tillgå så att en förening övertager egendom från personer som ingå som medlemmar, icke syntes vara särskilt framträdande i fråga om de föreningar, som skulle kunna vinna registrering enligt förslaget. För övrigt torde dessa faror komma att motverkas bl. a. genom förslagets redovisnings- och skadestandsregler.

Utredningens förslag upptog som förut nämnts i 1 § en allmän definition å vad som i förslaget menades med förening, vilken bestämmelse icke upptagits i departementsförslaget med hänsyn till att detta ej omfattar ideella föreningar. Genom bestämmelsen utsades bl. a. att ej endast fysisk utan även juridisk person godkändes som medlem i ekonomisk förening. Detta lär emellertid klart framgå av andra föreskrifter i departementsförslaget exempelvis 5 §.

5 §.

Enligt 5 § första stycket FL skall ekonomisk förening för att kunna vinna registrering bestå av minst fem medlemmar samt i enlighet med lagen ha antagit stadgar och utsett styrelse. Detta stadgande har upptagits i utredningens förslag, med den uppmjukning av regeln om minimiantalet medlemmar, att antalet medlemmar i en förening föreslås kunna vara tre eller fyra, såframt tre medlemmar utgöras av föreningar.

Några krav å medlemmarnas kvalifikationer uppställas ej i FL. Utredningen har i detta hänseende allenast föreslagit den ändringen att av det angivna minimiantalet medlemmar ingen finge vara omyndig eller i konkurstillstånd. Tillägget är förestavat av önskvärdheten att några medlemmar alltid borde finnas som till fullo bure ansvaret för sitt handlande vid föreningsbildandet.

Det må anmärkas att utredningen icke funnit erforderligt med försäkran av styrelsen om att av minimiantalet medlemmar ingen är omyndig eller i konkurstillstånd. S. k. konkurs- och myndighetsbevis borde av länsstyrelsen infordras endast då särskild anledning därtill förelåge.

I de yttranden, som avgivits av *länsstyrelsen i Gävleborgs län* och av *Smålands och Blekinge handelskammare*, förordas att undantaget från huvudregeln om minimiantalet medlemmar i förening, som söker registrering, borde gälla endast för den händelse tre medlemmar vore *registrerade* föreningar. Det framhålles i ett av dessa yttranden att skäl knappast syntes föreligga att ställa tre icke registrerade föreningar i en fördelaktigare ställning än som föreslås gälla för fysiska personer.

Överståthållarämbetet har beträffande föreskriften att av det enligt paragrafen stadgade lägsta antalet medlemmar icke någon finge vara omyndig eller i konkurstillstånd uttalat, att föreskriften hade sitt värde. För att densamma ej skulle bli utan praktisk betydelse borde emellertid ansökan om registrering av förening innehålla försäkran i ämnet av styrelsen, såsom i 9 § 1 mom. tredje stycket av utredningens förslag vore stadgat bl. a. i fråga om minimiantalet medlemmar.

Liknande erinran framställs av *länsstyrelserna i Jönköpings, Älvsborgs, Kopparbergs, Gävleborgs och Norrbottens län*.

Departementschefen. Medlemmar i en förening kunna vara fysiska eller juridiska personer. I 1 § avsedd ekonomisk förening är icke juridisk person förrän den blivit registrerad. Däremot är registrering icke ett villkor för att ideella föreningar skola äga rättskapacitet. Innebörden av utredningens förslag, att medlemsantalet må vara lägre än fem under förutsättning att tre medlemmar utgöras av föreningar, är sålunda att medlemmarnas antal må vara tre eller fyra, såframt minst tre medlemmar äro registrerade ekonomiska föreningar eller ock ideella föreningar, vilka äro att betrakta som juridiska personer jämlikt de grundsatser som härom utbildats i praxis.

Den ifrågavarande undantagsbestämmelsen torde visserligen vara förestavad av ett behov främst för ett mindre antal ekonomiska föreningar att bilda en fristående ekonomisk förening, men även en ideell förening kan ha berättigat intresse att tillsammans med några andra föreningar kunna bilda en ekonomisk förening. Jag har därför ansett utredningens ståndpunkt i detta hänseende böra godtagas.

Utredningen har föreslagit en bestämmelse av innehåll att av det i lagen föreskrivna lägsta antalet medlemmar alla skola vara myndiga samt att ingen av dem må vara i konkurstillstånd. Något behov av en dylik regel torde emellertid icke ha gjort sig gällande. Då en verklig kontroll över en sådan regels efterlevnad för övrigt ej lär stå att vinna utan tyngande föreskrifter, har bestämmelsen syntes böra utgå. Påpekas må att i förslaget 22 § krav uppställles att styrelseledamot skall vara myndig.

6 §.

Gällande föreningslag 7 § innehåller föreskrifter om vad stadgarna alltid måste angiva för att en förening skall kunna vinna registrering. Bestämmelser i samma ämne ha i utredningens förslag upptagits i 7 §.

Det framhålles i *b e t ä n k a n d e t* att paragrafen något utökats i jämförelse med FL, vilket skett för att tillmötesgå av de sakkunniga uttryckt önskemål att bestämmelsen borde innehålla en uttömmande uppräknings av de viktigaste ämnena som skulle bli föremål för reglering i stadgarna. Dessa kunde givetvis innehålla bestämmelser även i andra ämnen än dem som omförmäldes i paragrafen. Detta vore nödvändigt, därest man åsyftade att på vissa punkter erhålla en från lagen avvikande reglering, t. ex. från föreskrifterna i 56 § förslaget (36 § FL) angående utövande av rösträtt och fattande av beslut å föreningsstämma.

De ändringar av gällande rätt som föreslagits av utredningen äro i huvudsak följande. Enligt punkt 2 skall i stadgarna angivas ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art, medan enligt FL fordras endast angivande av »föremålet för föreningens verksamhet». Bestämmelsen i punkt 4 rörande insatser av medlemmarna innebär enligt utredningens förslag den ändringen, att obligatorisk skyldighet att gälda

insatser icke föreligger. Under punkterna 5 och 6 angives vad stadgarna skola innehålla i fråga om avgifter till föreningen samt om antalet styrelseledamöter och revisorer och tiden för deras uppdrag.

Skall anordningen med fullmäktige komma till användning (62 §), skola i stadgarna enligt utredningens förslag 7 § 7 meddelas bestämmelser om fullmäktiges befogenhet, huru de skola utses och tiden för deras uppdrag. Motsvarande uppgifter skola vidare enligt utredningens förslag lämnas i stadgarna, såframt i föreningen skall jämte styrelsen finnas annat organ med stadigvarande uppgift av förvaltande natur; i sådant fall skall även angivas organets benämning (p. 8). Vidare kräves enligt utredningens förslag, att stadgarna skola ange föreningens räkenskapsår (p. 9) samt tiden för hållande av ordinarie stämma där redovisningshandlingarna för det sistförflutna räkenskapsåret skola framläggas och behandlas (p. 10). I förslaget har slutligen, under sista punkten, upptagits föreskrift därom att i stadgarna skola angivas dels de grunder, enligt vilka skall förfogas över uppkommen vinst, dels ock huru vid föreningens upplösning skall förfaras med föreningens behållna tillgångar. I sistnämnda hänseende har det enligt betänkandet ansetts nödvändigt att stadgarna innehålla uttömmande bestämmelser. Föreskriften i gällande lag 60 §, att om vid skifte mellan medlemmarna av föreningens behållna tillgångar uppstår överskott, detta skall fördelas efter huvudtalet, där ej annan grund finnes bestämd i stadgarna, saknar å andra sidan motsvarighet i förslaget.

I några av de avgivna yttrandena uttalas helt allmänt önskemål om att de föreskrifter, som nödvändigt skola intagas i stadgarna, borde göras så få som möjligt och att innehållet av förevarande paragraf syntes kunna begränsas. I denna riktning uttala sig *länsstyrelserna i Hallands och Kopparbergs län*. Sistnämnda länsstyrelse yttrar härom:

Det måste på sätt och vis anses som en oformlighet att stadgarna, kanhända i övervägande delar, utgöra en ren kopia av föreningslagens föreskrifter. Stadgarna bli härigenom onödigt omständliga och registreringsmyndighetens granskningsarbete tar längre tid. Vidare kan en ändring i föreningslagen lättare medföra, att stadgarna ej längre stå i överensstämmelse med denna. Enligt länsstyrelsens mening tala goda skäl för att i stadgarna — utöver vad dessa måste innehålla — endast intagas sådana föreskrifter, som innebära avvikelser från bestämmelserna i föreningslagen i den mån avvikelserna icke äro stridande mot lag eller författning. Stadgarna böra med andra ord endast komplettera föreningslagen och ej därjämte kopiera denna. Det bör vara lika enkelt att, om så önskas, foga föreningslagen i dess helhet eller valda delar av densamma som bilaga till stadgarna som att i dessa intaga lagens bestämmelser.

Vad detaljerna i förevarande paragraf beträffar ha i yttrandena framförts vissa erinringar. Sålunda har *kooperativa förbundets styrelse* förordnat, att föreskriften att stadgarna skola ange verksamhetens art (p. 2) borde ändras till att avse verksamhetens *allmänna* art.

I fråga om bestämmelsen under punkt 5 rörande avgifter har *lantbruksförbundet* anfört:

Många föreningar driva sådan verksamhet, att de mot viss avgift eller taxa tillhandahålla medlemmarna eller andra kunder varor eller tjänster. Då avsikten med förevarande bestämmelse icke är, att dylika avgifter eller taxor skola fixeras i vederbörande förenings stadgar, synes exempelvis följande formulering bättre svara mot stadgandets avsedda innebörd: »där regelbundna eller på särskilt beslut om uttaxering beroende avgifter till föreningen skola förekomma, avgifternas belopp etc. . . .»

Bygdegårdarnas riksförbund framställer enahanda erinran.

Bestämmelsen att i stadgarna antalet styrelseledamöter och revisorer må sålunda kunna bestämmas, att lägsta och högsta antalet angives (p. 6), har av *länsstyrelsen i Gävleborgs län* ansetts böra utsträckas att avse jämväl suppleanter för dessa.

Beträffande upptagande i stadgarna, när jämte styrelsen skall finnas annat organ med stadigvarande uppgift av förvaltande natur, av vissa föreskrifter angående detta organ har *kooperativa förbundets styrelse* anfört:

Styrelsen delar den uppfattning, som kommit till uttryck i vissa konsumtionsföreningars yttranden, nämligen att förvaltningsrådet är ett inom de större ekonomiska föreningarna utomordentligt betydelsefullt organ. Med hänsyn härtill skulle det i och för sig vara motiverat att dess ställning inom de ekonomiska föreningarna närmare angäves i lagtexten. Även om vissa smärre olikheter föreligga mellan förvaltningsrådets och styrelsens inbördes kompetens inom skilda kooperativa organisationer, torde de grundläggande befogenheterna vara i stort sett likartade. Emellertid kan uppenbarligen även den uppfattningen hävdas, att det är tillräckligt att detta organ (förvaltningsrådet) sanktioneras i den nya lagen på i stort sett samma sätt som nu skett, men att lagen i övrigt lämnar utrymme för de ekonomiska föreningarna att i sina stadgar mer i detalj självständigt föreskriva, huru organet skall väljas och vilka dess befogenheter skola vara.

Styrelsen finner för sin del övertygande skäl tala för att förvaltningsrådets kompetensområde, grunderna för dess utseende o. s. v. icke i detalj bindas genom tvingande lagbestämmelser. Med utgångspunkt härifrån önskar emellertid styrelsen framhålla, att lagtexten måste formuleras på sådant sätt att det icke råder någon tvekan om att man genom stadgebestämmelser bör utforma förvaltningsrådet så, att det blir ett styrelsen i parlamentariskt hänseende överordnat organ. Nuvarande formulering, där det säges att »jämte styrelsen skall finnas annat organ», kan föranleda det missförståndet, att förvaltningsrådet och styrelsen skulle vara i parlamentariskt hänseende jämställda eller sidoordnade organ, vilket icke är riktigt. Därest ej en mer betydande omskrivning här skall företagas, synes under alla förhållanden ordet »jämte» böra uthytas mot »förutom». Även formuleringen i punkt 8, att organet skall ha stadigvarande uppgift av *förvaltande* natur, kan vara ägnad att föranleda missförstånd. En komplettering bör därför ske genom tillägg av orden »och kontrollerande» (natur).

Länsstyrelsen i Hallands län har i anledning av utredningens förslag, att i stadgarna obligatoriskt skulle angivas föreningens räkenskapsår, uttalat att i det alldeles övertygande antalet fall räkenskapsåret brukade sammanfalla med kalenderåret. Lagen borde därför innehålla en fakultativ bestämmelse därom att kalenderåret skall utgöra räkenskapsår. Det syntes tillräckligt att det stode föreningarna fritt att i stadgarna föreskriva annat räkenskapsår.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har i fråga om fastställandet i stadgarna av tiden för hållande av ordinarie stämma som avses i 57 § (utredningens förslag p. 10) anmärkt, att föreningsstadgar i stor utsträckning innehölle bestämmelse om att ett ordinarie föreningssammanträde årligen skulle hållas senast före utgången av viss angiven månad samt att tveksamhet kunde uppstå huruvida icke en sådan bestämmelse skulle vara tillfyllest. Länsstyrelsen har härom vidare yttrat:

Enär avsikten med ifrågavarande bestämmelse synes vara att ålägga föreningarna att i sina stadgar angiva viss kortare tidrymd, inom vilken stämman skall hållas, finner länsstyrelsen för sin del önskvärt att denna tidrymd klart och tydligt angives, exempelvis på sätt som i 8 § 8 nya aktiebolagslagen skett. Föreningen bör ju redan vid avfattandet av stadgarna kunna vara förvissad om att ifrågavarande tidsbestämning är sådan att den vid registrering kan godkännas. Härjämte är det önskvärt att praxis kommer att bli densamma vid samtliga registreringsmyndigheter.

Överståthållarämbetet har ansett det vara till fördel vid lagens tillämpning, om uppmärksamheten fästes på att tiden för ordinarie stämma icke finge förläggas tidigare efter utgången av varje räkenskapsår än som överensstämde med iakttagandet av föreskrifterna i 39 § andra stycket utredningens förslag lika litet som senare än sex månader på grund av stadgandet i 57 §.

Bestämmelsen om upptagande i stadgarna av föreskrifter rörande kallelse till föreningsstämma m. m. (p. 11) har av *länsstyrelsen i Malmöhus län* ansetts böra kompletteras med en hänvisning till de i 60 § stadgade kallelsetiderna.

Kooperativa förbundets styrelse har påpekat, att ifrågavarande bestämmelse i betänkandet (s. 97 sista stycket) gäves den tolkningen, att medlemmarna skulle kallas till distriktsmötena på samma sätt som fullmäktige till föreningsstämma, samt härom vidare anfört:

I de föreningar, som infört det representativa systemet, sker kallelse till föreningssammanträde genom skriftligt meddelande till varje fullmäktig. Emellertid är det av praktiska skäl inte gärna möjligt att låta en dylik skriftlig kallelse utgå till de stora föreningarnas samtliga medlemmar — det rör sig här om tiotusentals, i ett fall mer än 100 000, medlemmar. Därför måste enligt styrelsens mening kallelse till distriktsmötena kunna utgå i annan ordning än till föreningsstämma *om så föreskrives i stadgarna*. Styrelsen anser visserligen, att innehållet i punkt 11 icke utesluter fastställande av dylika stadgelsebestämmelser men önskar likväl att denna uppfattning sanktioneras vid propositionens utarbetande.

I förevarande sammanhang må slutligen anmärkas, att *länsstyrelsen i Jönköpings län* och *lantbruksförbundet* framkastat den tanken att i en paragraf borde utsägas vilka av lagens regler som vore av tvingande natur. Lantbruksförbundet anför härom:

I förslaget har valts samma metod för att klargöra, huruvida en bestämmelse är tvingande eller icke, som tillämpats i den nu gällande föreningslagen, d. v. s. man har i de fall reglerna äro dispositiva angivit, att stadgarna må innehålla från regeln helt eller i visst avseende avvikande bestämmelser eller att föreningsstämman må besluta dylika avvikelser. I vissa andra

lagar, exempelvis lagen om nyttjanderätt till fast egendom, har använts metoden att i en eller flera särskilda paragrafer angiva vilka regler, som äro av sådan beskaffenhet att avvikelse från dem icke må förekomma. Förbundet vill ifrågasätta, huruvida icke ett dylikt förfarande i det nu förevarande lagförslaget skulle på samma gång leda till ökad klarhet och möjliggöra en väsentlig förkortning av lagtexten.

Departementschefen. I likhet med utredningen finner jag det av praktiska skäl påkallat att på ett ställe i lagen gives en sammanfattning av de viktigaste ämnen som skola regleras i förenings stadgar. Utformningen av stadgar torde ofta ske av personer utan juridisk sakkunskap, vilka lätt kunna förbise att avsaknaden av föreskrift i ett visst ämne automatiskt medför att en i lagen intagen fakultativ bestämmelse blir tillämplig, ehuru denna för det speciella fallet måhända framstår som olämplig eller mindre ändamålsenlig.

Självfallet böra i stadgarna intagas föreskrifter i andra ämnen än som avses i förevarande paragraf, där så anses erforderligt för att ernå en från lagen avvikande reglering. Däremot är det uppenbarligen onödigt att i stadgarna upprepa lagens bestämmelser i ämnen, som där erhållit en för föreningen tillfredsställande lösning.

Jag anser mig i stort sett kunna biträda utredningens förslag rörande vilka ämnen, som alltid böra bli föremål för reglering i stadgarna. I vissa hänseenden torde dock förkortningar eller jämkningar i förslaget vara motiverade.

Medan enligt nu gällande lag i stadgarna skall angivas föremålet för föreningens verksamhet, har utredningen föreslagit att stadgarna skola angiva dels ändamålet med föreningens verksamhet, d. v. s. föreningens syfte, dels ock verksamhetens art. I sistnämnda hänseende har avsetts att fordra uppgift å föreningens huvudsakliga verksamhet; det uttalas i betänkan-det att verksamhetens art icke finge bestämmas alltför allmänt, till eventuellt nackdel för medlemmar, borgenärer och andra av föreningen intresserade, men att kravet å en specificering å andra sidan ej finge drivas för långt bl. a. med hänsyn till den omgång och tidsutdräkt en ändring av stadgarna i regel medför. Utredningens förslag på denna punkt synes välgrundat.

Med hänsyn till att departementsförslaget icke omfattar ideella föreningar har jag ansett skäl saknas att frångå den nuvarande regeln att i varje registrerad förening skola förekomma insatser av medlemmarna. Förevarande paragraf 4 överensstämmer följaktligen med 7 § 4) FL.

Enligt punkt 5 av förevarande paragraf skall, där regelbundna eller på särskilt beslut om uttaxering beroende avgifter till föreningen skola förekomma, i stadgarna angivas avgifternas belopp eller de högsta belopp vartill de må bestämmas. Under bestämmelsen falla uppenbarligen icke avgifter (ersättning) som utgöra vederlag för varor eller särskilda tjänster. Bestämmelsen har i redaktionellt avseende något jämkats i jämförelse med utredningens förslag.

Samma är förhållandet med paragrafens följande punkt, vilken givits sådan formulering att därav klart framgår att möjligheten att i stadgarna

fastställa antalet styrelseledamöter och revisorer till maximi- och minimi-antal gäller även i fråga om styrelsesuppleanter och revisorssuppleanter, såframt sådana skola finnas.

Utredningen har föreslagit en föreskrift om att i stadgarna skulle lämnas vissa uppgifter, för den händelse jämte styrelsen skulle finnas annat organ med stadigvarande uppgift av förvaltande natur. Det lär dock vara klart att, om sådant organ skall utses, stadgarna måste innehålla bestämmelser härom. Jag har därför ansett att föreskriften, som för övrigt knappast erhållit en fullt tillfredsställande lydelse, kan utgå.

Enligt min mening är det motiverat att stadgarna alltid skola angiva föreningens räkenskapsår. Bestämmelse härom återfinnes i departementsförslaget under punkt 8.

Enligt gällande föreningslag (7 § 11) skola stadgarna angiva hur ofta ordinarie föreningssammanträde skall hållas. Bestämmelsen har influtit i utredningens förslag (7 § 10), tillika med föreskrift att i stadgarna skall angivas tiden för hållande av ordinarie föreningsstämma, som avses i 57 §, d. v. s. den stämma där redovisningshandlingarna skola framläggas och behandlas. Systemet med flera ordinarie stämmor varje år har blivit alltmera sällsynt och, där det förekommer, torde undantagslöst i stadgarna angivas vilka ärenden som skola förekomma å de olika stämmorna. Därigenom fastslås vilken stämma som blir att anse som stämma enligt 57 §. Stadgarna torde vidare regelmässigt innehålla bestämmelser angående den ungefärliga tiden för ordinarie stämma.

På grund av det anförda synes till en början vara obehövt att bibehålla den nuvarande föreskriften att stadgarna skola angiva, hur ofta ordinarie stämma skall hållas. Att stadgarna skola innehålla en närmare bestämning av tiden för stämma som avses i 57 §, exempelvis såsom enligt aktiebolagslagen till viss månad eller två på varandra följande månader, kan vara av visst värde för att förebygga att medlemmarna förbise kallelser till stämma och därigenom utsättas för risken av överrumpling. Å andra sidan ha olägenheter av att föreningslagen saknar regler härom icke försports och jämväl den av utredningen föreslagna föreskriften i detta hänseende synes därför kunna undvaras. Såsom ytterligare skäl härför må framhållas, att i departementsförslaget 57 § 1 mom. föreskrives att den ifrågavarande stämma skall hållas inom sex månader eller den kortare tid efter räkenskapsårets utgång som kan vara bestämd i stadgarna.

Under punkt 9 av 6 § i departementsförslaget har upptagits föreskrift angående sättet för kallelse till föreningsstämma m. m. Föreskriften lägger ej hinder i vägen för att stadgarna uppställa olika villkor för kallelse till föreningsstämmor och s. k. distriktsmöten. Gives ej särskild bestämmelse beträffande kallelser till dylika möten, ligger det emellertid nära till hands att analogivis tillämpa föreskrifterna om kallelse till föreningsstämma. Regler om minimitid för kallelse givas i 60 §. Att tynga lagtexten med en hänvisning till sagda paragraf synes ej lämpligt.

Departementsförslaget 6 § 10 innehåller de av utredningen föreslagna

bestämmelserna att i stadgarna skola angivas dels de grunder, enligt vilka skall förfogas över uppkommen vinst, dels ock huru vid föreningens upplösning skall förfaras med föreningens behållna tillgångar. Sistnämnda föreskrift medför att regeln i 60 § FL rörande skifte mellan medlemmarna av överskott efter likvidation saknar motsvarighet i förslaget.

I förevarande sammanhang vill jag som min åsikt framhålla, att det icke synes ägnat att leda till ökad överskådlighet om i en särskild paragraf angåves vilka bestämmelser i lagen som äro av tvingande natur.

7 §.

Paragrafen motsvarar 8 § gällande föreningslag. Enligt detta lagrum skall ekonomisk förenings firma innehålla ordet »förening» och därjämte orden »utan personlig ansvarighet» resp. »med begränsad personlig ansvarighet» eller förkortning härav (vanligen »u. p. a.» resp. »m. b. p. a.»).

De nämnda tilläggen bli, framhålles i b e t ä n k a n d e t, överflödiga till följd av att bestämmelser om föreningar med begränsad personlig ansvarighet icke intagits i förslaget. I stället hade det ansetts lämpligt att av firman framgår, att en förening är registrerad. På grund härav hade i utredningens förslag, 8 § första stycket, upptagits stadgande av innehåll att registrerad förenings firma skall innehålla orden »registrerad» och »förening» eller någon av förkortningarna »reg. för.» eller »r. f.».

I 8 § andra stycket av utredningens förslag har upptagits regeln i 8 § andra stycket FL att ordet »bolag» eller eljest något som betecknar ett bolagsförhållande ej må intagas i firman på sådant sätt, att därav kan föranledas det misstag, att firman innehaves av ett bolag.

Bestämmelsen i 8 § tredje stycket FL, att firman skall tydligt skilja sig från andra hos samma myndighet förut registrerade ännu bestående föreningsfirmor, har med någon redaktionell jämkning upptagits i 8 § tredje stycket av utredningens förslag.

Utredningen framhåller, att det icke borde tillåtas annan än registrerad förening att ge sig sken av att intaga den ställning som tillkommer en jämlikt lagen registrerad förening. I enlighet härmed hade föreslagits ett nytt stadgande av innehåll att annan än registrerad förening ej må i sin firma använda orden »registrerad» och »förening» eller förkortning därav (8 § sista stycket). Förseelse häremot borde medföra straff (110 § 7).

I det y t t r a n d e, som avgivits av *länsstyrelsen i Gotlands län*, förordas att nuvarande firmabeteckningen för ekonomiska föreningar måtte bibehållas dels emedan förkortningen »u. p. a.» ingått i det allmänna medvetandet såsom ett kännetecken på en ekonomisk förening dels för att undvika två olika system för de registrerade föreningarnas benämning. Länsstyrelsen åberopar att enligt förslaget till promulgationslag redan registrerad förenings firma må bibehållas oförändrad samt att det karakteristiska för en registrerad förening fortfarande skulle vara att det ekonomiska ansvaret icke vore personligt.

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare anser förkortningen »r. f.» för kort; den angäve för en utomstående i varje fall icke omedelbart vad som därmed avsåges.

Beträffande andra stycket av 8 § i utredningens förslag har *länsstyrelsen i Jämtlands län* ansett att ett ovillkorligt förbud borde uppställas att i firman intaga ordet »bolag» eller eljest något, som betecknar ett bolagsförhållande. I samma riktning uttalar sig *svenska bankföreningen*.

Svenska turistföreningen har förordat ett förtydligande av bestämmelsen i sista stycket så att det stode fullt klart att alla föreningar ägde rätt att begagna ordet »förening». I samma riktning uttala sig *tre länsstyrelser*.

Departementschefen. I ett remissvar har förordats, att den nuvarande firmabeteckningen u. p. a. måtte bibehållas. Den omständigheten att förslaget saknar regler om föreningar m. b. p. a. synes emellertid tala för att en ny beteckning väljes för de föreningar som registreras enligt nya lagen. Härför kan även åberopas att förslaget i jämförelse med gällande lag uppställer nya eller ändrade villkor för registrering och att det fördenskull snarare är en fördel att en annan beteckning väljes för de föreningar som registreras enligt den nya lagen.

Utredningen har föreslagit att registrerad förenings firma skall innehålla orden »registrerad» och »förening» eller viss förkortning härav. Med hänsyn bl. a. därtill att departementsförslaget åsyftar endast ekonomiska föreningar och ej därjämte ideella föreningar torde i stället orden »ekonomisk förening» böra ingå i firmabeteckningen. En lämplig förkortning av denna benämning synes vara »ek. för.». Förevarande paragraf har avfattats under beaktande av det nu sagda.

Bestämmelsen i paragrafens sista stycke har, i anledning av påpekande i några remissvar, givits en lydelse som tydligt utmärker att användande i firma av ordet »förening» ej skall vara förbehållet registrerade ekonomiska föreningar.

Utöver vad som framgår av det sagda har jag ej funnit skäl frångå utredningens förslag.

8 och 9 §§.

Förevarande paragrafer motsvara 6 § och 74 § andra stycket FL. I utredningens förslag ha motsvarande bestämmelser upptagits under 9 §.

Enligt 9 § 1 mom. utredningens förslag skall ansökan om förenings registrering göras av styrelsen, d. v. s. av beslutfört antal ledamöter. Vid ansökningen skola fogas dels två av notarius publicus eller minst två styrelseledamöter bestyrkta exemplar av föreningens stadgar, dels ock avskrift av protokoll vid sammanträde med föreningens medlemmar, utvisande att stadgarna blivit antagna, samt av protokoll eller annan handling varav framgår att styrelse och revisorer utsetts. Registreringsansökningen skall innehålla försäkran av styrelsen bl. a. därom att medlemmarnas antal uppgår till det i förslaget föreskrivna lägsta antalet.

Ansökningen skall vidare enligt 9 § 2 mom. innehålla uppgifter om föreningens postadress samt om styrelseledamöternas namn, medborgarskap och hemvist m. m.

Det må anmärkas, att utredningen i 114 § föreslagit en bestämmelse av innehåll att avskrift, varom i lagen förmåles, skall vara till riktigheten bestyrkt av två personer.

Mot de sålunda föreslagna bestämmelserna ha i yttranden a framställt vissa erinringar. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* anser, att av lagtexten bör framgå att med »styrelsen» åsyftas beslut för styrelse.

Länsstyrelsen i Hallands län ifrågasätter nödvändigheten av kravet att avskrifterna av stadgarna skola vara styrkta av notarius publicus eller minst två styrelseledamöter. Särskilt med hänsyn till kravet att ansökan om registrering skall undertecknas av föreningens styrelse och avskriften av stadgarna utgöra en bilaga till sagda ansökan, syntes det tillräckligt att stadgeexemplaren bestyrktes av två personer.

Smålands och Blekinge handelskammare håller före, att den protokollsavskrift, som vore avsedd att styrka att stadgarna blivit antagna å föreningssammanträde, borde vara bestyrkt på samma sätt som stadgarna.

Vidare har beträffande den försäkran, som avses i 9 § 1 mom., *länsstyrelsen i Älvsborgs län* funnit det vara tillfyllest att densamma avgåves av två styrelseledamöter. Då enligt förslaget stadgarna kunde bestyrkas av två styrelseledamöter, syntes även nämnda försäkran kunna lämnas av två ledamöter.

Länsstyrelsen i Uppsala län har påpekat, att förslaget ej stadgar skyldighet att beträffande styrelseledamöter och suppleanter ange yrke eller titel. Länsstyrelsen hade ofta nödgats komplettera inkommande anmälningar i detta avseende. En uttrycklig föreskrift på denna punkt borde lämnas i lagen och icke blott intagas i tillämpningsföreskrifter.

Slutligen har *överståthållarämbetet* funnit det vara av värde att jämväl föreningar registrerade enligt äldre lag bleve pliktiga att anmäla postadress.

Departementschefen. Ansökan om förenings registrering bör såsom för närvarande är fallet göras av föreningens styrelse, d. v. s. av beslut för styrelse. Det torde ej vara erforderligt att i lagtexten intaga förklaring att med styrelsen åsyftas beslut för styrelse.

Enligt gällande lag skola de exemplar av stadgarna, som skola bifogas registreringsansökningen, vara bestyrkta av notarius publicus eller av samtliga styrelseledamöterna. Samma krav uppställs i fråga om de avskrifter av vilka skall framgå att stadgarna blivit antagna och att styrelse utsetts. Utredningens förslag innebär i dessa hänseenden en lättnad såtillvida att det skall vara tillfyllest att de vid ansökningen fogade avskrifterna äro bestyrkta av två personer (jfr förslaget 114 §), dock att stadgeexemplaren skola vara bestyrkta av notarius publicus eller två styrelseledamöter. Jag har ej funnit skäl frånga detta förslag.

I ett remissvar ifrågasattes, om det icke kunde anses tillräckligt att den

försäkran, som enligt förslaget skall avgivas rörande antalet medlemmar i föreningen m. m., avgäves av två styrelseledamöter. Med hänsyn till frågans betydelse och då utredningens krav att styrelsen (beslutför styrelse) skall avgiva ifrågavarande försäkran i praktiken ej lär medföra svårigheter bl. a. med hänsyn därtill att denna försäkran i allmänhet torde kunna lämnas i själva registreringsansökningen, vilken i allt fall skall undertecknas av beslutför styrelse, har utredningens förslag på denna punkt synts böra godtagas.

Att i lagen intaga bestämmelse om skyldighet att i ansökningen uppgiva yrke eller titel för styrelseledamöter och suppleanter finner jag icke nödvändigt.

Bestämmelserna i förevarande ämnen ha införts i departementsförslaget 8 och 9 §§.

Med anledning av uttalandet i ett remissvar om angelägenheten för registreringsmyndigheterna att erhålla uppgift å postadress för redan registrerade föreningar har i promulgationslagen införts ett stadgande rörande viss skyldighet för äldre föreningar att till registret anmäla föreningens postadress.

Medlemsförteckning.

10 §.

I denna paragraf i förslaget, som motsvarar 9 § gällande föreningslag, givas regler rörande förteckning över föreningens medlemmar och dess innehåll. Förteckningen föreslås kunna bestå av betryggande lösblads- eller kortsystem.

Enligt 10 § andra stycket i förslaget åligger det styrelsen att hålla medlemsförteckningen tillgänglig för envar som vill taga kännedom om densamma.

Skyldighet för förening att utfärda insats- eller andelsbevis finnes för närvarande icke stadgad. I betänkandet uttalas att det ofta vore av intresse för medlem att kunna styrka huru många insatser han ägde. Utredningen hade därför föreslagit en bestämmelse av innehåll att medlem vore berättigad att på begäran erhålla skriftlig uppgift av föreningen om medlemskapet och av honom gjorda insatser.

I yttrande av *länsstyrelsen i Malmöhus län* förordas den föreskriften att insatsbevis alltid skall tillhandahållas medlem. Det kunde nämligen anses höra till god sed att medlem erhöles dylikt bevis.

Departementschefen. Utfärdande av insatsbevis torde visserligen vara ofta förekommande inom ekonomiska föreningar. Någon anledning att ålägga föreningarna skyldighet att även utan att medlemmen det begärt utfärda sådant bevis torde emellertid ej föreligga. Bestämmelse om obligatorisk skyldighet i detta avseende kan givetvis intagas i stadgarna. Det bör understrykas att, såsom framhålles i betänkandet, skriftlig uppgift av föreningen

om medlemskap och insatser till sin natur allenast är en bevishandling, vars företeende icke erfordras för att medlemmen skall kunna göra gällande rättighet på grund av insatser i föreningen.

Även i vad angår paragrafens innehåll i övrigt anser jag mig böra biträda utredningens förslag.

Medlems intagande och avgång.

I förevarande avdelning upptagas bestämmelser motsvarande stadgandena i 10—17 §§ FL. Den situation som uppkommer då förvärvare av andel ej antages till medlem har reglerats på ett från gällande lag avvikande sätt (13 § första stycket). Önskvärdheten att i viss mån kunna knyta andel vid fastighet eller rörelse har föranlett särskild bestämmelse (13 § andra stycket). En nyhet i förslaget är stadgandet i 11 § rörande de ekonomiska föreningarna såsom i princip öppna sammanslutningar.

11 §.

Enligt 10 § första stycket FL gäller, att ekonomisk förening när som helst må antaga nya medlemmar och att det ankommer på styrelsen att pröva fråga om medlems antagande. Är i stadgarna annorlunda bestämt, lände det till efterrättelse. I paragrafens andra stycke föreskrives att ingen må antagas till medlem annorledes än efter egenhändigt undertecknad ansökning.

I betänkandet framhålles, att den nuvarande regeln angående nya medlemmars intagande ej vore tvingande och att en ekonomisk förening sålunda för närvarande kunde genom bestämmelser i stadgarna göras till en från början sluten samfällighet. Denna mot föreningarnas natur stridande ståndpunkt borde ej bibehållas. Utredningen förordade därför, att den allmänna bestämmelsen rörande medlemmars antagande gjordes i princip tvingande. Föreskrift hade i enlighet härmed upptagits av innehåll att genom bestämmelse i stadgarna eller annorledes inträde ej finge oskäligt försvåras. Om stadgarna innehölle bestämmelser stridande mot den angivna principen, skulle registrering av föreningen vägras. Ett åsidosättande av grundsatsen om fri inträdesrätt borde kunna dragas under domstols prövning.

Förevarande paragraf i utredningens förslag innehåller vidare, i anslutning till gällande rätt, föreskrift att ansökan om inträde avgöres av styrelsen, där ej annorlunda är bestämt i stadgarna. Däremot har regeln i 10 § andra stycket FL, att ansökan om medlemskap skall vara egenhändigt undertecknad, icke upptagits i utredningens förslag. I betänkandet anföres härom, att medlemmar mycket ofta antoges utan skriftlig ansökan. Naturligtvis kunde dock i stadgarna införas krav på skriftlig ansökan.

Den av utredningen i 11 § andra stycket föreslagna regeln, att genom bestämmelse i stadgarna eller annorledes inträde i föreningen ej må oskäligt

försvåras, har i flertalet remissyttranden tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Ett tjugutal remissinstanser förordade vissa kompletteringar av utredningens förslag på denna punkt eller förklara sig direkt avstyrka förslaget, på sätt framgår av följande redogörelse.

Länsstyrelsen i Kristianstads län har uttalat, att en föreskrift därom att en sammanslutning för att kunna registreras som förening skulle vara öppen torde få mycket liten praktisk betydelse. Länsstyrelsen yttrar härom vidare:

Under de senaste tre åren har länsstyrelsen endast i ett par fall förelagts stadgar, av vilka framgått att föreningen varit slutna. Otvivelaktigt hava emellertid ett relativt stort antal föreningar, som under dessa år inregistrerats, varit slutna utan att detta förhållande kunnat utläsas av stadgarna. Några större möjligheter att förhindra dessa föreningars registrering föreligger sålunda icke och torde väl, därest registrering av sådan förening sker, förhållandet endast i undantagsfall komma till registreringsmyndighetens kännedom. För övrigt synas föreningarna i stadgarna äga intaga bestämmelse om medlemmarnas minimi- och maximiantal, vilket otvivelaktigt kommer att för registreringsmyndigheten medföra svårigheter vid avgörandet av huruvida en förening är att anse som öppen eller slutna och ytterligare förringa värdet av denna gränsdragning. Länsstyrelsen anser vidare, även om ett sådant förhållande med hänsyn till begreppsbestämningen i 2 § av utredningens förslag måste bli sällsynt, det vara tvivelaktigt om registrering bör förvägras en förening, som fyller alla anspråk frånsett ett krav på öppenhet, då upprätthållandet av ett sådant krav, bortsett från vad utredningen anför, knappast kan anses sakligt motiverat. Länsstyrelsen kan därför icke biträda förslaget om kravet på öppenhet såsom villkor för registrering.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har ansett, att ifrågavarande regel borde utgå ur förslaget, samt till stöd härför anför:

Det torde strida mot en utbredd rättsuppfattning att en person skall kunna tilltvinga sig medlemskap i en ekonomisk förening mot föreningsmedlemmarnas önskan. Föreningen kan därigenom tillföras medlemmar, som inverka störande på föreningens verksamhet. Något verkligt allmänt intresse att hindra en förening att uppställa de krav, föreningen själv anser lämpliga, för vinnande av medlemskap synes ej föreligga. Därjämte må framhållas att föreskriften lätt kan bli föremål för olika tolkning hos de olika registreringsmyndigheterna.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län och *advokatsamfundets styrelse* avstyrka likaledes att för en sammanslutnings registrering som förening skulle krävas att föreningen är öppen. Advokatsamfundets styrelse framhåller bl. a. att gränsen mellan öppna och slutna associationer i praktiken måste bli flytande samt att slutna kooperativa föreningar nu kunna förekomma och även ha förekommit.

Skånska lantmännens centralförening u. p. a. uttalar, att frågan om en förening skall vara öppen eller icke borde som hittills överlämnas till föreningsstämman eller styrelsens avgörande. Enahanda ståndpunkt intages av *föreningen skånska andelsslakterier u. p. a.*

Lantbruksförbundet yttrar i förevarande ämne:

Det torde få förutsättas, att denna bestämmelse icke betager styrelsen frihet att vägra inträde i sådana fall, där uteslutningsgrund föreligger. I vissa fall, exempelvis då en notorisk motståndare till föreningen ansöker om inträde, och styrelsen finner sannolikt, att han såsom medlem skulle komma att skada föreningen, torde behov föreligga att kunna vägra inträde, även då dylik uteslutningsgrund icke föreligger. Förbundet vill därför tolka uttrycket »oskäligt» på sådant sätt, att en person kan vägras inträde i föreningen, om hans medlemskap på grund av föreningens förhållanden eller den inträdessökandes i ord eller handling ådagalagda inställning till föreningen eller dess verksamhet kan förväntas vålla föreningen eller dess medlemmar skada eller olägenhet av någon betydelse. Härigenom skulle såvitt förbundet kan finna å ena sidan icke göras intrång på den grundläggande principen om föreningarnas öppenhet och å den andra möjliggöras för styrelsen (stämman) att värja sig mot att personer, som kunna väntas vålla föreningen skada eller åstadkomma irritation bland medlemmarna, tilltvinga sig medlemskap.

Länsstyrelsen i Jönköpings län och bygdegårdarnas riksförbund framhålla liknande synpunkter.

Riksförbundet landsbygdens folk ifrågasätter, om den ändring som inefattas i 11 § andra stycket vore behövlig för att avgränsa föreningarna från andra associationer, men förklarar att förbundet ej ville motsätta sig bestämmelsen om densamma erhöile en rimlig tolkning.

Skånes handelskammare anför:

Mot förslaget att göra den allmänna bestämmelsen rörande medlemmars antagande tvingande, vilket innebär att i förenings stadgar ej må stadgas hinder mot nya medlemmars inträde, har handelskammaren i princip icke något att invända. Enligt handelskammarens mening kan dock grundsatsen om fri inträdesrätt icke tillämpas undantagslöst för alla ekonomiska föreningar. I mindre föreningar exempelvis sådana som hingstföreningar, traktorföreningar och betesföreningar låter det sig nämligen av praktiska skäl icke göra att intaga annat än ett begränsat antal medlemmar. Med tanke på dylika fall vill handelskammaren därför förorda, att paragrafen kompletteras med bestämmelse, enligt vilken vederbörande länsstyrelse medgives att under vissa klart angivna förutsättningar bevilja förening rätt att i stadgarna intaga föreskrift, vilken begränsar den fria inträdesrätten.

Liknande synpunkter framhållas av *länsstyrelsen i Malmöhus län, Stockholms handelskammare, handelskammaren i Gävle och Sveriges industriförbund*.

Hysesgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund finner bestämmelsen att medlemskap i ekonomisk förening i princip skall stå öppen för envar vara synnerligen betänkligen för bostadsrättsföreningarna. Önskemålet vore där att flera medlemmar icke skulle finnas än de som innehade bostadsrätter. Förbundet anför vidare härom:

Jämlikt bostadsrättsföreningslagen äger styrelsen att fritt pröva ansökan om medlemskap och det synes icke föreligga skäl för att denna prövning skall kunna begränsas genom generell föreskrift i föreningslagen. Tvärtom synes uttryckligt stadgande böra upptagas av innehåll, att hinder icke mö-

ter mot att göra bostadsrättsförening till sluten organisation. Skulle så icke ske komma stadgandena i 7 och 24 §§ bostadsrättsföreningslagen icke att rätt överensstämma med 11 § i lagförslaget.

Enahanda ståndpunkt intages av *svenska riksbyggen*.

Kooperativa förbundets styrelse yttrar i förevarande ämne:

Inom konsumentkooperationen förekommer det i rätt stor omfattning att fastighetsföreningar bildats av konsumtionsföreningar. Dessa fastighetsföreningar driva uthyrningsverksamhet. Det hade enligt styrelsens mening framstått såsom önskvärt, att lagförslaget kunnat inrymma möjligheter att få dylika fastighetsföreningar, ägda av ekonomiska föreningar, registrerade trots att desamma äro slutna. Styrelsen vill emellertid med hänsyn till svårigheterna att tillgodose utredningsmannens i och för sig väl motiverade syfte, därest undantag i viss utsträckning skulle beviljas för slutna fastighetsföreningar, icke påyrka ett sådant undantag.

Västergötlands och norra Hallands handelskammare finner 11 § andra stycket ägnad ställa registreringsmyndigheten inför prövningen av frågor, som det borde ankomma på domstol att avgöra. I enlighet med vad som anfördes i motiven borde därför hellre fastslås att ett åsidosättande av grundsatsen om fri inträdesrätt kunde dragas under domstols prövning.

Länsstyrelserna i Älvsborgs och Hallands län uttala sig i samma riktning.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län yttrar:

Länsstyrelsen kan för sin del icke finna lämpligt att registreringsmyndigheten skulle ha att vid handläggning av ett *registreringsärende* ingå i sådan skälighetsprövning som här avses. Stora olägenheter kunna tänkas uppstå för en förening för det fall att registreringsmyndigheten finner sig icke kunna godkänna bestämmelsen och på grund därav avslår ansökningen. Skall prövningen verkställas av länsstyrelsen, torde förfarandet böra ordnas så, att föreningen — före beslut om antagande av stadgarna — till länsstyrelsen i särskild ordning ingiver ansökan om godkännande av en tilltänkt bestämmelse. Emellertid förhåller det sig så som i motiven anføres, att ett åsidosättande av grundsatsen om fri inträdesrätt i en förening med *antagna* stadgar lär kunna dragas under domstols prövning. Det synes länsstyrelsen då kunna ifrågasättas, om icke för likformighetens skull även prövningen av stadgars godkännande i förevarande hänseende borde vara en domstolsfråga. Oaktat det skulle kunna anses mindre lämpligt att i lagtexten intaga en uppräknig av de undantag som här må komma i fråga, vill länsstyrelsen föreslå att 11 § andra stycket i den del det här berörts omarbetas på det sättet att där klart och tydligt angivas de villkor för medlems antagande, som må få intagas i stadgarna. Därjämte synes det önskvärt att i förslaget jämväl intages uttrycklig bestämmelse om rätten för inträdessökande att draga fråga om vägrat medlemskap under domstols prövning.

Beträffande förevarande paragraf må vidare nämnas att *länsstyrelsen i Kopparbergs län* framhållit, att enligt 14 § av utredningens förslag i stadgarna kunde föreskrivas, att uppsägning skulle ske skriftligen. I 11 § där emot angäves icke någon motsvarande möjlighet att i stadgarna kräva skriftlig inträdesansökan, oaktat motiveringen tydde på sådan möjlighet. Någon anledning till olikhet vid utformningen av de båda paragraferna torde icke föreligga. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* intager samma ståndpunkt.

Kooperativa förbundets styrelse har i detta ämne anfört:

Förslaget är icke tvingande i fråga om att inträdes- eller utträdesansökan skall vara skriftlig. Några av de konsumtionsföreningar, som yttrat sig till kooperativa förbundet över lagförslaget, ha framhållit önskvärdheten av att nu gällande föreningslags bestämmelser i förevarande avseende bibehållas. Styrelsen ansluter sig till denna uppfattning. Det kan visserligen göras gällande, att vissa bekvämlighetsskäl tala för att medlemmarna icke skola behöva ingiva skriftlig ansökan. Erfarenheten ger emellertid vid handen, att det här rör sig om en mycket obetydlig formalitet. Den större säkerhet som för alla parter vinnes genom att ansökan är skriftlig synes vida överväga de olägenheter, som eventuellt tala för en uppmjukning av gällande lag på denna punkt. Enligt styrelsens mening skulle ett frångående av de tvingande bestämmelserna i föreningslagen i nu förevarande hänseende vara ägnat att öppna möjligheter till tvister. Då utredningsmannen icke synes betrakta denna detalj såsom annat än en ren lämplighetsfråga, får styrelsen bestämt förorda att gällande lagbestämmelser icke förändras på denna punkt. Styrelsen får sålunda yrka, att det i såväl 11 § som 14 § föreskrives, att ansökan skall göras skriftligen.

Departementschefen. Att i lagen som princip fastslå att de ekonomiska föreningarna skola vara öppna, d. v. s. medgiva inträde av nya medlemmar, är otvivelaktigt av betydande värde. För enskilda personer kan nämligen föreligga stort intresse av att delta i en förenings verksamhet eller begagna dess tjänster. Det kan stundom vara ett villkor för vederbörandes utkomst-möjligheter, att han icke utestänges från att vinna medlemskap i en förening.

Å andra sidan bör framhållas att de ekonomiska föreningarna rymma sinsemellan tämligen olikartade grupper och att i fråga om många särskilt mindre föreningar befogade invändningar kunna resas mot att utanför föreningen stående kunna tilltvinga sig medlemskap. Vidare lära föreningar i allmänhet icke kunna betagas möjligheten att uppställa olika slags villkor för intagande av nya medlemmar, exempelvis drivande av jordbruk, visst yrke, bosättning på viss ort e. d.

Ehuru principen om öppenhet icke fastslagits i lagstiftningen för de ekonomiska föreningarna, har principen dock i avsevärd utsträckning tillämpats av de kooperativa föreningarna. En bidragande orsak härtill torde vara att som villkor för att en förening i beskattningsavseende skall anses såsom kooperativ och komma i åtnjutande av vissa skatteförmåner enligt kommunalskattelagen (punkt 12 av anvisningarna till 29 §) gäller bl. a. att föreningen är öppen. Härmed förstås icke blott att den enligt sina stadgar är berättigad att när som helst antaga nya medlemmar utan också att den faktiskt visar sig villig att antaga till medlem var och en, som är bosatt inom föreningens verksamhetsområde eller tillhör dess angivna verksamhetskrets, förbinder sig att följa föreningens stadgar och beslut och som därjämte skäligen kan antagas komma att som medlem bidra till förverkligandet av föreningens i stadgarna angivna syfte.

I detta sammanhang må anmärkas, att i fråga om vissa föreningar för till-

varatagande av medlemmarnas gemensamma yrkesangelägenheter i praxis givits uttryck för den uppfattningen att föreningarna böra vara öppna för dem som tillhöra den ifrågavarande yrkesgruppen. Huruvida en motsvarande princip skulle vinna erkännande beträffande ekonomiska föreningar, som kunna sägas intaga en monopolliknande ställning, är en fråga, vartill praxis icke tagit ställning.

Med hänsyn till det anförda finner jag att — även om ett stort antal ekonomiska föreningar frivilligt tillämpa öppenhetens princip — det skulle vara av värde att denna grundsats upptoges i lagstiftningen. Att principen uttryckligen fastslås kan såsom förut nämnts vara av betydelse i första hand för den enskilde som har ett berättigat intresse av att inträda som medlem i en ekonomisk förening. Vidare skulle härigenom ytterligare markeras skillnaden mellan de ekonomiska föreningarna och aktiebolagen. Jag finner det ej heller väl förenligt med den ekonomiska föreningens begrepp, sådant det utformats i förslaget, att föreningarna skola kunna vara slutna associationer.

Av vad jag i det föregående anfört framgår att en lagregel, varigenom skulle fastslås de ekonomiska föreningarnas natur av öppna associationer, måste förse med undantag i olika hänseenden. Utformningen av en sådan lagregel möter med hänsyn till föreningarnas skiftande karaktär avsevärda svårigheter. Vissa föreningar äro nämligen av den karaktär att en begränsning av medlemsantalet eller medlemskretsen är nödvändig eller åtminstone berättigad. Detta är exempelvis fallet med bostads- eller bostadsrättsföreningar, mejeriföreningar, hingstföreningar och betesföreningar. En begränsning av medlemskretsen kan även vara betingad t. ex. därav att en förening ämnar utverka statsbidrag för vars erhållande gälla särskilda villkor i fråga om medlemskap e. d. Vidare måste möjlighet att vägra inträde alltid föreligga beträffande personer som kunna förväntas komma att motarbeta föreningens verksamhet eller dess syfte. Slutligen är att märka att bestämmelser för att förhindra slutna föreningar bli illusoriska om de allenast träffa stadgeföreskrifter. De böra även åsyfta föreningens och därvid främst styrelsens sätt att tillämpa öppenhetens princip.

I flera remissyttranden har ifrågasatts, om den av utredningen föreslagna regeln, att genom bestämmelse i stadgarna eller annorledes inträde i föreningen ej må oskäligt försvåras, medgäve en sådan tolkning att undantag från öppenhetskravet i erforderlig utsträckning bereddades föreningarna. En omarbetning av föreskriften synes även enligt min mening böra ske och därvid jämväl beaktas att föreskriften mera direkt bör taga sikte på att densamma skall utgöra ett mot föreningens förvaltande och beslutande organ riktat förbud. I stället för den av utredningen föreslagna bestämmelsen upptager sålunda departementsförslaget, 11 § första stycket, stadgande av innehåll att förening icke må vägra nya medlemmar inträde, såframt ej med hänsyn till arten eller omfattningen av föreningens verksamhet eller föreningens syfte eller annan orsak särskilda skäl därtill äro. Med denna uppfattning torde tillgodoses de i en del remissyttranden framförda önskemålen rörande undantag från öppenhetskravet. Den föreslagna undantagsbestäm-

melsen lärer i främsta rummet bli av betydelse för föreningar av mindre storlek. Densamma torde även kunna komma till användning för s. k. huvudföreningar, som bestå av underföreningar, med ändamål att tillgodose särskilda intressen för sistnämnda föreningar eller deras medlemmar.

Tillämpningen av ifrågavarande föreskrift ankommer i första hand på registreringsmyndigheterna, nämligen i den mån registrering sökes för föreningar, vilkas stadgar innehålla bestämmelser som begränsa möjligheten att vinna medlemskap i föreningen. I övrigt äger utan uttrycklig lagregel en inträdessökande att draga fråga om vägrat medlemskap under domstols prövning.

Jag vill i förevarande sammanhang beröra frågan om rätt för en förening att utesluta medlem. Uteslutning kan ej ske på annan grund än som finnes angiven i stadgarna (departementsförslaget 14 § andra stycket). Rätten att vinna inträde skulle uppenbarligen bli illusorisk, därest uteslutning kunde ske på grunder som stode i strid med öppenhetens princip, på sätt den kommit till uttryck i nu förevarande paragraf. Det lärer därför ligga i sakens natur att i stadgarna upptagen uteslutningsgrund som kan anses stå i strid härmed icke må vinna tillämpning i nybildade föreningar. Registreringsmyndigheten bör i dylikt fall vägra förening registrering.

Att regeln i förevarande paragraf första stycket icke avses skola i allmänhet gälla redan registrerade föreningar framgår av 4 § 2 mom. förslaget till promulgationslag.

Utredningens förslag upptager i överensstämmelse med gällande föreningslag föreskrift därom att förening när som helst må antaga nya medlemmar. Föreskriften synes obehövlig och har fördenskull ej medtagits i departementsförslaget.

Den av utredningen föreslagna bestämmelsen att ansökan om inträde prövas av styrelsen, där ej annorlunda är bestämt i stadgarna, återfinnes i departementsförslaget förevarande paragraf andra stycket.

Föreskriften i gällande föreningslag att inträdesansökan, liksom utträdesanmälan, skall vara skriftlig lärer visserligen, i vart fall vid lagens tillkomst, ha uppfattats som en tvingande formföreskrift och härmed vinnes, såsom framhållits från konsumentkooperativt håll, onekligen en större säkerhet i frågor som röra medlemskapet i en ekonomisk förening. Å andra sidan tala skäl för att undvika att i lagen införa sådana bestämmelser av övervägande formell natur, som lika väl kunna, där de anses påkallade, upptagas i föreningsstadgarna. Då nämnvärda olägenheter icke torde vara förbundna med att, på sätt utredningen föreslagit, slopa det legala kravet att ansökan om inträde liksom uppsägning till utträde skall vara skriftlig, har jag sålunda funnit detta förslag kunna godtagas. Påpekas må, i anledning av vad som anförts i två remissvar, att bestämmelsen i 14 § förslaget, att i stadgarna må föreskrivas att uppsägning skall ske skriftligen, är betingad av att bestämmelsen framstår som ett undantag från huvudregeln i samma paragraf angående medlems ovillkorliga rätt att uppsäga sig till utträde. En motsvarande bestämmelse i nu förevarande paragraf synes med hänsyn till dess utformning icke erforderlig.

12 §.

13 § FL innehåller föreskrift därom, att avliden medlems make eller arvinge är berättigad att i den avlidnes ställe inträda såsom medlem i föreningen, där ej annorlunda finnes bestämt i stadgarna. *Utredningens förslag* upptager i 12 § dels föreskrift att avliden medlems make eller arvinge är berättigad att i den avlidnes ställe inträda såsom medlem, såframt annat icke föranledes av stadgarna, dels ock bestämmelse att anmälan om inträde skall göras senast sex månader efter medlemmens död eller, om den i 15 § avsedda tiden för dödsboets avgång ur föreningen då ännu ej inträffat, senast vid den tiden.

Överståthållarämbetet har i sitt yttrande framhållit, att den sålunda stadgade fristen kunde bli begränsad till sex månader från dagen för dödsfallet samt att det kunde befaras att denna tidrymd visade sig för knappt tillmätt.

Departementschefen. Den nuvarande grundsatsen om rätt för avliden medlems make eller arvinge att inträda såsom medlem i den avlidnes ställe anser jag i likhet med utredningen böra bibehållas. Föreskriften härom i förevarande paragraf första stycket departementsförslaget har emellertid givits den förändrade avfattningen, att rätten att inträda som medlem tillagts den å vilken den avlidnes andel övergått genom bodelning, arv eller testamente.

Därest avliden medlems make eller arvinge önskar i stället för den avlidne inträda i föreningen, måste tydligen även enligt gällande rätt krävas att en anmälan härom sker till föreningen. Huruvida anmälan skall göras inom viss tid utsäges ej uttryckligen i lagen.

Om den avlidnes medlemskap icke övergår å den avlidnes make eller arvinge, regleras de rättigheter och förpliktelser som i anledning av avgången tillkomma rättsinnehavaren genom bestämmelserna i 15 § FL (16 § förslaget). Avgången skall anses äga rum vid den räkenskapsavslutning som infaller efter den i 14 § FL (15 § förslaget) bestämda tiden (lägst en och högst sex månader) efter medlemmens död. Den nyss angivna tidpunkten lär då också få anses utmärka den frist som enligt lagen står avliden medlems make eller arvinge till buds för att anmäla inträde i den avlidnes ställe. Fristen kan avsevärt variera, beroende på när under räkenskapsåret dödsfallet inträffar och på stadgarnas bestämmelser.

Utredningens förslag att i lagen bör fastslås en tidsfrist för ifrågavarande anmälan, som aldrig må vara mindre än sex månader efter dödsfallet, innebär att den avlidnes make eller arvinge tillförsäkras skäligen rådum. Förslaget synes välgrundat och jag anser mig ej kunna tillstyrka en ytterligare utökning av fristen.

13 §.

Det förhållandet att för närvarande andelsrätten i en förening kan överlåtas utan samtidigt överförande av medlemskapet medför, framhålles i *betänkandet*, uppkomsten av vissa svårlösta problem. Enligt 17 § FL gäller visserligen, att om den som annorledes än genom arv eller giftorätt

förvärvat medlems andel ej vill inträda i föreningen eller vägras inträde, han äger samma rätt till uppsägning som tillkommer medlem enligt 11 § FL. När överlåtarens medlemskap i detta fall utslocknar är emellertid oklart. Dessutom ålägges icke förvärvaren någon skyldighet att i den angivna situationen verkligen uppsäga andelen. Han torde kunna ha andelen kvar hur länge som helst utan att inträda som medlem. Föreningsandelen kan därigenom tjäna ett rent kapitalplaceringsintresse eller samma syfte som aktien.

För att råda bot på angivna missförhållanden har i utredningens förslag, 13 § första stycket, upptagits stadgande av innehåll *att* den som efter överlåtelse förvärvat medlems andel skall ansöka om inträde inom sex månader därefter, *att* om han antages, han inträder som medlem i överlåtarens ställe *samt att*, om han ej söker inträde eller ansökan avslås, han äger den rätt som tillkommer avgången medlem enligt 16 §.

I paragrafens andra stycke har utredningen föreslagit bestämmelse därom att i förening, där medlemskap är förbundet med ägande eller brukande av fastighet eller drivande av rörelse, i stadgarna må upptagas föreskrift om skyldighet för medlem att vid avyttring av fastighet eller rörelse eller vid frånträde av arrende jämväl överlåta andel i föreningen. Har i enlighet med sådan föreskrift överlåtelse ägt rum, skall enligt utredningens förslag förvärvaren anses som medlem i överlåtarens ställe.

Mot den sålunda föreslagna bestämmelsen att under vissa förutsättningar förvärvare av fastighet eller rörelse automatiskt skulle bli medlem i överlåtarens ställe har i y t t r a n d e av *Smålands och Blekinge handelskammare* påpekats risken för en förening att på detta sätt erhålla medlem, vars intressen kunde strida mot föreningens. Med hänsyn härtill borde styrelsen ha viss befogenhet att pröva det nya medlemskapet även i de fall varom här vore fråga. Förslagsvis kunde bestämmelsen givas den avfattningen, att förvärvaren icke finge förvägras inträde såsom medlem i överlåtarens ställe, med mindre särskilda skäl därför föreläge.

Handelskammaren har vidare anmärkt, att i förevarande paragraf begagnades uttrycket »medlems andel» under det att bl. a. i 7 § av utredningens förslag (departementsförslaget 6 §) talades om medlemmarnas »insatser». Terminologin borde enligt handelskammarens mening såvitt möjligt göras enhetlig.

Departementschefen. Jag biträder vad utredningen föreslagit under första stycket i förevarande paragraf.

Att den som förvärvat medlems andel samtidigt med förvärv av fastighet eller rörelse, vartill medlemskapet är knutet, skall anses som medlem i överlåtarens ställe, förutsätter enligt utredningens förslag att stadgarna innehålla föreskrift rörande skyldighet för den förutvarande medlemmen att vid avyttring av fastighet eller rörelse eller vid frånträde av arrende överlåta jämväl sin andel i föreningen. Vid sådant förhållande synes naturligt att särskild prövning från föreningens sida av det nya medlemskapet icke bör äga rum. Jag har följaktligen funnit mig kunna godtaga den av utred-

ningen föreslagna bestämmelsen, vilken införts i förevarande paragraf andra stycket.

Med uttrycket andel åsyftas i lagtexten den på insatser grundade rätt av ekonomisk natur som medlemmen har mot föreningen. Andelsrätten är sålunda ej liktydig med insatser i teknisk mening. Någon ändring beträffande den av utredningen använda terminologin synes därför ej böra ske.

14 §.

Denna paragraf i utredningens förslag, som motsvarar 11 och 12 §§ FL, innehåller bestämmelser om medlems uppsägning till utträde ur förening samt om medlems uteslutning. I förstnämnda hänseende innebär förslaget bl. a. den ändringen i jämförelse med gällande rätt, att uppsägning ej ovillkorligen skall ske i skriftlig form. En förening äger emellertid i stadgarna intaga bestämmelse om att uppsägning skall göras skriftligen.

Befogenheten att på i stadgarna angiven grund utesluta medlem ur föreningen har föreslagits skola tillkomma föreningsstämman, såframt i stadgarna ej är annorlunda föreskrivet.

I yttrande av *Smålands och Blekinge handelskammare* ifrågasättes huruvida icke till förebyggande av missförstånd uppsägning obligatoriskt borde ske skriftligen. Med hänsyn till de rättsverkningar, som följde genom uppsägningen, torde det jämväl vara lämpligt föreskriva, att namnteckningen skulle vara bevittnad.

Att även i annat remissvar förordas en ändring av utredningens förslag i nu angiven riktning framgår av vad som anförts under 11 §.

Vidare har beträffande förevarande paragraf *Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare* anfört att bestämmelserna om medlems frivilliga utträde eller uteslutning ur förening borde givas en avfattning, som omöjliggjorde kränkning av hans rätt på bl. a. sådant sätt, att föreningen kunde konfiskera hans andelar och uppkommen rätt till vinst i föreningen. Därutinnan syntes föreskrifterna i 11 § andra stycket lagen om sambruksföreningar föredömliga.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har förordat en uttrycklig föreskrift därom att endast föreningsstämman eller styrelsen ägde rätt att fatta beslut om medlems uteslutande.

Departementschefen. Enligt 11 § departementsförslaget har, av skäl som där angivas, icke upptagits gällande föreningslags krav på att ansökan om inträde i ekonomisk förening skall göras i skriftlig form. Anledning saknas att intaga annan ståndpunkt i fråga om uppsägning till utträde ur förening. Det blir alltså beroende på stadgarnas innehåll om uppsägning skall ske skriftligen, liksom om i sådant fall medlemmens namnunderskrift skall vara bevittnad.

I ett remissvar framhålles som önskvärt att genom lagbestämmelser förhindra att avgången medlems rätt kränkes bl. a. på sådant sätt att föreningen konfiskerar hans andelar och uppkommen rätt till vinst i förening-

en. Härvid har åberopats den i sambruksföreningslagen för vissa fall stadgade skyldigheten för föreningen att lösa medlems andel. De regler som givas i anslutning härtill bygga emellertid på den grundsatsen, att medlem i sambruksförening vid avgång skall utfå det verkliga värdet av andelen. En motsvarande grundsats gäller ej för närvarande för ekonomiska föreningar i allmänhet och synes icke böra upptagas i lagstiftningen. Jag hänvisar till 15 § gällande föreningslag (16 § 1 mom. departementsförslaget).

Den av utredningen föreslagna bestämmelsen rörande medlems uteslutning, vilken bestämmelse redan berörts under 11 §, har upptagits i andra stycket av förevarande paragraf. Befogenheten att på i stadgarna angiven grund utesluta medlem synes ej, på sätt ifrågasatts i ett remissvar, ovillkorligen böra förbehållas föreningsstämman eller styrelsen.

15 och 16 §§.

Dessa paragrafer innehålla regler rörande tiden för medlems avgång ur föreningen och återbetalning i samband därmed av inbetalda insatser m. m. Bestämmelserna överensstämma i sak med 14, 15 och 16 §§ FL.

Reservfond och vinstutdelning m. m.

17 §.

Utredningens förslag 17 § upptager stadganden om obligatoriska avsättningar till reservfond. Härtill finnes ej motsvarighet i gällande föreningslag, som endast innehåller den bestämmelsen i fråga om fondavsättningar, att stadgarna skola angiva huru stor del av årsvinsten som minst skall avsättas till reservfond och, i händelse reservfonden skall vara till beloppet begränsad, till vilket belopp densamma skall uppgå för att avsättning av årsvinst ej skall behöva äga rum (7 § 7). Därjämte må nämnas, att enligt 18 § första punkten FL utdelning av vinst ej må göras i vidsträcktare mån än att återstående tillgångarna, enligt föreningens behörigen granskade räkenskaper, överskjuta skulderna med minst det belopp, som motsvarar guldna eller till betalning förfallna insatser, jämte reservfond.

Berörda regel om begränsning av vinstutdelningen innebär, framhålles i betänkandet, att täckning alltid bör finnas, förutom för verkliga skulder, för det redan inbetalade eller till betalning förfallna insatskapitalet samt för reservfond. Då emellertid föreningslagen saknade bestämmelser angående insatskapitalets och insatsernas storlek och betalning samt ej heller föreskreve någon obligatorisk lägsta avsättning till reservfond, medförde utdelningsregeln icke någon garanti för att inom en förening tillskapades ett »eget kapital». Lagen saknade över huvud bestämmelser syftande till att en förening alltid skulle ha ett eget kapital.

Utredningen har lämnat en redogörelse för den ställning viss utländsk lagstiftning intager till frågan om kapitalbildningen inom ekonomiska föreningar samt för innehållet i detta avseende av vissa svenska och utländska

s. k. mönsterstadgar (betänkandet s. 114—117) samt anför härefter bl. a. följande:

En tillfredsställande kapitalbildning och konsolidering måste uppenbarligen vara en angelägenhet av utomordentlig vikt för de ekonomiska föreningarna. Såväl för företagets delägare och borgenärer som för det allmänna är det ett intresse att företaget äger nödig stabilitet och möjlighet till utveckling. Inom de grenar av föreningsrörelsen, som nått en större utveckling, har man sedan ganska länge arbetat för en planmässig anskaffning av eget kapital. Enligt socialstyrelsens statistiska uppgifter över kooperativ verksamhet i Sverige år 1944 uppgick sålunda i konsumtionsföreningarna (i inskränkt bemärkelse) det egna kapitalet (insatskapital, reservfond och övriga fonder) till betydligt högre belopp än skulderna. Även bortsett från andra fonder än reservfonden översteg det egna kapitalet de verkliga skulderna. Vad jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse angår utgjorde hos medlemmarna i riksorganisationerna (mejeri-, slakteri-, SLR-, ägghandels- och skogsägareorganisationerna) det egna kapitalet 1946 sammanlagt omkring 30 % av balansomslutningen.

Vidare påpekar utredningen, att inom vissa andra grupper av föreningar kapitalbehovet ej i lika hög grad tillgodosetts genom egna medel samt att inom jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse anskaffningen av eget kapital huvudsakligen skett genom inbetalning av insatser. Även om man numera kunde räkna med att föreningarna själva i stor utsträckning sörjde för en önskvärd konsolidering, borde, fortsätter utredningen, lagregler i ämnet icke saknas.

Frågan om föreningarnas konsolidering möter enligt utredningen delvis andra problem än spörsmålet om aktiebolagens konsolidering. I detta avseende framhålles, att insatskapitalet i en ekonomisk förening ej vore ett enligt lagen i företaget bundet kapital på samma sätt som aktiekapitalet. Medlemmar ägde vid avgång som regel utfå sina insatser och nya medlemmar kunde inträda. Det enda verkligt bundna kapitalet utgjordes därför i föreningarna av reservfonden. En stor reservfond torde mestadels i högre grad trygga en förenings stabilitet och utvecklingsmöjligheter än ett stort insatskapital. Den svaghet, som kunde sägas ligga däri att insatskapitalet ej vore bundet, finge dock ej överdrivas. Föreningarnas stadgar innehölle nämligen ofta bestämmelser, som i viss utsträckning begränsade medlems rätt att utfå insatser vid utträde.

Efter diskussion av olika vägar att genom lagbestämmelser vinna ökad säkerhet för att föreningarna ha tillgång till ett tillräckligt eget kapital av nöjaktig beständighet, har utredningen stannat vid att föreslå den huvudregeln att föreningarna genom avsättningar av årsöverskotten skola uppbygga reservfonder till sådan storlek, att reservfonden jämte insatskapitalet står i viss relation, enligt föreningens eget val, antingen till föreningens tillgångar eller till dess (verkliga) skulder.

Vad den närmare utformningen av reservfondsreglerna beträffar har utredningen framhållit att två frågor träda i förgrunden, den första hur fonden skall uppbyggas och den andra till vilket belopp fonden minst skall uppgå, för att avsättningar ej längre enligt lagen skola vara obligatoriska.

I förstnämnda hänseende har utredningen betonat att en avsättning beräknad på årsvinsten lede av den svagheten att någon årsvinst stundom ej komme till synes i vinst- och förlusträkningen, ehuru rörelsen gått tillfredsställande. Till skillnad från aktiebolagen, som normalt hade till syfte att till aktieägarna redovisa största möjliga vinst oberoende av verksamhetens art och som i regel gäve aktieägarna del i vinsten endast genom utdelning å aktierna, vore beträffande i vart fall de kooperativa föreningarna syftet med verksamheten att stödja medlemmarna i deras egen hushållning eller förvärvsverksamhet. Detta stöd lämnades ej genom utdelning å kapital inbetalt av delägarna — även om ränta betalades å detta — utan vanligen genom att föreningarna sökte anskaffa förbruknings- och produktionsvaror samt avsätta alster av medlemmarnas produktion till så fördelaktiga villkor (priser) som möjligt. Denna strävan kunde taga sig uttryck däri, att föreningarna tillhandahölle sina tjänster med så knapp vinstmarginal, att någon nettovinst av betydelse icke uppkomme, eller också däruti — vilket åtminstone inom större företag vore det vanliga — att föreningarna visserligen arbetade med betryggande vinstmarginal men när årsresultatet kunde överblickas utbetalade större delen av överskottet till medlemmarna i form av återbäring eller efterlikvid på under året försålda varor resp. inköpta produkter. Då denna utbetalning kunde bestämmas före bokslutet, behövde någon nämnvärd nettovinst sålunda icke framkomma.

Utredningen har funnit, att en legal regel om fondering inom de ekonomiska föreningarna borde baseras på avsättning från uppkommet överskott, vare sig överskottet använts till utdelning före bokslutet eller redovisats såsom nettovinst i detta. I enlighet härmed ha i utredningens förslag (17 § 1 mom. första stycket) upptagits bestämmelser dels därom att av föreningens årsvinst, efter avdrag för vad som åtgår till täckande av möjligen förefintlig förlust från föregående år, skall till reservfond avsättas minst en tiondel, dels ock därom att avsättning skall ske med minst en tiondel av sådan gottgörelse som på grund av rörelsens resultat tillgodoföres medlemmar eller andra i form av efterlikvider, återbäringar eller dylikt, även om denna gottgörelse icke ingår i årsvinsten. Vidare föreslås stadgande av innehåll att till reservfonden alltid skall läggas vad medlem vid avgång ur föreningen icke återfår av sin insats.

Beträffande det minimum, vartill reservfonden och inbetalat insatskapital skola uppgå för att reservfondsavsättningar icke skola vara obligatoriska enligt lagen, har såsom huvudregel föreslagits en bestämmelse, innebärande en kombination av aktiebolagslagens princip om avsättning tills det egna bundna kapitalet är lika stort som skulderna samt av sambruksföreningens stadgande i 21 § andra stycket att viss del av bokförda värdet å föreningens tillgångar skall motsvaras av eget kapital (reservfond eller inbetalat insatskapital). Med hänsyn till att reservfonden enligt lagen utgör det enda i egentlig mening bundna kapitalet i en förening och till att det därför är angeläget att det egna kapitalet ej i alltför stor utsträckning motsvaras av insatser, som vid avgång av medlemmar skola återbetalas, har utredningen

därjämte funnit det påkallat att vid sidan av nyssnämnda regel uppställa det kravet, att reservfonden alltid bör uppbringas till minst hälften av det inbetalda insatskapitalet.

I enlighet med det sagda har av utredningen (17 § 1 mom. andra stycket) föreslagits bestämmelse av innebörd att då reservfonden uppnått ett belopp, som jämte inbetalat insatskapital svarar antingen mot fyra tiondelar av det bokförda värdet å föreningens tillgångar eller mot föreningens skulder enligt balansräkningen, och reservfonden tillika uppgår till belopp motsvarande hälften av inbetalade insatskapitalet, vidare avsättning till fonden må upphöra. Föreskrifter i stadgarna om avsättning utöver den legala skyldigheten skola därjämte städse iakttagas. Ytterligare föreslås bestämmelse därom att avsättning till reservfonden ånyo skall vidtaga, såframt fonden nedgår under vad sålunda stadgats.

Kombinationen av två beräkningsgrunder för reservfondens minimum — frånsett regeln att fonden ej må understiga halva insatskapitalet eller längre gående stadgebestämmelser — innebär att en förening äger välja det alternativ som den finner fördelaktigast.

I tredje stycket av 17 § 1 mom. har utredningen upptagit en med 21 § sista stycket sanbruksföreningslagen och 71 § sista stycket aktiebolagslagen (AL) överensstämmande regel, att nedsättning av reservfonden må beslutas allenast för täckande av förlust, som enligt fastställd balansräkning finnes ha uppstått å föreningens verksamhet i dess helhet och som icke kan ersättas av befintliga till framtida förfogande avsatta medel. Härtill har av utredningen fogats det tillägget, att därest reservfonden enligt balansräkningen för de tre sistförflutna åren överstigit det högsta belopp vartill bestämmelserna i föregående stycke föranleda, nedsättning av reservfonden därefter må ske med högst en femtedel av det överskjutande beloppet årligen. En successiv avtappning av reservfonden medges sålunda, dock ej om den ifrågavarande gynnsamma proportionen varit endast temporär utan först sedan densamma förelegat under tre år. Bestämmelsen torde enligt betänkandet bli av praktisk betydelse för det fall att en förening nedlägger en viss rörelsegren eller eljest minskar verksamhetens omfattning.

I 2 mom. av 17 § har utredningen föreslagit en regel som möjliggör för Kungl. Maj:t att medge dispens från bestämmelserna om avsättning till reservfond, såframt med hänsyn till arten av föreningsverksamheten och övriga omständigheter synnerliga skäl därtill föranleda.

De av utredningen föreslagna bestämmelserna angående avsättning till reservfond ha i åtskilliga y t t r a n d e n blivit föremål för kritik. Samtidigt har dock allmänt understrukits vikten av föreningarnas konsolidering.

Lantbruksstyrelsen har i detta ämne anfört:

Hos de ekonomiska föreningarna på jordbrukets område utgöra, såsom även framgår av betänkandet, reservfonderna i regel en relativt liten del av det egna kapitalet. Från föreningshåll har framhållits, att detta sammanhänger med att man föredragit att utöka insatskapitalet genom ökning av medlemmarnas insatser framför att avsätta medel till fonder. Härvid har

tagits i anspråk medel, som eljest skolat utbetalas till medlemmarna i form av återbäring och efterlikvider. Under rådande förhållanden beskattas gottgörelse till medlemmarna i form av återbäring och efterlikvid icke hos föreningen, vilket däremot är fallet med medel, som avsätts till reservfond. Farhågor ha uttalats för att med den föreslagna regeln för bildande av reservfond föreningarna skulle sträva efter att hålla gottgörelsebeloppen nere för att därigenom begränsa den skattskyldighet, som skulle framkomma genom den tvångsvisa avsättningen av dylika medel till reservfond. Härvid skulle emellertid även föreningarnas möjligheter att öka insatskapitalet minskas. Resultatet skulle med andra ord kunna bli att den föreslagna regeln i stället för att främja den egna kapitalbildningen skulle hämma den samma.

Beskattningsförhållandena synas sålunda ha medfört att de ekonomiska föreningarna på jordbrukets område vid strävan efter konsolidering i viss mån sökt undvika öppen fondbildning. I stället har man som nämnts ökat insatskapitalet på angivet sätt, varjämte i stor utsträckning avskrivningsmöjligheterna torde ha utnyttjats för att skapa dolda reserver.

Såsom ett särskilt skäl för den öppna fondbildningen inom de ekonomiska föreningarna har i utredningen framhållits, att insatskapitalet icke är bundet på samma sätt som exempelvis aktiekapitalet i ett bolag. Det enda verkligt bundna kapitalet i en ekonomisk förening utgöres av reservfonden.

Med den omfattande verksamhet, som numera bedrives av ekonomiska föreningar, är dessas stabilitet givetvis ett mycket starkt samhällsintresse. Ur denna synpunkt måste därför de av utredningen framlagda förslagen rörande fondbildningen anses i och för sig fullt motiverade. Å andra sidan kan man emellertid icke bortse från de invändningar, som anförts från föreningshåll. Därest bestämmelser av föreslagen innebörd på grund av beskattningsförhållandena i viss mån skulle motverka föreningarnas egen strävan till konsolidering, synes en uppmjukning av bestämmelserna påkallad. Lantbruksstyrelsen vill i sådant syfte föreslå att den obligatoriska avsättningen begränsas till en tjugonedel av årsvinsten jämte en tjugonedel av efterlikvider respektive återbärningar. Samtidigt torde även de föreslagna bestämmelserna rörande reservfondens minimum böra mildras. Sålunda torde exempelvis avsättning till reservfonden kunna få upphöra då reservfonden motsvarar 20 procent av insatskapitalet.

Kommerskollegium uttalar, att den motsvarighet till bestämmelserna i aktiebolagslagen, som föreslagits, i och för sig syntes motiverad även om några fullständiga garantier för en konsolidering knappast stode att vinna på denna väg. Den möjligheten torde nämligen ofta stå öppen för föreningarna att genom sin prispolitik gentemot medlemmarna undvika att någon vinst uppstode på verksamheten och en bestämmelse av denna innebörd kunde därför under vissa förhållanden bli ett slag i luften. Det vore svårt att anvisa medel att förhindra sådana åtgärder men det syntes likväl önskvärt att detta spörsmål ägnades ytterligare uppmärksamhet.

I samma riktning uttala sig *handelskammaren i Göteborg*, *svenska bankföreningen* och *grossistförbundet*.

Lantbruksförbundet har yrkat, att den av utredningen föreslagna bestämmelsen om obligatorisk avsättning till reservfonden av $\frac{1}{10}$ av gottgörelse i form av efterlikvider, återbärningar eller dylikt, som på grund av rörelsens

resultat tillgodoförts medlemmar eller andra, måtte utgå. Förbundet finner att detta förslag icke kunde undgå att göra bildandet av eget kapital genom överförande av efterlikvider m. m. till insatskapitalet mindre lockande, särskilt i föreningar, som ännu icke hade eller ansåge sig ha nått ett sådant förhållande mellan kapitaltillgång och kapitalbehov, att de enligt vedertagna normer i affärslivet borde erlagga några nämnvärda belopp i skatt. Förbundet anför härom vidare:

Genom noggrannare kalkylmetoder, genom tätare bokslut och genom under löpande år vidtagna justeringar i tillämpade priser torde dessa föreningar komma att söka nedbringa gottgörelsebeloppen i syfte att begränsa den med den obligatoriska reservfondsavsättningen sammanhängande skattskyldigheten. I en hel del föreningar kan man icke med tillräcklig säkerhet avpassa avräkningarna med medlemmarna på sådant sätt att icke någon vinst uppstår och finnes det då risk, att man verkställer för höga avräkningar och därigenom minskar föreningens resultat av rörelsen och därmed också kapitalbildningen. Inom de föreningar, vilkas möjligheter att skapa dolda reserver dessutom äro begränsade, kan minskningen eller bortfallet av återbärningarna (efterlikviderna) befaras komma att leda till en minskad nybildning av eget kapital i stället för en ökad konsolidering.

En tillämpning av förslagets regler om obligatorisk fondering av $\frac{1}{10}$ av gottgörelsebeloppen skulle leda till ett överförande från landsbygden till städerna av en del av de skattebelopp, som nu utgå på grund av återbärningar och efterlikvider i jordbrukets ekonomiska föreningar. En dylik tendens måste anses strida mot jordbruksbefolkningens intressen.

Bl. a. genom de stora riks- och centralorganisationernas verksamhet bland anslutna föreningar synes insikten om behovet av en tillräcklig försörjning med eget kapital och om konsolideringsåtgärdernas betydelse för föreningarnas sunda utveckling numera vara på väg att vinna allt större utbredning hos föreningsledare och -medlemmar. Några nämnvärda olägenheter torde därför icke behöva befaras, om man överlåter åt föreningarna att liksom hittills själva bedöma i vilken utsträckning de skola tillgripa öppen fondering och påtaga sig därmed förenade skatteutgifter.

Såsom ett argument för ökad kapitalbildning genom öppen fondering har utredningen anført insatskapitalets relativt inkonstanta karaktär. Om medlemmarna i större antal lämnade en förening och denna därvid måste utbetala en betydande del av sitt insatskapital till de avgående, skulle givetvis svårigheter kunna uppstå. Förbundet vill emellertid understryka, att riskerna härvidlag icke böra överskattas. Redan trögheten och kontinuiteten i jordbruksdriften tillika med banden mellan jordbrukaren och hans gård och bygd gör att sannolikheten för snabba och mera betydande omflyttningar är liten. Dessutom har man i stor utsträckning genom särskilda bestämmelser i hithörande föreningars stadgar sökt skydda sig mot för föreningarna besvärande konsekvenser av förändringar i medlemsunderlaget.

Lantbruksförbundet har vidare uttalat, att vid bestämmande av det minnibelopp, vartill reservfond och inbetalt insatskapital skulle uppgå för att reservfondsavsättning icke vidare behövde ske, tillräcklig hänsyn icke syntes ha tagits till den väsentliga skillnad, som föreläge mellan föreningar, som på grund av sina fasta anläggningars omfattning och natur kunde utnyttja dessa såsom säkerhet för långfristiga lån till — i förhållande till föreningens kapitalbehov — betydande belopp, och sådana föreningar, där

dylika möjligheter icke föreläge. Enligt förbundets mening hade det varit motiverat att medgiva, att i det belopp, som enligt förslaget skulle ställas i relation till $\frac{4}{10}$ av tillgångarna resp. till skulderna, finge inräknas utöver reservfond och inbetalt insatskapital jämväl lån mot säkerhet av fastighetsinteckning inom $\frac{2}{3}$ av fastighetens taxeringsvärde.

Även mot bestämmelsen att reservfonden skall uppgå till hälften av det inbetalade insatskapitalet har lantbruksförbundet framfört erinringar. Här-om anför förbundet:

Inom ett föreningsföretag, som har en stor del av sitt normala kapitalbehov täckt av det inbetalda insatskapitalet, äro uppenbarligen kraven på fondernas storlek mindre än inom ett företag, där det inbetalda insatskapitalet blott utgör en ringa del av kapitalbehovet. För ett stort antal företag, tillhörande den ekonomiska föreningsrörelsen, skulle bestämmelsen, om hänsyn tages till skattekonsekvenserna vid öppen fondering, innebära, att reservfonderna icke på flera generationer kunna komma upp till de av lagen stipulerade minimibeloppen. Det skall visserligen icke förnekas, att kontinuerlig ökning av de öppna reserverna är värdefull, men den föreslagna regeln skjuter enligt förbundets mening avsevärt över målet. Som legal minimiregel för reservfondens storlek synes, särskilt med hänsyn till de garantier, som innefattas i första meningen av 17 § 1 mom. andra stycket, aktiebolagslagens motsvarande regel — 20 % av aktie- (insats-)kapitalet— fullt tillräcklig.

Riksförbundet landsbygdens folk utvecklar liknande synpunkter som lantbruksförbundet.

Farhågor för att de av utredningen föreslagna reglerna rörande årlig avsättningsskyldighet till reservfond kunna visa sig illusoriska eller motverka sitt syfte uttalas jämväl av *handelskammaren i Skåne*, som dock finner tanken att avsättningsskyldigheten knytes icke blott till årsvinsten utan även till utbetalade efterlikvider eller återbärningar i och för sig riktig. *Stockholms handelskammare* ifrågasätter om avsättning till reservfond skulle vara obligatorisk eller om någon annan metod borde sökas för ernående av den i och för sig önskvärda konsolideringen. *Västergötlands och norra Hallands handelskammare* finner anledning saknas att över huvud ge några tvingande föreskrifter om avsättning till reservfond.

Östergötlands och Södermanlands handelskammare ställer sig tveksam om lämpligheten av de i 17 § 1 mom. föreslagna bestämmelserna och yttrar vidare, att den enligt 2 mom. öppnade dispensmöjligheten tydde på att utredningen själv funnit paragrafens bestämmelser för rigorösa och icke alltid möjliga att tillämpa. Som ett alternativ till dispensförfarandet ville handelskammaren förorda ett uppmjukande av föreskrifterna.

Gotlands handelskammare anser de rätt utförliga bestämmelserna om redovisning och avsättning till reservfond befogade, då det gällde kooperativa föreningar av någon större storleksordning, men finner dem onödigt detaljerade och svåra att i praktiken tillämpa beträffande en del lokalt betonade föreningar t. ex. hingst- och tjurföreningar. Vissa skäl talade för att beträffande sådana föreningar uppmjukningar kunde göras i bestämmelserna.

Å andra sidan har *handelskammaren i Gävle* funnit, att kravet på konso-
lidering vore alltför ringa, särskilt med hänsyn till att minimikapital ej
krävdes och att medlemmarnas rätt till utträde vore nästan obegränsad. Han-
delskammaren förordade, att avsättning till reservfond skulle ske med minst
15 % å överskottet, beräknat på sätt utredningen föreslagit, och att sådan
avsättning skulle äga rum till dess reservfonden uppnått ett belopp, som
jämte inbetalat insatskapital svarade antingen mot hälften av det bokförda
värdet av föreningens tillgångar eller mot föreningens skulder enligt balans-
räkningen. Vid beräkning av skulderna borde avdrag få göras för sådan
gäld, som omnämnes i AL 72 § 2 mom.

Bank- och fondinspektionen understryker, att de kooperativa föreningarna
enligt gällande skattelagstiftning åtnjöte rätt till avdrag från rörelsevinsten
för medel, som disponeras för återbäring eller liknande ändamål, och att det
därför kunde tänkas att den skattskyldighet för viss del av sådana medel,
vilken för föreningarna skulle inträda om utredningens metod för uppbyg-
gande av reservfond godtoges, komme att hos dem framkalla en benägen-
het att icke redovisa återbärningar eller dylikt. Man syntes möjligen få över-
väga en ändring i beskattningsbestämmelserna. Inspektionen vore icke be-
redd taga ställning till denna fråga, helst som det finge förutsättas, att
införande av viss skattefrihet för reservfondsavsättningar hos föreningar
komme att framkalla motsvarande krav från aktiebolagens sida.

I några remissvar har särskilt uppmärksamrats frågan om tillämpningen
av de föreslagna fonderingsreglerna å bostadsrättsföreningar eller koopera-
tiva bostadsföreningar. *Bostadsstyrelsen* har sålunda uttalat, att då det i
fråga om bostadsrättsföreningar ej vore meningen, att någon vinst skulle
uppkomma, det kunde ifrågasättas, om icke beräkningsmetoden för fond-
avsättning borde baseras på ett fixerat belopp, andelsvärdet. Bostadssty-
relsen föreskrev i regel, att den årliga avsättningen till fonden borde upp-
gå till 0,1 % av andelsvärdet och fortgå intill dess fonden uppginge till 5 %
av andelsvärdet. Frågan om och i vad mån »vinst» skulle upptagas för en
bostadsrättsförening vore enbart av bokföringsteknisk natur.

Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund har ut-
talat, att det icke syntes fullt riktigt att jämställa föreningarnas kapital-
behov med aktiebolagens. Vidare uttalas, att förslaget om avsättning till re-
servfond icke kunde tillämpas på bostadsrättsföreningar. Härom anføres:

Alldeles frånsett den omständigheten, att bostadskostnaden genom en så-
dan föreskrift utan tvekan skulle komma att stegras, må framhållas, att
kapitalsamlingen i bostadsrättsföreningarna sker automatiskt och på annat
sätt än genom avsättning, nämligen genom amortering å fastighetslånen. Den
teoretiska synpunkten att lånens amortering uppväges av fastighetens vär-
deminskning och att någon kapitalsamling därför icke sker genom amor-
teringen torde i detta sammanhang icke behöva beaktas. I praktiken uppstår
utan tvekan ett övervärde, vilket vid behov av föreningen kan framtagas.

Stockholms kooperativa bostadsförening u. p. a. framhåller att avsätt-
ningen till reservfond från uppkommen vinst måste bli jämförelsevis ringa
i en kooperativ fastighetsförening. Det torde därför vara erforderligt att lag-

bestämmelserna kompletterades med bestämmelser i stadgarna därest det åsyftade resultatet, en reservfond av tillfredsställande storlek, skulle kunna uppnås.

Stadgandet i utredningens förslag 17 § 1 mom. tredje stycket sista punkten angående reservfondens nedsättning avstyrkes av *kooperativa förbundets styrelse*, som härom anför:

Den princip, som tillämpas inom konsumentkooperationen i överensstämmelse med gällande lag, nämligen att reservfonden ej får tagas i anspråk för annat ändamål än för att täcka förlust, har varit av grundläggande betydelse för en ekonomisk konsolidering av konsumtionsföreningarna. Principen om att reservfonden endast får tas i bruk för att täcka uppkommen förlust å verksamheten återfinnes även i den nya aktiebolagslagen 71 § och får numera anses ha vunnit allmän hävd inom näringslivet. — — — Styrelsen har vid sitt ståndpunktstagande i denna fråga beaktat de speciella skäl, som åberopats av utredningsmannen. Emellertid vill styrelsen framhålla, att därest i något enstaka fall fullt bärande skäl skulle kunna föreligga för en minskning av i reservfonden uppsamlat kapital inom en ekonomisk förening, t. ex. genom en väsentlig nedskärning av föreningens verksamhet, sådana fall kunna efter prövning av Konungen enligt 17 § 2 mom. lösas på ett sätt som förhindrar att kapitalbildningen framstår såsom ett rent självändamål. Att utöver detta speciella undantag öppna en lagenlig möjlighet till förbrukning av i reservfonden hopsparade medel bör under inga omständigheter ifrågakomma.

Även *Stockholms kooperativa bostadsförening u. p. a.* och *bilägarnas inköpscentral* uttala betänkligheter mot nu ifrågavarande regel.

Lantbruksförbundet yttrar i denna fråga:

Denna regel synes innebära, att nedsättning icke skulle få ske, om reservfonden uppgår till ett belopp, som ligger mellan det lägsta och det högsta av de i andra stycket nämnda alternativen. I den mån så varit avsett, synes regeln vara onödigt sträng. För vissa föreningar kan skillnaden mellan det lägsta och högsta alternativet vara mycket betydande, och det synes icke finnas anledning att tvinga en förening att exempelvis efter omläggning av dess rörelse bibehålla en reservfond, som avsevärt överstiger vad föreningen har behov av.

Vad slutligen angår dispensregeln i 17 § 2 mom. anser *länsstyrelsen i Skaraborgs län*, att länsstyrelse borde få befogenhet att åtminstone för vissa fall medgiva undantag från bestämmelserna i 17 § 1 mom. *Smålands och Blekinge handelskammare* anser att bestämmelsen antingen borde bortfalla eller givas den formen att Kungl. Maj:t för allenast ett år i sänder finge helt eller delvis medgiva undantag från bestämmelserna i 1 mom. *Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare* finner den anvisade vägen med Kungl. Maj:ts dispens vara besvärlig och omständlig.

Svenska jordbrukskreditkassans styrelse har — med förmälan att de av utredningen i 17 § 1 mom. föreslagna bestämmelserna uppenbarligen icke i oförändrat skick lämpade sig för jordbrukets kreditkassor — erinrat om utredningens uttalande (betänkandet s. 125—126) att dispensregeln i 2 mom. i främsta rummet vore avsedd att komma till användning i fråga om

jordbrukskasserörelsen. Styrelsen kunde emellertid icke finna lämpligt att denna viktiga detalj ordnades för hela kasserörelsen i form av dispens.

Departementschefen. I likhet med utredningen anser jag det vara av största vikt att ökad säkerhet skapas för att hos föreningarna finnes eget kapital av tillräcklig storlek. Väl är det sant att det främst kommer an på föreningarna själva att genom ändamålsenliga föreskrifter i stadgarna och en klok finansierings- och utdelningspolitik sörja för en önskvärd konso- lidering. Men att, såsom för närvarande, helt lämna detta spörsmål oregle- rat av lagstiftningen anser jag icke lämpligt. Remissinstanserna ha ock i allmänhet ansett lagregler i ämnet påkallade.

Mot utredningens förslag att inom föreningarna skola uppbyggas reserv- fonder på grundval av årliga avsättningar från vinstmedlen ävensom från efterlikvider, återbärningar eller dylik gottgörelse, som utgår till medlem- mar eller andra på grund av rörelsens resultat, har framhållits att för- eningarna genom sin prispolitik kunde göra dylika bestämmelser illusoriska. Detta argument, som utförligt behandlats av utredningen, betyder dock ej att de föreslagna bestämmelserna äro onyttiga eller olämpliga utan endast att deras genomförande förutsätter en lojal medverkan från föreningarna själva. Givetvis vore det önskvärt, om konsolideringsreglerna kunde utfor- mas på ett verkligt effektivt sätt, men att finna en sådan väg, som är ur andra synpunkter acceptabel för flertalet ekonomiska föreningar, förefal- ler knappast möjligt och har ej heller anvisats i remissvaren.

En tänkbar lösning vore visserligen att binda fonderingsplikten till års- omsättningens storlek. Utredningen har övervägt detta alternativ men fun- nit det mindre ändamålsenligt redan av det skälet att någon fondökning med en sådan regel i verkligheten icke kunde komma till stånd, med mindre rörelsen givit ett överskott som kunde disponeras för ändamålet. Olika föreningar ha ett i förhållande till årsomsättningens storlek mycket väx- lande kapitalbehov. En regel om avsättning till reservfond av exempelvis minst $\frac{1}{2}$ % av omsättningssumman skulle därför icke vara lämplig, då man naturligen bör eftersträva att det egna kapitalet avpassas efter för- eningens totala kapitalbehov.

De ekonomiska föreningarna på jordbrukets område torde i allmänhet ha föredragit att öka det egna kapitalet genom ökning av medlemmarnas in- satser i stället för genom avsättning till reservfond eller andra fonder, vilket delvis synes sammanhånga med att reservfondsavsättningar bli föremål för beskattning hos föreningarna. Ökningen av insatskapitalet har ofta skett genom överföring av medlemmarna tillkommande återbärningar eller efter- likvider. Farhågor ha i en del remissvar uttalats för att den sålunda an- vända vägen till konsolidering skulle motverkas, därest den legala reserv- fondsavsättningen skulle beräknas på återbärningar, efterlikvider o. d., även där dessa ej inginge i den redovisade årsvinsten. Med den förståelse för fonderingens betydelse, som kan förutsättas vara för handen hos ansvars- medvetna föreningar, synas dessa farhågor vara överdrivna, i vart fall om

fonderingsreglerna utformas med nödig varsamhet. Beskattningsbestämmelserna, som för övrigt få anses vara förhållandevis gynnsamma för de ekonomiska och särskilt de enligt skattelagstiftningen kooperativa föreningar, torde icke böra få hindra sådana legala konsolideringsregler som ur företagsekonomisk och allmänt samhällsekonomisk synpunkt äro önskvärda.

Eftersom invändningarna mot förslaget om avsättningsskyldighet till reservfond främst rikta sig mot att denna skyldighet föreslås skola beräknas även i förhållande till efterlikvider, återbärningar och annan dylik gottgörelse må anmärkas att utdelning, som kooperativ förening i denna form lämnar sina kunder, enligt 29 § 2 mom. kommunalskattelagen är avdragsgill vid föreningens inkomstbeskattning. Denna omständighet torde ofta vara anledningen till att föreningar, som ej äro kooperativa i kommunalskattelagens mening, exempelvis många producentkooperativa föreningar, icke låta efterlikvider o. d. ingå i årsvinsten utan redovisa dem såsom likvider e. d. i bokslutet. Redovisningssättet bör emellertid ej i och för sig få inverka på bedömningen av hur stor reservfondsavsättning som skall ske. Även om sålunda skäl tala för den av utredningen förordade metoden att efterlikvider o. d., som beräknas på grundval av rörelseresultatet, böra i nu förevarande hänseende jämföras med redovisad årsvinst, måste dock erkännas att avsättningsskyldighet på sådan gottgörelse förefaller irrationell, i den mån gottgörelsen omfattar likvid eller ersättning som kan anses utgöra del av ett normalt pris, ett även utanför föreningen gällande marknadsvärde på produkten. Så torde dock endast i mindre utsträckning vara fallet.

Med en del jämkningar i utredningens förslag rörande avsättning till reservfond har jag ansett att de i vissa remissvar antydda riskerna av bestämmelserna böra kunna undanröjas eller minskas. I sina huvuddrag har jag emellertid funnit förslaget kunna godtagas.

Vad först angår den årliga avsättningen till reservfond synas kraven icke böra ställas så högt som utredningen föreslagit med hänsyn till att avsättningsskyldigheten beräknas jämväl å sådan gottgörelse varom förut varit tal. Jag anser i likhet med lantbruksstyrelsen att avsättningsplikten kan begränsas till fem procent av såväl årsvinsten som dylik gottgörelse. Departementsförslaget (17 § 1 mom. första stycket) har avfattats i enlighet härmed.

Beträffande härefter det legala minimum, som reservfonden skall uppnå innan de årliga avsättningarna må upphöra, har utredningen föreslagit en dubbel regel, innebärande dels att reservfonden jämte inbetalat insatskapital skall svara antingen mot fyra tiondelar av det bokförda värdet å föreningens tillgångar eller mot föreningens skulder enligt balansräkningen dels ock att reservfonden skall motsvara hälften av det inbetalda insatskapitalet. Den förra regeln, mot vilken i remissvaren ej framställt erinringar av principiell natur, har bibehållits i departementsförslaget. Regeln angående förhållandet mellan reservfonden och inbetalat insatskapital har däremot undergått en väsentlig ändring såtillvida att jag funnit det till-

fyllest, på sätt flera remissinstanser förordat, att reservfonden uppbringas till tjugu procent av insatskapitalet (17 § 1 mom. andra stycket).

Huvudstadgandet angående reservfondens legala minimum är sålunda att reservfonden och inbetalat insatskapital skall enligt föreningens eget val uppbringas i viss relation till föreningens tillgångar eller ock i nivå med föreningens verkliga skulder. I sitt förra alternativ har stadgandet en motsvarighet i sambruksföreningslagen 21 § andra stycket, enligt vilket lagrum reservfondsavsättningar i sambruksförening skola fortgå till dess summan av reservfonden och inbetalat insatskapital uppnått ett belopp motsvarande fyra tiondelar av taxeringsvärdet å föreningen tillhörig fast egendom eller, om bokförda värdet är högre, av detta samt hälften av det bokförda värdet å föreningens för rörelsen anskaffade övriga tillgångar. Det senare alternativet i förevarande stadgande ansluter sig åter till nya aktiebolagslagens till företagets skuldsättning knutna fondbildningsregler.

Nyssnämnda regler äro av tämligen komplicerad natur, beroende på att för vissa fall eller vissa särskilda slag av aktiebolag det ansetts att skuldsättning kunde vara försvarlig även om den överstege vad som genomsnittligt finge anses lämpligt ur företagsekonomisk synpunkt. Vissa undantagsbestämmelser ha därför måst uppställas (AL 72 § 2 och 3 mom.). Av särskilt intresse i förevarande sammanhang är att vid tillämpning av aktiebolagslagens fonderingsregler bland skulderna ej skall inräknas gäld för vilken bolaget lämnat säkerhet av fastighetsinteckningar av angiven god beskaffenhet (inom 60 % av taxeringsvärdet för jordbruksfastighet och vissa slags fastigheter avsedda för uthyrning).

Mot utredningens förslag har i några remissvar anmärkts att det saknade motsvarighet till aktiebolagslagens nyss omförmälda undantagsbestämmelser. Emellertid bereder förslaget föreningarna möjlighet att beräkna reservfondens legala minimum icke på grundval av den sammanlagda skuldsumman utan i relation till tillgångarnas bokförda värde. Härigenom torde i allmänhet undvikas att de nu ifrågavarande bestämmelserna skulle verka strängare än aktiebolagslagens fonderingsregler. Jag har därför icke funnit erforderligt att komplettera förslaget i anmärkta hänseende.

Det har vidare uttalats att reservfondsreglerna ej skulle lämpa sig för bostadsrätts- eller andra bostadsföreningar. Otvivelaktigt måste för dylika föreningar konsolideringen främst bygga på föreningarnas egna åtgöranden, eventuellt vidtagna i enlighet med föreskrifter i stadgarna, eftersom föreningar av dessa typer ofta ej redovisa någon årsvinst. Konsolideringen kan ske öppet genom avsättning till reservfond eller, åtminstone i viss utsträckning, genom tillskapande av s. k. dolda reserver. Att de föreslagna lagreglerna för en viss låt vara betydelsefull typ av föreningar kräva komplettering i form av stadgelsesbestämmelser bör dock ej hindra reglernas upptagande i den allmänna föreningslagen. Vad här föreslagits torde nämligen i allmänhet icke leda till onödig stränghet för nu ifrågavarande föreningar. Skulle så stundom visa sig bli fallet, vilket torde kunna inträffa främst när en förenings fastighetsinnehav nedskrivits under taxeringsvärdet och skuldsätt-

ningen huvudsakligen utgöres av inteckningslån, böra förutsättningar för tillämpning av dispensregeln i förevarande paragraf 2 mom. anses vara för handen. Anmärkas må slutligen, att vid en eventuell revision av lagstiftningen om bostadsrättsföreningar synes böra upptagas frågan om att i denna lagstiftning införa för nämnda slag av föreningar speciellt lämpade regler rörande kapitalbildningen.

Utredningens förslag upptager (17 § 1 mom. tredje stycket) föreskrift därom att nedsättning av reservfonden må ske — förutom för förlusttäckning — jämväl för den händelse reservfonden under tre år i följd överstigit det belopp som erfordras enligt bestämmelserna om fondens legala minimum. Nedsättning av reservfonden i det sist åsyftade fallet torde säkerligen bli sällsynt förekommande. Med hänsyn härtill och till de i vissa remissvar framförda betänkligheterna mot det ifrågavarande stadgandet har jag ansett detsamma kunna utgå. En tillämpning av den i 2 mom. av förevarande paragraf åt Kungl. Maj:t inrymda rätten att medgiva undantag från bestämmelserna i paragrafens 1 mom. synes för övrigt tänkbar i nu avsedda fall.

Dispensregeln i förevarande paragraf 2 mom. synes motiverad bl. a. på grund av svårigheterna att på förhand bestämt överblicka om de föreslagna reservfondsreglerna kunna för vissa speciella fall eller vissa grupper av registrerade föreningar leda till ogynnsamma verkningar. I betänkandet anföres att dispensregeln i främsta rummet är avsedd att komma till användning i fråga om jordbrukskasserörelsen. Det sålunda anvisade förfaringsättet lär knappast giva anledning till befogade invändningar.

Dispensrätten synes böra förbehållas Kungl. Maj:t. Regelmässigt torde en dispens böra meddelas endast för begränsad tidrymd.

18 och 19 §§.

I betänkandet uttalas, att med det system, som förslaget uppställer beträffande redovisningen inom föreningarna, det syntes lämpligt att i lagen fastslå, att rätten för föreningen att utdela vinst åsyftade den vinst som utvisades enligt fastställd balansräkning. I den mån denna vinst enligt 17 § förslaget skulle avsättas till reservfond, borde uppenbarligen gälla förbud mot vinstutdelning. Motsvarande måste emellertid gälla i fråga om utbetalning av sådan gottgörelse, som avsåges i 17 § 1 mom. första stycket andra punkten och som ej inginge i årsvinsten.

I enlighet med det anförda har i utredningens förslag, 18 § första stycket, upplagits bestämmelse därom att utdelning ej må ske av annat än den vinst som förefinnes enligt fastställd balansräkning för sista räkenskapsåret samt att utdelning av vinst eller utbetalning av gottgörelse varom nyss sagts ej må äga rum i vidare mån än att föreskriven avsättning till reservfonden kan verkställas. Vidare har föreslagits stadgande av innebörd att utbetalning till medlemmarna av föreningens tillgångar i övrigt ej må ske annorledes än i samband med återbetalning av insatser vid medlems avgång eller nedsättning av insatsernas belopp.

Överträdelse av nu berörda bestämmelser medför straff enligt 110 § 5 förslaget.

Genom bestämmelse i 18 § andra stycket av utredningens förslag har föreslagits, att om vinstutdelning beräknas i förhållande till inbetalade insatser, den må fastställas till högst fem procent för år. Härigenom understrykes enligt betänkandet att föreningarna ej, såsom aktiebolagen, äro kapital sammanslutningar.

Utredningen har diskuterat, huruvida icke stadgandet borde kompletteras med en bestämmelse angående fördelningen av efterlikvider, återbärningar eller dylika gottgörelser som ytterligare må komma att utgå. En grundläggande princip för de ekonomiska föreningarnas verksamhet vore att sådan gottgörelse skulle lämnas genom lika fördelning i förhållande till gjorda köp och försäljningar eller andra tjänster, för vilka föreningen utnyttjats av medlemmarna. Genom en bestämmelse som gäve uttryck för denna princip skulle också stipuleras förbud mot ett annat förfarande. Bestämmelsen skulle icke utsäga, huruvida utdelning skulle begränsas till föreningens medlemmar eller kunna ske även till andra, som utnyttjat föreningen. Det borde nämligen stå en förening fritt att lämna utdelning av nämnt slag även till icke medlemmar, eventuellt med lägre belopp (efter mindre fördelaktig fördelningsgrund) än till medlemmar. En sådan fördelning förutsattes för övrigt kunna ske enligt kommunalskattelagen (punkt 12 av anvisningarna till 29 §). Den nu omförmälda principen för fördelning av överskott i en förening hade utredningen emellertid icke funnit nödigt att fastslå i lagen. Enligt förslaget ankomme det sålunda på föreningarna själva att i stadgarna närmare angiva grunden för överskottets fördelning (jfr departementsförslaget 6 § 10).

I tredje stycket av 18 § har utredningen upptagit föreskrift därom att det tillkommer föreningsstämman att besluta, huruvida och i vad mån utdelning av redovisad vinst skall ske. Innehålla stadgarna avvikande bestämmelser, skola de lända till efterrättelse.

Förslaget 19 § innehåller bestämmelser angående återbäring av vinstutdelning m. m. samt ansvarighet för brist vid återbäringen, i huvudsaklig överensstämmelse med principerna i gällande lag 18 § andra punkten.

I yttrande av *Västergötlands och norra Hallands handelskammare* ha de föreslagna bestämmelserna i 18 och 19 §§ avstyrkts. Handelskammaren förordar att i stället upptagas föreskrifter likalydande med 18 § i 1911 års lag.

Regeln om vinstutdelningsbegränsning i 18 § andra stycket avstyrkes av *Sveriges advokatsamfunds styrelse*, som uttalar att sedan man sökt tillgodose konsolideringskravet bärande skäl saknades att därutöver begränsa rätten till vinstutdelning. Regeln toge för övrigt ej erforderlig hänsyn till det förhållandet att i många föreningar insatskapitalet vore obetydligt. I några remissvar har uttalats att regeln i vart fall icke borde tillämpas å nu bestående föreningar.

Mot ifrågavarande bestämmelse riktas även en del andra erinringar. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* anför sålunda:

Lämpligheten av att på sätt utredningen föreslagit begränsa rätten till vinstutdelning synes kunna ifrågasättas. Bortsett från de vanskligheter, som uppenbarligen äro förbundna med att fastställa ett fixerat procenttal, är det tydligt, att vissa praktiska svårigheter kunna vara förenade med en sådan anordning. Därest en maximering av vinstutdelningen anses böra införas, torde i varje fall denna böra ske så, att högsta utdelningsprocenten göres rörlig i relation till ränteläget.

Samma ståndpunkt intages av *skånska lantmännens centralförening u. p. a.* och *föreningen skånska andelsslakterier u. p. a.*

Länsstyrelsen i Hallands län har påpekat, att om vinstutdelning ej skedde i förhållande till inbetalda insatser, någon maximering av utdelningen ej stadgades i förslaget. Det syntes föreligga risk för att en del föreningar, som i själva verket närmast vore förklädda bolag, komme att utnyttja sagda undantag. På grund därav vore det lämpligt att 18 § ändrades så att vinstutdelningen ej sammanlagt finge utgöra högre belopp än vad som motsvarade 5 % för år å inbetalda insatser.

Beträffande 18 § tredje stycket andra punkten har *länsstyrelsen i Gävleborgs län* uttalat, att stadgandet medgäve den tolkningen, att bestämmanderätten om utdelningen skulle kunna tilläggas annat föreningens organ än föreningsstämman och även utomstående. Ett sådant innehåll torde icke vara lämpligt och enligt motiven icke heller avsett. Endast föreningsstämman borde äga att fatta beslut i anledning av föreningens vinst enligt den fastställda balansräkningen. Då bestämmelse härom funnes i 57 §, borde 18 § tredje stycket utgå.

Departementschefen. Rätten för en förening att verkställa vinstutdelning bör, liksom i fråga om aktiebolagen, hänföra sig till den vinst som förefinnes enligt vederbörligen fastställd balansräkning. Att för utdelning tillgänglig vinst skall särskilt redovisas i balansräkningen framgår av förslaget 41 § 1 mom. B VI. I den mån vinsten skall avsättas till reservfond, skall uppenbarligen gälla förbud mot vinstutdelning. Med det system beträffande obligatoriska avsättningar till reservfond, som föreslagits i 17 §, måste det sist sagda äga motsvarande tillämpning jämväl beträffande sådan i 17 § avsedd gottgörelse som icke ingår i årsvinsten. De av utredningen i angivna hänseenden uppställda bestämmelserna liksom vad utredningen i övrigt föreslagit i 18 § första stycket anser jag kunna godtagas.

I betänkandet framhålles, att fördelning av överskott inom en förening principiellt bör ske i förhållande till de tjänster, för vilka föreningen utnyttjats av medlemmarna, eventuellt även av andra än medlemmar. Detta uttalande står i samklang med de i såväl utredningens förslag som departementsförslaget (1 §) uppställda allmänna kriterierna på den ekonomiska föreningen. Utredningens förslag om maximering av utdelning som sker i förhållande till inbetalda insatser synes därför följdriktigt och det under-

stryker angelägenheten av att från föreningsformen utskilja rena kapital-sammanslutningar. Mot den tanke som ligger bakom det föreslagna stadgandet finner jag sålunda ej anledning till erinran. Stadgandet har emellertid synts böra förtydligas så att därav klarare framgår den princip, som bör lagfästas, nämligen att en utdelningsbegränsning gäller så snart utdelning skall beräknas annorledes än på grundval av den omfattning vari föreningens verksamhet tagits i anspråk. Att ställa begränsningen av utdelningen å inbetalda insatser i relation till det allmänna ränteläget torde knappast vara ändamålsenligt. Den av utredningen föreslagna högsta procentsatsen, fem procent, synes vara lämpligt avvägd.

Frågan om tillämpningen av det nu behandlade stadgandet å redan bestående, registrerade föreningar kommer att beröras i anslutning till förslaget till lag om införande av nu förevarande lagförslag.

På de av en länsstyrelse anförda skälen har jag funnit att det av utredningen föreslagna tredje stycket av 18 § kan utgå. Anmärkas må att enligt departementsförslaget 57 § 1 mom. ordinarie föreningsstämman skall fatta beslut rörande föreningens vinst enligt den fastställda balansräkningen.

Bestämmelserna i 19 § om vissa påföljder av olaga utdelning äro desamma som föreslagits av utredningen.

20 §.

I förevarande paragraf första stycket har upptagits ett stadgande angående begränsning i föreningsstämmans beslutanderätt med hänsyn till föreningens syfte. Motsvarighet härtil finnes i gällande föreningslag 19 §.*

Andra stycket av 20 §, som saknar motsvarighet i föreningslagen, ger uttryck för den allmänna principen om medlemmarnas lika rätt inom föreningen.

Styrelse och firmateckning.

De i betänkandet föreslagna bestämmelserna om styrelse och firmateckning (21—38 §§) innefatta — förutom vissa förtydliganden och kompletteringar av gällande rätt (FL 20—29 §§), delvis i anslutning till nya aktiebolagslagen — några betydelsefulla nyheter i förhållande till FL. Utredningens förslag innehåller sålunda stadganden om styrelsens åligganden, däribland särskilt föreskrift om skyldighet för styrelsen att, därest en betydande försämring av föreningens ställning kan förväntas och antagas bliva varaktig, till stämman hänskjuta frågan om föreningen skall trädas i likvidation (24 § andra stycket). Vidare ha givits föreskrifter om ordförandeskapet i styrelsen och om styrelsens sammanträden (25 §). Vissa nya regler om beslutförhet och om styrelsens beslut ha ock föreslagits (26 §). Slutligen må nämnas, att i utredningens förslag (37 §) regler upptagits om möjlighet för styrelsen att utse en föreståndare att under styrelsens in-seende handha den löpande förvaltningen av föreningens angelägenheter.

I några yttranden ha de föreslagna bestämmelserna föranlett allmänna uttalanden. Sålunda ifrågasätter *Östergötlands och Södermanlands handelskammare*, huruvida varje liten föreningsstyrelse vore kapabel att strikt följa de minutiösa bestämmelserna, även om dessa i och för sig icke vore ägnade föranleda erinran. Jämväl *Sveriges fastighetsägareförbund* finner att bestämmelserna kunde icke oväsentligt förkortas.

Departementschefen. Reglerna om styrelse och firmateckning beröra frågor, som för såväl föreningarna själva som utomstående äro av stor rättslig och praktisk betydelse. En förhållandevis uttömmande reglering av dessa spörsmål synes följaktligen påkallad. Åtskilliga av de av utredningen föreslagna bestämmelserna innebära för övrigt endast ett fastslående av den ordning som praktiseras inom flertalet ekonomiska föreningar. På vissa punkter har jag som av det följande framgår funnit jämkningar böra ske i de föreslagna bestämmelserna men i stort sett kan jag biträda desamma. Att bestämmelserna i tillämpningen skulle vålla svårigheter för föreningar av mindre storlek lär icke behöva befaras.

Departementsförslaget upptager icke regler angående föreståndare. Angående skälen härför hänvisas till vad i det följande anföres under 24 §.

21 §.

Enligt 20 § första stycket FL skall för ekonomisk förening finnas en styrelse, bestående av en eller flera ledamöter. I betänkandet uttalas, att det uppenbarligen icke vore tillfredsställande att även de största föreningar kunde ha enmansstyrelse samt att med hänsyn till sättet för de ekonomiska föreningarnas uppbyggnad starka skäl syntes tala för att även i fråga om de mindre föreningarna föreskriva, att styrelsen skall bestå av minst tre personer. Fördenskull hade i 21 § första stycket första punkten föreslagits, att för förening skall finnas en styrelse bestående av minst tre personer.

I förevarande paragraf ha vidare upptagits bestämmelser om sättet för tillsättande av styrelsen, om tiden för styrelseledamots uppdrag, entledigande m. m.

Föreskriften om minimiantalet styrelseledamöter har i en del yttranden mött gensagor. *Länsstyrelsen i Uppsala län* anför härom:

Såsom utredningen framhållit torde de större föreningarna praktiskt taget alltid ha en styrelse bestående av tre eller flera personer. Det kan måhända därför, särskilt med hänsyn till föreningar, vars tillgångar i realiteten ägas av en enda man, synas onödigt att obligatoriskt kräva en styrelse på minst tre ledamöter och kanske belasta personer, som icke ha något egentligt intresse att bevaka i föreningen, med ledamotsuppdrag och ansvar för föreningens skötsel. Den nya aktiebolagslagen 77 §, vari stadgas tre ledamöter i styrelsen för aktiebolag först när aktiekapitalet eller maxikapitalet enligt bolagsordningen överstiger 500 000 kronor, synes också tala för ett bibehållande av nuvarande minimiföreskrift.

Samma ståndpunkt intages av *Sveriges advokatsamfund*, *Västergötlands och norra Hallands handelskammare* samt *Norrbottens och Västerbottens*

läns handelskammare, Smålands och Blekinge handelskammare anser att i föreningar med färre antal medlemmar eller mera begränsad verksamhet möjlighet till reducering av antalet styrelseledamöter borde föreligga.

Departementschefen. Såväl enligt gällande föreningslag som enligt förslaget kräves att registrerad ekonomisk förening skall ha flera medlemmar. Enmansföretaget erkännes alltså ej inom föreningsrätten i motsats till vad fallet är enligt den nya aktiebolagslagen. Förslaget markerar ytterligare detta förhållande genom betonandet av att de ekonomiska föreningarna äro personsammanslutningar. Det synes med hänsyn till denna föreningarnas allmänna karaktär knappast lämpligt att medgiva förekomsten av enmansstyrelser i föreningarna. Härav torde ej uppstå svårigheter, då även i mindre föreningar styrelsen redan nu mestadels lär bestå av tre eller flera ledamöter. Utredningens förslag att styrelsen i en förening alltid skall bestå av minst tre ledamöter torde sålunda böra godtagas.

Ej heller övriga här föreslagna bestämmelser, mot vilka erinran ej gjorts i remissvaren, har jag funnit anledning frånga.

22 §.

I denna paragraf ha intagits bestämmelser om villkor för rätt att vara styrelseledamot. I 20 § femte stycket FL stadgas, att ledamot av styrelsen skall vara här i riket bosatt svensk medborgare, där ej Kungl. Maj:t för viss förening medgiver undantag. Stadgandet har bibehållits i *utredningens förslag* med den ändringen att dispensrätten må av Kungl. Maj:t delegeras till myndighet.

Därjämte har av utredningen föreslagits en ny regel att styrelseledamot skall vara myndig.

Förslaget utgår liksom gällande rätt från att endast fysisk person kan vara styrelseledamot. Bestämmelsen i 20 § fjärde stycket förra ledet FL, att styrelseledamot skall vara medlem i föreningen, har upptagits i förevarande paragraf andra stycket första punkten av utredningens förslag. Andra punkten innehåller motsvarighet till stadgandet i 20 § fjärde stycket senare ledet FL. Är juridisk person medlem i föreningen, skall sålunda ledamot av den juridiska personens styrelse eller delägare i densamma kunna vara ledamot av föreningens styrelse. Men därjämte har utredningen ansett hänsyn böra tagas till de understundom förekommande fall då även i andra avseenden avsteg från huvudprincipen — att endast föreningsmedlem får vara styrelseledamot — kunna av praktiska skäl framstå såsom önskvärda, exempelvis att medlems make eller hans myndiga son eller dotter skall kunna vara styrelseledamot eller att, om stat eller kommun är medlem för viss fastighet, fastighetens förvaltare skall kunna utses till styrelseledamot. Möjlighet att utse annan än medlem till styrelseledamot bör även kunna införas i stadgarna, om statligt eller kommunalt organ har rätt att utse styrelseledamot. I andra stycket tredje punkten föreslås därför bestämmelse, att

jämväl eljest, där så för visst eller vissa angivna fall i stadgarna medgives, annan än medlem må vara styrelseledamot.

Vissa erinringar framställas i yttranden mot förevarande bestämmelser. *Bygdegårdarnas riksförbund* anser det önskvärt att omyndig person kan vara styrelseledamot och förordar en ändring i detta hänseende i synnerhet då förslaget ej fordrar att firmatecknare skall vara myndig (29 §).

Smålands och Blekinge handelskammare finner kravet att styrelseledamot skall vara medlem i föreningen onödigt och knappast lämpligt. I vissa fall vore det angeläget att såsom styrelsemedlem kunna invälja en person, som icke förut vore medlem i föreningen. Det torde icke från början, när stadgar antagas, alltid kunna förutses, huruvida en sådan situation skulle komma att inträffa. *Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare* påpekar, att stundom ledamot av en juridisk persons styrelse eller delägare i den juridiska personen vore förhindrad att vara ledamot i styrelsen för förening, där den juridiska personen vore medlem. Däremot kunde ofta anställd hos den juridiska personen vara lämplig att ingå i föreningsstyrelsen.

Departementschefen. Att styrelseledamot i en ekonomisk förening bör vara myndig synes vara ett befogat villkor med hänsyn till den förtroendeställning en styrelseledamot intager och det därmed förenade ansvaret. På grund härav har stadgandet i detta avseende bibehållits i förslaget.

Vad härefter angår det principiella kravet att styrelseledamot skall vara medlem i föreningen har detsamma gammal hävd inom föreningsrätten. Att helt slopa detta krav anser jag icke böra ifrågakomma. Däremot synas skäl tala för att man under särskilda förhållanden bör kunna göra avsteg från huvudregeln. Vad i detta avseende föreslagits i betänkandet anser jag böra genomföras. Därutöver torde emellertid ytterligare undantag vara påkallat. Förhållandena vid antagandet av föreningsstadgar torde nämligen, såsom i ett remissyttrande framhålles, stundom ej vara sådana att anledning föreligger att närmare överväga lämpligheten av att i stadgarna intaga föreskrift angående möjlighet att till styrelseledamot utse den som ej är medlem. Behov av sådan föreskrift kan yppas långt senare och avse fall av speciell karaktär. Exempelvis lär det regelmässigt visa sig ändamålsenligt att till styrelseledamot må utses förmyndare för omyndig medlem eller av rätten förordnad boutredningsman även där denne ej är delägare i dödsboet.

Andra stycket av 22 § har i enlighet med det anförda kompletterats med en föreskrift att den som enligt lag är ställföreträdare för medlem må utses till styrelseledamot. Äro flera personer gemensamt ställföreträdare, lär utän särskild föreskrift vara klart att envar av dem äger den behörighet varom här är fråga.

23 §.

Paragrafen innehåller bestämmelse, att beträffande styrelsesuppleant skall i tillämpliga delar gälla vad i lagen är stadgat om styrelseledamot. Vidare

har efter förebild av 80 § nya aktiebolagslagen intagits föreskrift att i stadgarna må upptagas närmare bestämmelser om de förutsättningar, under vilka suppleant äger inträda i tjänstgöring, så ock, där flera suppleanter skola finnas, om ordningen för deras inträde. Dylika bestämmelser skola också kunna meddelas av den som utsett suppleanten, sålunda beträffande suppleant, som valts å föreningsstämma, av stämman och beträffande suppleant, som utsetts av utomstående, av denne.

24 §.

I denna paragraf upptagas vissa bestämmelser angående styrelsens åligganden med hänsyn till dess i 21 § första stycket andra punkten stadgade skyldighet att förvalta föreningens angelägenheter. Reglerna äro naturligen ej uttömmande utan avse att fastställa styrelsens plikter i vissa betydelsefulla hänseenden, såsom att styrelsen skall sörja för en ändamålsenlig organisation av föreningens verksamhet, utöva tillsyn över föreningens befattningshavare och sörja för att föreningens bokföring fullgöres i överensstämmelse med lag.

Bestämmelsen i 24 § andra stycket, vilken redan berörts under inledningen till förevarande avdelning, åsyftar att särskilt framhäva styrelsens skyldighet att i vissa situationer pröva, huruvida förutsättningar för föreningens fortsatta existens kunna anses vara för handen, och eventuellt till stämmans avgörande hänskjuta frågan om föreningen skall träda i likvidation.

I samband med 24 § skola här behandlas de bestämmelser rörande möjligheten att utse *föreståndare* för handhavande av *den löpande förvaltningen* av föreningens angelägenheter, som upptagits i utredningens förslag (37 §).

Utredningen erinrar i *b e t ä n k a n d e t* (s. 145—146) om att enligt nya aktiebolagslagen skall i bolag, vars styrelse består av tre eller flera ledamöter, finnas en verkställande direktör (AL 78 §). Denne är ett särskilt bolagsorgan med i lagen närmare angivna befogenheter och skyldigheter. Främst åligger det honom att handha den löpande förvaltningen av bolagets angelägenheter. Utredningen framhåller att detta system har sitt klara berättigande inom aktiebolagen, där det ofta är angeläget att fordra en viss maktkoncentration hos den av styrelsen utsedde affärsledaren. Utredningen uttalar vidare, att för det övervägande antalet föreningar andra synpunkter dominera. De demokratiska grundsatser, på vilka föreningsverksamheten vilar, syntes förutsätta att det förvaltande organet, styrelsen, principiellt skulle vara ansvarigt för förvaltningen inför det beslutande organet. Ett kollektivt ansvar för styrelsen syntes teoretiskt mera naturligt i en förening än i ett aktiebolag. Och det torde väl kunna ifrågasättas, om ej ett sådant ansvar vore i samklang med de faktiska förhållandena. Styrelseledamöterna i en ekonomisk förening stode som regel arbetet inom företaget närmare än styrelseledamöterna i ett aktiebolag. De vore mera förtrogna

med verksamhetens olika former och sättet för dess bedrivande, omständigheter som medförde en ökad känsla av ansvar för uppdraget som styrelseledamot. De skäl, som föranlett lagfästande av ordningen med verkställande direktören såsom ett i större aktiebolag i viss mån självständigt fungerande förvaltningsorgan, torde därför knappast äga tillämpning på föreningarna.

Å andra sidan har utredningen framhållit att, särskilt i större föreningar, avsevärda praktiska fördelar skulle stå att vinna, därest styrelsen bereddes möjlighet att delegera vad som kunde betecknas såsom den löpande förvaltningen åt en person inom eller utom kretsen av styrelseledamöter. Därvid borde emellertid fasthållas vid att styrelsen fortfarande skulle stå det ansvar för förvaltningen, som principiellt åvilar densamma, så att någon avlastning av detta ansvar icke ägde rum. Styrelsen syntes sålunda även om föreståndare funnes böra bibehålla inseendet över den löpande förvaltningen. Med hänsyn till föreningarnas skiftande storlek och karaktär vore det önskvärt att icke genom detaljerade regler binda föreståndarinstitutionen vid stela normer.

I enlighet med det anförda har utredningen föreslagit en bestämmelse av innehåll att styrelsen skall äga, såframt den enligt stadgarna eller beslut å föreningsstämma äger befogenhet därtill, utse en person inom eller utom styrelsen att såsom föreståndare (verkställande ledamot, affärsledare) under styrelsens inseende handha den löpande förvaltningen av föreningens angelägenheter. Uppdrag, varom nu sagts, skall antecknas i styrelsens protokoll.

Det inseende över den löpande förvaltningen, som styrelsen enligt betänkandet bör bibehålla även om föreståndare finnes, har föranlett utredningen att föreslå förbud för styrelsens ordförande att vara föreståndare. Då föreståndaren skall sortera under styrelsen, borde han ej vara identisk med den ledande i styrelsen.

Slutligen må nämnas att någon legal regel om firmateckningsrätt för föreståndaren icke föreslagits. En bestämning av begreppet löpande förvaltning har ej heller givits i förslaget. Med hänsyn till att föreståndarens uppdrag endast till sina grunddrag angivits i lagen, har någon obligatorisk registreringsanmälan ej ansetts påkallad.

I de yttranden, som avgivits av *länsstyrelsen i Skaraborgs län* och *hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund*, uttalas att föreskrifter rörande föreståndare icke syntes erforderliga. Riksförbundet motiverar denna ståndpunkt med att enligt förslaget föreståndaren icke skulle vara särskilt föreningsorgan med i lagen fastslaget ansvar. Å andra sidan finner riksförbundet förslagets bestämmelser om att lämnandet av särskilt förvaltningsuppdrag skulle antecknas i styrelseprotokollet ävensom att styrelsens ordförande icke ägde inneha löpande förvaltningsuppdrag väl förtjänta av att lagfästas.

Folkets husföreningarnas riksorganisation understryker att föreståndaren borde vara ansvarig inför styrelsen och icke inför föreningsstämman. I lagtexten borde stadgas att, därest förening har föreståndare, av styrelsen fastställd instruktion för denne skulle vara utfärdad.

Bank- och fondinspektionen anför:

Utredningens förslag rörande rätt för föreningar att utse föreståndare finner inspektionen välbetänkt. Emellertid vill inspektionen gå ett steg längre och ifrågasätta, om man icke borde möjliggöra för vissa föreningar att till företaget knyta en verkställande direktör med enahanda befogenheter och ansvar, som härutinnan gäller enligt aktiebolagslagen. Inspektionen kan visserligen icke förneka, att vad utredningen i denna fråga anført torde vara riktigt i fråga om flertalet föreningar, men man torde ej heller kunna bestrida, att det redan nu finns en del föreningar — t. ex. inom jordbruksproduktionen — med en direktör som företagsledare, vilken i realiteten utövar samma funktioner som verkställande direktören i ett aktiebolag och som även i allmänhetens ögon framstår såsom sådan. Då inspektionen anser, att denna faktiska utveckling ej gärna bör motarbetas, vill inspektionen alltså föreslå en överarbetning av förslaget i nu berörda hänseende.

Länsstyrelsen i Malmöhus län finner att anmälan till registret av föreståndare borde vara obligatorisk, enär det ofta kunde vara av betydelse att nämnda förhållande vunne publicitet. Liknande erinran göres av *Sveriges köpmannaförbund*.

Kooperativa förbundets styrelse har framhållit att förbudet för styrelsens ordförande att vara föreståndare utlöst bestämda gensagor från ett stort antal konsumtionsföreningar. Framför allt de större föreningarna med förvaltningsråd och en av förvaltningsrådet vald styrelse, vilken helt eller delvis sammansattes av personer anställda i föreningen såsom ansvariga chefer för dess centrala verksamhetsgrenar, hade funnit förbudet felaktigt.

I två remissyttranden ifrågasattes, om ej krav borde uppställas på att föreståndare skall vara myndig, svensk medborgare med hemvist i riket.

Departementschefen. Den starka differentieringen av föreningsväsendet gör det knappast möjligt att i föreningsrätten införa ett nytt föreningsorgan, verkställande direktör eller föreståndare, med i lagen angivna befogenheter och skyldigheter. Förslaget har ej heller gått denna väg utan utformat reglerna om föreståndare så att det ankommer på föreningarna själva att närmare fastställa omfattningen och innebörden av det uppdrag som må ha givits åt föreståndaren. Denna i anslutning till praxis föreslagna reglering skulle väl medföra vissa fördelar. Å andra sidan skulle med densamma kvarstå olösta frågor av stor vikt, exempelvis rörande föreståndarens behörighet att företräda föreningen, hans ansvar i förhållande till föreningen m. m.

De praktiska syften, som uppbära de föreslagna bestämmelserna om föreståndare, torde kunna i erforderlig utsträckning tillgodoses medelst organisatoriska anordningar inom ramen av förslagets övriga regler exempelvis genom att styrelsen till person inom eller utom styrelsen uppdrager vissa förvaltningsbefogenheter eller den närmaste ledningen av viss gren av föreningens verksamhet. Jag har förty ansett mig böra förorda att de ifrågasatta bestämmelserna helt utgå ur förslaget.

25 §.

Gällande lag saknar uttrycklig bestämmelse om att inom styrelsen en ledamot skall vara ordförande. Men av 20 § sista stycket FL framgår förutsättningsvis att ordförande skall finnas. I förevarande paragraf i utredningens förslag har upptagits föreskrift att inom styrelsen en ledamot skall vara ordförande. Vidare ha i paragrafen intagits bestämmelser angående styrelsesammanträden och protokoll.

Överståthållarämbetet har förordat en uttrycklig regel om vem som skall utse ordförande. *Smålands och Blekinge handelskammare* har föreslagit en bestämmelse av innehåll att styrelsen skall inom sig utse en ledamot att vara ordförande, såvida icke enligt stadgarna ordförande utses av föreningsstämma.

Departementschefen. Regelmässigt utses ordförande av styrelsen själv. Ordförande bör emellertid liksom för närvarande kunna utses av föreningsstämman och ett sådant förfarande lär icke böra förutsätta någon särskild bestämmelse i stadgarna. Slutligen kan det tänkas att stadgarna innehålla föreskrifter i ämnet, exempelvis att ordförande i styrelsen skall vara ledamot som jämlikt 20 § tredje stycket FL (förslaget 21 § andra stycket) tillsättes i annan ordning än genom val å stämman. Då någon avvikelse från rådande praxis beträffande utseende av ordförande icke synes böra ske och lagbestämmelser härom torde kunna undvaras, har jag ej funnit anledning att komplettera förslaget med bestämmelser i ämnet.

26 §.

I 23 § FL föreskrives att, där ej annorlunda är bestämt i stadgarna, styrelsen är beslutför, då mer än halva antalet ledamöter äro närvarande; såsom styrelsens beslut gäller den mening, om vilken de flesta röstande förena sig, och vid lika röstetal den mening som biträdes av ordföranden vid sammanträdet.

I betänkandet uttalas, att full frihet icke syntes böra inrymmas föreningarna att bestämma det antal närvarande styrelseledamöter som kräves för beslutförhet samt att, för det fall att styrelsen ej är fulltalig, det också syntes påkallat att giva en legal regel av innebörd att för giltigt styrelsebeslut skall krävas att beslutet biträdes av visst minimiantal tillstädesvarande i förhållande till hela antalet styrelseledamöter. Utredningens förslag upptager fördenskull dels stadgande därom att styrelsen är beslutför, där de vid sammanträde tillstädesvarandes antal överstiger hälften av hela antalet styrelseledamöter, såframt ej för beslutförhet högre antal föreskrivits i stadgarna, dels ock bestämmelse att om styrelsen icke är fulltalig beslut må anses föreligga allenast där av de tillstädesvarande ett antal om minst hälften av hela antalet styrelseledamöter enat sig. Sistnämnda bestämmelse torde enligt betänkandet överensstämma med gängse praxis inom föreningarna.

Förevarande paragraf innehåller vidare föreskrift att ärende icke må företagas, med mindre såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter eller, vid förfall för någon av dem, suppleant för honom erhållit tillfälle att deltaga i ärendets behandling.

Några yttranden förorda ett slopande av kravet att, om styrelsen ej är fulltalig, minst hälften av hela antalet styrelseledamöter skola ena sig för att beslut skall anses föreligga. *Länstyrelsen i Jönköpings län* anser denna bestämmelse onödigt rigorös, särskilt som enligt förslaget beslutmässighet över huvud taget vore för handen först då majoriteten av styrelseledamöterna vore närvarande. Samma ståndpunkt intages av *Sveriges lantbruksförbund*, *bygdegårdarnas riksförbund* och *svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund*. Sistnämnda förbund framhåller att en del föreningar hade mellan 20 och 30 styrelseledamöter, bosatta på olika platser, samt att det kunde bli svårt för föreningar med stora styrelser att få till stånd lagenliga beslut med de föreslagna reglerna.

Departementschefen. Utredningens förslag synes mig vila på en riktig grundtanke i vad avser kraven såväl på beslutförhet inom styrelsen som på giltigt styrelsebeslut. För det vanligast förekommande fallet att styrelsen består av tre ledamöter bör sålunda för att beslut skall anses föreligga två styrelseledamöter vara om beslutet ense. Å andra sidan torde det icke kunna förnekas att de föreslagna bestämmelserna kunna vålla praktiska olägenheter för föreningar med stora styrelser. Med hänsyn härtill har jag funnit lämpligt såtillvida uppmjuka kravet på styrelsebeslut, för den händelse styrelsen ej är fulltalig, att det skall vara tillräckligt om av de tillstädesvarande ett antal överstigande en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter enat sig. En sådan ändring förefaller så mycket mera påkallad som härigenom överensstämmelse nås med stadgande i förevarande avseende i nya aktiebolagslagen 85 §.

27 §.

Förevarande paragraf, som motsvarar 23 § andra stycket FL, upptager bestämmelser om jäv för styrelseledamöter.

28 §.

I denna och följande paragrafer upptagas regler rörande representation, ställföreträdarskap för förening vid ingående av avtal och andra rättshandlingar med tredje man samt vid uppträdande inför domstolar och andra myndigheter.

Liksom enligt gällande lag är styrelsen såsom sådan ställföreträdare. Ställföreträdarskap i övrigt har i förslaget, liksom i FL, knutits till rätten att teckna föreningens firma.

29 och 30 §§.

Enligt 20 § andra stycket FL äger styrelsen bemyndiga annan antingen inom eller utom styrelsen att teckna föreningens firma; har i stadgarna eller av föreningssammanträde gjorts inskränkning i styrelsens rätt att utse firmatecknare, skall dock sådan inskränkning lända till efterrättelse. I 20 § femte stycket FL stadgas därjämte, att firmatecknare, som utses utom styrelsen, skall vara här i riket bosatt svensk medborgare, där ej Kungl. Maj:t för viss förening medger undantag.

I utredningens förslag 29 § första stycket har den förstnämnda bestämmelsen influtit med den ändringen, att de inskränkningar i styrelsens principiella rätt att utse firmatecknare, som skola kunna göras, uteslutande skola kunna ges i form av stadgebestämmelser. Utredningen har sålunda ej bibehållit befogenheten för föreningsstämma att härutinnan meddela inskränkande föreskrifter.

Möjligheten till dispens från kravet på svenskt medborgarskap jämte bosättning här i riket har influtit i förslaget. Liksom i 22 § föreslås emellertid, att Kungl. Maj:t skall äga delegera dispensrätten.

Andra stycket av 29 § innehåller uttrycklig bestämmelse att styrelsen — som allena äger meddela särskild firmatecknare bemyndigande att teckna firman — också har rätt att när som helst återkalla bemyndigandet.

I 30 § har utredningen upptagit föreskrifter angående kollektiv firmateckningsrätt. Det föreslås sålunda, att styrelsen, då bemyndigande att teckna föreningens firma meddelas, äger föreskriva, att rätten till firmateckning får av två eller flera personer utövas allenast gemensamt, samt att i stadgarna eller av föreningsstämma må föreskrivas, att bemyndigande att teckna föreningens firma får av styrelsen meddelas allenast två eller flera personer gemensamt. Vidare föreslås bestämmelse av innebörd att annan inskränkning i rätten att teckna föreningens firma än föreskrift rörande kollektiv firmateckning icke må registreras. Motsvarighet till dessa bestämmelser finnes i 21 § FL.

Mot förevarande bestämmelser framställas i de avgivna yttranden a erinringar i tre hänseenden. *Länsstyrelserna i Jönköpings och Gävleborgs län* förorda att befogenheten för föreningsstämman enligt 20 § FL att meddela inskränkande föreskrifter i styrelsens principiella rätt att utse firmatecknare måtte bibehållas. Det påpekas härvid att det understundom vore påkallat att så snabbt vidtaga ändringar i befogenheten att utse firmatecknare, att stadgeändring i vederbörlig ordning ej kunde avvaktas.

Vad angår möjligheten av ett förbud för styrelsen att meddela annat än kollektiv firmateckningsrätt uttala *länsstyrelserna i Jämtlands och Älvsborgs län* att det syntes tillfyllest att dylik föreskrift finge intagas i stadgarna.

Slutligen förorda *överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Gävleborgs län* att beträffande firmatecknare utom styrelsen borde, liksom i fråga om styrelseledamot, uppställas krav på myndighet. Överståthållarämbetet uttalar

hårom att firmatecknare ej mindre än styrelseledamot vore behörig att företräda föreningen med de betydelsefulla åligganden det kunde innebära. Att då beträffande honom eftersätta kravet på myndighet, blott han ej vore ledamot av styrelsen, syntes icke sakligen grundat.

Departementschefen. Anledning torde saknas att slopa bestämmelsen i gällande lag att, förutom i stadgarna, jämväl av föreningsstämman kan göras inskränkning i styrelsens rätt att utse firmatecknare. Härav betingad ändring har skett i 29 § första stycket.

Jag anser visserligen att liksom enligt nuvarande lag i stadgarna eller av föreningsstämman må kunna föreskrivas att bemyndigande att teckna föreningens firma får av styrelsen meddelas allenast två eller flera personer gemensamt. Lagbestämmelse härmed synes emellertid överflödig, och den av utredningen i detta hänseende föreslagna bestämmelsen har därför utesluts.

I vissa remissvar har framförts yrkande om förbud för omyndig att vara firmatecknare. Ett legalt dylikt förbud synes kunna vara besvärande för vissa föreningar. Då det ej är i samma grad påkallat som kravet enligt 22 § att styrelseledamot skall vara myndig har jag ej ansett mig böra komplettera utredningens förslag i detta avseende.

I detta sammanhang anser jag mig böra framhålla att ett bemyndigande att vara firmatecknare är personligt och icke bör röna inverkan av förändringar som kunna inträffa inom styrelsen. Exempelvis blir en styrelsesuppleant, som icke erhållit bemyndigande att teckna firman, ej behörig firmatecknare på den grund att han vid förfall för styrelseledamot som tillika är firmatecknare inträder i dennes ställe. Ej heller kan, om exempelvis i registret antecknats att envar av styrelseledamöterna äger teckna firman, person som sedermera utses till styrelseledamot härmed automatiskt bli firmatecknare. För detta kräves ett nytt beslut rörande firmateckningsrätten (jfr RÅ 1950 ref. 13). Å andra sidan har en suppleant som utsetts att teckna firman denna behörighet även när han ej inträder i styrelsen.

31 och 32 §§.

Enligt 31 § i utredningens förslag skola beträffande styrelsens och annan ställföreträdarens befogenhet gälla motsvarande begränsningar som i 20 § stadgas för föreningsstämman. Paragrafen innehåller vidare en bestämmelse, att styrelsen skall äga att till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål använda tillgång, som i förhållande till föreningens ställning är av ringa betydelse.

I 32 § ha upptagits föreskrifter rörande begränsningar i styrelsens och annan ställföreträdarens befogenhet på grund av särskilda föreskrifter i stadgarna eller av föreningsstämman eller av styrelsen. Härtill har fogats den undantagsbestämmelsen att styrelsen och annan ställföreträdare för för-

eningen dock ej må efterkomma föreskrift, där den finnes såsom stridande mot föreningslagen eller stadgarna ej vara gällande, icke heller föreskrift av föreningsstämma om sådan åtgärd avseende förvaltningen av föreningens angelägenheter, vars verkställighet styrelsen finner innebära ett uppenbart åsidosättande av föreningens intressen.

I yttrande av *länsstyrelsen i Malmöhus län* anföres, att om föreningsstyrelse beslutat, att viss tillgång finge användas till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål, styrelsen ur ordningssynpunkt borde göra anmälan därom vid närmast följande föreningsstämma. Bestämmelse i detta avseende syntes böra upptagas i 31 §. Måhända borde vidare i 32 § uttryckligen föreskrivas, att styrelsen skulle lämna underrättelse till föreningsstämman i de fall, då styrelsen funnit sig icke böra efterkomma en av stämman lämnad föreskrift.

Beträffande 32 § har vidare *hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund* uttalat, att ett behov föreläge att ge styrelsen en starkare ställning än för närvarande vore fallet och att vad av utredningen föreslagits syntes ägnat att på en gång stärka styrelsens ställning och understryka dess ansvar för föreningens förvaltning. Förbundet funne det angeläget ge styrelsen möjlighet att vägra efterkomma beslut, som föreningsstämma mot styrelsens avrådande och utan att fullt behärska frågan av en eller annan anledning fattat i förvaltningsärende. Ehuru förbundet således principiellt förordade utredningens förslag, ville dock förbundet framhålla vissa betänkligheter på grundval av den erfarenheten, att eventuella motsättningar mellan styrelse och medlemmar i framför allt bostadsrättsföreningar många gånger icke vore grundade på sakliga skäl utan fastmera föranleddes av personliga tvister. Förslaget borde givas en sådan utformning att ett illojalt utnyttjande av stadgandet omöjliggjordes.

Departementschefen. Någon lagregel om skyldighet för styrelsen att anmäla vissa styrelsebeslut för stämman synes ej påkallad. En sådan skyldighet lär i erforderlig omfattning följa av styrelsens allmänna plikter mot föreningen och dess ställning som ansvarig inför föreningsstämman.

Den föreslagna bestämmelsen att styrelsen och annan ställföreträdare icke må efterkomma föreskrift av föreningsstämma om sådan förvaltningsåtgärd, vars verkställighet styrelsen finner innebära ett uppenbart åsidosättande av föreningens intressen, överensstämmer med stadgande i nya aktiebolagslagen 92 §. Vid tillkomsten av detta stadgande ifrågasattes att åt styrelsen inrymma en längre gående prövningsrätt, vilket emellertid väckte betänkligheter.

Den ståndpunkt som i förevarande ämne intages av aktiebolagslagstiftningen anser jag böra godtagas även i fråga om föreningarna. Man torde sakna anledning förmoda att vad av utredningen föreslagits skulle kunna utnyttjas på illojalt sätt av vare sig en förening eller dess styrelse.

33 §.

Ifrågavarande paragraf, som motsvarar 21 § första stycket andra punkten samt 29 § andra stycket FL, upptager bestämmelser om verkan av att ställföreträdare för förening vid rättshandling överskridit sin befogenhet. Paragrafen har avfattats i anslutning till 93 § AL.

34 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser rörande inskränkning i ställföreträdarens befogenhet med avseende å dispositionen över föreningens fasta egendom. I 24 § FL, sådant detta lagrum lyder jämlikt lagen den 5 maj 1922, stadgas att den som äger företräda föreningen ej må föryttra dess fasta egendom, utan så är att antingen föryttring av fast egendom enligt stadgarna ingår i föremålet för föreningens verksamhet eller han enligt stadgarna äger sådan befogenhet eller ock föreningen å sammanträde därtill bemyndigat honom; ej heller må han med gäld belasta föreningen tillhörig dylik egendom med mindre han enligt stadgarna eller å föreningssammanträde erhållet bemyndigande äger befogenhet därtill. Å föreningssammanträde lämnat bemyndigande kan begränsas att avse viss fast egendom och må icke i något fall gälla utöver två år.

I betänkandet uttalas, att förbudet att »med gäld belasta» föreningens fasta egendom åsyftar själva inteckningsåtgärden och att således stämmobeslut icke erfordras för upptagande av lån mot säkerhet av fastighetsinteckning. I betänkandet anföres vidare, att jämväl för det fall att föryttring av föreningens fasta egendom inginge i föremålet för föreningens verksamhet, särskilt bemyndigande till försäljning av den fasta egendomen borde vara givet antingen i stadgarna eller av föreningsstämma. Föreningsändamålet borde sålunda ej skapa befogenhet för föreningsrepresentant att försälja den fasta egendomen.

Utredningens förslag 34 § första stycket upptager i enlighet med vad nu sagts bestämmelser dels att den som äger företräda föreningen ej må föryttra eller med inteckning för gäld belasta föreningens fasta egendom, utan så är att han enligt stadgarna äger sådan befogenhet eller ock föreningsstämman därtill bemyndigat honom, dels att sådant bemyndigande kan begränsas att avse viss fast egendom och icke i något fall må gälla utöver två år.

I andra stycket har utredningen föreslagit en ny regel av innehåll, att om åtgärd som i första stycket avses företagits utan vederbörligt bemyndigande, föreningen skall väcka klandertalan inom aderton månader efter det lagfart eller inteckning beviljades, vid äventyr att rätten att åberopa förhållandet eljest förloras (se betänkandet s. 144).

De avgivna yttrandena innefatta vissa erinringar mot förevarande paragraf.

Överståthållarämbetet anser vägande skäl tala för att vad enligt paragrafen skall gälla för fastighet också bör göras tillämpligt beträffande tomt-

rätt, som till sin rättsliga natur är fastighet närstående och ofta kan i värde representera högst betydande belopp. Liknande uttalande göres av *länsstyrelsen i Malmöhus län*.

Länsstyrelsen i Örebro län påpekar, att förslaget innefattar den ändringen i förhållande till gällande rätt, att även då föryttring av förenings fasta egendom ingår i föremålet för föreningens verksamhet, särskilt bemyndigande till försäljning av den fasta egendomen skulle givas antingen i stadgarna eller av föreningsstämma. Länsstyrelsen anser, att gällande lags bestämmelser borde bibehållas i detta fall, då det torde ligga i sakens natur, att den, som äger företräda en förening av ifrågavarande art, även borde ha rätt att företaga sådana rättshandlingar som försäljning av fast egendom utan särskilt bemyndigande.

Beträffande den i paragrafens andra stycke föreslagna preskriptionsbestämmelsen understryker *överståthållarämbetet* värdet av densamma. *Länsstyrelsen i Hallands län* yttrar härom:

Med hänsyn till angelägenheten av att tilliten till beviljade lagfarter och inteckningar skall bli så stor som möjligt anser länsstyrelsen det lämpligare, att klandertalan — därest dylik talan över huvud taget anses böra medges gentemot godtroende tredje man — ej må ske efter det lagfart eller inteckning beviljats. Inskrivningsdomarens skyldighet att kontrollera att vederbörligt samtycke föreligger synes utgöra tillräcklig garanti emot missbruk. Sagda skyldighet för inskrivningsdomaren synes böra direkt utsägas i lagfarts- och inteckningsförfordningarna.

Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare anser att klandertalan ej skall kunna väckas sedan lagfart eller inteckning beviljats.

Bygdegårdarnas riksförbund ifrågasätter, huruvida icke den föreslagna bestämmelsen kunde leda till att inskrivningsdomaren icke längre ex officio tillsåge att vederbörligt tillstånd föreläge. Skulle regeln avse eller leda till ett dylikt förhållande, vore det lämpligare med den utformning, som ifrågavarande bestämmelse har i nu gällande lag.

Departementschefen. Enligt den ursprungliga lydelsen av 24 § FL gällde förbud för ställföreträdare för ekonomisk förening att utan föreningssammanträdes bemyndigande föryttra föreningens fasta egendom, såframt ej föryttring av fast egendom enligt stadgarna inginge i föremålet för föreningens verksamhet. Ställföreträdare ägde ej heller utan sådant bemyndigande med inteckning för gäld belasta dylik egendom.

Den sålunda föreskrivna inskränkningen i befogenheten för ställföreträdare för ekonomisk förening ansågs ägnad att förorsaka vissa olägenheter och ej vara fullt förenlig med det moderna affärslivets krav. Genom 1922 års lagändring infördes därför möjlighet att genom bestämmelse i stadgarna tillerkänna ställföreträdare den befogenhet varom här är fråga.

I samband med nämnda lagändring uttalades att specialbestämmelser beträffande sådana föreningar, i vilkas verksamhet enligt stadgarna inginge föryttring av fast egendom, fortfarande syntes vara erforderliga.

De skäl som tala för att i lag uppställa särskilda regler till skydd mot föryttring av ekonomisk förenings fasta egendom eller dess belastande med fordringsinteckning göra sig väl numera icke gällande med samma styrka som tidigare. Övervägas kunde fördenskull om ej förevarande spörsmål borde helt överlämnas åt en reglering i föreningsstadgar. Då man emellertid inom föreningskretsar allmänt torde föredraga legala bestämmelser i ämnet, med därav följande rättsverkningar, anser jag i likhet med utredningen tillräcklig anledning saknas att frågå den nuvarande ordningen på denna punkt.

Den under de senaste decennierna ökade användningen och betydelsen av tomträttsinstitutet finner jag motivera att, såsom två remissinstanser påyrkat, tomträtt jämföras med fastighet i det avseende varom här är fråga.

I ett remissvar har förordats bibehållande av gällande lags föreskrift, att om enligt stadgarna i föremålet för föreningens verksamhet ingår föryttring av fast egendom, ställföreträdare för föreningen har rätt att försälja fast egendom utan särskilt bemyndigande. Föreningar med dylik verksamhet torde emellertid bli mycket sällsynta och en specialbestämmelse synes därför knappast vara behövlig. Jag har emellertid föreslagit en övergångsbestämmelse, innebärande att den nuvarande föreskriften skall tillämpas å de vid lagstiftningens ikraftträdande bestående föreningar, vilkas verksamhet enligt stadgarna omfattar föryttring av fast egendom.

Därest ställföreträdare för förening företager rättshandling i strid mot lagens ifrågavarande bestämmelser, grundar rättshandlingen principiellt icke någon rätt mot föreningen för godtroende medkontrahent. I betänkan- det uttalas, att det torde utgöra ett intresse av stor vikt att frågan om en rättshandlings ogiltighet icke kunde hållas svävande under längre tid. För att undvika en sådan konsekvens har föreslagits en ny regel av innebörd att möjligheten till klandertalan bortfaller viss tid efter det lagfart eller inteckning beviljats.

Utredningens förslag synes mig ägnat att tillgodose rättssäkerhetens krav. Det torde ej vara lämpligt att till föreskrifterna om inskränkning i ställföreträdarens behörighet i förenämnda avseende knyta än längre gående regler till skydd för medkontrahenten — exempelvis att lagfart resp. inteckning skulle helt avskära möjligheten för föreningen att åberopa sagda föreskrifter. Jag har fördenskull ansett mig kunna biträda utredningens ifrågavarande förslag.

I anledning av vad som yttrats i vissa remissvar vill jag påpeka att det givetvis skall åligga inskrivningsdomaren att, liksom för närvarande är fallet, ex officio undersöka om vederbörligt tillstånd föreligger för föreningens ställföreträdare att föryttra resp. med inteckning för gäld belasta den egendom varom fråga är. Något uttryckligt stadgande om denna skyldighet lär icke vara erforderligt.

35 och 36 §§.

I 35 §, som ersätter 25 § FL, ha upptagits bestämmelser om skyldighet att vid utfärdande av skriftlig handling verkställa firmateckning samt om ansvarighet vid underlåtenhet i detta hänseende.

Bestämmelser om behörighet att för föreningen mottaga delgivning i rättegång eller annat meddelande ha intagits i 36 § i överensstämmelse med 26 § FL.

37 §.

Utredningens förslag 38 § (första stycket), som motsvarar 20 § sista stycket FL, innehåller bestämmelser om anmälan för registrering av ändring beträffande styrelsens sammansättning och rätten att teckna firman, styrelseledamöters, suppleanters och firmatecknares hemvist samt föreningens postadress. Anmälan skall ske av styrelsens ordförande men bestämmelse har föreslagits därom att även den som beröres av anmälningen, exempelvis en styrelseledamot som avgått, har rätt att göra anmälan.

I några av yttrandena förordas en förenkling av förevarande bestämmelser. *Länsstyrelsen i Hallands län* finner sålunda att uppgift angående ändrat hemvist för styrelseledamöter m. fl. ej vore av den betydelse att föreningen borde vara pliktig att låta registrera dylik ändring.

I de yttrandena, som avgivits av *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* samt av *Smålands och Blekinge handelskammare*, har ifrågasatts om det icke borde krävas att vid anmälan skall fogas avskrift av protokoll eller annan handling, som bestyrker anmälningen.

Länsstyrelsen i Kristianstads län föreslår, att bestämmelsen om rätt för den som beröres av en anmälan att själv göra anmälan till registret kunde utgå. Det syntes tillfyllest att försummelse av styrelsens ordförande i fråga om anmälan vore förenad med straff för denne.

Länsstyrelsen i Malmöhus län förklarar sig utgå ifrån att i avsedda fall registreringsmyndigheten skall hos styrelsens ordförande erhålla bekräftelse å anmälningens riktighet innan registrering därav sker.

Departementschefen. Enligt gällande föreningslag föreligger ej skyldighet att till registret göra anmälan angående ändrat hemvist för styrelseledamöter m. fl. Jag anser att föreskrift härom icke är erforderlig. Det synes tillfyllest att registret innehåller uppgift om föreningens postadress.

För närvarande fordras ej att en anmäls riktighet bestyrkes av protokollsutdrag eller annan handling. En oriktig anmälan kan föranleda straff enligt förslaget 110 § 1 (jfr 111 § 2), liksom enligt gällande rätt. Att tynga förfarandet med att registreringsanmälan i nu avsedda fall alltid skall vara åtföljd av handling till bestyrkande av anmälningens riktighet förefaller mindre lämpligt.

Den av utredningen föreslagna bestämmelsen om rätt för den som beröres av anmälan att själv göra registreringsanmälan torde stundom fylla ett praktiskt behov och har därför bibehållits i departementsförslaget.

Styrelsens årsredovisning.

I betänkandet framhålles, att gällande föreningslag praktiskt taget saknar regler angående periodisk redovisning för föreningar. Blott förut-sättningsvis framgår att sådan redovisning skall förekomma. Enligt 27 § FL åligger det sålunda styrelsen att till revisorerna avlämna förvaltningsbe-rättelse viss tid före det föreningssammanträde, å vilket revisorernas be-rättelse skall framläggas. Och enligt 32 § FL skola revisorerna bl. a. granska föreningens alla böcker, räkenskaper och andra handlingar. Om vad förvalt-ningsberättelsen skall innehålla lämnar lagen inga föreskrifter.

En periodisk redovisning måste givetvis, uttalas vidare i betänkandet, grundas på företagets räkenskapsföring. Ej heller härom innehåller för-eningslagen några bestämmelser. I den mån bokföringslagen är tillämplig, gälla visserligen denna lags regler i detta ämne liksom dess bestämmelser om sättet för redovisningen av tillgångar och skulder och dess värderings-regler. Bokföringsplikt i den bemärkelse bokföringslagen avser åvilar emel-lertid ej de ekonomiska föreningarna såsom sådana. Skyldighet härtill in-träder först om förening yrkesmässigt driver någon av de rörelser som upp-räknas i 1 § nämnda lag.

Såsom förut nämnts innefattar betänkandet (se s. 148 ff) förslag därom att bokföringslagen skall göras tillämplig å alla registrerade föreningar utan åtskillnad. Och beträffande den periodiska redovisningen inom föreningarna ha upptagits enhetliga regler för alla registrerade föreningar, i anslutning till de bestämmelser härom som gälla för aktiebolagen. Emellertid har ut-redningen eftersträvat att giva redovisningsreglerna för föreningarna en i förhållande till motsvarande regler i nya aktiebolagslagen ej fullt så detal-jerad utformning. Å andra sidan har utredningen vid förslagets utarbetande även velat bereda utrymme åt vissa av de krav på vidgad insyn i ekonomiska företag, som på senare tid framkommit. I detta hänseende ha bestämmelser föreslagits i 43 §, som reglerar förvaltningsberättelsens innehåll.

Beträffande de övriga föreskrifterna i förevarande avdelning må nämnas att regler givas om värderingen av förenings tillgångar (40 §), om balans-räkningens samt vinst- och förlusträkningens uppställning (41 och 42 §§) samt om redovisningshandlingarnas offentlighet (44 §).

Utredningen har icke föreslagit några särskilda regler avseende redovis-ningen för koncernförhållanden. Rörande anledningen härtill hänvisas till betänkandet (s. 67—68).

I samtliga avgivna y t t r a n d e n tillstyrkes förslaget att för alla regist-rerade föreningar skall införas bokföringsskyldighet eller lämnas förslaget härom utan erinran.

Jämväl de av utredningen föreslagna reglerna om den periodiska redovis-ningsskyldigheten tillstyrkas eller lämnas utan erinran — fränsett vissa de-taljer vartill jag återkommer senare — av remissinstanserna. I några ylt-randen (*Östergötlands och Södermanlands, Gotlands samt Norrbottens och*

Västerbottens läns handelskammare, fastighetsägareförbundet) betonas emellertid önskvärdheten av förenklade redovisningsregler samt framhålls att reglerna äro alltför vidlyftiga för mindre ekonomiska föreningar. Förstnämnda handelskammare förordar att 40 och 41 §§ i utredningens förslag utgå, varigenom bokföringslagens regler bleve tillämpliga på registrerade föreningar.

En del handelskammare och andra enskilda sammanslutningar framhålla å andra sidan att de föreslagna reglerna visserligen förenklats i förhållande till AL men att detta — ehuru i och för sig tilltalande — medfört att förslaget kommit att präglas av en tendens att bibehålla och stärka den gynnade ställningen i lagstiftningshänseende för de ekonomiska föreningarna genom att mindre krav i olika avseenden ställdes på dessa än på aktiebolagen. Särskilt har därvid uttalats att förslaget borde, i anslutning till nya aktiebolagslagen, kompletteras med koncernregler, bestämmelser angående redovisning av aktieinnehav m. m. I denna riktning uttala sig *ett flertal handelskammare, köpmannaförbundet, grossistförbundet och industriförbundet*. *Advokatsamfundets styrelse* anser att skyldighet att avgiva koncernredovisning borde införas oavsett om dotterföretagen drivas i förenings- eller bolagsform. *Stockholms handelskammare* uttalar, att om lagstiftningen skulle nå syftet att ge möjlighet till offentlig insyn i de kooperativa föreningarnas ekonomiska förhållanden det torde vara ofrånkomligt att införa bestämmelser om obligatorisk koncernredovisning.

Kommerskollegium yttrar i detta ämne:

Bland de frågor, som utredningen behandlat, ingår även förhållandet mellan moder- och dotterföretag; därvid har framhållits att spørgsmålet, huruvida behov av en allmän lagstiftning rörande redovisning och revision i koncernförhållanden kan anses föreligga, måhända borde upptagas till omprövning sedan någon tids erfarenhet vunnits rörande tillämpning av koncernreglerna i nya aktiebolagslagen. Även om det i och för sig kunde vara önskvärt att avvakta erfarenheterna av aktiebolagslagens föreskrifter på detta område, vill kollegium dock framhålla angelägenheten av att man som ett led i strävandena att kartlägga olika konkurrensbegränsande företeelser inom näringslivet inte underlåter att klarlägga även koncernförhållandena med avseende å de ekonomiska föreningarna.

Departementschefen. Det är uppenbarligen av största vikt att redovisningen inom föreningarna tillfredsställer såväl medlemmarnas som borgenärernas berättigade anspråk på klarhet och utförlighet. Även de anställdas och det allmännas intresse av insyn i de ekonomiska företagen måste beaktas. Att för större föreningar böra gälla redovisningsregler som i stort sett gå lika långt som aktiebolagslagens finner jag därför självfallet. Mera tveksam ställer sig denna fråga för föreningar av mindre storlek. De skäl som av utredningen åberopats mot en differentiering, innebärande olika regler för föreningar av olika storlek — mätt efter omslutningen, omsättningen eller antalet anställda eller med användande av en kombination av dessa kriterier — synas emellertid bärande. Jag vill, under hänvisning till vad jag redan tidigare framhållit beträffande detta spørgsmål, särskilt

understryka att många av de föreslagna redovisningsbestämmelserna i själva verket ej bli aktuella för föreningar som arbeta under enkla förhållanden. Nämnvärda svårigheter av att låta de av utredningen föreslagna reglerna gälla även för föreningar av mindre storlek kunna följaktligen knappast väntas uppstå.

Den av en del remissinstanser framförda åsikten att den förenkling av bl. a. redovisningsreglerna, som utmärker förslaget i jämförelse med aktiebolagslagen, skulle alltför mycket gynna de ekonomiska föreningarna finner jag icke berättigad. Det saknas självfallet anledning att i föreningslagstiftningen efterbilda aktiebolagsrättsliga lagstadganden i vidare mån än saktliga skäl tala därför.

Av det anförda lär framgå att jag i huvudsak ansluter mig till vad utredningen i förevarande ämne föreslagit. Till vissa detaljfrågor återkommer jag senare. I detta sammanhang skall endast ytterligare beröras det i åtskilliga remissvar väckta spörsmålet om upptagande av speciella redovisningsregler för moder- och dotterföretag.

Nya aktiebolagslagen kräver (104 §) att s. k. moderbolag avger särskild redovisning för koncernen i dess helhet d. v. s. moderbolaget med de på moderbolaget belöpande andelarna i dotterbolagen. Med redovisningen eftersträvas att såvitt möjligt i stort sett samma redovisningsresultat vinnas som om koncernens verksamhet drivits inom en enhetlig aktiebolagsbildning. Valrätt föreligger mellan avgivande av en koncernbalansräkning, vilken skall utvisa vinsten eller förlusten för koncernen efter avdrag för internvinster, eller en koncernredogörelse. I koncernredogörelsen skall, efter sammanställning av moderbolagets vinst eller förlust enligt dess balansräkning samt de på moderbolaget belöpande andelarna i dotterbolagens vinst eller förlust enligt deras balansräkningar och med avdrag för internvinster, angivas vinsten eller förlusten för koncernen i dess helhet. En av koncernredovisningens viktigaste uppgifter är att förhindra, att vinster på överlåtelser inom koncernen — internvinster — påverka redovisningsresultatet för koncernen i dess helhet, innan dessa vinster genom överlåtelse till förvärvare utanför koncernen eller eljest realiserats. Så länge realisation av internvinsterna ej skett, måste de avdragas, elimineras, från koncernbolagens intäkter, för att samma resultat skall kunna vinnas som om koncernens verksamhet drivits inom en enhetlig aktiebolagsbildning.

Även i den nya lagen om försäkringsrörelse ha influtit vissa bestämmelser rörande redovisningen och revisionen i koncerner. Vad angår koncernbalansräknings och koncernredogörelses uppställning och innehåll förutsättes i lagen att närmare bestämmelser skola meddelas av Kungl. Maj:t och sådana bestämmelser ha numera utfärdats (kungl. kungörelse den 24 mars 1950 nr 97 angående koncernredovisning i försäkringsbolag). Liksom aktiebolagslagens koncernredovisningsregler endast avse förhållandet emellan flera aktiebolag åsyfta motsvarande bestämmelser i lagstiftningen om försäkringsrörelse allenast förhållandet mellan flera försäkringsbolag. Anmärkas må dock att enligt nyssnämnda kungörelse i koncernredovisningen för för-

säkringsbolag, vilka äro att anse som koncernbolag, må medtagas bl. a. aktiebolag eller registrerad förening, däri koncernbolaget äger ett bestämmande inflytande.

Medan koncernredovisningshandlingarna enligt nya aktiebolagslagen icke äro underkastade den för redovisningshandlingar eljest för aktiebolag gällande publiciteten är förhållandet det motsatta enligt lagen om försäkringsrörelse.

Utredningen har som förut nämnts i sitt förslag icke upptagit några koncernregler. Som skäl härför har bl. a. anförts att inom föreningsväsendet förekommande sammanslutningar, som kunna sägas konstituera en koncern, ofta bestå av ett moderföretag av förenings karaktär och dotterföretag i aktiebolagets form (blandade koncerner), att dylika koncerner icke kunde nås med bestämmelser rörande koncerner helt uppbyggda av föreningar samt att det icke tillkomme utredningen att ingå på frågan om behovet av en koncernlagstiftning, avseende alla moder- och dotterföretagsbildningar, oavsett den juridiska form i vilken de driva sin rörelse. Utredningen har jämväl uttalat, att koncernredovisningens principer redan nu vunnit tillämpning i åtminstone vissa föreningskoncerner av blandad typ samt att spørgsmålet, huruvida behov av en allmän lagstiftning rörande redovisning och revision i koncernförhållanden kunde anses förefinnas, måhända borde upptagas till omprövning sedan någon tids erfarenhet vunnits av tillämpningen av koncernreglerna i nya aktiebolagslagen.

En koncernredovisning är otvivelaktigt till stor nytta främst för företagen själva och torde ofta utgöra en förutsättning för en tillfredsställande skötsel av de i en koncern ingående företagen. Aktiebolagslagens regler i detta ämne ha säkerligen varit av värde och man torde därför väl kunna ifrågasätta att upptaga liknande regler i föreningslagstiftningen. Det bör emellertid observeras dels att med hänsyn till den olikartade strukturen av aktiebolag och föreningar regler om redovisning i koncerner måste ges en annan utformning beträffande föreningar än aktiebolag dels ock att man i vart fall för närvarande icke torde kunna gå längre än att uppställa vissa allmänna riktlinjer för en dylik redovisning. Mycket synes ej vara att vinna härmed, i synnerhet om koncernregler i föreningslagen endast skulle omfatta företag som drivas i föreningsform. Att i föreningslagen upptaga redovisningsregler även för blandade koncerner lär icke böra ske utan en motsvarande ändring av aktiebolagslagens bestämmelser.

Med hänsyn till det anförda torde det icke vara lämpligt att tynga föreningslagstiftningen med tämligen komplicerade föreskrifter beträffande koncernföretag. Spørsmålet om redovisningen liksom om revisionen i koncernförhållanden synes, när förhållandena så påkalla, böra upptagas till förnyad prövning i ett vidare sammanhang. Erinras må för övrigt därom att försäkringsinspektionen i yttrande den 6 mars 1950 över förslag till nyssnämnda kungörelse angående koncernredovisning i försäkringsbolag framhållit önskvärdheten av en utredning rörande möjligheterna att åstadkomma en sådan vidgning av koncernbegreppet, att detsamma komme att om-

spänna samtliga associationer, som reellt stå i koncernförhållande till varandra, oavsett om de var för sig äro underkastade samma eller skilda lagar.

38 §.

Enligt utredningens förslag 39 § 1 mom. skall det åligga styrelsen att för vart räkenskapsår avgiva redovisning för förvaltningen av föreningens angelägenheter genom avlämnande av berättelse rörande verksamheten under året (förvaltningsberättelse) jämte redogörelse för föreningens ställning vid räkenskapsårets utgång (balansräkning) samt för intäkter och kostnader under året (vinst- och förlusträkning).

Minst sex veckor före den föreningsstämma, å vilken redovisningshandlingarna och revisorernas berättelse skola framläggas, skall styrelsen till revisorerna i huvudskrift eller avskrift avlämna redovisningshandlingarna för det förflutna räkenskapsåret. I FL 27 § anges tiden, inom vilken förvaltningsberättelse skall avlämnas, till minst en månad eller den kortare tid, som må vara bestämd i stadgarna, före ifrågavarande stämma.

Av de nu nämnda bestämmelserna har endast föreskriften angående den minimitid före ordinarie föreningsstämma, inom vilken styrelsen skall avlämna redovisningshandlingarna till revisorerna, blivit föremål för erinran i yttrandena. *Kooperativa förbundets styrelse, lantbruksförbundet och bygdegårdarnas riksförbund* finna den föreslagna tidrymden av sex veckor alltför lång och förorda bibehållande av nuvarande regel. Kooperativa förbundets styrelse anser alternativt, att tiden kunde fastställas till minst sex veckor eller den kortare tid som må vara bestämd i stadgarna, samt framhåller att den föreslagna bestämmelsen torde visa sig oläglig för det stora antal mindre föreningar, som önska hålla sina årsmöten före februari månads utgång.

Departementschefen. I utredningens förslag har med hänsyn till vad som anförts i några yttranden vidtagits den ändringen i fråga om styrelsens plikt att till revisorerna avlämna de årliga redovisningshandlingarna att denna skyldighet föreslås skola vara fullgjord minst tre veckor före föreningsstämman. Att medge en ytterligare förkortning av tiden, genom föreskrift i stadgarna, synes icke böra ifrågakomma.

39 §.

Förevarande paragraf, som motsvarar 39 § 2 mom. i utredningens förslag, innehåller bestämmelser om räkenskapsår. Räkenskapsår för ekonomisk förening skall vara helt år men må vid början av föreningens verksamhet samt vid omläggning av räkenskapsår avse del av år eller utsträckas att omfatta högst aderton månader.

40 §.

Utredningens förslag 40 §, som saknar motsvarighet i FL, upp-tager regler för tillgångarnas värdering. Förslaget skiljer på tillgångar av-

sedda till stadigvarande bruk för föreningen (anläggningstillgångar) och andra tillgångar (omsättningstillgångar). I fråga om anläggningstillgångarnas värdering är huvudregeln den, att de må upptagas högst till belopp motsvarande anskaffnings- resp. tillverkningskostnaderna (1 mom.). Å detta belopp skola avskrivningar sedan göras enligt vissa i lagen angivna grunder. Beträffande omsättningstillgångarnas värdering tillämpas lägsta värdets princip. Omsättningstillgång må sålunda ej upptagas vare sig över sitt verkliga värde, vilket i lagen angivits såsom försäljningsvärdet efter avdrag för försäljningskostnaderna, eller till högre belopp än det, vartill kostnaderna för dess anskaffning eller tillverkning uppgått (4 mom.).

Rätt till uppskrivning av anläggningstillgångars värde medges i viss begränsad utsträckning och under vissa förutsättningar (2 mom.). Sådan rätt föreligger endast beträffande andra anläggningstillgångar än andelsrättigheter och fordringar och under villkor dels att tillgångarna måste anses äga ett bestående värde väsentligt överstigande det belopp vartill de äro uppförda i närmast föregående balansräkning, dels ock att det belopp varmed uppskrivning sker användes till erforderlig avskrivning på värdet av andra anläggningstillgångar. Uppskrivning må ske högst till det bestående värdet och i fråga om fast egendom ej över taxeringsvärdet.

I vidare mån än vad som följer av vad förut sagts må anläggningstillgång ej upptagas till högre belopp än det vartill den varit uppförd i närmast föregående balansräkning (3 mom.).

Förevarande paragraf innehåller slutligen en bestämmelse (5 mom.) att, om föreningen övertagit rörelse mot vederlag som överstiger värdet av de med rörelsen övertagna tillgångarna, skillnaden (affärsvärde, goodwill) må kunna upptagas såsom anläggningstillgång i särskild post. Å denna tillgång skall årligen avskrivas skäligt belopp, dock minst en tiondel.

I de angivna yttrandena ha vissa erinringar framställts. Sålunda förordar *advokatsamfundets styrelse* att uppskrivningsregeln i 2 mom. kompletteras så att möjlighet beredes till uppskrivning av aktier och andra andelsrättigheter av anläggningstillgångs natur, såframt uppskrivningen användes till avskrivning å andra anläggningstillgångar.

Drätselkammarens i Malmö första avdelning har ifrågasatt, om det vore riktigt att i förevarande hänseende göra åtskillnad mellan olika slag av tillgångar. Beträffande uppskrivningsrätten har därvid påpekats bl. a. att en uppskrivning och motsvarande nedskrivning på värdet av andra anläggningstillgångar minskade det belopp av vinsten som eljest åtgått till avskrivningen.

Smålands och Blekinge handelskammare anser att bestämmelserna i 40 § 5 mom. rörande avskrivning å goodwillvärden icke böra göras helt obligatoriska utan förses med en motsvarande komplettering som den, vilken återfinnes i 100 § 7 mom. AL, nämligen att avskrivning medgives med en mindre andel än en tiondel, där detta på grund av särskilda omständigheter må anses tillåtligt enligt allmänna bokföringsgrunder och god köpmannased.

Departementschefen. De värderingsprinciper, som utredningen föreslagit i förevarande paragraf, synas lämpligt avvägda. I förhållande till nya aktiebolagslagen innebär förslaget åtskilliga förenklingar och häremot lära befogade invändningar icke kunna resas. Den i aktiebolagslagen stundom förekommande hänvisningen till »allmänna bokföringsgrunder och god köpmannased» saknas i förslaget, vilket torde vara en fördel. Jag kan bl. a. av denna anledning ej biträda yrkandet i ett remissvar om en komplettering av stadgandet i 5 mom. rörande avskrivning å goodwillvärden.

Rätten att uppskriva anläggningstillgångar som äga ett bestående övervärde medges enligt aktiebolagslagen utan inskränkning med hänsyn till tillgångens natur, medan utredningens förslag innebär att denna rätt föreligger endast beträffande fastigheter, maskiner, inventarier och dylika anläggningstillgångar. Enligt min mening bör stor försiktighet iakttagas när det gäller att tillåta uppskrivning av förenings tillgångar. En uppmjukning av de föreslagna bestämmelserna synes främst kunna ifrågasättas i fall då ett moderföretag önskar uppskriva sitt innehav av aktier eller andra andelsrättigheter i ett helägt dotterföretag. Men även i dylika fall torde ofta nog en uppskrivning ej vara tillräddig. Utöver vad utredningen anfört i detta ämne (betänkandet s. 156—157) vill jag tillägga att de omständigheter, som äro avgörande för bedömningen av om en tillgång skall betraktas som anläggningstillgång, lättare kunna förändras i fråga om andelsrättigheter än exempelvis maskiner och inventarier. Över huvud synes önskvärt att ge en objektivt klar och otvetydig definition å de tillgångar som skola få uppskrivas enligt ifrågavarande regel. Anledning att på denna punkt frångå utredningens förslag torde ej föreligga.

41 §.

I b e t ä n k a n d e t framhålles att gällande föreningslag saknar bestämmelser om sättet för balansräkningens uppställande. Bokföringslagens regler om balansräkning syntes icke vara tillfyllest för föreningarnas vidkommande. En utbyggnad av dessa regler i själva föreningslagen torde vara erforderlig, då en specificering av årsredovisningen vore det enda medlet för att denna redovisning skall bli överskådlig och klar och sålunda ge verklig upplysning om föreningens ställning och resultatet av dess verksamhet.

Utredningens förslag utgår från att i första rummet särskild redovisning måste ske av anläggningstillgångar och omsättningstillgångar. Av anläggningstillgångar skola särskilt redovisas fastigheter och lös egendom samt särskilt upptagas sådan egendom, som är utsatt för starkare värdeminskning än annan egendom, såsom fabriksfastigheter, skilt från jordbruks- och skogsfastigheter, och bland lös egendom dels maskiner och inventarier, dels aktier och andra andelsrättigheter samt obligationer och andra fordringar, avsedda att stadigvarande innehavas av föreningen.

Vad angår balansräkningens skuldsida föreslås att i särskilda poster skola upptagas dels inbetalda insatser, dels reservfonden och andra fonder

var för sig, dels långfristiga skulder, dels kortfristiga skulder och dels oguldna skatter.

Reglerna om balansräkningens specificering ha i 41 § 1 mom. givits i form av ett schema. Då den där gjorda uppdelningen i huvudposter icke kunde vara tillfyllest i alla förekommande fall, inledes 1 mom. med bestämmelsen, att ytterligare fördelning i poster skall äga rum, där det med hänsyn till verksamhetens art och omfattning och föreningens förhållanden i övrigt må anses påkallat.

Ifrågavarande paragraf innehåller vidare vissa specialbestämmelser beträffande redovisningen av inbetalda insatser (2 mom.), av posten balanserad vinst (3 mom.) samt av pensionsförpliktelser (4 mom.).

Beträffande balansräkningsschemat förekomma i de avgivna yttrandena vissa uttalanden av allmän innebörd. *Föreningen auktoriserade revisorer* föreslår en ändrad uppställning för vinnande av en samlad redovisning av det egna kapitalet och en även i övrigt ökad överskådlighet. Vidare föreslås att i lagen upptages motsvarighet till ett i AL efter balansräkningsschemat intaget stadgande, att om bolag har tillgångar eller skulder av andra slag än förut nämnts, motsvarande fördelning i tillgångs- och skuldposter skall äga rum.

Kooperativa förbundets styrelse framhåller att en annan uppställning av balansräkningen, nämligen med hänsyn till skuldposternas olika karaktär ur föreningsmedlemmarnas synpunkt, kunde vara lämplig. Det vore värdefullt om den andra kategoriindelningen omnämndes såsom ytterligare en lämplig redovisningsgrund i föreningarnas årsberättelser i syfte att underlätta medlemmarnas bedömande av från vilka källor den egna föreningen tillfördes sitt kapital.

Handelskammaren i Gävle yttrar, att balansräkningsschemats skuldsida torde behöva en översyn med hänsyn till bostadsrättsföreningarnas eget kapital, som kunde vara av tvenne kategorier, dels härrörande från egna insatser, dels tillkommet genom amorteringar.

Vissa kompletteringar av förevarande paragraf förordas i några remiss-svar. *Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare* föreslår sålunda, att föreningarna åläggas skyldighet att redovisa innehav av aktier och andelar på sätt stadgas i AL 101 § 2 mom. Samma yrkande framställs av *köpmannaförbundet*, *föreningen auktoriserade revisorer* samt *bank- och fondinspektionen*.

Föreningen auktoriserade revisorer föreslår vidare, att i föreningslagens balansräkningsschema, liksom i aktiebolagslagens, borde såsom särskilda poster bland anläggningstillgångar upptagas patent och liknande rättigheter samt affärsvärde (goodwill).

Lantbruksförbundet anser det onödigt att redovisa »Oguldna skatter» under särskild rubrik.

Bank- och fondinspektionen påpekar slutligen, att föreningslagen liksom aktiebolagslagen borde upprepa den i bokföringslagen 7 § andra stycket givna föreskriften om angivande i inventariet av förekommande an-

svarsförbindelser och pantsättningar; erfarenheten torde visa att en sådan av pedagogiska skäl gjord upprepning vore nyttig.

Departementschefen. Att i lagen uppställa ett normalschema för balansräkningen torde vara till avsevärt gagn för föreningarna. Det är emellertid angeläget att schemat ej göres alltför vidlyftigt. Av ingressen till förevarande paragraf 1 mom. framgår att en fördelning i poster, utöver vad i schemat angives, skall ske, där detta med hänsyn till verksamhetens art och omfattning och föreningens förhållanden i övrigt må anses påkallat. En mera ingående specificering av poster i lagen synes därför icke behöfelig.

Balansräkningens poster måste ej ovillkorligen upptagas i den följd som i förslaget angives. Vad särskilt angår skuldposterna kan det, såsom i två remissvar framhållits, stundom vara ändamålsenligt med en uppställning som starkare markerar huru mycket som utgör föreningens eget kapital och vad som är främmande kapital. Förslaget hindrar icke en sådan från normalschemat avvikande uppställning. Jag har bl. a. på grund härav ansett skäl saknas att omarbета normalschemat, vilket för övrigt i stort sett ansluter sig till motsvarande föreskrifter i aktiebolagslagen.

Enligt utredningens förslag kräves ej uttryckligen att specificerad redovisning gives av föreningens innehav av aktier eller andra andelsrättigheter. I aktiebolagslagen fordras däremot principiellt att specificerad redovisning lämnas i detta hänseende. Problemet om redovisning av andelsrättigheter torde emellertid ej ha samma räckvidd för föreningarna som aktiebolagen och jag har därför ej funnit nödvändigt tillmötesgå yrkanden av några remissinstanser att förslaget borde avfattas i överensstämmelse med aktiebolagslagen. Påpekas må att en viss specificeringsskyldighet ofta torde följa av det i ingressen till förevarande paragraf 1 mom. införda stadgandet angående tillgångars och skulders fördelning i poster utöver vad som kräves enligt paragrafens balansräkningsschema, såframt det med hänsyn till verksamhetens art och omfattning och föreningens förhållanden i övrigt må anses påkallat.

I anledning av yrkande i ett remissvar ha i 4 mom. upptagits föreskrifter om att inom linjen vissa upplysningar skola lämnas rörande föreningens borgens- och övriga ansvarsförbindelser samt av föreningen ställda panters sammanlagda värde.

42 §.

I denna paragraf upptagas bestämmelser om vinst- och förlusträkningens innehåll. En redogörelse för intäkter och kostnader under året, som visar vinsten eller förlusten för året och åtminstone i viss omfattning varifrån denna härstammar, utgör ett viktigt led i redovisningen. Det schema, som i paragrafen gives för vinst- och förlusträkningens uppställning, tillgodoser bl. a. kravet att intäkter från rörelsen skola särskiljas från andra intäkter, vinstutdelning å aktier, räntor o. d. Bestämmelserna överensstämma med utredningens förslag.

43 §.

Utredningens förslag 43 § reglerar förvaltningsberättelsens innehåll. Berättelsens allmänna uppgift bör enligt betänkandet vara att lämna sådana upplysningar, som äro erforderliga för en riktig bedömning av föreningens ställning och rörelseresultat samt styrelsens förvaltning men som icke lämpligen kunna lämnas i balansräkningen eller vinst- och förlusträkningen med deras räkenskapsmässiga form. Sålunda borde i förvaltningsberättelsen upplysning lämnas rörande mera ingripande förändringar under räkenskapsåret i föreningens rörelse. Ehuru årsredovisningen i princip omfattar endast räkenskapsåret, kunde efter dess slut inträffade händelser vara av sådan vikt, att de borde beaktas vid bedömningen av årsredovisningen. Även om sådana händelser borde upplysning lämnas i förvaltningsberättelsen. Emellertid vore att beakta, att förhållanden varom upplysning eljest bort lämnas, kunde vara av sådan art, att ett meddelande i ämnet kunde lända föreningen till skada. I enlighet med det anförda har i utredningens förslag, förevarande paragraf 1 mom., intagits den bestämmelsen, att i förvaltningsberättelsen skall, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för föreningen, upplysning lämnas om sådana för bedömningen av föreningens ställning och resultatet av dess verksamhet samt styrelsens förvaltning viktiga förhållanden, vilka ej framgå av balansräkningen eller vinst- och förlusträkningen, så ock om händelser av väsentlig betydelse för föreningen, jämväl där de inträffat efter räkenskapsårets slut.

Till denna bestämmelse ansluta sig föreskrifter om skyldighet att i förvaltningsberättelsen dels lämna upplysningar för fastigheter rörande taxeringsvärden samt för maskiner, inventarier och andra dylika anläggningstillgångar om förekommande brandförsäkringsbelopp dels ock uppgiva hela intäkten av föreningens rörelse under räkenskapsåret (omsättningssumman). Dessa föreskrifter överensstämman med de av 1947 års insynskommitté i dess förslag till en utökad publik redovisningsskyldighet för aktiebolag upptagna tilläggen till 103 § AL, fränsett att för aktiebolagens del regeln om angivande av omsättningssumman av kommittén föreslogs ej skola vara obligatorisk, i det att upplysning i detta hänseende icke skulle behöva lämnas om det funnes kunna lända till förfång för bolaget.

Enligt utredningens förslag skola vidare i förvaltningsberättelsen lämnas uppgifter i viss omfattning rörande medelantalet hos föreningen under räkenskapsåret anställda och angående utbetalda löner och ersättningar.

Till närmare belysning av årsredovisningen skall enligt 2 mom. första och andra styckena i förvaltningsberättelsen lämnas vissa upplysningar beträffande vidtagna uppskrifningar av anläggningstillgångar samt angående viktigare ändringar rörande tillgångarnas värdering m. m. i förhållande till tidigare årsredovisning.

Tredje stycket av 2 mom. ålägger styrelsen skyldighet att i förvaltningsberättelsen framställa förslag om erforderlig avsättning till reservfond. Styrelsen skall även framställa förslag i anledning av föreningens vinst eller förlust enligt balansräkningen.

I åtskilliga av de avgivna yttranden hänvisas till de erinringar, som tidigare framförts mot de av insynskommittén föreslagna tilläggen till aktiebolagslagen. Därvid understrykas särskilt anmärkningar som gjorts mot skyldighet att i den publika redovisningen upptaga brandförsäkringsbelopp på vissa anläggningstillgångar. Vad angår redovisning av omsättningssumman förklara *Skånes handelskammare* och *handelskammaren i Gävle* att de ej vilja motsätta sig att, om dylik redovisningsskyldighet införes för aktiebolag, samma skyldighet stadgas för föreningar, dock med den av insynskommittén förordade reservationen att redovisningen ej län-der företaget till skada.

Svenska bankföreningen ifrågasätter vissa kompletteringar och yttrar härom:

Det framgår icke klart, huruvida skyldighet föreligger för föreningarna att i redovisningen lämna uppgift om eventuella återbärningar och deras storlek. Enligt bankföreningens mening bör uttryckligt stadgande om sådan skyldighet införas i lagen. Ett annat betydelsefullt datum, som synes böra redovisas i förvaltningsberättelsen, utgör medlemsstockens variationer. Särskilt för en kreditgivare är det av största vikt att i tid få meddelande om sådana avgångar ur en förening som kunna betecknas som upplösningstendenser. Det bör därför stadgas skyldighet för föreningarna att i förvaltningsberättelsen intaga uppgift dels om antalet under året nyantagna och avgångna medlemmar samt om sammanlagda beloppet av inbetalat resp. återbetalat insatskapital, dels motsvarande uppgifter om föreliggande uppsägningar till utträde vid årets utgång.

Liknande uttalanden göras av *Stockholms handelskammare*, *Smålands och Blekinge handelskammare* samt *handelskammaren i Karlstad*. Jämväl *föreningen auktoriserade revisorer* finner det av värde, om uppgifter lämnades rörande summan av efterlikvider, återbärningar eller dylikt till medlemmarna. En sådan uppgift hade betydelse för bedömandet av resultatet av en registrerad förenings verksamhet. Vidare framhålls att en registrerad förenings medlemmar svårigen kunde fatta beslut om avsättning till reservfond utan kännedom om summan av de efterlikvider, gottgörelser eller dylikt, som under året tillförts medlemmarna.

Departementschefen. Att de årliga redovisningshandlingarna böra lämna en utförlig redogörelse för ett företags ställning och rörelseresultat är av utomordentlig betydelse främst för företags egna delägare. Även för andra än delägarna, exempelvis fordringsägare och anställda hos företaget, föreligger ofta intresse av att få en inblick i företags ekonomiska förhållanden. Med dessa utgångspunkter har utredningen föreslagit att förvaltningsberättelsen för en ekonomisk förening bör innehålla upplysningar i skilda hänseenden beträffande föreningen, vilka ej lämpligen kunnat intagas i balansräkningen eller vinst- och förlusträkningen, varjämte utredningen, såsom förut nämnts, i sitt förslag upptagit bestämmelser om publicitet för årsredovisningshandlingarna.

Även enligt min mening böra de ekonomiska föreningarna vara under-

kastade en viss form av offentlig redovisning, på sätt framgår av vad som anföres vid följande paragraf i förslaget.

Förvaltningsberättelsen utgör en viktig del av den offentliga årsredovisningen, vilket för aktiebolagens del kommit till uttryck däri att den nyligen på grundval av insynskommitténs betänkande beslutade utvidgningen av den publika redovisningsskyldigheten för aktiebolagen innefattar vissa kompletteringar av bestämmelserna om förvaltningsberättelsens innehåll i 103 § AL (jfr prop. nr 48 till 1950 års riksdag och SFS 1950 nr 89). Motsvarande bestämmelser torde, såsom utredningen föreslagit, böra införas jämväl i fråga om ekonomiska föreningar. Enligt utredningens förslag föreligger i förhållande till aktiebolagslagens regler om publik redovisningsskyldighet främst den olikheten att skyldigheten att lämna uppgift om omsättningssumman gäller för aktiebolag endast i den mån detta ej finnes lända företaget till skada men enligt utredningen skulle för registrerade föreningar vara obligatorisk. Denna av flertalet remissinstanser godtagna ståndpunkt finner jag välgrundad. De farhågor som i fråga om aktiebolagen föranlett möjlighet till undantag från regeln om angivande av omsättningssumman torde nämligen icke äga samma härkraft för de ekonomiska föreningarnas del.

Uppgifter om brandförsäkringsbelopp skola enligt departementsförslaget liksom enligt aktiebolagslagen lämnas beträffande såväl fastigheter som maskiner, inventarier och andra dylika anläggningstillgångar.

För att kunna bedöma en förenings ställning och utvecklingsmöjligheter lär det, på sätt i vissa remissvar framhållits, ofta vara av vikt att ha tillgång till uppgifter rörande förändringar i medlemsantalet samt angående utbetalningar till medlemmar eller andra av efterlikvider, återbäringar o. d. Beträffande redovisningen av dylika ersättningar hänvisas till vad som anförts under 17 §. Uppgifter jämväl i dessa hänseenden torde böra lämnas i årsredovisningen, i vad avser förändringar i medlemsantalet dock endast om förändringarna äro väsentliga och uppgiften finnes kunna lämnas utan förfång för föreningen. Härav påkallade kompletteringar ha vidtagits i förevarande paragraf 1 mom. första stycket.

44 §.

I betänkandet erinras om att gällande föreningslag saknar föreskrifter som möjliggöra för andra än föreningens medlemmar att taga del av redovisningshandlingarna. Inom aktiebolagsrätten hade däremot i motsats till föreningsrätten sedan länge gällt att redovisningen är offentlig. Anledningen till denna skillnad torde främst vara att aktiebolagen för sin kapitalanskaffning äro hänvisade att vända sig till allmänheten på ett helt annat sätt och i annan omfattning än föreningarna. Vid de överläggningar, som inom föreningsutredningen ägt rum beträffande frågan om införande av offentlighet i redovisningen, hade gjorts gällande, att föreningarnas redovisningshandlingar borde vara interna handlingar, av vilka i princip endast föreningsmedlemmarna ägde taga del, samt att nyttan av att offent-

ligt ha handlingarna tillgängliga skulle stå i stark disproportion till de besvär och kostnader som vållades därav. Å andra sidan hade förfäktats den meningen att stora företag numera dreves i den ekonomiska föreningens form samt att i fråga om dem i huvudsak samma skäl talade för en publik redovisning som beträffande aktiebolagen. En publik redovisning medförde möjlighet till en offentlig kritik, som på lång sikt torde vara ägnad att befördrå föreningslivets sundhet. För det allmänna kunde en publik redovisning ofta vara önskvärd.

En allmän skyldighet för föreningar att årligen till offentlig myndighet insända avskrifter av redovisningshandlingarna skulle, fortsätter utredningen, medföra en mycket vidlyftig apparat, vars ändamålsenlighet kunde ifrågasättas. Utredningen hade haft under övervägande att stadga publicitet genom obligatoriskt insändande till registreringsmyndigheten av redovisningshandlingar allenast för de större föreningarna, under det att de mindre föreningarna skulle helt falla utanför publiciteten. Differentieringen mellan större och mindre föreningar vore emellertid förenad med åtskilliga olägenheter och måste i viss mån bli ganska godtycklig. En möjlighet vore att draga gränsen efter föreningarnas årsomsättning, exempelvis så att den ovillkorliga publicitetsskyldigheten skulle drabba föreningar med en årsomsättning överstigande 500 000 kronor. Även en publicitetsregel av den antydda innebörden skulle föranleda betydande besvär och kostnader. Med hänsyn till det anförda har utredningen slutligen funnit sig böra förorda den vägen för publicitet att redovisningshandlingarna skulle, i likhet med medlemsförteckningen, hållas tillgängliga för envar som önskade taga kännedom om desamma.

I enlighet härmed har utredningen föreslagit en bestämmelse av innehåll att styrelsen senast sju månader efter räkenskapsårets utgång skall hålla redovisningshandlingarna för året jämte revisionsberättelsen ävensom protokoll eller annan handling, utvisande föreningsstämmans beslut i anledning av den framlagda balansräkningen, tillgängliga för envar som vill taga kännedom om desamma. Handlingarna kunna tillhandahållas i huvudskrift eller avskrift. Nämda stadgande har kombinerats med en bestämmelse angående rätt för länsstyrelsen att infordra avskrift av de nu ifrågasvarande handlingarna. Hos länsstyrelsen skola de dit inkomna handlingarna vara offentliga. Sistnämnda bestämmelse vore tänkt som en undantagsföreskrift.

Utredningen har tillika föreslagit att en i 58 § bostadsrättsföreningslagen intagen föreskrift om att redovisningshandlingarna obligatoriskt skola insändas till länsstyrelsen måtte upphävas.

I ett antal av de avgivna yttrandena förordas att redovisningshandlingarna skola insändas till registreringsmyndigheten. Det framhålls därvid bl. a. att offentlighetskravet icke bleve tillgodosett genom att handlingarna vore tillgängliga hos vederbörande förening samt att de föreslagna bestämmelserna kunde befaras leda till tvister och irritation, särskilt i mindre föreningar. I denna riktning uttala sig *Västernorrlands och Jämtlands*

läns samt Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare, köpmannaförbundet, hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund och svenska riksbyggen. Grossistförbundet anför i detta ämne:

Enligt vår bestämda uppfattning tala inga bärande skäl för att den publika redovisningsskyldigheten för de ekonomiska föreningarnas del skulle vara mera inskränkt än aktiebolagens. En sådan redovisning är icke endast påkallad med hänsyn till tredje man, som önskar göra affärer med en ekonomisk förening. Den öppnar även — såsom påpekats i betänkandet — möjligheter till en offentlig kritik, som på lång sikt bör vara ägnad att befördra föreningslivets sundhet. För det allmänna bör en publik redovisning av de företag, som arbeta i den ekonomiska föreningens form, vara önskvärd, då den underlättar möjligheterna att överblicka föreningarnas verksamhet på samma sätt som aktiebolagens.

Handelskammaren i Gävle finner det vida bättre att tillgodose publicitetskravet genom insändande till registreringsmyndigheten av de större föreningarnas redovisningshandlingar. Föreningarnas skulder och kapital jämte årsomsättning borde härvid vara avgörande. Att uppställa en sådan gräns syntes icke möta oöverstigliga hinder.

Å andra sidan anser *Sveriges fastighetsägareförbund* skäl saknas att göra redovisningshandlingarna offentligt tillgängliga beträffande föreningar, som ej vore affärsdrivande i egentlig mening.

Vad angår bestämmelsen, att styrelsen skall vara skyldig att efter anmodan till länsstyrelsen insända avskrift av redovisningshandlingarna jämte revisionsberättelsen, förklarar sig *länsstyrelsen i Malmöhus län* utgå från att bestämmelsen icke skall tolkas så, att föreningsmedlem kan bereda sig möjlighet att taga del av handlingarna hos länsstyrelsen i stället för att vända sig direkt till föreningen. Sådan möjlighet att vända sig till länsstyrelsen borde stå föreningsmedlem till buds, endast om han icke på annat sätt kunde erhålla kännedom om handlingarna.

Länsstyrelsen i Södermanlands län ifrågasätter, huruvida icke den tid av sju månader efter räkenskapsårets utgång, då publiciteten enligt förslaget skulle inträda, borde utsträckas med hänsyn till bestämmelserna i 57 §, enligt vilka det torde kunna förflyta i det allra närmaste åtta månader, innan föreningsstämma fattat i paragrafen föreskrivna beslut.

Slutligen må nämnas att *länsstyrelseutredningen* funnit att de föreslagna publicitetsreglerna torde komma att medföra ökat arbete för länsstyrelserna samt vidare uttalat bl. a. att det syntes som om den av utredningen förut-satta skyldigheten för länsstyrelse att agera ex officio icke tillräckligt tydligt kommit till uttryck i 44 §.

Departementschefen. Redovisningen för i varje fall de större ekonomiska föreningarna bör i en eller annan form göras publik. Härför kunna åberopas i huvudsak samma skäl som för att aktiebolagen underkastats offentlig redovisningsskyldighet. Jag hänvisar i detta avseende till vad som förekom i samband med den nyligen beslutade utvidgningen av denna skyldighet. Beträffande mindre föreningar äro skälen för en publik redovisning väl icke

lika starka. Att uppdraga en gräns mellan föreningar av större och mindre storlek torde emellertid, såsom utredningen funnit, icke bliva ändamålsenligt. Balansomslutningen eller årsomsättningen synes exempelvis icke vara en lämplig grund för en kategoriklyvning bl. a. därför att variationer i dessa hänseenden normalt förekomma hos föreningarna och det måste anses otillfredsställande att en förening ett år faller under publicitetsskyldigheten men ett annat år icke. Jag har fördenskull funnit mig kunna acceptera utredningens ståndpunkt att publicitet i fråga om årsredovisningen skall gälla samtliga registrerade ekonomiska föreningar.

Beträffande sättet för publicitetskravets tillgodoseende anser jag i likhet med utredningen det knappast vara en rationell lösning att stadga skyldighet för föreningarna att insända årsredovisningshandlingarna till länsstyrelserna, vilka förutsättas alltjämt skola vara registreringsmyndighet. Även i detta avseende anser jag att utredningens förslag bör godtagas.

I några remissvar förekommande uttalanden rörande vad utredningen i övrigt föreslagit under den nu behandlade paragrafen har icke synts mig böra föranleda annan ändring av lagtexten än att stadgandet om insändande av handlingar till länsstyrelse förtydligats. Avsikten med stadgandet är självfallet att det skall ankomma på länsstyrelsens bedömande, huruvida den skall anmoda föreningen att inkomma med redovisningshandlingar och revisionsberättelse. En medlem i föreningen äger alltså ej laglig rätt påfordra att registreringsmyndigheten inforrdar nämnda handlingar. Av registreringsmyndigheten införskaffade redovisningshandlingar och revisionsberättelser skola vara hos myndigheten offentliga, liksom andra där förvarade handlingar beträffande registrerade föreningar.

Revision.

I b e t ä n k a n d e t erinras att gällande föreningslags bestämmelser om revision äro ofullständiga. Föreskrifter om revisors kvalifikationer saknades sålunda, likaså föreskrifter om revisionsberättelsens innehåll. Även om några mera påtagliga olägenheter härav icke försports — vilket till stor del torde få tillskrivas det arbete för en förbättrad revision, som för betydande grupper av ekonomiska föreningar utförts av deras centrala organisationer — framstode det som påkallat att föreskrifterna om revision förlänades den effektivitet som vore önskvärd med hänsyn såväl till föreningsmedlemmarna och borgenärerna samt det allmänna som till revisorerna själva.

I förslaget hade sålunda upptagits bestämmelser rörande revisors kvalifikationer och rörande jäv mot revisor. Särskilt med hänsyn till att förslaget föreskrev bokföringsplikt för envar registrerad förening har utredningen därjämte funnit erforderligt att föreslå stadganden, varigenom möjlighet bereddes revisor att anlita sakkunnigt biträde vid revisionens förrättande.

I förslaget ha vidare upptagits bestämmelser om revisorernas viktigaste skyldigheter.

45 § och 46 § 1 mom.

I utredningens förslag 45 § första stycket, som överensstämmer med gällande föreningslag 30 § första stycket, föreskrives att styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper skola granskas av en eller flera revisorer, utsedda å föreningsstämma eller på annat i stadgarna angivet sätt. Såsom enligt FL skall enligt förslaget revisorernas antal helt överlämnas till föreningens bedömande. Någon motsvarighet till stadgandet i 105 § första stycket AL, att i större aktiebolag revisorerna skola vara minst två, har icke föreslagits av utredningen.

Liksom i gällande lag har i 45 § andra stycket revisors mandattid bestämts till högst två år. Den för revisors uppdrag föreslagna längsta tiden avser — i motsats till såväl FL som AL — jämväl revisor som utsetts på annat sätt än genom val å stämma. Den ändringen i förhållande till FL har även vidtagits, att det angivits, att uppdraget skall fortvara intill slutet av den ordinarie stämma där redovisningshandlingarna för räkenskapsåret framläggas och frågan om ansvarsfrihet för styrelsen avgöres. Tredje stycket av 45 § innehåller föreskrift därom att revisor ofördröjligen skall erhålla underrättelse om att han utsetts till revisor.

Beträffande revisors kvalifikationer har utredningen i 46 § 1 mom. första stycket upptagit bestämmelse att revisor skall vara myndig, här i riket bosatt svensk medborgare samt ha den erfarenhet beträffande bokföring och insikt i ekonomiska förhållanden som med hänsyn till föreningens verksamhet erfordras för uppdraget. Från kravet på svenskt medborgarskap och bosättning här i riket föreslås dispensmöjlighet. De nu nämnda kvalifikationsvillkoren uppställas ej i FL.

Enligt FL 30 § andra stycket må till revisor ej utses den som är i föreningens eller styrelseledamots tjänst. Denna jävsregel har i förslaget 46 § 1 mom. andra stycket erhållit ett vidgat innehåll.

I åtskilliga av de avgivna yttranden a framhålles önskvärdheten av att förslaget kompletteras med föreskrifter rörande revisorernas kvalifikationer i större företag. *Sveriges industriförbund* anser det vara av särskild vikt att bestämmelser om revisorernas ställning och kraven på revisorernas kompetens fastställdes efter samma grunder i de olika lagar, där dessa frågor bleve föremål för uppmärksamhet.

Föreningen auktoriserade revisorer uttalar att föreningar, som ha stor rörelse och stor skuldsättning men tämligen litet eget kapital, vore i särskilt behov av den strängare kontroll, som en auktoriserad revisor kunde utöva. Det föresloges att auktoriserad revisor skulle utses, om summan av tillgångarnas värden enligt senaste balansräkning uppginge till fem miljoner kronor.

Uttalanden i samma riktning göras av *svenska bankföreningen*, *Smålands och Blekinge handelskammare* samt *handelskammaren i Gävle*.

Bank- och fondinspektionen anför i förevarande ämne:

Det sedan länge aktuella kravet på en förstärkning och effektivisering av föreningsrevisionen får anses ha blivit tämligen väl tillgodosett genom

de framlagda förslagen. Enligt inspektionens mening skulle det dock ha varit önskvärt, att större föreningar ålagts skyldighet att utse minst två revisorer, varav en obligatoriskt borde vara auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman. Då detta, främst till följd av tekniska svårigheter, icke kunnat ske, vill emellertid inspektionen föreslå, att ett av en föreningsminoritet framställt krav på särskilda kvalifikationer av revisor i vissa fall skall tillgodoses. Det synes därvid angeläget, att vid omröstningar i en sådan fråga antalet röstande och icke innehavet av röster blir utslagsgivande. Å andra sidan bör den fördyring av revisionen som inträder, därest yrkesrevisor utses, föranleda, att den erforderliga minoriteten icke får vara alltför ringa. Förslagsvis skulle man därför kunna föreskriva, att en minoritet bestående av minst en fjärdedel av de vid föreningsstämman röstande skulle äga påfordra, att till revisor utses en auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman.

Svenska revisorsamfundet anser det likaledes påkallat, att en minoritet åtminstone såtillvida skulle kunna påverka valet av revisor, att denne måste vara auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman. Vidare framhålles som önskvärt att fästa uppmärksamheten på att i föreningsstadgar kunde inflyta bestämmelse om att revisor skall vara auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman.

Departementschefen. De av utredningen föreslagna bestämmelserna för revisionen inom föreningarna innebära i olika hänseenden en fastare rättslig reglering i fråga om kontrollen inom föreningarna. Härigenom torde vinnas en önskvärd förstärkning av revisorernas ställning. Utredningens förslag ansluter sig i vissa delar till nya aktiebolagslagens stadganden om revisionen. Vissa betydelsefulla avvikelser föreligga emellertid, främst i det avseendet att förslaget icke, såsom aktiebolagslagen, innehåller särskilda regler beträffande revisionen i större företag och i koncernföretag.

Av vad jag förut anfört framgår varför jag funnit det motiverat att i föreningslagstiftningen icke införa speciella bestämmelser för redovisningen inom koncerner. Det torde då ej heller kunna ifrågasättas att, på sätt vissa remissinstanser förordat, upptaga regler för revisionen av koncernförhållanden. Yrkanden ha vidare framkommit om att genom lagbestämmelser söka skapa garantier för en strängare kontroll av större föreningar i allmänhet. Väl är det sant att särskilda krav å revisorernas kvalifikationer i detta hänseende kunna vara till nytta. Aktiebolagslagen kräver ock att i större aktiebolag bland revisorerna skall finnas av handelskammare i riket auktoriserad revisor eller s. k. godkänd granskningsman. Att i föreningslagstiftningen efterbilda dessa stadganden finner jag, i likhet med utredningen, emellertid knappast välbetänkt, alldeles fränsett att en ändamålsenlig gränsdragning mellan större och mindre föreningar såsom i andra sammanhang påpekats svårigen kan ske. Det bör nämligen observeras, att systemet med auktoriserade revisorer utgjort ett naturligt på frivillighetens väg tillkommet led i strävandena att förbättra aktiebolagsrevisionen medan systemets obligatoriska användande inom föreningslivet ofta skulle innebära en brytning med den utveckling som kännetecknat kontrollen

inom stora grupper av ekonomiska föreningar. Revisionen inom föreningar ombesörjes nämligen i stor utsträckning av personer, anställda hos centralorganisationer eller särskilda revisionsorgan, och dessa kunna av formella skäl i regel ej vinna behörighet såsom auktoriserade revisorer. Denna ordning för revisionen torde ha befunnits tillfredsställande. Jag hänvisar i denna fråga vidare till förslaget 46 § 2 mom.

Det sagda lärar ge vid handen att enligt min mening i lagen icke bör uppställas något särskilt krav på revisorernas kvalifikationer i större föreningar. I stadgarna kan givetvis ett sådant krav uppställas. Ej heller synes det påkallat med en legal föreskrift om skyldighet för större föreningar att ha minst två revisorer.

Det har i en del remissvar slutligen ifrågasatts, att viss minoritet alltid borde ha rätt påfordra att yrkesrevisor med särskilda kvalifikationer skulle utses. Dylik rätt gäller enligt aktiebolagslagen och vissa skäl tala onekligen för en motsvarande regel i föreningslagstiftningen. Minoritetens önskemål beträffande revisionen torde dock bli i erforderlig grad tillgodosedda genom föreskrifterna om s. k. minoritetsrevisor i förslaget 47 §. Någon komplettering av förslaget på förevarande punkt har därför ej vidtagits.

46 § 2 mom.

I betänkandet uttalas, att det understundom förekommer, att de stora centralorganisationerna på föreningsväsendets område till gagn för anslutna föreningar inrätta särskilda revisionsavdelningar med yrkesutbildad personal. Där detta vore fallet, skulle det givetvis vara till lättnad för föreningarna, om de kunde, utan att närmare ingå på det individuella personvalet, få till revisor utse dylik organisation. De betänkligheter, som vid tillkomsten av nya aktiebolagslagen restes mot förslag om möjlighet att utse juridisk person (revisionsbolag) till revisor, föreläge icke här. Utredningen hade därför i förevarande moment föreslagit, att om hos sammanslutning med ändamål att handhava gemensamma uppgifter för föreningar funnes inrättat särskilt revisionsorgan, sammanslutningen kunde utses till revisor. Det skulle i sådant fall åligga sammanslutningen att till revisionens förrättande utse för uppdraget lämpad person. Revisorsvalet finge uppenbarligen icke ske så, att revisorn kunde sägas stå i beroende ställning till dem vilkas förvaltning skulle granskas. Revisionsorganet borde därför vara fristående i förhållande till styrelsen i den affärsdrivande sammanslutning, vars underföreningars verksamhet det vore organets uppgift att revidera.

46 § 2 mom. innehåller vidare föreskrift att beträffande den person, som av sammanslutningen utses till revisionens förrättande, skola gälla bestämmelserna angående jäv för revisor. Vidare föreslås stadgande därom att ersättningsskyldighet som kan uppkomma för revisor på grund av uppdraget skall åvila jämväl sammanslutningen.

I vissa av de avgivna yttrandena har förslaget att till revisor må

utses vissa sammanslutningar blivit föremål för uppmärksamhet. *Skånes handelskammare* tillstyrker den föreslagna bestämmelsen men anser att förutsättning för dess införande i föreningslagen borde vara att motsvarande ändring vidtoges i aktiebolagslagen.

Svenska bankföreningen yttrar:

Det synes kunna ifrågasättas, huruvida bestämmelsen om möjlighet att utse sammanslutning av viss beskaffenhet till revisor står i överensstämmelse med de stränga krav på oväld som måste uppställas på en revisor. De sammanslutningar som här åsyftas torde nämligen vara så intimt sammanknutna med de tillhörande föreningarna, att ett av sammanslutningen inrättat revisionsorgans anställda åtminstone kunna få sken av att icke stå helt oberoende av föremålen för revisionen.

Förslaget avstyrkes av *Stockholms handelskammare*, *handelskammaren i Göteborg*, *Västergötlands och norra Hallands handelskammare* samt *handelskammaren i Karlstad*. Förstnämnda handelskammare framhåller liknande betänkligheter som bankföreningen samt tillägger att en lösning i positiv riktning av denna fråga icke borde ske separat utan i så fall i samband med en omprövning av hela problemet om utseende av juridisk person till revisor.

Föreningen auktoriserade revisorer anför bl. a.:

Med hänsyn till att en huvudförening kan ha befogade krav på insyn i och kontroll över underföreningarnas verksamhet, vill föreningen icke avstyrka, att ett rättssubjekt av nämnd art må kunna utses till revisor. Det synes emellertid icke möjligt att vinna tillfredsställande garantier för att ett sådant rättssubjekt under alla förhållanden blir fristående gentemot huvudföreningens styrelse. För att tillgodose kravet på en fristående revision anser föreningen det därför nödvändigt, att rättssubjektet icke ensamt får fungera som revisor utan att det samtidigt måste finnas en eller flera i vanlig ordning utsedda revisorer. — — — Föreningen *avstyrker* sålunda att en sammanslutning med ändamål att handha gemensamma uppgifter för föreningar må kunna utses till revisor. Däremot vill föreningen *tillstyrka* att, när i till huvudförening ansluten underförening minst två revisorer utses, må en av revisorerna vara ett hos huvudföreningen bildat särskilt rättssubjekt med uteslutande ändamål att utföra revisionsuppdrag eller tjänsteman hos ett sådant rättssubjekt eller tjänsteman hos huvudföreningen.

Kooperativa förbundets styrelse uttalar att andemeningen i förslaget i allt väsentligt syntes sammanfalla med den ordning som hittills varit rådande i fråga om den centrala revisionen inom konsumentkooperationen. Liknande uttalande göres av *bilägarnas inköpscentral*.

Departementschefen. Mot förslaget att under vissa villkor juridisk person må utses till revisor ha invändningar rests främst på den grund att aktiebolagslagen intager en avvisande ståndpunkt till detta spörsmål. Den av utredningen på förevarande punkt föreslagna lösningen ansluter sig enligt min mening emellertid väl till rådande förhållanden inom föreningsväsendet och jag hänvisar i detta avseende till vad förut yttrats beträffande frågan huruvida särskilda krav böra ställas på revisorer i större föreningar. De

nämnda invändningarna synas icke böra tillmätas avgörande betydelse. I princip anser jag sålunda utredningens förslag kunna godtagas och genomföras utan att samtidigt till övervägande upptages frågan om eventuell ändring i aktiebolagslagens regler i ämnet.

Vissa farhågor ha yppats för att enligt förslaget skulle kunna till revisor för en förening utses sammanslutning som icke stode helt fri gentemot föreningens ledning. I anledning härav vill jag understryka uttalandet i betänkandet, att revisorsvalet uppenbarligen icke får ske så att revisionsorganet kan sägas stå i beroende ställning till dem vilkas förvaltning skall granskas. Det bör alltså krävas att detta organ handlar självständigt på eget ansvar.

Om ett särskilt rättssubjekt bildats med uppgift allenast att utföra revisionsuppdrag, bör, såsom utredningen framhållit, rättssubjektet kunna utses till revisor under samma förutsättningar som enligt lagtexten gälla för sammanslutning med revisionsavdelning.

47 §.

Liksom enligt gällande föreningslag 31 § skall enligt 47 § av utredningens förslag en minoritetsrevisor kunna utses av länsstyrelsen för att tillsammans med övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper. Förslag om granskning genom minoritetsrevisor måste väckas å föreningsstämma. För att förslaget skall kunna föranleda åtgärd av styrelsen erfordras att det antingen bifalles med vanlig majoritet eller ock biträdes av viss minoritet. Medan denna minoritet enligt gällande rätt bestämts till minst en femtedel av samtliga röstberättigade, behöver enligt förslaget den erforderliga minoriteten endast uppgå till en tiondel.

Paragrafen innehåller bestämmelse därom att minoritetsrevisor är berättigad att av föreningen erhålla skäligt arvode.

Förslaget att utvidga rätten att få minoritetsrevisor tillsatt har avstyrkts i yttranden av länsstyrelsen i Västernorrlands län, kooperativa förbundets styrelse, hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund, svenska riksbyggen samt bilägarnas inköpscentral. Därvid har särskilt framhållits att minoritetens fastställande till minst en tiondel av samtliga röstberättigade syntes alltför lågt i fråga om föreningar som tillämpade systemet med fullmäktige. Eftersom antalet ombud med rösträtt ofta vore förhållandevis ringa, skulle ett fåtal fullmäktige kunna — måhända utan sakligt berättigande — påfordra utseende av en minoritetsrevisor.

Å andra sidan har bank- och fondinspektionen uttalat att förslaget — ehuru detsamma toge betydligt större hänsyn till minoritetens önskemål än gällande lag — dock ej torde få någon praktisk betydelse för de största föreningarna där medlemmarna vore spridda över stora områden och medlemsantalet räknades i tusental. Inspektionen föreslog, att minoritetsrevisor skulle utses icke blott när en tiondel av samtliga röstberättigade krävde

det utan även då en fjärdedel av antalet vid föreningsstämman röstande framställt begäran därom.

Beträffande föreskriften rörande minoritetsrevisors arvode har *länsstyrelsen i Älvsborgs län* förordat att samma myndighet som utsåge revisorn även skulle bestämma arvodet.

Departementschefen. Gällande föreningslags synnerligen knapphändiga regler till skydd för minoriteten inom en förening ha enligt utredningens förslag utvidgats dels genom att rätten att få s. k. minoritetsrevisor utsedd tillerkänts en minoritet av en tiondel, i stället för såsom för närvarande en femtedel, av samtliga röstberättigade, dels ock genom att åt viss minoritet givits möjlighet att förhindra beslut om ansvarsfrihet för styrelsen. Mot de i sistnämnda hänseende i 63 o. följ. §§ föreslagna bestämmelserna ha i remissvaren riktats erinringar av i huvudsak samma innebörd som erinringarna mot utvidgningen av rätten att få minoritetsrevisor tillsatt.

Föreskrifter till skydd för en minoritet torde böra finnas i föreningslagstiftningen. De jämkningar i gällande lags standpunkt som utredningen i detta hänseende förordat synas i vart fall icke vara alltför långtgående. Då det ej bör ifrågakomma att principerna för minoritetsskyddet utformas olika allteftersom föreningarna tillämpa det representativa systemet eller icke, har jag ansett att utredningens förslag i förevarande avseende bör accepteras.

Att såsom länsstyrelsen i Älvsborgs län förordat införa en särregel rörande ordningen för fastställande av arvode åt minoritetsrevisor anser jag icke påkallat.

48 §.

I b e t ä n k a n d e t uttalas, att yrkesrevisorerna för revisionens verkställande i avsevärd utsträckning använda medhjälpare (assistenter) och att denna anordning kunde erbjuda betydande fördelar. En dylik möjlighet öppnas genom det i utredningens förslag 48 § första stycket föreslagna stadgandet att revisor, om det honom åvilande granskningsarbetet är av större omfattning, är berättigad att därtill anlita hos honom för biträde i revisionsverksamhet anställd, lämplig person såsom medhjälpare efter vad med hänsyn till arbetets art får anses tillbörligt.

Enligt andra stycket av 48 § förslaget äger revisor som utsetts enligt 45 § med styrelsens samtycke anlita medhjälpare vid granskningen av styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper, såframt det finnes erforderligt med hänsyn till omfattningen av föreningens verksamhet och andra på revisionsuppdragets fullgörande inverkan omständigheter. Härtill ansluter sig en föreskrift i tredje stycket att frågan huruvida medhjälpare må anlitas kan hänskjutas till länsstyrelsens prövning. I betänkandet anföres bl. a. att fall kunde förekomma särskilt i mindre föreningar, då av stämman vald lekmannarevisor visserligen kunde anses besitta den erfarenhet och insikt, som i allmänhet vore tillfyllest för revisionen av förvaltningen och räken-

skaperna, men där sådana speciella förhållanden förelåge, att revisorn funne önskvärt att anlita person med särskilda fackkunskaper. Det syntes då vara till föreningens gagn om revisorn finge på föreningens bekostnad anlita sakkunnigt biträde. Rätt att anlita sakkunnig borde dock endast tillkomma de ordinarie revisorerna, ej minoritetsrevisor.

I några yttranden framställas erinringar mot förevarande paragraf. *Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare* uttalar, att med hänsyn till den insyn i föreningens arbete en medhjälpare erhöile, man syntes kunna fordra, att styrelsen alltid skulle godkänna dylik person. Trots att medhjälpare hade tystnadsplikt borde föreningen ha kontroll, att icke olämplig person anlitades såsom medhjälpare.

Beträffande stadgandet i andra stycket har *bank- och fondinspektionen* anfört:

Bokstavligen tolkad skulle denna bestämmelse innebära, att revisorn icke förrän medgivande därtill inhämtats finge anlita ens biträde för sådana okvalificerade sysslor som enkla uträkningar, kollationering och dylikt. Då enligt sakens natur revisorer ofta vid utförande av sitt uppdrag anlita sådant biträde, och då inspektionen utgår från att utredningen icke velat åstadkomma någon ändring härutinnan, har inspektionen ansett sig kunna förutsätta, att lekmannarevisor — liksom naturligtvis även yrkesrevisor — skall äga befogenhet som här avses, försåvitt icke uttryckligt förbud däremot meddelats revisorn.

Föreningen auktoriserade revisorer har mot bestämmelsen i andra stycket erinrat, att det syntes uppenbart, att en revisor i åsyftade fall utan särskild lagbestämmelse hade rätt att anlita expert. Skulle styrelsen vägra honom detta, kunde han hänskjuta frågan till föreningsstämman. Den föreslagna bestämmelsen vore därför onödig. Bestämmelsen kunde emellertid även vara skadlig. Den kunde nämligen föranleda, att till revisor utsåges person, som saknade t. o. m. elementära insikter i bokföring och som sedan med stöd av bestämmelsen anlidade en bokföringskunnig person som medhjälpare. Det vore bättre, att den bokföringskunnige utsåges till revisor, så att han finge icke blott ställa sin sakkunskap till förfogande utan även bära det med revisionen förenade ansvaret.

Svenska jordbrukskreditkassan har påpekat att i en penninginrättning revisionsarbetet vore av särskilt grannlaga natur och att frågan om revisors rätt att anlita medhjälpare därigenom kunde bli mera komplicerad. Jordbrukskasserörelsen hade själv en omfattande intern kontrollorganisation och stode under tillsyn av ett statligt kontrollorgan. Allt detta kunde anses motivera, att revisionsbestämmelserna utformades något annorlunda för kreditkassorna än för föreningar av annat slag.

Departementschefen. En i lag fastslagen rätt för revisor att under vissa förutsättningar anlita medhjälpare torde vara av värde och kunna befordra en grundlig och effektiv revision. Den i förslaget 48 § första stycket upptagna bestämmelsen angående rätt för yrkesrevisor att som medhjälpare anlita hos dem anställda assistenter har hämtats från nya aktiebolagslagen

111 § 1 inom. tredje stycket. Bestämmelsen lärer böra införlivas även med föreningslagstiftningen.

Enligt sagda lagrum i aktiebolagslagen är yrkesrevisors rätt att anlita medhjälpare icke obligatorisk. Då vid val av revisor avgörande betydelse tillmätas det förtroende företaget äger till honom bl. a. med hänsyn till hans personliga kvalifikationer och egenskaper, har det nämligen ansetts böra föreligga möjlighet för bolagsstämman att träffa förbehåll mot användande av medhjälpare. Har stämman ej träffat dylikt förbehåll, kan icke styrelsen avvisa medhjälpare, där de allmänna förutsättningarna för att använda sådan föreligga.

I utredningens förslag har ej upptagits motsvarighet till aktiebolagslagens nyss avsedda stadgande, vilket innebär att en förening vid val av yrkesrevisor ej skall kunna förvägra honom rätten att som medhjälpare anlita hos revisorn för biträde i revisionsverksamhet anställd person. Berörda avvikelse från aktiebolagsrätten synes ej ägnad att ingiva betänkligheter.

Utredningen har ej stannat vid att ge yrkesrevisor viss rätt att som medhjälpare anlita hos honom anställd utan har tillerkänt revisorer i allmänhet, dock ej minoritetsrevisor, rätt att med styrelsens resp. länsstyrelsens samtycke anlita medhjälpare, där det finnes erforderligt med hänsyn till omfattningen av föreningens verksamhet och andra på revisionsuppdragets fullgörande inverkan omständigheter. Det har i ett remissvar förfäktats den meningen att revisor utan särskild lagbestämmelse hade rätt att i de avsedda fallen anlita expert och att han, om styrelsen förvägrade honom detta, kunde hänskjuta frågan till föreningsstämman. Stadgandet skulle därför vara onödigt. Jag kan icke dela denna uppfattning, vilken för övrigt synes stå i strid mot den grundtanke varpå aktiebolagslagens föreskrifter om medhjälpare bygga. Då någon principiell rätt för revisor att anlita medhjälpare enligt min mening icke kan anses gälla, synes det särskilt för revisionen inom föreningarna vara till nytta att frågan erhåller en legal reglering. Det lär nämligen ofta kunna bli till fördel, om en för revisionsuppdrag i allmänhet lämpad person vid valet kan utgå från att han vid revisionen kan rådföra sig med en på speciellt område sakkunnig person. Givetvis kan även under revisionen dylikt behov yppa sig. Att i stället lita till att i sista hand föreningsstämman skulle besluta att medhjälpare må anlitas kan ej vara ändamålsenligt.

I enlighet med det anförda har jag ansett utredningens förslag på förvarande punkt välgrundat. För att emellertid markera att det är den valde revisorn som har att utföra den egentliga revisionen och bära det därmed förenade ansvaret samt att medhjälpare bör anlitas för speciella fall som ett stöd för och icke som en ersättning för revisorns eget arbete, har lagtexten undergått viss jämkning.

Slutligen må framhållas att de föreslagna bestämmelserna om medhjälpare ej taga sikte på de fall då biträde erfordras för mera mekaniska arbeten, kollationeringar, uträkningar o. d. Sådana fall lära i praktiken icke vålla osäkerhet eller tvistigheter mellan revisorer och företagsledning. Att

uppdraga en gräns mellan dylikt biträde och biträde av mera kvalificerade medhjälpare synes ej erforderligt.

I ett remissvar ha berörts de speciella förhållandena inom jordbrukskasserörelsen. Visserligen torde med hänsyn till jordbrukskassornas bankmässiga verksamhet särskilda kontrollåtgärder för dem vara påkallade. Sådana åtgärder torde dock kunna företagas inom ramen av de föreslagna bestämmelserna om revision. Några särregler lära alltså icke vara påkallade för jordbrukskassorna.

49 §.

I utredningens förslag, 49 § första stycket första punkten, har upptagits den allmänna bestämmelsen att det åligger revisorerna att vidtaga de åtgärder som äro erforderliga för ett behörigt fullgörande av revisionsuppdraget. Enligt utredningens förslag föreskrives vidare att det särskilt åligger revisorerna att fortlöpande följa föreningens verksamhet samt granska föreningens böcker och andra räkenskaper, att verkställa inventeringar eller kontrollera verkställda inventeringar av föreningens kassa och övriga tillgångar, att tillse huruvida föreningens bokföring och medelsförvaltning så ock kontrollen härav äro tillfredsställande, att taga del av protokoll från föreningsstämman och andra sammanträden samt att, sedan de årliga redovisningshandlingarna avgivits, tillse att föreningens tillgångar icke upptagits för högt och skulderna icke för lågt samt i övrigt granska nämnda redovisningshandlingar.

I yttrande av föreningen auktoriserade revisorer yrkas i första hand att de detaljerade bestämmelserna rörande revisorernas plikter utgå samt i andra hand att dessa detaljerade bestämmelser, i den mån de bibehölles, utformades i överensstämmelse med motsvarande stadganden i aktiebolagslagen. Föreningen anför härom:

I princip anser föreningen det mindre lyckligt att i en lagtext uppräknat revisorernas åligganden. En sådan uppräknat måste bli kortfattad, men dess förekomst kan likväl bibringa mindre erfarna revisorer uppfattningen, att det under alla förhållanden är tillfyllest att fullgöra de åligganden, som äro nämnda i lagtexten. Det är därför bättre att överlåta åt rättstillämpningen att från fall till fall fastställa revisorernas skyldigheter.

Beträffande de i lagförslaget meddelade detaljföreskrifterna har föreningen uppmärksammat, att dessa äro mera vittgående än motsvarande föreskrifter i aktiebolagslagen. Det ålägges sålunda revisorerna »att fortlöpande följa föreningens verksamhet samt granska föreningens böcker och andra räkenskaper». I aktiebolagslagen finnes icke stadgad någon plikt för revisorerna att fortlöpande följa företagets verksamhet. Det är visserligen i många fall önskvärt, att så sker, men det kan ej under alla förhållanden anses vara nödvändigt. Lagen om registrerade föreningar är avsedd att även tillämpas på åtskilliga små föreningar med liten medelsförvaltning av bl. a. den typ, som för närvarande kallas ideell. Det måste därför i många fall bli onödigt betungande med en generell föreskrift om fortlöpande revision. Att sådan skall företagas när behov därav föreligger framgår av första meningen i 49 §.

Samma anmärkning kan riktas mot nästa stycke i 49 §, där det ålägges

revisorerna »att verkställa inventeringar av föreningens kassa och övriga tillgångar». I motsvarande bestämmelse i aktiebolagslagen talas om »inventering». Även om det i många fall är önskvärt, att flera inventeringar årligen verkställas, bör detta icke uppställas som en generell regel.

Vidare ålägges det revisorerna, »att, sedan de årliga redovisningshandlingarna avgivits, tillse att föreningens tillgångar icke ha upptagits för högt och skulderna icke för lågt samt i övrigt granska nämnda redovisningshandlingar». Genom denna instruktion inriktas revisorernas uppmärksamhet ensidigt på att förhindra övervärdering av tillgångar och undervärdering av skulder. Det synes ha blivit förbisett, att fel i motsatt riktning även kunna vara av betänkelig art. Sålunda kan t. ex. styrelsen i en bostadsrättsförening genom undervärdering av tillgångarna och övervärdering av skulderna bibringa medlemmar i föreningen en alltför ogynnsam uppfattning om föreningens ställning, vilken kan föranleda dem att sälja sina andelar till underpris. Givetvis måste även sådana fel i balansräkningen påtalas av revisorerna.

Stockholms handelskammare uttalar sig i samma riktning.

Departementschefen. Ur praktisk och pedagogisk synpunkt förefaller det lämpligt att i lagtexten framhäva de särskilt betydelsefulla omständigheter, som vid revisionen böra bli föremål för revisorernas uppmärksamhet. Jag har ej funnit anledning vidtaga annan ändring i utredningens förslag än att bestämmelsen däri angående fortlöpande revision utgått, varjämte stadgandet rörande inventering avfattats i överensstämmelse med aktiebolagslagens föreskrifter härom. Att i lagen särskilt framhäva revisorernas plikt att tillse att tillgångarna icke upptagits till för höga belopp synes naturligt med hänsyn till innehållet av värderingsreglerna i 40 §.

50 och 51 §§.

Dessa paragrafer av utredningens förslag innehålla föreskrifter angående revisorernas avgivande av revisionsberättelse och återställande till styrelsen av årsredovisningshandlingarna samt rörande revisionsberättelsens innehåll.

I y t t r a n d e av *handelskammaren i Gävle* har förordats en föreskrift, i anslutning till 112 § AL, att redovisningshandlingarna skulle föras med intyg av revisorerna därom, att handlingarna överensstämma med räkenskaperna.

Departementschefen. Tillräckliga skäl att ålägga revisorerna att påteckna redovisningshandlingarna intyg om att de överensstämma med de av revisorerna granskade böckerna synas ej föreligga. Även i övrigt biträder jag utredningens förslag.

Föreningsstämma.

52 §.

I förevarande avdelning av förslaget har införts motsvarighet till stadgandena i gällande föreningslag 34—39 a §§ rörande föreningssammanträde. På vissa punkter ha ändringar och tillägg gjorts i förhållande till FL.

Som inledande paragraf har i utredningens förslag upptagits den från 34 § FL hämtade bestämmelsen att föreningsmedlems rätt att deltaga i handhavandet av föreningens angelägenheter utövas på föreningsstämma.

I yttranden av kooperativa förbundets styrelse och bilägarnas inköpscentral förordas att bibehålla den i gällande lag förekommande termen föreningssammanträde.

Överståthållarämbetet har, under hänvisning till redogörelse i justitieombudsmannens ämbetsberättelse till 1937 års riksdag s. 146 ff, uttalat att bestämmelsen i 52 § under vissa förhållanden kunde visa sig leda till olägenhet och därom anført:

I stadgarna för en förening finnes t. ex. bestämt, att för beslut av något slag erfordras kanske ej blott enhällighet vid stämman utan även att beslutet biträtts av en viss majoritet av föreningens medlemmar. Om det då dessutom enligt stadgarna krävs personlig närvaro för medlemmarna och antalet av dessa är stort, kommer osmidigheten hos stadgandet i dagen. Det synes rimligt, att för fall, som nämnts, föreningsmedlem må äga inom viss tid efter beslutet å stämman skriftligen förklara sig biträda detsamma för att därmed möjliggöra, att beslutet blir gällande för föreningen.

Departementschefen. För det beslutande organet inom föreningarna synes den av utredningen föreslagna benämningen, föreningsstämma, vara lämplig bl. a. enär därigenom undvikes förväxling med sammanträden av andra föreningsorgan.

Vad överståthållarämbetet anført i fråga om möjligheten att komplettera ett å föreningsstämma fattat beslut med skriftliga godkännanden av medlemmar, som icke närvarit vid stämman, läser icke böra föranleda någon ändring av lagtexten. I vilken omfattning rättsverkan må kunna tillerkännas dylika godkännanden torde böra överlämnas åt rättstillämpningen att avgöra under beaktande av de i det särskilda fallet föreliggande faktiska förhållandena. En sådan innebörd synes böra givas åt justitieombudsmannens uttalande i ett av honom år 1937 avgjort ärende rörande klagomål över registrering av föreningsbeslut.

53—55 §§.

I 53 § föreslår utredningen bestämmelser angående styrelseledamöters och revisorers närvaro å föreningsstämma. Föreskrifter om jäv för medlem eller ombud för medlem å stämma givas i 54 §.

Regler om ordningen för hållande av föreningsstämma ha upptagits i 55 §. Sålunda föreslås bestämmelser om utseende av ordförande, om upprättande av röstlängd och om förande av protokoll. Beträffande röstlängden uttalas i betänkandet att upprättande av sådan enligt förslaget icke skulle vara obligatoriskt. Fattades alla beslut med acklamation, behövdes ej röstlängd. Fattades däremot beslut genom votering, erfordrades som regel att röstlängd upprättades; röstningens resultat skulle då alltid angivas

i protokollet. Jämväl i andra fall kunde upprättande av röstlängd vara önskvärt.

I yttrandena har, i fråga om 53 §, av *föreningen auktoriserade revisorer* anmärkts, att skyldighet borde stadgas för styrelsen att kalla revisorerna till föreningsstämma.

Vad angår 55 § har *Smålands och Blekinge handelskammare* framhållit som ett önskemål, att upprättande av röstlängd borde vara obligatoriskt. För undvikande av onödiga svårigheter i större föreningar syntes vidare möjlighet böra föreligga att i stadgarna intaga bestämmelse om skyldighet för medlem, som önskade utöva rösträtt å stämma, att viss tid före stämman göra anmälan härom hos föreningens styrelse.

Departementschefen. Vad i remissvaren anförts i anslutning till förevarande paragrafer torde icke böra föranleda ändring i utredningens förslag. Påpekas må att 56 § i förslaget medger att i stadgarna intagas bestämmelser, som innefatta avvikelser från lagens regler i fråga om rösträtt och beslut å föreningsstämma.

56 §.

I betänkandet uttalas att föreskrifterna i gällande föreningslag, 36 §, angående medlems rösträtt m. m. ej vore tvingande; avvikelser kunde förty med laga verkan intagas i stadgarna, i såväl skärpande som mildrande riktning. Genom bestämmelser i stadgarna vore det således möjligt att helt betaga vissa medlemskategorier deras rösträtt liksom ock att gradera rösträtten efter antalet insatser eller annan grund. Vidare framhålles, att det såväl i vårt land som annorstädes med större eller mindre styrka gjorts gällande att det stode mest i överensstämmelse med kooperativa principer att göra huvudregeln en man — en röst tvingande och således ej tillåta rösträttens gradering efter kapitalinnehav e. d. Med hänsyn särskilt till att den allmänna föreningslagens bestämmelser borde avfattas så att de passade för alla de slag av föreningar som rymmas under lagen, hade utredningen emellertid ansett principen om att varje medlem äger en röst icke böra lagfästas som generell tvingande regel.

Utredningens förslag 56 § första stycket upptager i enlighet med det sagda och i anslutning till nuvarande lagregler i ämnet bestämmelse därom att jämte vad i övrigt i lagen vore stadgat om utövande av rösträtt och fattande av beslut å föreningsstämma skulle, där ej annorlunda funnes bestämt i stadgarna, gälla, *att* varje medlem äger en röst; *att* medlems rösträtt kan utövas genom annan medlem såsom ombud; *att* ingen må som ombud företräda mer än en medlem; *att* såsom föreningens beslut gäller den mening, för vilken de flesta rösterna avgivas; *samt att* vid lika röstetal val avgöres genom lottningsmen i andra frågor den mening gäller som biträdes av ordföranden.

I andra stycket av paragrafen finnes en specialbestämmelse rörande representation för juridisk person å föreningsstämma.

Mot möjligheten för föreningarna att gradera rösträtten ha i yttrande av kooperativa förbundets styrelse framförts erinringar. Härom anför styrelsen:

I yttrandena till kooperativa förbundet har ett flertal konsumtionsföreningar påtalat det olämpliga i att lagen om ekonomiska föreningar skall lämna medgivande åt medlem, som är fysisk person, att på föreningssammanträde innehava mer än en röst. Att däremot lagen skall ge möjlighet för ekonomiska föreningar, som bestå uteslutande av föreningar eller av andra juridiska personer, att gradera rösträtten för dessa i förhållande till medlemsorganisationernas eget medlemsantal är alldeles uppenbart. De skäl, som tidigare brukat åberopas för gradering av fysisk persons rösträtt inom vissa jordbrukarkooperativa sammanslutningar (exempelvis i mejeriföreningarna i förhållande till det antal kor medlem äger eller dylikt), torde numera icke ens inom jordbrukets föreningsrörelse tillmätas större betydelse. Utvecklingen har under senare år även inom jordbrukarkooperationen lett därhän, att principen en medlem — en röst i allra största utsträckning tillämpas. Styrelsen delar de av ett flertal konsumtionsföreningar utvecklade synpunkterna i denna fråga och önskar påyrka, att 56 § omformuleras i enlighet med nyss antydda riktlinjer.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har påpekat att enligt 55 § första stycket sista punkten till ordförande å stämma kunde utses jämväl den som ej vore medlem av föreningen. Ordföranden syntes sålunda kunna vara i avsaknad av rösträtt å stämman och torde väl för sådant fall icke heller vara berättigad fälla avgörandet vid lika röstetal.

Malmö drätselkammars tredje avdelning har anfört:

Av 36 § gällande föreningslag framgår bl. a. att varje medlem äger deltaga i handhavandet av föreningens angelägenheter, där ej annorlunda finnes bestämt i stadgarna. Möjlighet föreligger alltså att i stadgarna föreskriva, att endast vissa medlemmar äga deltaga i handhavandet av föreningens angelägenheter. Är en kommun intressent i en förening på sådant sätt, att kommunen kan anses behöva ha ett avgörande inflytande i föreningen, finnes alltså möjlighet att tillgodose kommunens intressen genom att begränsa deltagande i handhavandet av föreningens angelägenheter till förmån för kommunen. I lagförslaget saknas en direkt regel, som motsvarar den i gällande lag nu angivna. Emellertid uttalas i motiven till lagförslaget, att det har ansetts med tillräcklig tydlighet framgå av 56 § första stycket 1 jämfört med 52 § lagförslaget, att en dylik regel likväl gäller. För tydlighetens skull synes likväl uttryckligen i blivande lag böra intagas en bestämmelse, som i detta avseende motsvarar 36 § FL.

Departementschefen. Frågan, huruvida för de ekonomiska föreningarna borde lagfästas en tvingande regel att varje medlem äger en röst, har, såsom av betänkandet (s. 187—189) framgår, vid olika tillfällen varit föremål för uppmärksamhet. Utvecklingen torde åtminstone för vissa grupper av föreningar ha gått i den riktningen att en dylik regel plägar uppställas i stadgarna. Föreningslagstiftningen skall emellertid omfatta åtskilliga sinsemellan tämligen artskilda typer av föreningar och en vägledande princip för lagstiftningen bör vara att bereda föreningarna största möjliga frihet att själva utforma grunderna för sin verksamhet. Det lär ej kunna bestri-

das att en tvingande föreskrift i det hänseende varom nu är fråga icke skulle, på sätt utredningen uttalat, passa för alla de slag av föreningar som rymmas under lagen. Jag har därför ansett övervägande skäl tala för att det även i fortsättningen bör stå öppet för föreningarna att genom stadgebestämmelser differentiera medlemmarnas inflytande alltefter deras intresse i föreningens verksamhet.

Liksom i nuvarande föreningslag föreslås i förevarande paragraf att vid lika röstetal val skall avgöras genom lottning men i andra frågor den mening skall gälla som biträdes av ordföranden. Med hänsyn till den nya bestämmelsen i förslaget 55 § att till ordförande må utses jämväl den som ej är medlem, innebär förslaget, på sätt i ett remissvar antydes, den sakliga ändringen i reglerna om besluts fattande att en i enlighet härmed utsedd ordförande tilläggas utslagsröst, ehuru han ej har rösträtt i vanlig mening. Denna konsekvens synes dock naturlig. Möjligheten att till ordförande utse en icke-medlem förutsättes komma till användning främst i fall där inom föreningen finnas stridiga intressen och det sålunda är angeläget att ordföranden framstår som opartisk. Att i dylika fall låta lotten avgöra, därest rösterna äro lika, förefaller mindre ändamålsenligt. Givetvis må i stadgarna upptagas föreskrifter som avvika från den här föreslagna regeln.

Förevarande paragraf saknar motsvarighet till den dispositiva regeln i 36 § gällande lag att varje medlem äger deltaga i handhavandet av föreningens angelägenheter. Denna regel synes obehöfelig; det lärers ändock vara klart att föreningen kan i stadgarna upptaga inskränkande föreskrift rörande medlemmarnas befogenhet å föreningsstämma.

57 §.

Utredningens förslag innehåller i 57 § bestämmelser om den ordinarie föreningsstämma, å vilken styrelsen skall framlägga redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen för det sistförflutna räkenskapsåret. Å denna stämma skola till avgörande företagas frågorna om fastställelse av balansräkningen med de ändringar eller tillägg, som må finnas erforderliga, samt om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelseledamöterna för den tid redovisningen omfattar. Stämman skall ock fatta beslut i anledning av föreningens vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen.

Under det att gällande lag saknar föreskrift beträffande tiden för hållande av ordinarie föreningsstämma har utredningen föreslagit ett stadgande att den stämma, där årsredovisningshandlingarna skola behandlas, skall hållas inom sex månader efter räkenskapsårets utgång.

I betänkandet har utredningen diskuterat, huruvida i föreningslagen borde inflyta motsvarighet till stadgandet i 127 § AL angående rätt för aktieägare att å bolagsstämma av styrelsen begära upplysningar rörande bolagets förhållanden. Någon regel i detta ämne har utredningen icke föreslagit och som skäl härför åberopåt att i föreningarna, vilka icke på samma sätt som aktiebolagen dominerades av kapitalintressen, varje medlem principiellt intoge en mera skyddad ställning än aktieägaren i ett bolag. Möjligheten att

få minoritetsrevisor tillsatt minskade enligt utredningen vidare behovet av en lagbestämmelse om frågerätt för medlemmarna. En sådan kunde för övrigt befaras uppmuntra till att ovidkommande saker bragtes på tal på stämorna.

Mot den i utredningens förslag uppställda tiden för ordinarie föreningsstämma har i yttrande av *hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund* uttalats att tiden i många fall kunde visa sig för knapp, särskilt för centralföreningar, och att det vore mest rationellt att lagen inskränkte sig till att föreskriva att stadgarna skulle innehålla bestämmelse i ämnet.

I sex remissvar påyrkas att i förslaget upptages föreskrift angående styrelsens skyldighet att å föreningsstämma lämna upplysningar till medlemmarna. *Kommerskollegium* anser sålunda att de förhållanden som motiverat en sådan föreskrift beträffande aktiebolag ägde tillämplighet även i fråga om ekonomiska föreningar. *Stockholms handelskammare* framhåller att det icke minst i en förening vore angeläget att enskilda medlemmar hos styrelsen kunde inhämta besked rörande föreningens verksamhet. Liknande uttalanden göras av *Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare*, *köpmannaförbundet*, *industriförbundet* och *grossistförbundet*.

Departementschefen. För medlemmarna i en förening är det av betydelse att på förhand veta den ungefärliga tiden för hållande av den ordinarie föreningsstämma, där redovisningshandlingarna skola framläggas. Utredningens förslag innehöll ock bestämmelse därom (7 § 10) att tiden för hållande av denna stämma obligatoriskt skulle angivas i stadgarna. Denna bestämmelse har, av skäl som anförts vid 6 §, icke upptagits i departementsförslaget och det är därför så mycket mera påkallat att en lagregel i ämnet gives. En utsträckning av den tid, inom vilken ifrågavarande stämma enligt utredningens förslag skall hållas, eller sex månader efter räkenskapsårets utgång, finner jag icke tillräddig. Däremot är det enligt min mening lämpligt att lagregeln innehåller en erinran om att i stadgarna kan, vilket ofta är fallet, vara föreskriven en kortare tidrymd efter räkenskapsårets utgång för stämans hållande. Förevarande paragraf 1 mom. första stycket har avfattats i enlighet härmed.

Vad angår frågan om föreningsmedlemmarnas rätt att å föreningsstämma begära upplysningar av styrelsen har visserligen sedan gammalt aktiebolags- och föreningslagstiftningen intagit olika ståndpunkt. Med hänsyn till att numera finnas ekonomiska föreningar av betydande storlek, som arbeta under förhållandevis komplicerade former, torde emellertid skäl tala för att även föreningslagen sanktionerar en viss frågerätt för medlemmarna å föreningsstämma.

En upplysningsskyldighet för styrelsen är framför allt av betydelse på ordinarie stämma vid behandling av årsredovisningen och dechargefrågan. Enligt aktiebolagslagen 127 § skola här lämnas upplysningar om förhållan-

den som kunna inverka på bedömandet av tillgångarnas värde, bolagets ställning och rörelseresultat samt bolagsledningens förvaltning. Om styrelsen finner, att begärd upplysning icke kan lämnas utan förfång för bolaget, äger styrelsen vägra att lämna upplysningen, vilken i sådant fall i stället skall inom viss tid lämnas till bolagets revisorer. Dessa skola yttra sig, huruvida upplysningen enligt deras mening bort föranleda ändring i revisionsberättelsen eller eljest ger anledning till erinran. Yttrandet skall hos bolaget hållas tillgängligt för aktieägarna.

Styrelsen i ett aktiebolag åligger att även eljest lämna upplysning i avseende å ärende som skall förekomma å bolagsstämma, såväl ordinarie som extra strämma.

En motsvarighet till aktiebolagslagens ifrågavarande föreskrifter har upptagits i departementsförslaget 57 § 2 mom. Dock har det icke syntts erforderligt att efterbilda aktiebolagslagens tämligen invecklade regler angående upplysnings lämnande till revisorerna.

58 §.

I denna paragraf, som motsvarar 37 § FL, ha i enlighet med vad utredningen förordat upptagits bestämmelser om rätten att påkalla extra föreningsstämma. Medan enligt FL, därest revisorerna vid olika meningar om extra stämmas hållande stanna i lika röstetal, deras mening skall gälla som anse extra stämma ej böra hållas, föreslås att i dylikt fall deras mening skall gälla som anse sådan stämma böra hållas. Vidare föreslås en bestämmelse att av länsstyrelse utsedd minoritetsrevisor äger, oavsett övriga revisorsers mening, påfordra att extra stämma skall hållas.

59—61 §§.

Under dessa paragrafer ha upptagits regler angående föreningsstämmas utlysande genom länsstyrelsens försorg, bl. a. för det fall att styrelsen underlåter att vederbörligen kalla till stämma (59 §), om tiden före stämma då kallelse senast skall utfärdas (60 §) samt om kallelsens innehåll (61 §). Motsvarighet till vissa av bestämmelserna finnes i gällande föreningslag 35 § första, andra och tredje styckena samt 38 §.

Mot bestämmelsen i utredningens förslag om att stämma i vissa fall skall utlysas av länsstyrelsen ha i yttrandena framförts erinringar. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* anser att ifrågavarande bestyr såsom enligt gällande lag borde åvila magistrat eller landsfiskal i orten. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* finner mest ändamålsenligt att vederbörande polismyndighet skall utlysa stämma och *länsstyrelsen i Malmöhus län* föreslår att möjlighet beredes länsstyrelsen att åt underlydande myndighet eller enskild person i viss offentlig ställning uppdraga att utlysa stämman.

Kooperativa förbundets styrelse har beträffande den av utredningen föreslagna minimitiden för kallelse till ordinarie stämma, två veckor före stäm-

man, uttalat att det i ett stort antal fall finge anses tillräckligt med samma minimitid som av utredningen föreslagits för extra stämma, nämligen en vecka före stämman. I föreningar, där längre kallelsetid av någon anledning kunde anses påkallad, finge bestämmelse därom intagas i stadgarna.

Departementschefen. Utlysande av föreningsstämma genom offentlig myndighets försorg lär bli sällan förekommande. Det synes lämpligt att registreringsmyndigheten själv får fatta beslut i dylikt ärende.

En viss ej alltför kort tidsfrist för kallelse till ordinarie stämma torde alltid böra iakttagas. Jag har ej funnit anledning frångå utredningens förslag på denna punkt.

62 §.

Denna paragraf motsvarar med vissa ändringar och tillägg 39 a § FL, som tillkom år 1928 i samband med införande av det s. k. representativa systemet. I *betänkandet* uttalas, att gällande lags bestämmelser rörande det representativa systemet i stort sett fungerat tillfredsställande samt att utredningen därför ej ifrågasatt någon ändring i de huvudprinciper som redan vore lagfästa.

Utredningen har i sitt förslag, 62 §, till en början upptagit den huvudregeln (första stycket), att föreningsstämmas befogenhet skall kunna, sedan i stadgarna bestämmelse därom införts, utövas av valda fullmäktige. Utredningens förslag innebär den ändring i förhållande till gällande rätt att fullmäktigsammanträdet föreslås kunna erhålla generell behörighet, d. v. s. kompetens att besluta även rörande sådana stadgeändringar, som enligt gällande lag äro undantagna från ombudens behörighet (42 § första stycket FL, 67 § tredje stycket förslaget). Beträffande motiven till denna ändring hänvisas till *betänkandet* (s. 199—201).

Vad angår sättet för utseende av representantskapet, dess mandattid och behörighet givas icke några regler i FL utan förutsättes att, om det representativa systemet skall komma till användning, föreskrifter i berörda hänseenden måste upptagas i stadgarna. En uttrycklig regel härom har av utredningen intagits i dess förslag 7 § 7. I 62 § har utredningen vidare föreslagit bestämmelse därom att fullmäktig icke må väljas för längre tid än två år. Legal föreskrift om en övre gräns för representanternas mandattid har enligt utredningen ansetts motverka faran för att föreningsmedlemmarnas inflytande eljest kunde alltför starkt inskränkas.

Utredningens förslag innehåller ytterligare bestämmelse om att fullmäktigsammanträde anses såsom föreningsstämma samt att medlemmarna skola erhålla underrättelse om beslut av fullmäktige angående ändring av stadgarna i vissa för medlemmarna särskilt betydelsefulla hänseenden.

Den omständigheten att en förening kan ha två sidoordnade beslutande organ, de fullmäktige, som besluta i vissa frågor, och en stämma, som är behörig i övriga angelägenheter, betyder icke, framhålles i *betänkandet*, att en församling bestående av både särskilt valda fullmäktige och förenings-

medlemmar som sådana skulle kunna fatta giltiga beslut för föreningen. Ett dylikt kombinerat system vore ej tillåtet enligt FL. Och i detta avseende föresloges ej ändring på grund av de olösliga praktiska svårigheter som, även om systemet i vissa fall kunde verka på ett tillfredsställande sätt, kunde uppkomma särskilt beträffande röstningen.

Mot utredningens förslag framställas i yttranden a vissa erinringar.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har framhållit, att skånska lantmännens centralförening u. p. a. i sitt till länsstyrelsen avgivna yttrande åberopat, att det kombinerade systemet på sina håll tillämpats i praktiken och visat sig fungera tillfredsställande. Det syntes därför enligt länsstyrelsen måhända böra övervägas, huruvida det icke — trots de av utredningen anförda betänkligheterna — med hänsyn till de större sammanslutningarna inom jordbruket borde göras möjligt åtminstone i viss utsträckning att tillämpa det ifrågavarande kombinerade systemet.

Liknande synpunkter ha framförts av *Skånes handelskammare* och *riksförbundet landsbygdens folk*.

Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund har uttalat, att föreskriften att fullmäktige icke finge väljas för längre tid än två år komme att medföra avsevärda förändringar framför allt för centralorganisationerna. Härom anföres vidare:

Sålunda väljas i riksförbundet å ordinarie kongress vart tredje år fullmäktige att för tiden mellan kongresserna utöva föreningsstämmans befogenheter. Dessa fullmäktige väljas således för en tid av 3 år. Någon praktisk olägenhet härav har icke försports. En föreskrift av innebörd att fullmäktige finge väljas för en tid av endast 2 år skulle medföra, att förbundet måste hålla kongress vartannat år. Då kostnaden för en förbundskongress uppgår till cirka 50 000 kronor torde man icke utan absolut tvingande skäl böra ålägga en centralorganisation en dylik utgift. Förbundet kan för sin del icke finna att sådant skäl föreligger och får därför yrka, att fullmäktige i vart fall måtte få väljas för en tid av 3 år.

Departementschefen. Utredningens förslag rörande det representativa systemet inom föreningarna anser jag kunna godtagas. Dock synes den längsta tidrymd, för vilken fullmäktige må utses, utan olägenhet kunna utsträckas till tre år. Härav betingad jämkning har skett i lagtexten.

Att genom lagbestämmelser sanktionera ett tillämpande i större eller mindre utsträckning av ett system, som innebär att en församling, bestående av både särskilt valda fullmäktige och föreningsmedlemmar som sådana, skulle kunna å föreningens vägnar fatta giltiga beslut, torde kunna leda till praktiska svårigheter och synes därför böra avböjas.

Enligt en av utredningen i 62 § sista stycket upptagen bestämmelse skola medlemmarna erhålla underrättelse om beslut av fullmäktige angående ändring av stadgarna i ämne varom förmåles i 68 § andra stycket. Bestämelsen sammanhänger med att den i sistnämnda lagrum fastställda utträdesfristen för medlem skall börja löpa först då medlemmen underrättats om beslut som fattats av fullmäktige. Angående sättet för underrättelsen skall

tillämpas den föreskrift som skall finnas i stadgarna rörande sättet för meddelanden till medlemmarna. Bestämmelsen om särskild underrättelse till medlemmarna efter vad nu sagts lär emellertid vara avsedd att komma i tillämpning även i de fall då fullmäktige beslutat angående förenings uppgående i annan förening genom fusion. En hänvisning jämväl till 98 § förslaget har förty intagits i förevarande paragraf sista stycket av departementsförslaget.

Talan mot styrelseledamot, revisor, föreningsmedlem eller röstberättigad.

63—66 §§.

Enligt gällande föreningslag 39 § skall å det föreningssammanträde, där revisorernas berättelse framlägges, till avgörande företagas frågan om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelsen för den tid berättelsen omfattar. Lagen förutsätter att ansvarsfrihet meddelas genom vanligt majoritetsbeslut.

Beträffande föreningens skadeståndstalan mot styrelseledamöterna uppställs i 40 § FL den huvudregeln, att om talan å styrelsens förvaltning under den tid revisorernas berättelse omfattar ej anställs inom ett år från det berättelsen framlades å föreningssammanträde, ansvarsfrihet anses vara styrelsen beviljad. Talan som nu nämnts kan anställas endast av föreningen såsom sådan efter beslut enligt vanliga regler å föreningsstämma, däremot icke av enskilda föreningsmedlemmar.

I 40 § FL finnes en regel även i fråga om tiden för anställande av skadeståndstalan mot revisorerna; sådan talan kan i allmänhet ej väckas sedan två år förflutit från revisionsberättelsens framläggande. Talan för föreningen mot revisor kan liksom talan mot styrelseledamot föras endast av föreningen, ej av enskild medlem eller av en minoritet av samtliga medlemmar.

I b e t ä n k a n d e t påpekas att en från föreningslagen i nu berörda ämnen avvikande ståndpunkt intoges av aktiebolagsrätten. Jämlikt denna ansåges ansvarsfrihet icke vara styrelsen beviljad, om en aktieägareminoritet företrädande minst en tiondel av hela aktiekapitalet röstat mot ansvarsfrihet. Hade enligt denna regel ansvarsfrihet icke beviljats, finge talan å bolagets förvaltning föras av aktieägare företrädande en lika stor minoritet. Sådan minoritet ägde föra talan även mot revisor. De nämnda rättigheterna för en aktieägareminoritet utgjorde en viktig del av det system varigenom aktiebolagslagstiftningen sökt bereda minoriteten rättsskydd.

Frågan om behovet av minoritetsskyddsregler i föreningslagstiftningen har behandlats av utredningen (betänkandet s. 203 ff), såsom redan tidigare nämnts i anslutning till den i förslaget 47 § upptagna bestämmelsen om rätt att begära förordnande av s. k. minoritetsrevisor. Vad angår frågan om ansvarsfrihet för styrelsen m. m. har utredningen stannat vid att föreslå att rätt till talan å förvaltningen av föreningens angelägenheter, liksom möjlighet att förhindra decharge, tillerkännes en fjärdedel av samtliga röstberättigade. Något krav å att denna minoritet tillika skall företräda viss andel av de röstberättigades röstetal har icke uppställts. Därest frågan om an-

svarsfrihet prövas icke av vanlig föreningsstämma utan av fullmäktigsammanträde, tillkomma de nu ifrågakarande befogenheterna en fjärdedel av de vid sådant sammanträde röstberättigade.

Stadganden i nu berörda hänseenden ha upptagits i 63 och 64 §§ av utredningens förslag. I 63 § föreskrives vidare bl. a. att om talan å förvaltningen under det räkenskapsår redovisningen avser ej anställts inom sex månader från det redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades på föreningsstämman, det skall så anses som om ansvarsfrihet blivit beviljad.

I 65 § ha föreslagits bestämmelser varigenom en minoritet beredes möjlighet att föra skadeståndstalan även mot revisor. Talan mot revisor föreslås skola, såsom för närvarande, preskriberas på två år, räknat från det revisionsberättelsen framlades å föreningsstämma.

Sistnämnda paragraf innehåller vidare stadgande av innebörd att talan mot medlem eller röstberättigad skall preskriberas på två år efter beslut eller åtgärd därå talan grundas. Talan som nu nämnts kan anställas endast av föreningen som sådan, ej av minoritet å föreningens vägnar.

Särskild föreskrift om rätt till talan för förenings konkursbo har intagits i 66 §, i överensstämmelse med gällande lag 41 §.

Mot de i förevarande avdelning av förslaget upptagna reglerna om minoritetsskydd ha i de avgivna yttrandena riktats vissa anmärkningar. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* ifrågasätter, huruvida förslaget om minoritetens storlek, en fjärdedel av samtliga röstberättigade, vore tillräcklig för att risken av okynnesprocesser o. d. skulle undgås. Särskilt syntes detta tveksamt, då det gällde föreningar med litet medlemsantal. Därest den erforderliga minoriteten bestämdes till en tredjedel av samtliga röstberättigade, torde större trygghet i detta avseende vinnas.

Kooperativa förbundets styrelse ansluter sig till tanken att införa en minoritetsrätt i förevarande hänseende och finner den föreslagna minoriteten lämpligt avvägd, då det gällde föreningar, där föreningsstämmans befogenheter icke utövades av fullmäktige. I de föreningar däremot, där föreningsstämman bestode av fullmäktige, borde en dylik minoritetsregel icke gälla, enär den i dessa fall alltför lätt kunde medföra missbruk. Styrelsen föresloge därför att frågan om förvägrande av decharge i föreningar, där detta avgjordes av fullmäktige, skulle ske genom vanligt majoritetsbeslut.

Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund anför bl. a.:

Enligt förbundets mening föreligger i ekonomiska föreningar icke samma behov av minoritetsskydd som i aktiebolag. I det övervägande antalet ekonomiska föreningar komma medlemmarna i synnerligen intim kontakt med föreningens verksamhet och de äro dessutom oftast bosatta på samma ort eller t. o. m. i omedelbart grannskap till varandra, varigenom deras möjlighet att taga ställning till styrelsens förvaltning är ojämförligt större än den möjlighet, som aktieägare ha till insyn i ett aktiebolags förvaltning. Finnes i en ekonomisk förening anledning till missnöje lärer denna anledning i så hög grad föreligga för alla föreningsmedlemmarna, att möjlighet icke bör föreligga för allenast ett fåtal medlemmar att ådraga föreningen

kostnad eller bringa den i misskredit. Förbundet får därför föreslå, att ändring av gällande föreningslags bestämmelser om minoritetsskydd icke företages.

Liknande synpunkter återopas av *svenska riksbyggen*.

Å andra sidan har i tre yttranden, av *Stockholms handelskammare*, *grosistförbundet* och *industriförbundet*, förordats en skärpning av de ifrågasatta bestämmelserna, för vinnande av överensstämmelse med aktiebolagsrättens grundsatser. *Stockholms handelskammare* anför härom:

I praktiken torde det erforderliga antalet minoritetsröster ytterst sällan kunna uppbringas, och bestämmelsens värde som minoritetsskydd kan därför ifrågasättas. Decharge kan visserligen enligt gängse regler vägras genom vanligt majoritetsbeslut, men denna möjlighet utgör intet skydd för minoritetens intressen. Det finns ingen anledning att här frågå den regel som för motsvarande fall gäller i aktiebolagslagen, nämligen att ansvarsfrihet kan vägras av en minoritet av aktieägare representerande minst $\frac{1}{10}$ av det totala aktiekapitalet. Om någon avvikelse från aktiebolagslagens föreskrifter skall genomföras, borde rätteligen en begränsning och icke en ökning av den erforderliga minoritetens storlek ha vidtagits.

Beträffande de i 64 § föreslagna reglerna om rätt att, där ansvarsfrihet ej beviljats, föra talan mot styrelseledamot har *länsstyrelsen i Hallands län* uttalat att det syntes lämpligt att paragrafen utformades så att därav klart framginge att talan mot styrelseledamot kunde föras ej blott av i lagrummet angiven minoritet utan även i vanlig ordning av styrelsen å föreningens vägnar.

Departementschefen. De i några remissvar framförda erinringarna mot de föreslagna bestämmelserna att viss minoritet äger förhindra beslut om ansvarsfrihet för styrelseledamot resp. å föreningens vägnar mot styrelseledamot föra talan å förvaltningen äro delvis av samma innebörd som de anmärkningar som riktats mot reglerna om minoritetsrevisor. Jag hänvisar till vad härom yttrats vid förslaget 47 §. Då minoritetsregler synas motiverade även i de avseenden varom nu är fråga samt behov av längre gående regler till skydd för minoriteten, i anslutning till aktiebolagslagens bestämmelser i ämnet, icke lärers föreligga, har jag ej funnit anledning frågå utredningens förslag i förevarande hänseende.

I 64 § stadgas att en minoritet av minst en fjärdedel av samtliga röstberättigade äger å föreningens vägnar föra talan mot styrelseledamot, såframt ansvarsfrihet icke blivit honom beviljad. Givetvis må föreningen i vanlig ordning fatta beslut om att sådan talan skall anställas, i vilket fall styrelsen utför föreningens talan. Uttrycklig lagbestämmelse härom torde varken vara behöfvig eller lämplig.

Ändring av förenings stadgar.

67 §.

Denna paragraf av utredningens förslag innehåller bestämmelser om vilken röstpluralitet, som kräves för beslut rörande ändring av stadgarna. Bestämmelserna äro, framhållas i betänkandet, i sak väsentligen desam-

ma som enligt gällande föreningslag 42 §. I redaktionellt avseende hade den ändringen föreslagits, att huvudregeln angående pluralitetskraven införts i första stycket, varefter i andra och tredje styckena upptagits de speciella fall där enligt lagen kraven äro strängare.

För beslut om stadgeändring i allmänhet fordras enligt huvudregeln antingen att samtliga röstberättigade förenat sig därom eller att beslutet fattats å två på varandra följande föreningsstämmor och å den stämma, som sist hålles, biträts av minst två tredjedelar av de röstande. I paragrafens andra stycke stadgas att, såvitt genom beslutet medlemmarnas förpliktelse att erlagga insatser eller avgifter till föreningen ökas eller medlems rätt till årsvinst inskränkes, på andra stämman erfordras en majoritet av tre fjärdedelar av de röstande.

Enligt 42 § första stycket FL kräves för giltighet av beslut om ändring av stadgarna i fråga om medlems rättighet att utträda ur föreningen eller sådan ändring att avgående medlems rätt varom i 15 § FL (16 § förslaget) sägs inskränkes samt ändringen skall avse jämväl dem, som vid frågans avgörande voro medlemmar i föreningen, antingen att samtliga medlemmar förenat sig därom eller att beslutet fattats å två stämmor och å den sista biträts av samtliga röstande. Detsamma gäller beslut varigenom medlems rätt till föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning inskränkes. Motsvarighet till nämnda bestämmelser, som i utredningens förslag upptagits i 67 § tredje stycket, innebär till en början den avvikelser från gällande rätt att av stadgeändringsbeslut beträffande medlems utträdesrätt under ifrågavarande kategori av stadgeändringar hänförts endast det fall att medlems utträde ur föreningen försvåras. På grund av huvudregelns tillämplighet i nu berörda fall blir det enligt utredningens förslag vidare tillfyllest om samtliga »röstberättigade» förena sig om beslutet, varjämte en förändrad innebörd gives åt uttrycket »samtliga röstande». De sist antydda avvikelserna från gällande rätt sammanhånga med att beslut om ändring av stadgarna i de ämnen, varom i tredje stycket är fråga, enligt nuvarande föreningslag icke må fattas av s. k. ombudsmöte. Den utvidgning av fullmäktigsammanträdets kompetens förslaget innebär, på sätt vid 62 § nämnts, medför att beslut i dessa hänseenden skall, om det representativa systemet kommer till användning i full utsträckning, fattas genom fullmäktige.

En annan ändring i förhållande till nuvarande lag är att utredningen icke upptagit gällande lags krav att i fråga om beslut, som fattas å två på varandra följande stämmor, den ena stämman skall vara ordinarie. Lättnaden är betingad av praktiska hänsyn.

Utredningen har diskuterat, huruvida en skärpning av villkoren för stadgeändring kunde anses påkallad i vissa fall, särskilt för beslut om ändring av stadgarna beträffande föremålet för föreningens verksamhet, medlemmars rösträtt och ökning av medlemmars köp- eller leveransplikt. I betänkandet uttalas bl. a. att, då nämnvärda olägenheter av föreningslagens bestämmelser i nu förevarande avseende icke torde ha yppats, förslaget icke innebure någon ändring i dessa hänseenden. Det har vidare anmärkts, att

där rättegång uppstått beträffande beslut om stadgeändringar den avgörande frågan mestadels torde ha varit om beslutet över huvud kunnat fattas jämlikt lagens regler angående beslut om stadgeändring. Vissa långtgående inskränkningar i sin rätt syntes medlemmarna jämlikt allmänna rättsgrundsatser ej vara skyldiga att underkasta sig. Ett beslut i sådan riktning bleve på sin höjd bindande för dem som samtyckt till beslutet och torde sålunda på medlems talan bliva förklarad vara utan verkan på den grund att beslutet innefattade kränkning av medlems enskilda rätt. Dylika spörsmål syntes böra överlämnas åt rättstillämpning och doktrin.

I yttrande av *Stockholms handelskammare* har ifrågasatts, om ej motsvarande garantier, som beredas de enskilda medlemmarna genom bestämmelserna i 67 § förslaget samt den i 68 § andra stycket uppställda utträdesrätten, borde föreligga även för de fall att en vidtagen stadgeändring vore av sådan betydelse för den enskilde medlemmens ekonomiska rörelsefrihet, att förutsättningarna för hans medlemskap kunde sägas ha i väsentlig mån rubbats. Som exempel på dylik stadgeändring nämndes införande av leveranstvång till föreningen av medlemmarnas hela produktion. Handelskammaren fortsätter:

Uppmärksammas må jämväl, att det skydd som de enskilda medlemmarna erhållit genom här angivna begränsningar i föreningarnas maktutövning gäller blott i förhållande till ändringar i föreningarnas stadgar. Stadgarna kunna emellertid redan från början ha fått en så allmän avfattning, att det är möjligt att inom stadgarnas ram fatta föreningsbeslut som innebära så betydelsefulla förändringar i den enskilde medlemmens rörelsefrihet, att förutsättningar för omedelbart utträde borde vara för handen. Mot dylika beslut uppställer lagstiftningen inga korrektiv. Enligt utredningens mening anses dock kunna följa av allmänna rättsgrundsatser, att en enskild medlem kan påkalla domstols prövning av föreningsbeslut som uppenbarligen kränker hans enskilda rätt. Utan att i detta hänseende framföra något direkt yrkande anser sig handelskammaren dock böra ifrågasätta, huruvida nämnda möjlighet utgör tillräckligt skydd för den enskilde medlemmens handlingsfrihet.

Att jämväl i andra yttranden ifrågasättes en utvidgning av de fall, då enligt förslaget 68 § andra stycket föreligger utträdesrätt för medlem, framgår av vad vid nämnda paragraf anföres.

Departementschefen. Anledning synes icke föreligga att utöka de fall av beslut om stadgeändring, i vilka särskilt stränga krav böra ställas å röstpluraliteten, utöver vad som följer av gällande föreningslag. I fråga om vissa andra för medlemmarna betydelsefulla beslut, som dock ej innefatta ändring av stadgarnas föreskrifter, torde förhållandena vara så skiftande att man näppeligen genom lagbestämmelser kan giva en tillfredsställande reglering till skydd för medlemmarna. Det lär i dylika fall bli beroende av en tolkning av stadgarna och allmänna föreningsrättsliga grundsatser huruvida ett beslut blir bindande för föreningsmedlem.

Utredningen har i ett avseende bestämt kretsen av de beslut, för vilkas giltighet lagen uppställer de strängaste kraven, snävare än för närvarande, i det att stadgeändring i fråga om medlems rätt att utträda ur föreningen

hänförs till nämnda slags beslut allenast för den händelse utträdet genom ändringen försvårats. Denna avvikelse från gällande rätt synes opåkallad. På grund härav har förevarande paragraf tredje stycket andra punkten jämkats såtillvida att därunder faller varje beslut angående ändring be-
träffande medlems rätt till utträde ur föreningen.

68 §.

Utredningens förslag 68 § motsvarar 44 § gällande föreningslag.

Bestämmelser om anmälan för registrering av beslut om stadgeändring givas i första stycket. Sådant beslut må ej gå i verkställighet innan registrering skett. Registreringsanmälan skall liksom enligt FL göras av styrelsens ordförande och vara åtföljd av två avskrifter av protokoll som förts i ärendet. Föreskriften i 77 § FL att efter verkställd registrering den ena protokollsavskriften skall återställas till sökanden, försedd med bevis om registreringen, har enligt betänkandet synts kunna överflyttas till administrativa tillämpningsbestämmelser.

För det fall att medlem icke bidragit till beslut om sådan stadgeändring, att medlems förpliktelse att erlagga avgifter till föreningen ökas eller medlems rätt till årsvinst inskränkes (FL 42 § andra stycket, förslaget 67 § andra stycket jämfört med första stycket), gäller enligt 44 § andra stycket FL att beslutet ej må tillämpas mot medlemmen om han uppsäger sig till utträde ur föreningen inom fyra veckor efter beslutet. Medlem äger då, oavsett vad stadgarna därom innehålla, att å den tid som i 14 § FL (15 § förslaget) sägs utträda ur föreningen och därvid tillgodonjuta den rätt som enligt 15 § 1 mom. FL (16 § 1 mom. förslaget) tillkommer avgående medlem, d. v. s. i normala fall återfå inbetalade insatser och andel av beslutad vinstutdelning. Under åberopande av att för sådana stadgeändringar, vilkas genomförande för närvarande kräver antingen att samtliga medlemmar äro ense eller, om beslutet fattas å två sammanträden, att beslutet å sista stämman biträdes av samtliga röstande (42 § första stycket FL), jämlikt utredningens förslag fordras att samtliga röstberättigade förenat sig om beslutet eller ock att detsamma fattats på två stämmor och å den sista biträts av samtliga röstande (förslaget 67 § tredje stycket jämfört med första stycket) och att även fullmäktige kunna tilläggas behörighet att besluta i sådana frågor, har utredningen under 68 § andra stycket föreslagit att den särskilda utträdesrätten för medlem skulle utsträckas att gälla alla de fall av stadgeändring som omförmälas i 67 § andra och tredje styckena förslaget. Utträdesrätt tillkommer enligt utredningens förslag medlem som icke samtyckt till ändringen. Uppsägning skall ske inom fyra veckor från det slutligt beslut om stadgeändringen fattades eller, då beslut fattats av fullmäktige, inom fyra veckor efter det medlemmen underrättats om beslutet. Om sådan underrättelse stadgas i 62 § sista stycket.

Tredje stycket av 68 § innehåller bestämmelse, att beslut om nedsättning av insatsernas belopp eller lindring av den medlemmarna enligt stadgarna åliggande skyldighet att till föreningen erlagga insatser ej må gå i verkställighet förrän ett år förflutit från det beslutet registrerats.

Beträffande den i 68 § första stycket föreslagna föreskriften, att vid anmälan för registrering av stadgeändring skola fogas två avskrifter av protokoll som förts i ärendet, har i yttrande av *länsstyrelsen i Kopparbergs län* anförts att en stadgeändring ej sällan skedde i den formen att föreningen antog nya stadgar. För sådana fall syntes det lämpligare, att vid anmälan fogades en protokollsavskrift jämte de nya stadgarna i två exemplar, av vilka det ena av registreringsmyndigheten försåges med bevis om registreringen och återställdes till föreningen.

Liknande erinran göres av *länsstyrelsen i Norrbottens län*.

I vissa remissyttranden framhålles, att utträdesrätten enligt 68 § andra stycket borde omfatta även andra än där angivna fall av skärpning av medlems ekonomiska förpliktelser mot föreningen eller minskning av hans rätt gentemot denna, exempelvis vid införande av försäljnings- eller köptvång för medlemmarna. Uttalanden i denna riktning göras av *länsstyrelsen i Malmöhus län, kommerskollegium, Stockholms handelskammare, Skånes handelskammare, handelskammaren i Gävle, Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare* samt *grossistförbundet*.

I anslutning till 68 § tredje stycket har *länsstyrelsen i Gävleborgs län* framhållit lämpligheten av att alltjämt bibehålla den i 3 § andra stycket gällande kungörelse om föreningsregistrens förande intagna bestämmelsen, att vid registrering av beslut om ändring av stadgar, som innefattar nedläggning av insatsernas belopp etc., i föreningsregistret skall antecknas att sådant beslut fattats. Om denna registreringsåtgärd och därmed även det åtföljande kungörelseförfarandet slopades, skulle den möjlighet borgenärer nu ha att vinna kännedom om beslut av ifrågavarande art och att vidtaga åtgärder till bevakande av sina intressen hos föreningen förminskas.

Departementschefen. Föreskrifter om registreringsmyndigheternas skyldighet att, sedan registrering skett, till föreningen återställa vissa handlingar i registreringsärendet jämte bevis om verkställd registrering torde, såsom utredningen funnit, icke behöva upptagas i lagen utan kunna intagas i den kungörelse om föreningsregistrens förande som framdeles lär komma att utfärdas av Kungl. Maj:t i stället för den nu gällande kungörelsen.

Två länsstyrelser ha ansett att bestämmelsen i förevarande paragraf om skyldighet för föreningen att vid registreringsanmälan foga två protokollsavskrifter måtte, med tanke på de fall där nya stadgar antagas, kompletteras så att i dylikt fall vid anmälan skulle fogas en protokollsavskrift och två avskrifter av stadgarna. Bevis om registreringen borde då antecknas å den ena avskriften av stadgarna. Nämnvärd fördel synes detta dock ej innebära. Därest helt nya stadgar antagas, torde dessa ofta såsom bilaga fogas till det protokoll som föres i ärendet. Huruvida länsstyrelsens bevis om registrering anbringas på protokollsavskriften eller en stadgeavskrift förefaller tämligen likgiltigt. Det ifrågasatta förfarandet torde icke innebära någon lättnad varken för föreningarna eller registreringsmyndigheterna.

Den rätt som för vissa fall bör beredas medlem att utträda ur föreningen

och därvid, oberoende av föreskrifter i stadgarna, återfå inbetalade insatser och på honom belöpande vinstutdelning torde ej böra lösgöras från sambandet med att ett beslut om stadgeändring fattats, vartill medlemmen väl icke samtyckt men vilket ändock är giltigt såsom fattat med särskild röstpluralitet. Anledning saknas enligt min mening att göra den ifrågavarande åt medlem inrymda utträdesrätten tillämplig å andra fall än stadgeändringsbeslut jämlikt föreskrifterna i förslagets 67 § andra och tredje styckena.

Beträffande tidpunkten för utträde ur förening efter sådan uppsägning varom här är fråga innefattar såväl gällande lag som utredningens förslag en hänvisning till det allmänna stadgandet när avgång ur förening äger rum efter det uppsägning eller uteslutning skett eller annan omständighet inträffat som föranlett avgången (14 § FL, 15 § förslaget). Det synes enligt min mening vara att föredraga att förevarande bestämmelse innehåller en direkt föreskrift att avgången i där avsedda fall äger rum vid tidpunkten för den årliga räkenskapsavslutning som infaller näst efter en månad efter uppsägningen. Den ifrågavarande hänvisningen synes för övrigt lida av viss otydlighet. Härav betingad jämkning har alltså vidtagits i departementsförslaget.

Vad slutligen angår den i tredje stycket av förevarande paragraf upptagna föreskriften, att beslut om nedsättning av insatsernas belopp icke får gå i verkställighet förrän ett år efter beslutets registrering, åsyftar densamma att bereda borgenärerna ett visst skydd mot dylika beslut. I anledning av vad i ett remissyttrande framhållits beträffande föreskriften vill jag påpeka att beslut varom här är fråga kommer att, på grund av stadgandena i 101 § 2 mom. och 104 § förslaget, införas i registret ävensom kungöras i allmänna tidningarna och ortstidning.

Talan å föreningsstämmobeslut.

69 §.

Beträffande klandertalan mot föreningsstämmobeslut har utredningen föreslagit den huvudregeln, att om styrelsen, styrelseledamot eller föreningsmedlem menar att beslut, som fattats å föreningsstämma, icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot föreningslagen eller föreningens stadgar, talan å beslutet må föras genom stämning å föreningen (1 mom. första stycket). Grundas talan på att beslutet icke tillkommit i behörig ordning eller eljest kränker allenast medlems rätt, skall talan väckas inom två månader från beslutets dag, vid äventyr att beslutet eljest blir gällande (1 mom. andra stycket). Om ett beslut strider mot rättsregler, som äro på det sättet tvingande att de icke kunna åsidosättas ens med samtycke av samtliga medlemmar, inträder däremot, framhålles i betänkandet, icke klanderpreskription.

Motsvarighet till nämnda bestämmelser finnes i 45 § första stycket FL.

Ett undantag från regeln att ett beslut, som endast kränker medlems rätt, genom klanderpreskription blir giltigt, har enligt utredningens förslag (69 §

1 mom. tredje stycket) upptagits beträffande sådana beslut som enligt föreskrift i föreningslagen eller stadgarna kräva särskild röstpluralitet och skola registreras. Dylika föreskrifter ha enligt vad som uttalas i betänkandet till syfte att i fråga om särskilt betydelsefulla frågor skydda en minoritet. Undantagsbestämmelsen innebär att beslutet, ehuru klandertalan icke väckts, ej är gällande och att registrering sålunda skall vägras. Skulle emellertid registrering meddelas — på grund av förbiseende eller ingivande i ärendet av felaktiga protokoll — blir enligt den föreslagna bestämmelsen beslutet giltigt, om klandertalan icke väckes inom den i andra stycket angivna tiden.

I 69 § 1 mom. sista stycket har utredningen upptagit en motsvarighet till 45 § andra stycket FL. Enligt sagda lagrum gäller att för klandertalan, grundad på att beslut strider mot förbudet för stämman att använda föreningens tillgångar för ändamål som är främmande för föreningens verksamhet, kräves att de som föra talan utgöra minst en tiondel av samtliga föreningsmedlemmar.

2 mom. av förevarande paragraf överensstämmer i stort sett med 45 § fjärde och sista styckena FL.

I yttrande av *Smålands och Blekinge handelskammare* har förordats att bestämmelsen i 1 mom. sista stycket icke borde avse klandertalan beträffande beslut som omnämnas i förslaget 20 § andra stycket.

Departementschefen. Vad i ett remissvar uttalats rörande omfattningen av stadgandet i 1 mom. sista stycket att klandertalan i visst fall måste föras av minst en tiondel av samtliga föreningsmedlemmar lär vara befogat. Detta villkor bör, såsom för närvarande, uppställas för talan som grundas på att beslut strider mot den i 20 § första stycket förslaget stadgade begränsningen i föreningsstämmas beslutanderätt med hänsyn till föreningens ändamål. Däremot bör villkoret icke avse talan som grundas på att principen om medlemmarnas lika rätt åsidosatts (20 § andra stycket). Förevarande stadgande har avfattats i enlighet härmed.

I övrigt anser jag utredningens förslag böra godtagas.

Likvidation och upplösning.

Förenings upplösning föregås normalt av likvidation. När denna avslutats genom slutredovisning är föreningen upplöst (61 § FL). Förening kan träda i likvidation på grund av frivilligt beslut av föreningsstämman, frivillig likvidation (43 § FL). I FL stadgas ock, att då vissa händelser inträffa skyldighet uppkommer för föreningen att träda i likvidation och att domstol i visst fall kan meddela förklaring att föreningen skall träda i likvidation, tvångslikvidation (46, 47 och 48 §§ FL).

Förenings likvidation omhänderhaves ej av styrelsen utan av särskilt utsedda likvidatorer. Även revisorernas uppdrag upphör i och med likvidation, men i deras ställe inträder ej på grund av lagen annat kontrollorgan.

De i betänkandet föreslagna reglerna om anledningarna till tvångslikvidation förete vissa olikheter i förhållande till gällande rätt. Sålunda ha de i 46 § FL angivna förutsättningarna för ingripande från offentlig myndighets sida i förslaget givits annan karaktär (73 §). Vidare har upptagits en helt ny regel, avseende att möjliggöra att föreningar, som kvarstå i föreningsregistret ehuru de sedan länge i realiteten upphört att existera, skola kunna utan föregående likvidationsförfarande avföras ur registret (74 §).

I fråga om likvidationsförfarandet har utredningen, med efterbildning av nya aktiebolagslagens regler, föreslagit bestämmelser avseende obligatorisk kontroll under likvidation genom likvidationsrevisorer (80 §). Vidare uppställas i förslaget regler om likvidatorernas skyldighet att avgiva redovisning, först genom upprättande av begynnelseinventarium och därpå grundad balansräkning, vilken skall överlämnas till likvidationsrevisorerna (83 §), och därefter genom årlig redovisning medelst balansräkning, likvidationsräkning samt förvaltningsberättelse (86 §). Rörande redovisningens granskning av likvidationsrevisorerna skola enligt förslaget liknande regler gälla som beträffande styrelsens årsredovisning (87 §).

Sedan skulderna guldits och överskott skiftats, skola likvidatorerna framlägga slutredovisning för hela likvidationstiden. Denna redovisning skall granskas av likvidationsrevisorerna och tillhandahållas föreningsmedlemmarna före och vid stämman (89 §).

I yttrande av *fastighetsägareförbundet* har uttalats att bestämmelserna i förevarande avdelning syntes vidlyftigare än som kunde anses påkallat.

Departementschefen. Utredningen har i betänkandet diskuterat, huruvida förvaltning och kontroll även under likvidationen skulle kunna handhas av de organ, styrelse och revisorer, som före likvidationen ha dessa uppgifter sig anförtrodda. Under likvidationen äro emellertid, enligt vad utredningen framhållit, förvaltningsorganets uppgifter av annan natur än styrelsens och detsamma gäller i viss mån även beträffande kontrollorganet. Ett bibehållande av styrelsen och de vanliga revisorerna skulle sålunda icke medföra att särskilda bestämmelser rörande deras av likvidationen betingade speciella uppgifter bleve överflödiga. Ur synpunkten av önskvärd förenkling och förkortning av lagtexten stode enligt utredningen knappast mycket att vinna med den ifrågasatta anordningen.

En annan möjlighet till förenkling av likvidationsbestämmelserna vore att utesluta föreskrifterna rörande likvidationsrevisorer. Med hänsyn till de ofta mycket stora värden varom här kan vara fråga synes emellertid angeläget att till medlemmarnas och borgenärernas skydd finnes ett kontrollorgan även under likvidationen.

De av utredningen beträffande likvidation och upplösning föreslagna bestämmelserna har jag sålunda ansett i huvudsak kunna godtagas. Vissa jämkningar ha emellertid vidtagits såsom av det följande framgår.

70 §.

Utredningens förslag 70 § upptager regler rörande föreningsstämmas beslut att förening skall träda i likvidation samt om utseende av likvidatorer. Vidare givas i paragrafen bestämmelser om den röstpluralitet som skall vara erforderlig för beslut om likvidation. Föreligger förhållande på grund varav föreningen enligt 71 § är pliktig att träda i likvidation, är enkel majoritet tillräcklig för beslutet. Eljest erfordras för beslut om likvidation — liksom enligt 43 § FL — att beslutet, där ej samtliga röstberättigade förenat sig om detsamma, fattats å två på varandra följande föreningsstämmor, därav minst en ordinarie, och å den stämma som sist hålles biträfts av minst två tredjedelar av de röstande. Skulle stadgarna innehålla skärpning av lagens bestämmelser för giltigt beslut, skall den lända till efterrättelse.

I yttrande av *länsstyrelsen i Hallands län* har förordats, att kravet att, då beslut fattas å två stämmor, åtminstone den ena skall vara ordinarie måtte slopas.

Departementschefen. Utredningen har ej ansett sig böra föreslå ändring beträffande det enligt gällande lag föreliggande kravet att i normala fall beslut om likvidation skall fattas å två stämmor, därav en ordinarie. Motsvarande krav i fråga om beslut om stadgeändring har däremot icke upptagits vare sig i utredningens förslag eller i departementsförslaget (67 §).

Även enligt min mening synas skäl föreligga att kvarstå på gällande rättsståndpunkt i nu förevarande avseende, där fråga är om ett beslut av synnerlig vikt. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att beträffande beslut om stadgeändring saken ligger annorlunda till. Genomförandet av en stadgeändring bör kunna ske förhållandevis snabbt, vilket emellertid kan omöjliggöras om ordinarie stämma måste avvaktas.

71 och 72 §§.

I dessa paragrafer föreslår utredningen regler om tvångslikvidation dels på den grund att antalet föreningsmedlemmar nedgått under tillåtet lägsta antal eller att i stadgarna fastställd tid eller eljest stadgat villkor för verksamhetens upphörande inträffat (71 §) dels ock på den grund att behörig styrelse saknas (72 §). Domstol föreslås under angivna förutsättningar kunna ingripa och meddela förklaring att föreningen skall träda i likvidation, på ansökan av styrelseledamot eller medlem och, i fall som avses i 72 §, jämväl på ansökan av borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende av att någon finnes som äger företräda föreningen. Tillika åligger det enligt 72 § länsstyrelsen att, där förhållande som i paragrafen åsyftas varat mer än ett år och detta blivit för länsstyrelsen kunnigt, göra anmälan därom hos rätten.

I yttrande av *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* har det ansetts lämpligt, att länsstyrelsen gäves samma befogenhet i det fall som avses i 71 § som gäller enligt 72 §.

Däremot har *länsstyrelsen i Älvsborgs län* funnit att anmälningsskyldighet för länsstyrelsen enligt 72 § vore obehövlig. Då det icke vore mening-

en, att länsstyrelsen skulle ha någon undersökningsskyldighet, torde nämligen förhållandet att behörig styrelse saknades endast i ytterst sällsynta undantagsfall komma till myndighetens kännedom.

Departementschefen. Såsom av 74 § framgår är det angeläget att förening som i realiteten upphört icke kvarstår i föreningsregistret. Det synes jämväl önskvärt att ur registret få avfört förening som saknar till registret anmäld behörig styrelse, även där detta förhållande icke pågått under så lång tid som avses i 74 § eller under tio år. Utredningens förslag att länsstyrelsen skall kunna ingripa i fall som avses i 72 § torde fördensskull böra bibehållas.

De fall av tvångslikvidation som åsyftas i 71 § äro av annan natur än den omständigheten att behörig styrelse saknas. Tillräcklig påföljd av att föreningen ej utser likvidatorer, ehuru antalet medlemmar nedgått under det i lagen föreskrivna lägsta antalet, torde vara det i 75 § föreskrivna svaret för dem som deltaga i beslut om fortsättande av föreningens verksamhet eller handla å föreningens vägnar. För övriga i 71 § avsedda likvidationsfall är gemensamt att de grundas på föreskrifter i föreningens stadgar. Det synes icke lämpligt att registreringsmyndigheten skall kunna ingripa i dylika situationer. Härtill kommer att varken nyss åsyftade fall av tvångslikvidation eller medlemsantalets nedgång under det legala minimum avspeglas i föreningsregistret.

73 §.

Enligt 46 § FL äger offentlig myndighet (justitiekanslern eller länsstyrelse) ingripa för att åvägabringa upplösning av en förening därest det finnes antingen att föreningens verksamhet är lagstridig eller uppenbart osedlig eller att — i fråga om förening med ändamål att anskaffa lån åt medlemmarna — föreningen utövar sin verksamhet enligt grunder som i tillämpningen medföra ett väsentligt gynnande av vissa medlemmar på de övrigas bekostnad.

Nämnda paragraf lär — framhållas i *betänkandet* (s. 223) — ej ha kommit till tillämpning. Däremot torde icke sällan det förhållandet föreligga att i föreningsstadgar verksamheten angäves på sådant sätt att med hänsyn till bestämmelserna i 1 § FL registrering möjliggjorts, under det att verksamheten, sådan den i realiteten utövades, icke kunde anses falla under sagda lagrum.

När man försöker utforma föreningslagen så att från föreningsformen skall uteslängas företag som bort ikläda sig aktiebolagets form, uppstår, fortsätter utredningen, behov av lagbestämmelser som göra det möjligt för det allmänna att ingripa, då en förening visserligen vunnit registrering — på grundval av stadgar enligt vilka företaget formellt framstode som en förening enligt lagens bestämmelser — men sedermera i utövningen av sin verksamhet visade sig fullfölja ändamål, som icke stode i samklang med föreningsformen. Fall kunde förekomma där även i andra avseenden än nyss antytts de vid registreringen föreliggande stadgarna varit formellt oan-

tastliga men icke förty föreningen kommit att driva en verksamhet, som uppenbarligen icke motsvarade de förutsättningar varunder registrering skett, m. a. o. länsstyrelsen kunde sägas ha blivit missledd vid registreringens beviljande.

I enlighet med det anförda har i utredningens förslag upptagits en bestämmelse av innehåll, att om det funnes att förenings verksamhet dreves på sätt som uppenbarligen icke motsvarade de förutsättningar, under vilka registrering skett, rätten äger, på ansökan av ombud som justitiekanslern eller länsstyrelsen utser att utföra sådan talan, och efter föreningens hörande, förklara att föreningen skall träda i likvidation. Rätten skall i sådant fall förordna likvidatorer.

Beträffande ifrågavarande regel har i yttrande av *länsstyrelseutredningen* uttalats, att regeln icke angåve de förutsättningar, som borde motivera ett ingripande av myndigheten. *Sveriges advokatsamfunds styrelse*, som förklarat sig anse att regeln i och för sig kunde anses motiverad, har vidare framhållit — närmast med tanke på föreningar som registrerats enligt gällande lag — att en likvidation med därpå följande utskiftning på grund av skattelagstiftningens innehåll kunde få för medlemmarna förödande verkningar. Med hänsyn härtill borde en förening, varom här vore fråga, beredas möjlighet att genom att rätta till förhållandena antingen undgå likvidation eller såsom efter frivillig likvidation besluta om likvidationens upphörande.

Departementschefen. Den av utredningen i 73 § upptagna bestämmelsen synes motiverad, bl. a. med hänsyn till erfarenheterna av huru föreningsstadgar ej sällan illa överensstämma med den verksamhet föreningen redan från början är avsedd att driva. Att stadgarna kunna anses olämpligt eller oriktigt avfattade bör emellertid ej i och för sig motivera ett ingripande med stöd av bestämmelsen. För detta måste fordras att föreningens verksamhet drives på sådant sätt att föreningen uppenbarligen icke bort vinna registrering, exempelvis på den grund att föreningen icke är av den beskaffenhet som avses i 1 § nya lagen.

Även om man ej kan förvänta att det föreslagna stadgandet skall i praktiken komma till nämnvärd användning torde blotta tillvaron av detsamma vara till visst gagn och jag anser mig därför böra tillstyrka att den av utredningen föreslagna bestämmelsen — vartill en motsvarighet finnes i 53 § lagen om sambruksföreningar — upptages i den allmänna föreningslagen. Till frågan om bestämmelsens tillämpning å föreningar, registrerade enligt nu gällande lag, återkommer jag i det följande.

I anledning av uttalande i ett remissvar må framhållas att utan särskild lagbestämmelse lär vara uppenbart att en förening kan undgå det i paragrafen avsedda förfarandet genom att frivilligt rätta till det föreliggande missförhållandet.

Särskilda föreskrifter ha i 84 § andra stycket givits rörande befogenheten för likvidatorer utsedda enligt förevarande paragraf.

74 §.

I utredningens förslag 74 § har upptagits ett stadgande av innehåll, att om rörande förening under de tio sista åren icke inkommit någon anmälan till registret och anledning föreligger till antagande att föreningen upphört med sin verksamhet, länsstyrelsen skall genom skrivelse till föreningen under dess senast anmälda postadress förhöra sig, huruvida föreningen äger bestånd. Om härvid ej vinnes upplysning att föreningen fortfarande består, skall länsstyrelsen genom kungörelse i allmänna tidningarna och tidning inom den ort, där föreningens styrelse har sitt säte, anmana föreningen att inom sex månader från det offentliggörande som sist skedde låta sig avhöra. Om ej inom denna tidsfrist upplysning vinnes att föreningen består, skall den anses upplöst och avföras ur registret.

Som motiv till ifrågakvarande bestämmelse anföres i betänkandet (s. 224), att det torde finnas ett icke ringa antal föreningar, vilka faktiskt upphört med sin verksamhet utan att därvid vare sig tillgångar eller skulder funnits men som av en eller annan anledning uraktlåtit att föranstalta om likvidation och därför kommit att kvarstå i registret. Särskilt då en längre tid förflutit från det faktiska upphörandet, så att varken styrelseledamöter eller revisorer längre vore anträffbara, framstode det som önskvärt såväl att en sådan förening ej längre kvarstode i registret som ock att ett avförande skulle kunna ske utan likvidationsförfarande.

I yttrandena har förevarande förslag hälsats med tillfredsställelse såsom en betydelsefull praktisk nyhet, som torde kunna komma till användning i stor utsträckning. Vissa jämkningar eller kompletteringar av förslaget ha dock förordats. Sålunda ifrågasätter *länsstyrelsen i Kristianstads län*, om ej det avsedda kungörelseförfarandet kunde slopas i de fall tillförlitlig upplysning erhållits om att föreningen icke vidare bestode. Här- om anför *länsstyrelsen*:

Något vägande skäl mot att så får förfaras synes icke föreligga, särskilt med hänsyn till att kungörandet knappast i förevarande fall kan ur tredje mans synpunkt vara av betydelse. Tillförlitlig upplysning torde särskilt kunna antagas föreligga sedan uppgift erhållits, att förening, varom i registret gjorts anteckning om konkurs eller likvidation, icke längre äger bestånd, men jämväl i övrigt torde beträffande ett icke ringa antal föreningar kunna genom polismyndighetens försorg eller på annat lämpligt sätt inhämtas sådana upplysningar, att ett kungörelseförfarande framstår som direkt onödigt. Betydande kostnader torde härigenom kunna inbesparas.

I samma riktning uttala sig *länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus, Älvsborgs samt Jämtlands län*.

Länsstyrelsen i Västerbottens län finner det ej påkallat fordra att anledning funnes att antaga att föreningen upphört. I stället torde, jämte den först upptagna förutsättningen för paragrafens tillämpning, endast böra göras ett undantag för det fall att det likväl funnes grundad anledning antaga att föreningen fortfarande bestode.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län har förordat att kungörelseförfarandet utformades på samma sätt som i 104 § förslaget (78 § första stycket

FL). Därigenom skulle, utan att rättssäkerheten behövde eftersättas, vinnas såväl minskat arbete för länsstyrelserna som icke oväsentliga besparingar för statsverket.

Slutligen har *överståthållarämbetet* påpekat att skyldighet att anmäla postadress icke funnes stadgad för föreningar som registrerats före nya lagens ikraftträdande. Det kunde därför tänkas att det visade sig ogörligt att efterleva föreskriften om underrättelse till sådan förening postledes. Länsstyrelsen borde därför utrustas med befogenhet att för sådant fall anlägga det i paragrafens andra punkt stadgade underrättelseförfarandet genom kungörelse.

Departementschefen. Att införa en metod, varigenom på enkelt sätt utan likvidationsförfarande ur föreningsregister kunna utmönstras föreningar som ej på länge låtit sig avhöra, finner jag i likhet med remissinstanserna välbetänkt. Man synes emellertid, på sätt i några remissvar förordats, kunna gå något längre än utredningen föreslagit, nämligen i de fall då tillförlitlig upplysning må anses föreligga, att föreningen upphört med sin verksamhet och icke ämnar återupptaga densamma. I dylika fall torde kungörelseförfarandet böra slopas utan att olägenheter eller faror därav kunna bli följden. Sådan upplysning lär kunna erhållas exempelvis genom förutvarande styrelseledamöter eller genom medlemmar i föreningen eller genom undersökning om föreningen under de senaste åren avlämnat uppgift för mantalsskrivning eller skattedeklaration.

Föreskrift om upplösningsbeslut och föreningens avförande ur registret utan kungörelseförfarande lär lämpligen böra upptagas i förevarande paragraf som ett andra stycke efter den av utredningen föreslagna bestämmelsen.

Vad angår denna bestämmelse bör en jämkning vidtagas i anledning av att, såsom påpekats i ett remissvar, föreningar för närvarande icke äro skyldiga att till registret anmäla postadress. I stället för den av utredningen föreslagna föreskriften, att under angivna förutsättningar länsstyrelsen skulle genom skrivelse till föreningen under dess senast anmälda postadress förhöra sig, huruvida föreningen äger bestånd, torde kunna stadgas att denna förfrågan skall ske genom skrivelse till föreningen eller på annat lämpligt sätt.

Slutligen har ifrågasatts lämpligheten av att kungörelse, där sådan skall ske, bör äga rum i såväl allmänna tidningarna som tidning inom den ort där föreningens styrelse skall ha sitt säte. Det ändamål som kungörelseförfarandet åsyftar torde emellertid bäst tillgodoses genom sådan kungörelse, varför anledning att frångå utredningens förslag i detta avseende icke föreligger.

Förevarande paragraf har i departementsförslaget utformats i enlighet med det anförda.

75 §.

Förevarande paragraf, som motsvarar 50 § FL, innehåller bestämmelser om personlig ansvarighet för föreningens förbindelser vid åsidosättande i visst fall av bestämmelse om tvångslikvidation.

76 §.

I denna paragraf ha upptagits bestämmelser om villkor för rätt att vara likvidator, om tiden för uppdraget och om entledigande av likvidator.

77 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förordnande av likvidator genom rätten, då till registret anmälda behöriga likvidatorer saknas.

78 och 79 §§.

Dessa paragrafer innehålla föreskrifter om registreringsanmälan eller underrättelse angående rättens beslut samt om likvidatorernas skyldighet att för registrering anmäla att förening trätt i likvidation m. m.

80 §.

Såsom tidigare nämnts föreslås att även under likvidationen skall finnas en obligatorisk kontroll genom likvidationsrevisorer. Bestämmelser om likvidationsrevisorer ha upptagits i förevarande paragraf.

81 §.

Förevarande paragraf innehåller bestämmelser om styrelsens redovisning för tiden till likvidationens början. Motsvarighet till bestämmelserna finnes i 55 § FL.

82 §.

Paragrafen upptager föreskrifter angående röstberättigads rätt att påfordra utlysande av föreningsstämma under likvidation samt om kallelse till stämma.

83 §.

I denna paragraf ha införts bestämmelser om skyldighet för likvidatorerna att söka kallelse å föreningens okända borgenärer samt upprätta inventarium och balansräkning.

84—87 §§.

Paragraferna innehålla bestämmelser om förvaltningen under likvidation samt om årsredovisning och revision under likvidation. Beträffande paragrafernas innehåll må hänvisas till betänkandet (s. 229—232).

88 §.

I denna paragraf, som motsvarar 59 § FL, ha upptagits bestämmelser om skifte av föreningens behållna tillgångar. Grunden för fördelningen vid för- enings upplösning av behållna tillgångar skall enligt förslaget 6 § 10 angivas i stadgarna. Föreskriften i 60 § FL blir på grund härav överflödig.

89—92 §§.

Bestämmelser om likvidatorernas slutredovisning samt stadgande när en förening skall anses upplöst efter likvidation ha av utredningen intagits i 89 och 90 §§, vilka motsvara 61 § FL.

I 91 och 92 §§ av utredningens förslag ha upptagits föreskrifter om ett förenklat förfarande för föreningens upplösning för det fall att föreningen saknar tillgångar eller dessa äro så ringa, att de ej förslå till bestridande av likvidationskostnaderna. Rätten skall under vissa förutsättningar förklara att likvidationen skall nedläggas och föreningen anses upplöst och i samband därmed förordna att tillgång som ej ingår i likvidationen skall tillfalla allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål.

I 92 § ha upptagits bestämmelser rörande likvidationens fortsättande, om ny tillgång yppas eller eljest behov av likvidationsåtgärd uppkommer.

Beträffande förevarande paragrafer har i yttrande av länsstyrelsen i Hallands län anförts att det ofta torde förekomma att likvidatorerna avlämna slutredovisning och därigenom skiljas från sitt uppdrag innan alla medel utbetalts. Bl. a. torde det ofta förekomma att några delägare vid slutredovisning ännu ej lyft vad de vid skiftet bekommit. Medel kunde även vara avsatta för senare likvid av ej förfallen gäld. Då det emellanåt rörde sig om ganska betydande belopp, vilka sålunda kvarstode efter föreningens upplösning, syntes det lämpligt att i lagen intoges föreskrifter om dylika medels förvaltning. Vidare har länsstyrelsen — under hänvisning till uttalande i betänkandet (s. 235) att 91 § skulle kunna vinna tillämpning jämväl i fall som avsåges i 92 § — förordnat att i sistnämnda paragraf uttryckligen stadgades att bestämmelsen i 91 § kunde tillämpas. Denna bestämmelse torde nämligen oftast komma att tillämpas i fall som avsåges i 92 §.

Departementschefen. Därest vid framläggande av slutredovisning likvidationen i verkligheten icke är slutförd, måste föreningen fortfarande anses bestå. För bolagsrättens del har en dylik ståndpunkt kommit till uttryck i domstoispraxis. Sålunda har aktieägare, sedan registrering skett om att likvidationen vore avslutad och bolaget upplöst, ansetts berättigad att påkalla bolagsstämmas utlysande för bevakande av aktieägarnas rätt till vissa avsatta tillgångar. Lagregler rörande ämnen som sammanhånga härmed exempelvis angående förvaltning av avsatta medel torde ej vara behövliga utöver de bestämmelser som utredningen upptagit i 92 §.

Vad i ett remissvar i övrigt anmärkts beträffande förevarande bestämmelser i utredningens förslag har ej heller synts böra föranleda ändring av desamma.

93 och 94 §§.

Dessa paragrafer upptaga bestämmelser om förenings konkurs, ackordsförhandling utan konkurs samt om förfarandet efter avslutandet av förenings konkurs m. m. Paragraferna motsvara 63 och 64 §§ FL.

95 §.

Paragrafen, som ersätter 62 § FL, innehåller bestämmelser om talan mot likvidator och likvidationsrevisor.

96 §.

I denna paragraf föreslås bestämmelser om föreningsstämmas beslut angående likvidationens upphörande och verksamhetens återupptagande. Beträffande paragrafens innehåll hänvisas till betänkandet (s. 237—238).

97 §.

Paragrafen innehåller föreskrifter om verkan av likvidations upphörande på grund av att domstol upphävt likvidationsbeslut eller stämman beslutat verksamhetens återupptagande enligt förslaget 96 §.

Fusion.

98 §.

Denna paragraf innehåller bestämmelser om sammanslagning av föreningar eller s. k. fusion.

I betänkandet (s. 239 ff) uttalas att fusioner inom vissa grupper av ekonomiska föreningar ägt rum i ganska stor utsträckning, med anlitande av allmänna civilrättsliga och associationsrättsliga regler om överlåtelse, skuldövertagande och likvidation m. m. Lagbestämmelser i ämnet syntes emellertid påkallade. De i förslaget upptagna reglerna överensstämde i vissa delar med fusionsreglerna i 175—176 §§ AL.

Även om bestämmelserna om fusion rent organisatoriskt sett uppbyggts efter mönster av de aktiebolagsrättsliga reglerna, ha vissa skiljaktigheter måst iakttas — fortsätter utredningen — beroende på att vid fusion mellan föreningar i allmänhet i första hand är fråga om att överföra den överlåtande föreningens medlemmar till den övertagande föreningen och först i andra hand om ett övertagande av tillgångarna. Bestämmelserna åsyfta att bereda skydd mot kränkning av minoritetsintressena i den överlåtande föreningen samt att tillgodose denna förenings borgenärer.

Enligt 1 mom. i förevarande paragraf må mellan ekonomiska föreningar avtal träffas därom att den överlåtande föreningen skall uppgå i den övertagande föreningen på så sätt att medlemmarna i den överlåtande föreningen bli medlemmar i den övertagande föreningen samt den överlåtande föreningen utan likvidation upplöses och alla dess tillgångar och skulder övertagas av den övertagande föreningen. Förslag till fusionsavtal och vissa handlingar, belysande föreningarnas ställning och fusionens lämplighet, skola hållas tillgängliga för de röstberättigade i den överlåtande föreningen.

Förslaget till fusionsavtal skall enligt andra momentet godkännas av den överlåtande föreningen på föreningsstämma med samma majoritet som i allmänhet kräves för stadageändringar. Medlemmar i denna förening, som motsätta sig fusionen, föreslås skola äga uppsäga sig till utträde med rätt att utfå sina insatser jämte andel i beslutad vinstutdelning. Rättens tillstånd

skall inhämtas innan fusionsavtalet må bringas till verkställighet, och i samband därmed skall borgenärernas rätt beaktas (3 mom.). Även sedan förening trätt i likvidation, skall den kunna genom fusion uppgå i annan förening (4 mom.).

Beträffande bestämmelsernas närmare innehåll hänvisas till betänkandet. Förslaget avser endast fusion mellan ekonomiska föreningar. Behov av regler för att underlätta sammanslagning av aktiebolag och föreningar föreläge visserligen enligt utredningen, men utredningen hade icke funnit sig böra upptaga detta spörsmål till behandling.

I yttrande av *kooperativa förbundets styrelse* uttalas tillfredsställelse över att fusionsinstitutet införes i föreningslagstiftningen. Detta komme att i hög grad underlätta genomförandet av de sammanslagningar mellan konsumentkooperativa föreningar som relativt ofta förekomme. Emellertid syntes en utredning påkallad för att undersöka möjligheterna av att tillåta fusion även mellan aktiebolag och ekonomisk förening.

Kooperativa förbundets styrelse har vidare — med förmälan att utredningsmannen i fråga om spörsmålet rörande lagfartsstämpel vid förvärv genom fusion av fast egendom kommit till det resultatet, att sådan stämpel icke borde uttagas för dylikt förvärv (betänkandet s. 243—244) — förklarat det vara av stor vikt att denna uppfattning godtoges i blivande proposition. För klarläggande av vissa andra skattefrågor vid fusioner syntes enligt styrelsen en särskild undersökning påkallad.

Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare har likaledes understrukt uttalandet i betänkandet att lagfartsstämpel ej skulle uttagas vid förvärv genom fusion. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* har förordat att en förtydligande föreskrift i detta hänseende upptoges i stämpelförordningen.

Slutligen må nämnas att *svenska jordbrukskreditkassan* förklarat att de föreslagna reglerna om fusion icke torde i oförändrat skick kunna tillämpas på kreditkassorna. Publicitetskravet syntes nämligen komma i konflikt med kravet om skydd för banksekretessen.

Departementschefen. Mot de av utredningen föreslagna bestämmelserna rörande fusion mellan ekonomiska föreningar ha invändningar ej förekommit i remissvaren fränsett den tvekan som yppats, huruvida reglerna i oförändrat skick kunna komma till användning i fråga om jordbrukets kreditkassor. Utredningens förslag i förevarande avseende torde böra godtagas. Spörsmålet huruvida speciella regler om fusion äro erforderliga beträffande jordbrukskassorna torde böra övervägas i samband med den utredning för en översyn av bestämmelserna om jordbrukskasserörelsens organisation och verksamhet, varom beslut nyligen fattats.

De sålunda ifrågasatta reglerna avse endast sammanslagning av ekonomiska föreningar. På motsvarande sätt åsyfta nya aktiebolagslagens bestämmelser om fusion endast sammanslagning av aktiebolag. Huruvida lagbestämmelser må anses påkallade för att underlätta sammanslagning av juridiska personer av olika typer kan icke upptagas till behandling i nu förevarande sammanhang.

Fusion mellan föreningar torde i allmänhet icke behöva medföra några skattekonsekvenser under förutsättning att uppskrivning av tillgångarnas värde icke sker i samband med fusionen (jfr prop. nr 240 till 1950 års riksdag). Denna fråga torde emellertid, om så finnes erforderligt, framdeles få bli föremål för uppmärksamhet.

Registrering.

Bestämmelserna i denna avdelning, 99—105 §§, överensstämman i stort sett, bortsett från ändringar av väsentligen teknisk och redaktionell art, med föreskrifter i 74—82 §§ FL. Några av gällande föreningslags föreskrifter om registrering äro av övervägande administrativ natur och ha ansetts kunna överföras till den tillämpningskungörelse varom förmåles i förslaget 117 §. Här om hänvisas till betänkandet s. 56—58 och 247—249.

99 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser rörande ansökan om och anmälan för registrering.

100 §.

Utredningens förslag 100 §, som motsvarar 75 § FL, innehåller föreskrifter om avslag å ansökan om registrering av förening eller av föreningsbeslut samt om klagan över beslut varigenom registrering vägrats.

Från huvudregeln angående de fall, då registrering skall vägras, har av utredningen (100 § första stycket) föreslagits ett undantagsstadgande beträffande föreningsstämmobeslut, som icke tillkommit i behörig ordning eller eljest kränker allenast föreningsmedlems rätt. Undantaget innebär, att om annan grund till klandertalan mot beslutet föreligger än att i föreningslagen eller stadgarna upptagna föreskrifter om särskild röstpluralitet icke rätteligen iakttagits, registrering ej skall vägras, sedan klandertiden utgått utan att talan anställts.

I yttrande av länsstyrelsen i Södermanlands län har ifrågasatts, huruvida icke nyssnämnda undantagsbestämmelse av praktiska skäl borde utgå.

Överståthållarämbetet har såsom otillfredsställande anmärkt, att det skulle åligga registreringsmyndigheten att vid behov införskaffa bevis om att klandertid beträffande stämmobeslut gått till ända utan att talan anställts. Sökande eller anmälande borde avgiva försäkran att klander icke skett.

Departementschefen. De av utredningen i förevarande paragraf upptagna bestämmelserna synas motiverade. Undantagsstadgandet beträffande vissa slag av stämmobeslut står i visst samband med föreskrifter i förslaget 69 § 1 mom. tredje stycket, vartill må hänvisas.

Den positiva regeln att registrering i vissa fall skall ske, sedan klandertiden utgått utan att klander instämts, bygger uppenbarligen på förutsättningen att sökanden på ett för registreringsmyndigheten godtagbart sätt

styrker angivna förhållande. Huru detta skall äga rum lär ej behöva lösas i lagen.

101 §.

I 101 § 1 mom. av utredningens förslag anges vad som skall införas i föreningsregistret när föreningsregistrering beviljas. Nyheter i förhållande till FL äro enligt förslaget att föreningsregistret skall innehålla uppgifter om föreningens postadress och dess räkenskapsår.

Enligt 2 mom. skall, om efter förenings registrering anmälan göres för registrering enligt lagen, i registret anmärkas vad som anmälts, såframt registrering beviljas.

I yttrande av *Sveriges köpmannaförbund* har förordats att uppgift om föreningens räkenskapsår intoges i registret endast då räkenskapsåret ej sammanföller med kalenderåret.

Länsstyrelseutredningen framhåller i sitt yttrande, att visst merarbete torde komma att förorsakas registreringsmyndigheterna på grund av bestämmelsen i 2 mom. *Länsstyrelsen i Uppsala län* har påpekat angelägenheten av att införingarna i registret icke bleve för omständliga med hänsyn till att vad som införes i registret skall kungöras (förslaget 104 §).

Departementschefen. Det synes enligt min mening av vikt att föreningsregistret alltid ger upplysning om föreningens räkenskapsår. Vad av ett par remissinstanser i övrigt uttalats i anledning av förevarande paragraf torde icke böra föranleda ändring däri men böra beaktas vid utfärdande av administrativa tillämpningsföreskrifter.

102 och 103 §§.

Paragraferna upptaga regler angående verkan av att föreningsregistrerade firma eller eljest verkställd inskrivning länder någon till förfång ävensom rörande anteckning i registret att tidigare anteckning avföres ur registret.

104 och 105 §§.

Dessa paragrafer innehålla regler om kungörande av vad som införes i föreningsregister samt angående verkan av registrering och kungörande.

Kungörelse skall enligt utredningens förslag ske såväl i allmänna tidningarna som ock i den stads tidning, där länsstyrelsen har sitt säte, eller, om flera tidningar där utgivas, i den av dessa där allmänna påbud för staden vanligen meddelas.

I yttranden av *tre länsstyrelser* förordas att slopa kungörandet i ortstidning. Det framhålles därvid bl. a. att kostnaderna härför vore ganska betydande samt att ett ringa antal personer torde taga del av dessa kungörelser.

A andra sidan har en länsstyrelse föreslagit att kungörande borde ske i tidning, som utgör ortstidning för den ort där föreningens styrelse har sitt säte. En annan länsstyrelse förordar att kungörandet borde ske i den tidning, i vilken kommunala meddelanden för residensstaden intagas, eller,

om dessa meddelanden intagas i mer än en tidning, i den av dessa, som länsstyrelsen med hänsyn till spridningen inom länet bestämde.

Departementschefen. Vad utredningen i överensstämmelse med gällande föreningslag 78 § första stycket föreslagit i fråga om kungörande i tidningar finner jag ej anledning frångå. Spörsmålet om förenklat kungörelseförfarande synes endast böra upptagas i ett vidare sammanhang när anledning därtill må anses vara för handen.

Skadestånd.

106—109 §§.

Gällande föreningslag upptager på olika ställen regler angående skadeståndsskyldighet gentemot föreningen eller tredje man för styrelseledamöter m. fl. (28, 33, 57 och 87 §§ FL). Dessa bestämmelser ha i vissa hänseenden kompletterats och i förslaget sammanförts i en särskild avdelning. I stort sett överensstämma förslagens bestämmelser med 208, 209, 211 och 212 §§ AL.

Straffbestämmelser.

110—112 §§.

Dessa paragrafer i utredningens förslag innehålla straffbestämmelser. Bestämmelserna ha utökats i jämförelse med 84 och 85 §§ FL, bl. a. med hänsyn till förslagens nya föreskrifter rörande årsredovisning, revision och likvidation m. m.

I yttrande av *Smålands och Blekinge handelskammare* förordas att bestämmelsen i 111 § (p. 4) borde omfatta jämväl underlåtenhet av styrelsens ordförande att ombesörja att ordinarie föreningsstämma komme till stånd inom vederbörlig tid.

Departementschefen. Enligt utredningens förslag inträder straff dels för vissa grövre fall bl. a. då styrelseledamot, revisor m. fl. lämna oriktiga eller vilseledande uppgifter i registreringsanmälningar, redovisningshandlingar eller revisionsberättelse (110 §) dels i åtskilliga fall för styrelseledamot, likvidator eller revisor som gör sig skyldig till vissa förseelser av övervägande ordningskaraktär (111 §). Att ytterligare utöka de förfaranden, som kunna medföra straff, synes ej böra ifrågakomma utan tvingande skäl. Utredningens förslag upptager ej straff för underlåtenhet att iakttaga reglerna beträffande kallelse till föreningsstämma o. d. (60 och 61 §§) och ej heller för underlåtenhet att utlysa ordinarie stämma inom tid som avses i 57 § 1 mom. Jag finner emellertid ej anledning att i förslaget införa nya straffbestämmelser. Vad särskilt angår den i ett remissvar berörda frågan om underlåtenhet av styrelsens ordförande att ombesörja att ordinarie stämma hålles inom föreskriven tid må erinras om den i 59 § förslaget stadgade skyldigheten för länsstyrelsen att på anmälan av styrelseledamot eller röstberättigad ofördröjligen utlysa stämma.

Särskilda bestämmelser.

113 §.

I denna paragraf, som motsvarar 2 § andra stycket FL, har införts föreskrift, att förening med ändamål att bereda bostäder eller andra lägenheter åt medlemmarna ej må upplåta lägenhet under nyttjanderätt annorledes än för bestämd tid, med mindre upplåtelsen sker under bostadsrätt enligt vad därom finnes stadgat. Åsidosättande av ifrågavarande förbud medför straff enligt 111 § första stycket 6 förslaget.

114 §.

Enligt vissa bestämmelser i förslaget skall anmälan eller ansökan till länsstyrelsen vara åtföljd av avskrift av protokoll och även eljest må vissa handlingar överlämnas i avskrift.

Utredningen har i 114 § föreslagit bestämmelse, att avskrift varom i lagen förmåles skall vara till riktigheten bestyrkt av två personer, som vid sina namn böra angiva yrke och postadress.

I några yttranden ha erinringar framförts mot denna föreskrift. Länsstyrelsen i Gävleborgs län finner det lämpligt att angivandet av yrke och postadress för dem som bestyrka avskrift skall vara obligatoriskt. Därest så icke vore avsett, borde stadgandet utgå såsom ineffektivt och överflödigt.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län har förordat att avskrift skulle kunna bestyrkas även av notarius publicus. Vidare har länsstyrelsen i Hallands län förklarat sig anse det ur lagteknisk synpunkt olämpligt att kravet på att avskrifter skulle vara bestyrkta av två personer upptoges i en särskild paragraf, vilken lätt kunde förbises av allmänheten. Det vore att föredraga att i tillämpliga paragrafer gjordes ett tillägg utvisande att avskrift skulle vara bestyrkt av två personer.

Departementschefen. Att på sätt i ett remissvar förordats i ett flertal paragrafer införa bestämmelse om huru avskrift skall vara beskaffad synes leda till onödig vidlyftighet i lagtexten. Vad i övrigt i remissvaren anförts synes ej heller giva anledning till ändring i den av utredningen föreslagna bestämmelsen.

115 §.

I denna paragraf upptages en forumregel i överensstämmelse med 88 § FL.

116 §.

Denna paragraf innehåller i anslutning till 90 § FL föreskrift angående verkan av i stadgarna intagen skiljedomsklausul.

117 §.

Enligt denna paragraf, som motvarar 79 § FL, förutsättes att Kungl. Maj:t meddelar närmare föreskrifter rörande föreningsregistrens förande samt avgifter för registrering och kungörande m. m.

I betänkandet (s. 56—58) har intagits förslag till kungörelse, avsedd att ersätta den nuvarande kungörelsen den 15 december 1911 (nr 135) om föreningsregistrens förande m. m.

Några länsstyrelser ha i sina yttranden framhållit vissa synpunkter som enligt länsstyrelsernas mening borde beaktas vid utfärdandet av tillämpningsföreskrifter, särskilt beträffande sättet för föreningsregistrens förande. Sålunda har förordats att ett enhetligt lösbladssystem borde komma till användning. Med hänsyn till stegringen av kostnaderna för kungörelser i tidningar anse två länsstyrelser att en ökning av de för närvarande utgående registreringsavgifterna vore motiverad.

Länsstyrelseutredningen har uttalat, att stor uppmärksamhet borde ägnas däråt att erforderliga blanketter bleve utformade på ett kontorsmässigt rationellt sätt. Det torde icke böra överlåtas åt de enskilda länsstyrelserna att själva utforma blanketterna.

Departementschefen. Vid utfärdande av ny kungörelse om föreningsregistrens förande torde de önskemål i detta avseende som uttalats av en del remissinstanser komma att beaktas. Särskilt angeläget synes vara att registren föras efter ett enhetligt praktiskt system. De avgifter som enligt nu gällande kungörelse utgå för registrering och dess kungörande torde böra något höjas.

Undantag från lagens tillämpning.

118 §.

Enligt 91 § första stycket FL skall vad i lagen är föreskrivet ej äga tillämpning å vissa uppräknade slag av sammanslutningar bl. a. sparbanker samt sjukkassor, understödsföreningar eller andra försäkringsföreningar. I paragrafens andra stycke föreskrives, att genom lagen ej heller göres ändring i vad om föreningar för visst ändamål eljest är i lag eller författning särskilt stadgat.

Utredningen har i 118 § med någon redaktionell jämkning upptagit de nämnda bestämmelserna om undantag från den allmänna föreningslagens tillämpning. I anslutning till paragrafen framhålles i betänkandet, att om det föreliggande förslaget upphöjdes till lag, anledning syntes föreligga att låta verkställa en översyn av lagstiftningen om understödsföreningar. Såsom exempel å föreningar, som åsyftas i 118 § sista stycket, nämnas bostadsrättsföreningar, jordbrukskassor och sambruksföreningar.

I yttrande av *lantbruksstyrelsen* uttalas, att i lagen om sambruksföreningar (20, 54, 59 och 61 §§) förekomme åtskilliga hänvisningar till gällande lag om ekonomiska föreningar samt att den förra lagen syntes böra ändras så att hänvisningarna komme att i stället hänföra sig till den nya lagen.

Departementschefen. Frågan huruvida ändringar böra vidtagas i lagstiftningen om understödsföreningar, liksom i sambruksföreningslagen, synes

ej behöva upptagas i nu förevarande sammanhang. På sätt framgår av 2 § i förslaget till lag angående införande av den nya lagen om ekonomiska föreningar är det icke nödvändigt att ändra de i sambruksföreningslagen förekommande hänvisningarna till den allmänna föreningslagen till att avse den nya lagen. Därest en sådan ändring ändock må anses lämplig, torde den i vart fall kunna anstå tillsvidare.

Bland de i förevarande paragraf uppräknade slagen av sammanslutningar, som icke falla under den allmänna föreningslagen, lär vara obehövt att medtaga sparbanker.

Förslaget till lag angående införande av nya lagen om ekonomiska föreningar.

Utredningen har i särskilt lagförslag sammanfört de bestämmelser som erfordras beträffande den nya lagens ikraftträdande och dess tillämpning å äldre föreningar.

Enligt utredningens förslag skall nya lagen i princip lända till efterrättelse även i avseende å ekonomisk förening som registrerats enligt äldre rätt. Då nya lagen saknar regler angående föreningar med personligen ansvariga medlemmar, har i 4 § föreslagits att för sådana föreningar givna särskilda bestämmelser i gällande föreningslag fortfarande skola tillämpas i fråga om kreditkassor, som avses i förordningen om jordbrukets kreditkassor den 5 juni 1942 — vilka enligt förordningen måste vara organiserade såsom ekonomiska föreningar m. b. p. a. — ävensom å andra vid nya lagens ikraftträdande bestående föreningar av denna typ.

Därjämte uppställas i 3 § av utredningens förslag under olika moment vissa undantag från huvudregeln att nya lagens bestämmelser skola gälla äldre föreningar. Beträffande innehållet av dessa undantag hänvisas till förslaget. Här skall endast redogöras för några av de viktigaste undantagen.

Det i nya lagen 11 § föreslagna stadgandet angående medlems rätt att vinna inträde i ekonomisk förening skall icke äga tillämpning å föreningar registrerade enligt äldre rätt (1 mom.). Äldre förenings firma må bibehållas oförändrad. Ändring av firman till överensstämmelse med den av utredningen föreslagna nya firmabeteckningen må registreras endast under förutsättning att föreningen kunnat vinna registrering enligt nya lagen (3 mom.). Med denna bestämmelse åsyftas enligt betänkandet att den nya firmabeteckningen skulle reserveras för föreningar som fylla de kriterier å en förening vilka uppställas i den nya lagen.

Bestämmelsen i 18 § andra stycket huvudförslaget rörande begränsning av rätten till utdelning å inbetalda insatser föreslås icke skola gälla för äldre föreningar förrän fem år förflutit efter lagens ikraftträdande (4 mom. andra stycket). Nyssnämnda bestämmelse har nämligen enligt utredningen icke ansetts böra tvångsvis tillämpas å bestående föreningar omedelbart vid nya lagens ikraftträdande. En viss övergångstid har syntes erforderlig, under vilken en förening kunde överväga huruvida en ombildning eller upplösning av föreningen vore ändamålsenlig (betänkandet s. 257).

I betänkandet nämnes i detta sammanhang att vissa *skattespörsmål* uppstå i samband med en förenings ombildning eller upplösning. Utredningen har närmare berört frågan om lagfartsstämpel vid överlåtelse av fast egendom, tillhörig ekonomisk förening, och har därvid — under förmenande att s. k. fastighetsföreningar ofta torde komma att ombilda sig till aktiebolag — ifrågasatt att under en övergångstid allenast enkel lagfartsstämpel skulle uttagas, d. v. s. en krona för varje fulla 100 kronor av köpeskillingen resp. fastighetens taxeringsvärde. Detta skulle, med hänsyn till att för aktiebolags förvärv av fast egendom utgår dubbel lagfartsstämpel, innebära att sammanlagt lika stor lagfartsstämpel uttoges som om fastigheten från början lagfarits för ett aktiebolag.

Vidare har utredningen föreslagit (3 § 7 mom.), att om enligt föreningens stadgar föreningssammanträdes befogenhet skall utövas av ombud enligt 39 a § FL, med allenast den inskränkning att befogenheten icke omfattar frågor varom i 42 § 1 mom. FL förmäles (d. v. s. sådana beslut om ändring av stadgarna i vissa särskilt betydelsefulla hänseenden som enligt FL icke må uppdragas åt ombuden utan alltid måste fattas av medlemmarna själva), fullmäktiges befogenhet efter nya lagens ikraftträdande skall gälla utan nämnda inskränkning, såvitt ej annorlunda beslutas.

I betänkandet uttalas att i den mån äldre stadgebestämmelse strider mot föreskrift i nya lagen, från vilken sådant undantag som den äldre stadgebestämmelsen innehåller ej må föreskrivas, densamma efter nya lagens ikraftträdande är att anse såsom obefintlig. Stadgeändring för dess borttagande erfordrades alltså icke, ehuru det självfallet vore lämpligt att sådan ändring skedde. I fråga om vissa stadgebestämmelser, som ansetts äga större praktisk betydelse, ha i utredningens förslag (6 §) upptagits föreskrifter vilka medföra att, om föreningen icke själv beslutar stadgeändring, länsstyrelsen vidtager erforderlig rättelse.

Mot de sålunda föreslagna övergångsbestämmelserna ha i de avgivna yttrandena riktats vissa anmärkningar.

Stockholms handelskammare har funnit bestämmelserna oklart utformade. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* har ansett att en rationellare och mera beslutsam lösning i fråga om äldre föreningsars anpassning till den nya lagstiftningen varit önskvärd.

Svenska jordbrukskreditkassan har ansett att det för jordbrukets kreditkassor skulle innebära en bestämd olägenhet att i flertalet hänseenden följa en ny föreningslag och i vissa ej oviktiga hänseenden en äldre sådan, helst som denna anordning på intet sätt förutsattes skola ha övergångskarakter. Det förordades sålunda att kassorna tillsvidare finge helt anknyta till 1911 års föreningslag.

Bygdegårdarnas riksförbund har beträffande de föreslagna övergångsbestämmelserna uttalat, att en angelägen fråga vore på vad sätt de samlingslokalföreningar, som vore inregistrerade som ekonomiska föreningar, skulle kunna antingen helt avföras ur föreningsregistret eller överföras i detta såsom inregistrerade ideella föreningar. Det syntes även böra klargöras, att

en ekonomisk förening, som antingen helt avfördes ur registret och fortsatte sin verksamhet som icke inregistrerad ideell förening, fortfarande vore att betrakta som samma rättssubjekt. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* har funnit det naturligt att en enkel möjlighet till frivillig avregistrering tillskapades.

Sveriges industriförbund och *handelskammaren i Gävle* ha förklarat sig avstyrka, att bestämmelsen i 18 § andra stycket nya lagen bleve tillämplig på redan registrerade ekonomiska föreningar. Samma ståndpunkt intages av *Sveriges fastighetsägareförbund*.

Frågan om tillämpning å äldre föreningar av nyssnämnda bestämmelse ävensom av föreskriften i huvudförslaget 73 § angående möjlighet för det allmänna att i vissa situationer ingripa för att åvägabringa upplösning av förening, vars verksamhet befinnes uppenbarligen strida mot de förutsättningar under vilka registrering skett, har uppmärksamrats av *Sveriges advokatsamfunds styrelse*, som härom yttrar följande:

Enligt den föreslagna promulgationslagen skall den nya lagen om registrerade föreningar med vissa undantag bliva tillämplig jämväl beträffande redan existerande föreningar. Såsom antytts i betänkandet torde detta förhållande leda till att åtskilliga sådana föreningar se sig nödsakade att träda i likvidation. På grund av bestämmelsen om begränsning av vinstutdelningen torde detta i stor utsträckning bliva fallet med fastighetsföreningarna. För många av dessa tillkommer dessutom den omständigheten att deras verksamhet i realiteten icke drives i överensstämmelse med de förutsättningar, under vilka registrering skett. Föreningens ändamål har t. ex. angivits vara att bereda bostäder åt medlemmarna, ehuru verksamheten i verkligheten icke är av accessorisk karaktär. 73 § i förslaget skapar för dylika fall en enligt nu gällande lag icke förefintlig möjlighet för myndigheterna att tvångslikvidera föreningen.

Advokatsamfundets styrelse har vidare beträffande verkningarna av en likvidation av nu existerande fastighetsföreningar påpekat att enligt 38 § 1 mom. sista stycket kommunalskattelagen allt som vid föreningens upplösning utskiftades till medlem utöver inbetald insats beskattades såsom inkomst av kapital. Om taxeringsvärdet på en fastighet under årens lopp höjts utöver den köpeskilling som erlagts, komme denna värdeökning, oavsett under vilken tidsperiod den uppstått, att beskattas såsom inkomst, vilket med hänsyn till skatteskalans progressivitet kunde bli ytterst kännbart. En dylik konsekvens av den föreslagna lagstiftningen skulle framstå såsom en uppenbar orättvisa. Styrelsen fortsätter:

Det är givetvis omöjligt att utan närmare utredning angiva vad förslagens genomförande i denna del ekonomiskt skulle innebära. De av styrelsens ledamöter, som haft anledning att särskilt ägna sig åt dessa frågor, äro dock benägna att antaga att genom en sådan beskattning genomsnittligt 50 å 60 % av redan inkomstbeskattat sparkapital skulle fränhändas den enskilde. Verkningarna skulle bliva så mycket allvarligare som detta kapital endast undantagsvis finnes tillgängligt i likvida tillgångar utan ligger i fastigheten. Då antalet fastighetsföreningar är cirka 10 000, torde problemets betydelse vara uppenbart.

Till de nu omförmälda konsekvenserna av förslagens genomförande kom-

ma ytterligare de olägenheter i form av ny lagfartsstämpel etc. som i betänkandet omnämnts.

Enligt styrelsens förmenande är det oundgängligen nödvändigt att tillse att nu berörda verkningar av den föreslagna lagstiftningen undvikas antingen genom införande av härför erforderlig specialbestämmelse i skattelagstiftningen eller genom föreskrift av innehåll att nu existerande föreningar undantagas från den nya lagens tillämpning eller i allt fall från tillämpningen av sådana i densamma meddelade bestämmelser, vilka äro ägnade att framtvunga en likvidation av föreningarna.

Samma synpunkter framhållas av *Sveriges fastighetsägareförbund*, som uttalar att beskattningen av fastighetsföreningar och deras delägare innebure att den nominella värdestegringen på fastighet som äges av förening bleve föremål för inkomstbeskattning vid föreningens upplösning, låt vara att beskattningens räckvidd i någon mån minskades därigenom att till grund för beräkning av den dolda reserven i allmänhet lades taxeringsvärdet och icke marknadsvärdet. Därest en fastighet utskiftades till delägarna med utnyttjande av marginalen mellan taxeringsvärde och marknadsvärde, bleve emellertid detta lägre värde ingångsvärde för delägarna vid framtida realisationsvinstbeskattning i händelse av fastighetens försäljning. Därjämte kunde för skattefrihet enligt 35 § kommunalskattelagen erforderliga tidsperioder avbrytas. Det vore sålunda ofta förenat med synnerligen stora svårigheter att genomföra avveckling av en fastighetsförening, även om avvecklingen av olika skäl framstode såsom i hög grad önskvärd.

Fastighetsägareförbundet ifrågasätter att särskilda regler borde införas för beskattning vid avveckling av nu befintliga fastighetsföreningar, vilka kunde främja en upplösning av föreningarna och fastigheternas överförande på delägarna i stället för på någon för ändamålet särskilt bildad juridisk person. Förbundet hemställde förty, att utredning måtte företagas angående lagstiftningens verkningar i skatteavseende i fråga om föreningar, vilka vunnit registrering enligt hittills gällande lag, samt att lagstiftningens slutliga utformning måtte anstå i avvidan på de förslag som kunde föranledas av en dylik utredning.

De nu berörda skattesporösmålen ha uppmärksamrats jämväl i de yttranden, som avgivits av *Stockholms handelskammare* och *Sveriges industriförbund*. *Handelskammaren i Göteborg* har vidare uttalat, att realisationsvinstbeskattning ej borde ifrågakomma, då förutsättningarna härför vore föranledda av den nya föreningslagstiftningen.

1949 års skatteutredning anför i förevarande ämne:

Om i enlighet med lagförslagets intentioner nybildningen av fastighetsföreningar kommer att upphöra, kvarstår likväl frågan om de redan existerande fastighetsföreningarnas fortbestånd. Enligt förslaget skola dessa kunna fortleva såsom ekonomiska föreningar. För deras del kommer sålunda att tillämpas samma skatteberäkning som för närvarande. Emellertid kan ett dylikt konserverande av redan befintliga föreningar möjligen ge upphov till ett ökat värde för dem och föra med sig att äldre föreningar, vilka icke längre utöva någon verksamhet men likväl icke blivit avregistrerade, ånyo upplivas och överlåtas till nya intressenter, som önska begagna dem för sitt

ursprungliga ändamål. Ett återhållande moment i en dylik utveckling kan dock ligga i den föreslagna bestämmelsen om att även de nu bestående föreningarna skola efter en tid av fem år från lagens ikraftträdande vara skyldiga att underkasta sig regeln om en utdelningsbegränsning till 5 procent av insatsbeloppet. Visserligen kan det vara tvivel underkastat i vad mån denna regel kan bli till verklig olägenhet för de bestående fastighetsföreningarna, men den torde dock komma att bidra till en viss avveckling av föreningarna. Ur skattesynpunkt är en sådan avveckling ett så stort önskemål, att skatteutredningen ifrågasätter om icke särskilda åtgärder borde vidtagas för att stimulera upplösningen av äldre föreningar, möjligen däri-genom att under någon övergångstid deras likvidation underlättades genom vissa skatteeftergifter.

Den i utredningens förslag 3 § 7 mom. upptagna bestämmelsen rörande behörigheten för fullmäktige att besluta om vissa stadgeändringar efter den nya lagens ikraftträdande har avstyrkts av *länsstyrelsen i Västerbottens län*.

Mot stadgandet i utredningens förslag 6 § att i vissa fall registreringsmyndigheterna skola vidtaga åtgärder för åstadkommande av överensstämmelse mellan föreningsstadgar och den nya lagen ha erinringar framställts av *fyra länsstyrelser*. Det har därvid ifrågasatts, huruvida icke underlåtenhet av föreningarna att åvägabringa nödiga stadgeändringar borde medföra skyldighet för föreningen att träda i likvidation. *Länsstyrelsen i Kristianstads län* anför i denna fråga:

Givetvis synes önskvärt, att de äldre föreningarna ändra sina stadgar till överensstämmelse med nya lagen. Länsstyrelsen finner emellertid detta önskemål knappast så betydelsefullt, att registreringsmyndigheterna skä-ligen böra åläggas en så betungande arbetsuppgift som här föreslås. Enligt länsstyrelsens mening bör paragrafen utan större olägenhet kunna ersättas av en allmän föreskrift om skyldighet för föreningsstyrelse att för registre-ring anmäla beslut om ändring av stadgarna till överensstämmelse med nya lagen i de hänseenden som i paragrafens första stycke sägs. I annat fall kan det befaras att de på registreringsmyndigheterna ankommande komplette-ringsåtgärderna icke kunna inom rimlig tid genomföras utan anställande av extra arbetskraft i den mån sådan finnes att tillgå.

Utredningens förslag att vid förenings ombildning till aktiebolag endast enkel lagfartsstämpel skulle uttagas å överlåtelse av fast egendom har till-styrkts av *länsstyrelsen i Jönköpings län*. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* har ansett att eftersom överlåtelsen till aktiebolag kunde sägas ha föran-letts av ändring i grunderna för viss lagstiftning, övergången borde under-lättas genom att icke någon lagfartsstämpel uttoges i dessa fall. Samma för-mån borde beviljas enskild medlem av fastighetsförening, som övertog fö-reningens fastighet i samband med att föreningen upplöstes. Genom att sta-ten i dylika fall avstode från stämpelavgift underlättades fastighetsförening-arnas ombildning eller upplösning, en utveckling som det uppenbarligen låge i statsmakternas intresse att främja.

Kooperativa förbundets styrelse har uttalat sig i samma riktning, likaså *några handelskammare*, *Sveriges köpmannaförbund* och *fastighetsägareför-bundet*.

1949 års skatteutredning har uttalat, att den knappast hölle för troligt, att ifrågavarande föreningar i större utsträckning komme att tillgripa aktiebolagsformen. Den högre skattesatsen för aktiebolag torde verka starkt återhållande. I allmänhet torde man finna det förmånligare att äga fastigheterna direkt. Frågan om en reducering av lagfartsstämpeln syntes därför vara av begränsad praktisk betydelse och icke av den vikt som torde utgöra förutsättningen för en undantagsbestämmelse av detta slag.

Departementschefen. Det synes lämpligt, såsom utredningen föreslagit, att de bestämmelser som erfordras i fråga om den nya lagstiftningens ikraftträdande och dess tillämpning å äldre föreningar m. m. upptagas i en särskild lag. I det väsentliga har jag, såsom av det följande framgår, ansett de av utredningen föreslagna bestämmelserna kunna godtagas. Emellertid ha bestämmelserna ansetts i vissa hänseenden böra jämkas och kompletteras. I samband härmed har jag funnit att en i någon mån ändrad uppställning av övergångsbestämmelserna skulle befrämja överskådligheten av dessa.

Departementsförslaget upptager i 1 § föreskrift om tidpunkten för den nya lagstiftningens ikraftträdande. Denna har syntts mig böra fastställas till den 1 januari 1953.

Det av utredningen föreslagna stadgandet rörande fortsatt tillämpning å äldre föreningar av de i gällande föreningslag givna specialreglerna beträffande föreningar m. b. p. a. — vilket har sin främsta betydelse för jordbrukskassorna — har i departementsförslaget placerats såsom 3 §. Att dessa regler förutsättas skola tillämpas vid sidan av den nya lagen lär ej för de berörda föreningarna medföra olägenhet av någon betydelse. Det må för övrigt i detta sammanhang erinras om att jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 22 juni 1950 särskilda sakkunniga tillkallats för att företaga en översyn av bestämmelserna om jordbrukskasserörelsens organisation och verksamhet. Det synes naturligt att härvid kommer att övervägas, huruvida erforderliga specialregler beträffande föreningar m. b. p. a. böra intagas i den särskilda lagstiftningen för jordbrukskasserörelsen.

Mot den av utredningen i dess förslag uppställda principen att den nya lagens bestämmelser skola lända till efterrättelse jämväl å föreningar registrerade enligt äldre rätt lär intet vara att erinra. Utan inskränkningar kan dock denna princip ej genomföras. De undantagsbestämmelser som utredningen i detta avseende föreslagit anser jag mig i huvudsak kunna biträda.

Utredningen har genom förslaget att äldre förenings firma icke utan vidare må ändras till överensstämmelse med nya lagen velat giva uttryck för grundsatsen att tidigare registrerade föreningar må bestå, med oförändrad firma, även om föreningen faller utanför definitionen av begreppet ekonomisk förening enligt nya lagen. Jämväl enligt min mening bör denna grundsats gälla men densamma synes böra direkt framgå av lagtexten. Departementsförslaget upptager fördenskull, i 4 § 1 mom., stadgande därom att

förening må bestå såsom registrerad förening, med oförändrad firma, utan hinder av att föreningen ej är av beskaffenhet som i 1 § nya lagen sägs. I samma moment har intagits föreskrift därom att ändring av firman till överensstämmelse med 7 § första stycket nya lagen må registreras endast där föreningen är av beskaffenhet som nyss sagts.

Under 4 § 2 mom. har upptagits den av utredningen föreslagna bestämmelsen, att stadgandet i 11 § nya lagen rörande föreningarna såsom i princip öppna associationer icke skall tillämpas å äldre föreningar. Har äldre förenings firma ändrats till överensstämmelse med nya lagen, vilket som förut nämnts kan ske endast om föreningen är av den karaktär att den kunnat registreras enligt nya lagen, synes emellertid regeln i 11 § helt böra gälla för föreningen. Departementsförslaget har avfattats i enlighet härmed.

Den snävare avgränsning av begreppet ekonomisk förening, som den nya lagen innehåller, medför att vid nya lagens ikraftträdande komma att finnas registrerade föreningar, som icke rymmas under begreppet ekonomisk förening enligt den nya lagen. Utredningen har icke ansett det påkallat att för något slag av dessa föreningar införa vare sig en rätt att med bibehållen rättskapacitet låta avregistrera sig eller en direkt skyldighet att upplösa sig.

En rätt till avregistrering torde endast kunna ifrågasättas beträffande den grupp föreningar som beviljats registrering med stöd av 1 § andra stycket FL. Nybildade sådana föreningar äro nämligen efter den nya lagstiftningen att betrakta som ideella föreningar och det kunde förty sättas i fråga om ej registrerade föreningar av denna typ borde beredas möjlighet att i likhet med andra ideella föreningar bestå som juridiska personer utan registrering. I ett par remissvar har detta spörsmål uppmärksamrats.

Ett avförande av en dylik förening ur föreningsregistret skulle emellertid medföra att förening, som förut varit underkastad lagstiftningen om ekonomiska föreningar, i fortsättningen bleve helt oberörd av lagstiftningen. Ett sådant resultat skulle bl. a. med hänsyn till borgenärerna vara ägnat att väcka betänkligheter. Jag har därför ej funnit att särskilda anordningar i antydde syfte böra lagfästas. För föreningarna själva torde det ej vara över hövan betungande att bli underkastade den förändrade civillagstiftningen.

Vad angår de berörda föreningarnas ställning i beskattningshänseende efter ett genomförande av den nya lagstiftningen må anmärkas, att man synes böra räkna med att dessa föreningar även efter en ändrad föreningslagstiftning komma att beskattas såsom ekonomiska föreningar; de äro nämligen såsom registrerade föreningar för närvarande uttryckligen underkastade de för ekonomiska föreningars beskattning gällande bestämmelserna och bli enligt det nu förevarande lagförslaget alltså att betrakta som ekonomiska föreningar.

Emellertid står det självfallet en sådan förening öppet att upplösas och ombildas till en (oregistrerad) ideell förening. Därvid ha föreningen och dess medlemmar att mot varandra väga, å ena sidan, intresset av att föreningen bleve beskattad efter den lägre, för ideella föreningar gällande

skattesatsen och att undgå den dubbelbeskattning, som av ekonomisk förening förvärvat inkomst i princip är underkastad, samt, å andra sidan, den nackdel, som kan vara förenad med att enligt gällande skattebestämmelser såsom skattepliktig inkomst av kapital skall upptagas vad som vid föreningens upplösning utskiftas till medlem utöver inbetald insats. Skulle erfarenheterna från lagens första tillämpningstid visa, att behov föreligger av en särskild lagstiftning i syfte att möjliggöra för folketshusföreningar och liknande föreningar att upplösas och ombildas utan alltför betungande skattekonsekvenser, torde frågan om en dylik lagstiftning då få upptagas till prövning.

I utredningens förslag har (3 § 4 mom. andra stycket) upptagits en bestämmelse, som skulle medföra att för äldre föreningar den i 18 § andra stycket huvudförslaget intagna regeln om begränsning av rätten att verkställa sådan utdelning, som beräknas på grundval av inbetalade insatser, skulle tillämpas först fem år efter nya lagens ikraftträdande. Remissinstanserna ha, i likhet med utredningen, understrukit att föreningar av vissa typer genom ifrågavarande regels tillämpning skulle nödgas ombilda sig eller upplösas, vilket skulle medföra högst betydande skattekonsekvenser, i synnerhet för de talrika fastighetsföreningarna. I en del remissvar förordas därför att redan registrerade föreningar helt borde undantagas från tillämpning av nämnda utdelningsbestämmelse. Alternativt framkastas den tanken att föreningarna i samband med en upplösning borde beredas vissa skattelättnader.

Vid övervägande av berörda spörsmål bör först beaktas att regeln i nya lagen 18 § andra stycket utformats med tanke på föreningar, vilka falla under den nya definitionen å ekonomiska föreningar, men i och för sig ej är lämpad för icke-kooperativa föreningar. Vidare är att märka att — ehuru en avveckling särskilt av bestående fastighetsföreningar av olika skäl synes önskvärd — det är tvivel underkastat, om utredningens förslag att ifrågagavarande föreningar efter en övergångstid skola vara underkastade förenämnda regel om utdelningsbegränsning verkligen skulle leda till en avveckling i nämnvärd utsträckning av sådana föreningar. Resultatet synes lika väl kunna bli att föreningarna i fortsättningen rätta sig efter regeln men till delägarna överföra uppkomna vinstmedel på annat sätt än genom utdelning i vanlig ordning. Förslaget kan därjämte föranleda mindre gynnsamma verkningar beträffande möjligheten att av föreningarna utkräva ersättningsskatt jämlikt förordningen härom av den 26 juni 1933.

Av det anförda lär framgå att den i förslaget till lag om ekonomiska föreningar 18 § andra stycket upptagna regeln enligt min mening icke bör ens efter en övergångstid vinna tillämpning å fastighetsföreningar eller andra föreningar, som registrerats med stöd av gällande föreningslag men icke falla under begreppet ekonomisk förening enligt 1 § i nämnda förslag. Vill man framtvinga en upplösning av dylika föreningar, vore en direkt föreskrift härom att föredraga. Emellertid synas tillräckliga skäl för närvarande icke vara för handen för en så genomgripande åtgärd som att i föreningslag-

stiftningen upptaga ett stadgande om tvångslikvidation för ett stort antal nu bestående föreningar. Nämnas må i detta sammanhang att under senare år torde ha förmärkts en viss tendens till en avveckling av fastighetsföreningar.

Kvar står spørgsmålet om utdelningsregelns tillämpning å bestående föreningar som falla under definitionen å ekonomisk förening i 1 § förslaget till ny föreningslag. Som förut antytts är utdelningsregeln avpassad just för föreningar av denna art, vilka nybildas. Men även i fråga om sådana enligt nuvarande lagstiftning registrerade föreningar lærer regelns upprätthållande böra eftersträvas. Dock synes icke böra ovillkorligen krävas att regeln tillämpas omedelbart efter nya lagens ikraftträdande. En övergångstid av fem år synes skälig.

I enlighet med vad jag anfört i det föregående har i departementsförslaget 4 § 3 mom. upptagits stadgande av innebörd, att bestämmelsen i 18 § andra stycket nya lagen skall tillämpas endast å sådana vid nya lagens ikraftträdande registrerade föreningar, vilka äro av beskaffenhet som i 1 § nya lagen sägs, och att densamma icke skall gälla för räkenskapsår som utgår före den 1 januari 1958.

Med hänsyn till den ståndpunkt departementsförslaget intager till de nu behandlade spørgmålen saknas anledning att gå in på de av utredningen eller vissa remissinstanser berörda frågorna av skatterättslig natur.

Farhågor ha yppats beträffande tillämpningen å äldre föreningar av bestämmelsen i 73 § nya lagen angående möjlighet för det allmänna att påkalla upplösning av förening, vars verksamhet drives på sätt som uppenbarligen står i strid med de förutsättningar under vilka registrering skett. Bestämmelsen är visserligen i princip tillämplig även å föreningar, registrerade enligt äldre lag, men ett ingripande mot dylika föreningar måste tydligen bedömas med utgångspunkt från den nu gällande föreningslagens föreskrifter. På grund härav och under påpekande jämväl av stadgandet i nu förevarande lagförslag 4 § 1 mom. vill jag som min mening uttala att bestämmelsen i praktiken icke torde kunna antagas leda till obilliga verkningar för äldre föreningar.

Utredningen har föreslagit föreskrift därom att för räkenskapsår, som utgår ett år efter nya lagens ikraftträdande, redovisning må ske och redovisningshandlingar upprättas jämlikt äldre lags bestämmelser (3 § 6 mom. första stycket). Med hänsyn till att nya lagen föreslås skola träda i kraft först den 1 januari 1953 kunde ifrågasättas, att redovisningsbestämmelserna omedelbart skulle vinna tillämpning. För att möjliggöra för de ekonomiska föreningarna att före lagens ikraftträdande så omlägga sin räkenskapsföring, att de utan svårighet kunna tillfullo tillämpa nya lagens föreskrifter i fråga om redovisningsskyldigheten och för att de jämväl skola iakttaga att de enligt den nya lagstiftningen bli underkastade bokföringsplikt enligt bokföringslagen, är det emellertid lämpligt att föreningarna beredas visst rådrum. Eu komplettering av förslaget har synts lämplig i detta sammanhang, såtillvida att reservfondsreglerna i 17 § nya lagen på grund

av sitt samband med redovisningsbestämmelserna ej heller synas böra komma till tillämpning före den tid, för vilken redovisning må ske enligt äldre lags föreskrifter. Bestämmelser i nu angivna hänseenden ha upptagits i departementsförslaget 4 § 5 mom.

Vad angår de av utredningen i övrigt föreslagna övergångsbestämmelserna må ytterligare anmärkas följande.

Av utredningen föreslagen bestämmelse (3 § 4 mom. första stycket) att stadgandet i 13 § första stycket nya lagen angående överlåtelse av medlems andel icke skall äga tillämpning i fråga om överlåtelse som ägt rum före lagens ikraftträdande har såsom obehövlig ansetts kunna utgå.

I departementsförslaget ha till en ny paragraf, 5 §, överförts några av de i utredningens förslag 3 § upptagna bestämmelserna. Sålunda har i 5 § under 1 mom. intagits bestämmelsen om fullmäktigsammanträdes kompetens för visst fall. Vad i ett remissvar erinrats mot denna bestämmelse har nämligen enligt min mening icke synts böra föranleda ändring i förslaget. Jag hänvisar till utredningens motivering (betänkandet s. 259).

Sistnämnda paragraf innehåller vidare i 2 mom. en övergångsbestämmelse i anslutning till 34 § första stycket i den nya lagen. Härom hänvisas till vad vid sagda paragraf anförts. Ytterligare har i enlighet med vad tidigare nämnts i anslutning till 8 och 9 §§ nya lagen i förevarande lagförslag 5 § 5 mom. upptagits föreskrift rörande skyldighet för äldre föreningar att till föreningsregistret anmäla föreningens postadress.

Utredningens förslag (6 §) angående länsstyrelsens åligganden för att äldre föreningsstadgar i vissa betydelsefulla hänseenden må bringas i överensstämmelse med nya lagen har synts kunna utgå. Det lär kunna antagas att föreningarna självmant vidtaga åtgärder i detta syfte, och nämnvärda olägenheter torde för övrigt ej följa av att föreningsstadgar på en del punkter tilläventyrs ej ansluta sig till nya lagens bestämmelser.

Departementsförslaget 6 § motsvarar utredningens förslag 5 §.

Förslaget till lag om ändring i lagen om bostadsrättsföreningar.

Enligt 9 § första stycket andra punkten bostadsrättsföreningslagen är det ej nödvändigt att i firman för bostadsrättsförening intaga orden »utan personlig ansvarighet» eller förkortning av dessa ord. Med hänsyn till bestämmelserna i 7 § nya lagen har nämnda stadgande erhållit den ändrade avfattningen, att det ej är nödvändigt att i firman intaga ordet ekonomisk.

Utredningens förslag innebär i övrigt att ur bostadsrättsföreningslagen utmönstras vissa föreskrifter, till vilka motsvarighet upptagits i den nya lagen. Detta är fallet med föreskrifter om utdelning av vinst (57 § första stycket) samt om styrelsens skyldighet att avlämna redovisningshandlingar och om ärenden å ordinarie föreningsstämma (58 §).

I yttrande av *hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund* har uttalats, att huvudförslagets bestämmelse i 44 § att årsredovisningshandlingarna skulle hos förening hållas tillgängliga för dem som

önskade taga kännedom därom kunde särskilt i mängden av mindre föreningar befaras leda till tvister och trakasserier. Förbundet hemställde att stadgandet i 58 § bostadsrättsföreningslagen om att redovisningshandlingar skola insändas till länsstyrelsen måtte bibehållas.

Svenska riksbyggen uttalar sig i samma riktning.

I några yttranden framhålles behovet av ytterligare ändringar i lagen om bostadsrättsföreningar. *Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund* samt *svenska riksbyggen* förorda sålunda att lagen omarbetas i sådan utsträckning att den fullständigt komme att reglera bostadsrättsföreningarna. *Smålands och Blekinge handelskammare* uttalar att ett genomförande av den nu föreslagna lagstiftningen nödvändiggjorde en revision av sagda lag, enär densamma i stora delar hänförde sig till bestämmelserna i gällande lag om ekonomiska föreningar. En avsevärd förenkling av bestämmelserna i bostadsrättsföreningslagen borde därvid eftersträvas.

Departementschefen. Publicitetsregeln i 44 § nya lagen är enligt min mening att föredraga framför bestämmelse att årsredovisningshandlingar obligatoriskt skola insändas till registreringsmyndigheterna. Härom hänvisas till vad som anförts vid nämnda paragraf. Anledning torde saknas därtill att de syften som ligga bakom denna regel icke böra tillgodoses jämväl i fråga om bostadsrättsföreningar. Visserligen innehåller bostadsrättsföreningslagen redan nu ett stadgande om redovisningens offentlighet, som i och för sig förefaller att vara effektivt, men man kan fråga sig om insamlandet hos länsstyrelserna av dessa föreningars årsredovisningar har nämnvärd reell betydelse för det syfte varom nu är fråga. Så torde knappast vara fallet. Med hänsyn härtill och då föreskriften i 44 § bereder möjlighet för registreringsmyndighet att från förening infordra årsredovisningshandlingar har jag funnit en avvikande reglering i förevarande ämne beträffande bostadsrättsföreningar icke böra ifrågakomma.

Ett genomförande av den nya lagstiftningen lär ej nödvändiggöra ändringar i bostadsrättsföreningslagen i andra hänseenden än utredningen föreslagit. Därest emellertid framdeles behov yppas av en mera allmän revision av nämnda lag, bör därvid uppmärksammas att bostadsrättsföreningslagen i vissa avseenden hänvisar till stadganden i gällande föreningslag, vilka ersättas av bestämmelser i den nya lagen, ävensom beaktas önskemålet att den speciella lagstiftningen för bostadsrättsföreningar borde giva en fullständig rättslig reglering för dessa föreningar.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 1 § bokföringslagen.

Ingressen till 1 § har givits en ändrad avfattning betingad av att registrerade ekonomiska föreningar i allmänhet skola vara underkastade bokföringsplikt enligt bokföringslagen.

Förslaget till lag om ändring av 54 § lagen om ackordsförhandling utan konkurs.

Bestämmelsen i 54 § andra stycket förevarande lag, att anteckning om att ekonomisk förening fått till stånd ackordsförhandling utan konkurs i visst fall skall avföras ur föreningsregistret, har överförts till den nya lagen 103 § andra stycket andra punkten. I anledning härav har förstnämnda lagrum föreslagits skola upphöra att gälla.

Förslaget till förordning om ändrad lydelse av 69 § förordningen om jordbrukets kreditkassor.

I 69 § första stycket har föreslagits ett tillägg av innebörd att tillsynsmyndigheten för jordbrukskassorna, bank- och fondinspektionen, äger meddela bestämmelser i fråga om årsredovisning, som avvika från de för ekonomiska föreningar i allmänhet gällande. Tillägget torde vara motiverat främst därav att jordbrukskasseförordningen innehåller vissa speciella bestämmelser angående redovisningen.

Beträffande tillämpningen å jordbrukskassorna av vissa andra bestämmelser i huvudförslaget hänvisas till vad som anförts vid 17 och 98 §§ i nämnda förslag samt vid förslaget till lag angående införande av den nya lagen om ekonomiska föreningar.

Hemställan.

I enlighet med vad i det föregående anförts ha inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ekonomiska föreningar;
2. lag angående införande av nya lagen om ekonomiska föreningar;
3. lag om ändring i lagen den 25 april 1930 (nr 115) om bostadsrättsföreningar;
4. lag om ändrad lydelse av 1 § bokföringslagen den 31 maj 1929 (nr 117);
5. lag om ändring av 54 § lagen den 13 maj 1921 (nr 227) om ackordsförhandling utan konkurs; samt
6. förordning om ändrad lydelse av 69 § Kungl. Maj:ts förordning den 5 juni 1942 (nr 325) om jordbrukets kreditkassor.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över de fem förstnämnda förslagen, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar¹, måtte för det i § 87 regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Lars Lemne.

¹ Denna bilaga har här uteslutits, såvitt avser de under 3—6 nämnda lagförslagen, vilka frånsett vissa redaktionella jämkningar överensstämma med de vid propositionen fogade lagförslagen i samma ämnen.

Förslag

till

Lag

om ekonomiska föreningar.

Härigenom förordnas som följer.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Förening med ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom sådan ekonomisk verksamhet, i vilken medlemmarna deltaga som avnämare eller leverantörer eller genom begagnande av föreningens tjänster eller på annat dylikt sätt, må vinna registrering som ekonomisk förening; och skall å sådan förening tillämpas vad i denna lag stadgas.

2 §.

För ekonomisk förenings förbindelser häfta allenast föreningens tillgångar, förfallna men ej guldna insatser och avgifter inräknade.

3 §.

Innan ekonomisk förening blivit registrerad, kan den ej förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter, ej heller inför domstol eller annan myndighet söka, kära eller svara. Sedan styrelse blivit utsedd, äge den dock föra talan i mål rörande föreningens bildande, så ock eljest vidtaga åtgärd för utbekommande av utfästa insatser eller avgifter.

Handla medlemmar i föreningen eller ock styrelsen eller annan, som enligt denna lag är ställföreträdare för föreningen, å föreningens vägnar innan den registrerats, skola de som deltagit i åtgärden eller beslut därom svara för uppkommande förbindelser, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld.

4 §.

Förening registreras hos länsstyrelsen i det län, där föreningens styrelse enligt stadgarna har sitt säte.

Hos varje länsstyrelse skall föras föreningsregister för inskrivning av de uppgifter, vilka enligt denna lag skola anmälas för registrering eller vilkas intagande i registret eljest är eller varder föreskrivet.

Stadgar och firma m. m.

5 §.

För att vinna registrering skall förening
bestå av minst fem medlemmar, dock att antalet medlemmar må vara
tre eller fyra där minst tre medlemmar utgöras av föreningar, samt
i enlighet med denna lag hava antagit stadgar ävensom utsett styrelse
och revisorer.

6 §.

Föreningens stadgar skola angiva:

1. föreningens firma;
2. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art;
3. den ort inom riket, där föreningens styrelse skall hava sitt säte;
4. den insats med vilken varje medlem skall delta i föreningen, huru insatserna skola göras samt huruvida medlem må delta i föreningen med högre belopp än enkel insats;
5. där regelbundna eller på särskilt beslut om uttaxering beroende avgifter till föreningen skola förekomma, avgifternas belopp eller de högsta belopp vartill de må bestämmas;
6. antalet styrelseledamöter och revisorer eller det högsta och lägsta antal vartill de skola uppgå samt, om för styrelseledamöter eller revisorer skola finnas suppleanter, enahanda uppgift beträffande dem, tiden för styrelseledamots, revisors och suppleants uppdrag, så ock, där styrelseledamot, revisor eller suppleant ej skall väljas å föreningsstämma, huru tillsättning skall ske;
7. där fullmäktige skola finnas på sätt i 62 § sägs, deras befogenhet, huru de skola utses och tiden för deras uppdrag;
8. föreningens räkenskapsår;
9. det sätt, varpå kallelse till stämma skall ske och andra meddelanden bringas till medlemmarnas eller de fullmäktiges kännedom, ävensom den tid före stämma, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna; samt
10. de grunder, enligt vilka skall förfogas över uppkommen vinst, så ock huru vid föreningens upplösning skall förfaras med föreningens behållna tillgångar.

7 §.

Föreningens firma skall innehålla orden »ekonomisk» och »förening» eller förkortningen »ek. för.».

I firman må ej ordet »bolag» eller eljest något, som betecknar ett bolagsförhållande, intagas på sådant sätt, att därav kan föranledas det misstag att firman innehaves av ett bolag.

Firman skall tydligt skilja sig från andra hos länsstyrelsen förut registrerade ännu bestående föreningsfirmor.

Annan än registrerad ekonomisk förening må ej i sin firma använda uttrycket ekonomisk förening eller förkortning därav.

8 §.

Ansökan om föreningens registrering skall göras av styrelsen.

Vid ansökningen skola fogas dels två av notarius publicus eller minst två styrelseledamöter bestyrkta exemplar av föreningens stadgar, dels ock avskrift av protokoll vid sammanträde med föreningens medlemmar, utvisande att stadgarna blivit antagna, ävensom av dylikt protokoll eller annan handling, varav framgår att styrelse och revisorer utsetts.

Ansökningen skall innehålla försäkran av styrelsen att medlemmarnas antal uppgår till det i 5 § angivna lägsta antalet eller, där enligt stadgarna eller beslut vid sammanträde med medlemmarna föreningen icke må börja sin verksamhet förrän visst högre medlemsantal uppnåtts, att antalet uppgår härtill. Har i den ordning nu sagts föreskrivits att föreningen icke må börja sin verksamhet förrän visst minimibelopp inbetalats i insatser eller avgifter eller eljest villkor uppställts härför, skall försäkran jämväl avgivas att villkoret är uppfyllt.

9 §.

Ansökningen om föreningens registrering skall vidare innehålla uppgift om föreningens postadress samt styrelseledamöternas och, där suppleanter utsetts, deras fullständiga namn, medborgarskap och hemvist, så ock förklaring att dessa personer ej äro omyndiga.

I ansökningen skall uppgivas, av vilka och huru föreningens firma skall tecknas, där ej denna befogenhet skall utövas allenast av styrelsen. Skall firman tecknas av annan än styrelseledamot eller suppleant, skall uppgift lämnas jämväl om hans fullständiga namn, medborgarskap och hemvist.

Har ej envar, som ensam eller gemensamt med annan är bemyndigad att teckna föreningens firma, å ansökningen egenhändigt skrivit sin av vittnen styrkta namnteckning, skall vid ansökningen fogas en särskild bilaga, därå namnteckningen finnes och blivit styrkt av vittnen.

Medlemsförteckning.

10 §.

Över förenings medlemmar skall genom styrelsens försorg hållas förteckning. Denna kan bestå av betryggande lösblads- eller kortsystem. Förteckningen skall för varje medlem innehålla uppgift om hans fullständiga namn och hemvist samt å det antal insatser, med vilket han deltagit i föreningen.

Styrelsen skall hålla medlemsförteckningen tillgänglig för envar som vill taga kännedom om densamma.

Medlem vare berättigad att på begäran erhålla skriftlig uppgift av föreningen om medlemskapet och av honom gjorda insatser.

Medlems intagande och avgång.

11 §.

Förening må icke vägra nya medlemmar inträde, såframt ej med hänsyn till arten eller omfattningen av föreningens verksamhet eller föreningens syfte eller annan orsak särskilda skäl äro därtill.

Ansökan om inträde prövas av styrelsen, där ej annorlunda är bestämt i stadgarna.

12 §.

Den, till vilken avliden medlems andel övergått på grund av bodelning, arv eller testamente, vare berättigad att i den avlidnes ställe inträda såsom medlem i föreningen, såframt annat icke föranledes av stadgarna.

Anmälan om inträde skall göras senast sex månader efter medlemmens död eller, om den i 15 § avsedda tiden för dödsboets avgång ur föreningen då ännu ej inträffat, senast vid den tiden.

13 §.

Den som efter överlåtelse förvärvat medlems andel skall ansöka om inträde inom sex månader därefter. Antages han, inträder han som medlem i överlåtarens ställe. Söker han ej inträde eller avslås ansökan, äge han den rätt som tillkommer avgången medlem enligt 16 §.

I förening, där medlemskap är förbundet med ägande eller brukande av fastighet eller drivande av rörelse, må i stadgarna upptagas föreskrift om skyldighet för medlem att vid avyttring av fastighet eller rörelse eller vid frånträde av arrende jämväl överlåta andel i föreningen. Har i enlighet med sådan föreskrift överlåtelse ägt rum, vare förvärvaren medlem i överlåtarens ställe.

14 §.

Medlem äge uppsäga sig till utträde ur föreningen. I stadgarna må föreskrivas, att uppsägning skall ske skriftligen och vara försedd med medlemmens bevittnade namnunderskrift. I stadgarna kan ock bestämmas att uppsägning ej får ske förrän efter viss tid, högst två år, från inträdet. Efter medgivande av länsstyrelsen må sagda tid utsträckas till högst fem år.

Medlem må på grund, som kan vara bestämd i stadgarna, uteslutas ur föreningen. Beslut härom fattas, där i stadgarna icke är annorlunda föreskrivet, av föreningsstämman.

15 §.

Avgång ur föreningen äger rum vid den tid för årlig räkenskapsavslutning, som infaller näst efter en månad eller efter den i stadgarna bestämda längre tid, högst sex månader, sedan medlemmen uppsagt sig till utträde eller uteslutits eller annan omständighet som föranlett avgången inträffat.

Medlem, som blivit utesluten ur föreningen, vare genast förlustig rätten att delta i överläggningar och beslut om föreningens angelägenheter.

16 §.

1 mom. Då medlem avgått, äge han dels sex månader från avgången utfå inbetalda insatser, i den mån föreningens behållna tillgångar enligt den vid tiden för avgången uppgjorda balansräkningen därtill förslå utan anlåtande av reservfond eller förnärmande av övriga medlemmars lika rätt, dels ock, i samma ordning som övriga medlemmar, utbekomma vad på den avgångne belöper av beslutad vinstutdelning.

Träder föreningen i likvidation inom sex månader från det medlem avgått, eller varder inom samma tid beslut om föreningens försättande i konkurs meddelat, have den avgångne samma rätt att utfå insatser som övriga medlemmar.

Innehålla föreningens stadgar inskränkning i avgående medlems rätt, varom nu är sagt, lände den, utom i fall som i 68 § andra stycket och 98 § 2 mom. andra stycket sägs, till efterrättelse.

2 mom. Försättes föreningen i konkurs på ansökan som gjorts inom ett år från det medlem avgick, vare den avgångne pliktig att, såvitt rörer föreningens borgenärers rätt, återbära vad han utfått av sina insatser.

Reservfond och vinstutdelning m. m.

17 §.

1 mom. Av förenings årsvinst, efter avdrag för vad som åtgår till täckande av möjligen förefintlig förlust från föregående år, skola minst fem procent avsättas till reservfond. Hava på grund av rörelsens resultat medlemmar eller andra tillgodoförts gottgörelse i form av efterlikvider, återbärningar eller dylikt, skall avsättning därav ske med minst fem procent, även om gottgörelsen icke ingår i årsvinsten. Till reservfonden skall alltid läggas vad medlem vid avgång ur föreningen icke återfår av sin insats.

Då reservfonden uppnått ett belopp som jämte inbetalat insatskapital svarar antingen mot fyra tiondelar av det bokförda värdet å föreningens tillgångar eller mot föreningens skulder enligt balansräkningen, må vidare avsättning till fonden upphöra. Ej må dock i något fall avsättning upphöra, med mindre reservfonden motsvarar tjugu procent av det inbetalda insatskapitalet. Innehålla stadgarna bestämmelse om avsättning utöver vad nu sagts, lände det till efterrättelse. Avsättning skall ånyo vidtaga, om fonden nedgår under vad sålunda stadgats.

Nedsättning av reservfonden må beslutas allenast för täckande av förlust, som enligt fastställd balansräkning finnes hava uppstått å föreningens verksamhet i dess helhet och som icke kan ersättas av befintliga till framtida förfogande avsatta medel.

2 mom. Konungen må medgiva förening eller vissa grupper av föreningar undantag, helt eller delvis, från bestämmelserna i 1 mom., om med hänsyn

till arten av föreningsverksamheten och övriga omständigheter synnerliga skäl därtill föranleda.

18 §.

Utdelning må ej ske av annat än den vinst, som förefinnes enligt fastställd balansräkning för sista räkenskapsåret, i den mån vinsten icke skall avsättas till reservfonden. Ej heller må utbetalning av gottgörelse, varom förmåles i 17 § 1 mom., äga rum i vidare mån än att föreskriven avsättning kan ske till reservfonden. I övrigt må utbetalning till medlemmarna av föreningens tillgångar ej verkställas annorledes än genom återbetalning av insatser enligt 16 § 1 mom. eller i samband med nedsättning av insatsernas belopp enligt 68 § sista stycket.

Beräknas utdelning annorledes än i förhållande till den omfattning, vari föreningens verksamhet tagits i anspråk, må den fastställas till högst fem procent för år å inbetalade insatser.

19 §.

Varder utdelning beslutad och verkställd i strid mot vad i 18 § sägs eller mot bestämmelse i föreningens stadgar, vare de, som uppburit sådan utdelning, skyldiga att återbära denna jämte fem procent ränta därå. Samma lag vare, där gottgörelse varom i 17 § 1 mom. förmåles utbetalats i strid mot vad i 18 § sägs eller mot bestämmelse i föreningens stadgar, och den som mottog gottgörelsen insåg eller bort inse nämnda förhållande.

För brist, som kan uppkomma vid återbäringen, vare de, som medverkat till beslutet om utdelning eller utbetalning eller verkställandet av detta, ansvariga efter de beträffande skadeståndsskyldighet i 106, 108 och 109 §§ stadgade grunderna.

20 §.

Föreningsstämman må ej besluta om användande av föreningens vinstmedel eller övriga tillgångar eller om åtagande av förpliktelser för ändamål, som uppenbarligen är främmande för föreningens syfte. Dock äge stämman använda tillgångar till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål, såvitt det med hänsyn till ändamålets beskaffenhet, föreningens ställning och omständigheterna i övrigt får anses skäligt.

Föreningsstämman må ej heller, med mindre annat följer av stadgarna, besluta om sådan användning av föreningens tillgångar eller eljest om sådan åtgärd, att uppenbarligen fördel beredes vissa medlemmar till nackdel för föreningen eller övriga medlemmar.

Styrelse och firmateckning.

21 §.

För förening skall finnas en styrelse bestående av minst tre ledamöter. Styrelsen skall förvalta föreningens angelägenheter i enlighet med vad i denna lag är stadgat.

Styrelsen väljes å föreningsstämma; dock må i stadgarna kunna bestämmas, att styrelsen eller ledamot av densamma skall tillsättas i annan ordning.

Styrelseledamot skall utses för tid intill dess stämma som i 57 § 1 mom. sägs hållits och må icke utses för längre tid än till och med den stämma som skall äga rum under tredje räkenskapsåret efter valet. Ändå att den tid, för vilken styrelseledamot blivit utsedd, ej gått till ända, må han skiljas från uppdraget genom beslut av den som utsett honom. Styrelseledamot äge ock rätt att avgå före utgången av nämnda tid. Anmälan om avgång skall göras hos styrelsen, så ock, där styrelseledamot ej är vald å föreningsstämma, hos den som tillsatt honom.

Om styrelseledamot, som är vald å föreningsstämma, entledigas eller eljest avgår eller avlider eller hinder för honom att vara styrelseledamot uppkommer enligt 22 § och suppleant ej finnes, åligger det övriga styrelseledamöter att ofördröjligen föranstalta om val av ny ledamot för återstående mandattid. Med valet må dock anstå till nästa stämma där styrelseval skall äga rum, såframt styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter.

22 §.

Styrelseledamot skall vara myndig och, där ej Konungen eller myndighet Konungen förordnar annat tillåter, här i riket bosatt svensk medborgare.

Styrelseledamot skall vara medlem i föreningen. Dock må även den vara styrelseledamot som enligt lag är ställföreträdare för medlem samt, där juridisk person är medlem, den som är ledamot av den juridiska personens styrelse eller delägare i densamma. Jämväl eljest må, där så för visst eller vissa särskilt angivna fall i stadgarna medgives, annan än medlem vara styrelseledamot.

23 §.

Vad i denna lag är stadgat om styrelseledamot skall i tillämpliga delar gälla beträffande suppleant.

I stadgarna må närmare bestämmelser upptagas om de förutsättningar, under vilka suppleant äger inträda i tjänstgöring, så ock, där flera suppleanter skola finnas, om ordningen för deras inträde. Sådana bestämmelser må jämväl meddelas av den som utsett suppleanten. Bestämmelse som i detta stycke sägs må ej registreras.

24 §.

Det åligger styrelsen att sörja för en sådan organisation av föreningens verksamhet, som med hänsyn till föreningens förhållanden må anses tillfredsställande, att utöva tillsyn över befattningshavare hos föreningen samt att tillse att erforderliga upplysningar angående föreningens förhållanden komma styrelsen till handa på lämpligt sätt och vid lämpliga tider. Styrelsen skall ock sörja för att föreningens bokföring fullgöres i överensstäm-

melse med lag samt att medelsförvaltningen är ordnad på betryggande sätt ävensom att behörig kontroll häröver finnes.

När på grund av inträffade förluster eller eljest anledning föreligger till antagande, att föreningens ställning kommer att utvisa fortgående försämring, så att föreningens skulder icke bliva täckta av tillgångarna, åligger det styrelsen att ofördröjligen till stämmans prövning hänskjuta frågan om föreningen skall träda i likvidation.

25 §.

Inom styrelsen skall en ledamot vara ordförande.

Det åligger ordföranden att tillse att sammanträden hållas då så erfordras.

Vid styrelsens sammanträden skola föras protokoll, vilka skola till riktheten bestyrkas av ordföranden. Ledamot av styrelsen är berättigad att på begäran få särskild från styrelsens beslut avvikande mening antecknad till protokollet. Protokollen skola föras i nummerföljd och förvaras på betryggande sätt.

26 §.

Styrelsen är beslutförför, där de vid sammanträde tillstädesvarandes antal överstiger hälften av hela antalet styrelseledamöter, såframt ej för beslutförhet högre antal föreskrivits i stadgarna. Ärende må dock icke företagas, med mindre såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter eller, vid förfall för någon av dem, suppleant för honom erhållit tillfälle att deltaga i ärendets behandling.

Såsom styrelsens beslut gälle, där föreskrift om särskild röstpluralitet ej givits i stadgarna, den mening, om vilken de flesta röstande förena sig, och vid lika röstetal den mening som biträdes av ordföranden. Är styrelsen icke fulltalig, må beslut anses föreligga allenast där av de tillstädesvarande ett antal om minst en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter enat sig.

27 §.

Ledamot av styrelsen äge ej deltaga i behandling av fråga rörande avtal mellan honom och föreningen. Ej heller må han deltaga i behandling av fråga om avtal mellan föreningen och tredje man, såframt han däri äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot föreningens. Vad sålunda är stadgat äge motsvarande tillämpning beträffande gåva från föreningen, så ock beträffande rättegång eller annan talan mot styrelseledamoten eller tredje man.

28 §.

Styrelsen äger, i den mån annat icke följer av vad i denna lag är stadgat, att ej mindre handla å föreningens vägnar i förhållande till tredje man än även företräda föreningen inför domstolar och andra myndigheter. Samma behörighet tillkommer ock den eller dem som efter vad i 29 och 30 §§ sägs äga teckna föreningens firma (firmatecknare); dock äga de, som allenast gemensamt må utöva firmateckningsrätt, endast gemensamt företräda föreningen.

29 §.

Bemyndigande för styrelseledamot, styrelsesuppleant eller annan att teckna föreningens firma må meddelas av styrelsen, där ej i stadgarna eller genom beslut av föreningsstämman gjorts inskränkning häri. Utan tillstånd av Konungen eller myndighet Konungen förordnar må bemyndigande ej lämnas den som icke är här i riket bosatt svensk medborgare.

Bemyndigande att teckna föreningens firma må när som helst av styrelsen återkallas.

30 §.

Då bemyndigande att teckna föreningens firma meddelas, äger styrelsen föreskriva, att rätten till firmateckning får av två eller flera personer utövas allenast gemensamt.

Föreskrives annan inskränkning i rätten att teckna föreningens firma än i första stycket sägs, må den ej registreras.

31 §.

Styrelsen eller annan, som jämlikt 28 § är ställföreträdare för föreningen, må ej förfoga över dess tillgångar eller ikläda den förpliktelser eller eljest vidtaga åtgärd i strid mot vad i 20 § första stycket första punkten och andra stycket är stadgat beträffande föreningsstämma. Styrelsen äger dock till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål använda tillgång, som i förhållande till föreningens ställning är av ringa betydelse.

32 §.

I förhållande till föreningen åligger det styrelsen och annan ställföreträdare för föreningen att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter som meddelas i stadgarna eller av föreningsstämma. Annan ställföreträdare än styrelsen vare ock skyldig att ställa sig till efterrättelse föreskrift som meddelas av styrelsen. Dock må styrelsen och annan ställföreträdare för föreningen icke efterkomma föreskrift, där den finnes såsom stridande mot denna lag eller stadgarna ej vara gällande, icke heller föreskrift av föreningsstämma om sådan åtgärd avseende förvaltningen av föreningens angelägenheter, vars verkställighet styrelsen finner innebära ett uppenbart åsidosättande av föreningens intressen.

Den, som enligt 27 § icke må för föreningen deltaga i behandling av fråga om avtal, äge ej heller befogenhet att utan särskilt uppdrag av styrelsen företräda föreningen i avseende å avtalet.

33 §.

Har styrelsen eller annan ställföreträdare för föreningen företagit rättshandling å föreningens vägnar men därvid handlat i strid mot vad i 31 § är stadgat eller mot föreskrift, som avses i 32 §, eller eljest överskridit sin befogenhet, vare rättshandlingen ej gällande mot föreningen, såframt tredje man insåg eller bort inse att sådant överskridande förelåg.

Om styrelsesuppleant företrätt föreningen, vare det förhållandet, att förutsättning för hans inträde i styrelseledamots ställe saknades, utan verkan gentemot tredje man, där han ej insåg eller bort inse nämnda förhållande.

34 §.

Den som äger företräda föreningen må ej föryttra eller med inteckning för gäld belasta föreningens fasta egendom eller tomträtt, utan så är att han enligt stadgarna äger sådan befogenhet eller ock föreningsstämman därtill bemyndigat honom. Sådant bemyndigande kan begränsas att avse viss egendom och må icke i något fall gälla utöver två år.

Har åtgärd som i första stycket avses företagits utan vederbörligt bemyndigande och vill föreningen klandra åtgärden, skall föreningen väcka talan därom inom aderton månader sedan lagfart, inskrivning eller inteckning beviljades. Försummas det, vare rätt till talan förlorad.

35 §.

Skriftlig handling, som utfärdas för förening, bör undertecknas med föreningens firma, och skola de som teckna firman därvid underskriva sina namn.

Har styrelsen eller annan ställföreträdare för föreningen utfärdat handling utan firmateckning och framgår icke av dess innehåll, att den utfärdats å föreningens vägnar, svare de som undertecknat handlingen för vad genom handlingen må hava slutits, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld. Sådant ansvarighet skall dock ej åvila undertecknarna, där av omständigheterna vid handlingens tillkomst framgick, att den utfärdades för föreningen, samt den till vilken handlingen ställts av föreningen erhåller behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det begäran därom framställdes eller personlig ansvarighet gjorts gällande mot undertecknarna.

36 §.

Angående behörighet för styrelseledamot, så ock för den som eljest, ensam eller gemensamt med annan, bemyndigats teckna föreningens firma, att mottaga delgivning i rättegång mot föreningen är stadgat i rättegångsbalken; och skall vad i sådant avseende gäller äga tillämpning jämväl då annat meddelande skall delgivas föreningen.

Vill styrelsen väcka talan mot föreningen, skall styrelsen utlysa föreningsstämman för val av ombud att föra föreningens talan i tvisten. Stämning delgives genom att föredragas å stämman.

37 §.

Sker ändring i avseende å de till styrelseledamöter eller styrelsesuppleanter utsedda personerna eller i fråga om rätten att teckna föreningens firma, eller ändras föreningens postadress, skall styrelsens ordförande därom ofördröjligen göra anmälan för registrering. Å denna anmälan skall i tillämpliga delar gälla vad i 9 § sägs. Rätt att göra anmälan tillkommer den som beröres av anmälningen.

Styrelsens årsredovisning.

38 §.

Det åligger styrelsen att för varje räkenskapsår avgiva redovisning för förvaltningen av föreningens angelägenheter genom avlämnande av berättelse rörande verksamheten under året (förvaltningsberättelse) jämte redogörelse för föreningens ställning vid räkenskapsårets utgång (balansräkning) samt för intäkter och kostnader under året (vinst- och förlusträkning). Redovisningshandlingarna skola vara underskrivna av samtliga styrelseledamöter.

Minst tre veckor före den föreningsstämma, å vilken redovisningshandlingarna och revisorernas berättelse skola framläggas, skall styrelsen till revisorerna i huvudskrift eller avskrift avlämna redovisningshandlingarna för det förflutna räkenskapsåret.

39 §.

Räkenskapsår skall vara helt år, dock må räkenskapsår vid verksamhetens början ävensom vid omläggning av räkenskapsår avse del av år eller utsträckas att omfatta högst aderton månader.

40 §.

Jämte vad i bokföringslagen är stadgat skola i avseende å föreningsinventarium, balansräkning samt vinst- och förlusträkning gälla följande bestämmelser.

1 mom. Tillgångar som äro avsedda till stadigvarande bruk för föreningen (anläggningstillgångar) må upptagas till högst det belopp, vartill kostnaderna för deras anskaffning eller tillverkning uppgått, ökat med de kostnader som föreningen under räkenskapsåret nedlagt för förbättring därå eller som i sådant avseende balanserats från tidigare räkenskapsår. Avskrivning skall dock årligen ske med belopp, som motsvarar tillgångarnas värdeminskning på grund av ålder och nyttjande eller annan orsak, så att anskaffnings- eller tillverkningsvärdet jämte angivna förbättringskostnader blir helt avskrivet under den tidrymd tillgången kan beräknas vara användbar för föreningen.

Aktier och andra andelsrättigheter samt obligationer och andra fordringar, avsedda att stadigvarande innehavas av föreningen, anses som anläggningstillgångar och må upptagas till högst det belopp, vartill kostnaderna för tillgångarnas anskaffning uppgått. Avskrivning därå skall ske i den mån det finnes erforderligt för att tillgångens bestående värde icke skall överskridas.

2 mom. Utan hinder av vad ovan stadgats må andra anläggningstillgångar än i 1 mom. andra stycket sägs, vilka måste anses äga ett bestående värde väsentligt överstigande det belopp vartill de äro uppförda i närmast föregående balansräkning, upptagas till högst detta värde, såframt det be-

lopp varmed uppskrivning sker användes till erforderlig avskrivning på värdet av andra anläggningstillgångar. I fråga om fast egendom må dock uppskrivning ej ske över senast fastställda taxeringsvärdet.

Har fordran, som skall anses som anläggningstillgång, i närmast föregående balansräkning såsom osäker eller värdelös icke upptagits till det belopp varå den lyder, må fordringen det oaktat upptagas till belopp varmed den beräknas komma att inflyta, dock högst till anskaffningskostnaden.

3 mom. Anläggningstillgång må ej i vidare mån än som följer av vad i 1 och 2 mom. är för varje särskilt fall stadgat upptagas till högre belopp än det vartill den varit uppförd i närmast föregående balansräkning.

4 mom. Andra tillgångar än anläggningstillgångar (omsättningstillgångar) må ej upptagas vare sig över försäljningsvärdet efter avdrag för försäljningskostnaderna eller till högre belopp än det vartill kostnaderna för deras anskaffning eller tillverkning uppgått.

5 mom. Har föreningen övertagit rörelse mot vederlag som överstiger värdet av de med rörelsen övertagna tillgångarna, må skillnaden (affärsvärde, goodwill) kunna upptagas såsom anläggningstillgång i särskild post. Å denna tillgång skall årligen avskrivas skäligt belopp, dock minst en tiondel.

41 §.

Vid uppställande av balansräkningen skola bestämmelserna nedan iakttagas.

1 mom. Följande poster skola upptagas var för sig, dock att ytterligare fördelning i poster skall äga rum, där det med hänsyn till verksamhetens art och omfattning samt föreningens förhållanden i övrigt må anses påkallat:

A. Bland tillgångarna.

I. Anläggningstillgångar.

1. jordbruks- och skogsfastigheter;
2. fabriksfastigheter med därtill hörande anläggningar samt andra fastigheter;
3. maskiner, vare sig de äro att hänföra till fast egendom eller ej, inventarier och dylikt;
4. aktier och andra andelsrättigheter samt obligationer och andra fordringar, avsedda att stadigvarande innehavas av föreningen.

II. Omsättningstillgångar.

1. lager av färdiga varor, av varor under tillverkning samt av råvaror, hjälp- och driftsmaterial;
2. aktier och andra andelsrättigheter samt obligationer och andra fordringar, som icke falla under I 4 eller avses i II 3 och 4;
3. accepterade växlar;
4. kontanta penningar, checkar och banktillgodohavanden.

- III. Förlust å föreningens verksamhet,
a) balanserad förlust,
b) nettoförlust för räkenskapsåret.

B. Bland skulderna.

- I. Inbetalda insatser.
II. Reservfonden och andra fonder var för sig.
III. Långfristiga skulder.
IV. Kortfristiga skulder.
V. Oguldna skatter, belöpande på tiden före räkenskapsårets utgång.
VI. Vinst å föreningens verksamhet,
a) balanserad vinst,
b) nettovinst för räkenskapsåret.

2 mom. Fordran å insats må icke upptagas som tillgång.

Redovisningen av inbetalda insatser må ske sålunda att i balansräkningen anmärkes hela insatskapitalet med angivande av vad härav icke är guldets samt skillnaden utföres såsom särskild skuldpost.

3 mom. Vid posten balanserad vinst skall angivas beloppet av hela vinsten enligt balansräkningen för nästföregående räkenskapsår samt huru vinsten disponerats.

4 mom. I balansräkningen skall anmärkas sammanlagda beloppet av föreningens borgens- och övriga ansvarsförbindelser, i den mån de icke upptagits bland skulderna, ävensom av föreningen ställda panters sammanlagda värde enligt balansräkningen. I fråga om inteckningar skall sammanlagda beloppet angivas dels för inteckningar i fast egendom, dels för förlagsinteckningar och dels för inteckningar i annan lös egendom med angivande av dess slag.

I balansräkningen skall ock anmärkas sammanlagda beloppet för år av pensioner utgående på grund av förpliktelser, vilka ej upptagits såsom skuld i balansräkningen. Pensionsförpliktelse, som i närmast föregående balansräkning upptagits såsom skuld, skall fortfarande redovisas som sådan.

42 §.

Vinst- och förlusträkningen skall uppställas så, att en med hänsyn till föreningens förhållanden tillfredsställande redovisning erhålles för huru vinsten eller förlusten för räkenskapsåret uppkommit.

Följande poster skola upptagas för sig, dock att ytterligare fördelning i poster skall äga rum, där det med hänsyn till verksamhetens art och omfattning och föreningens förhållanden i övrigt må anses påkallat:

A. Bland intäkterna.

1. intäkten av föreningens rörelse. Driver föreningen av varandra väsentligen oberoende rörelsegrenar, skall intäkten av varje sådan rörelsegren särskilt redovisas, där det ej finnes kunna lända till förfång för föreningen. Vid intäktens beräkning må avdrag ej göras för omkostnader, som skola

särskilt redovisas under B 2—6, dock att de under B 4 och B 5 angivna kostnaderna må avdragas, därest de särskilt anmärkas i vinst- och förlusträkningen;

2. vinstutdelning å aktier eller andra andelar samt räntor;
3. andra intäkter, som ej härleda sig från rörelsen;
4. vederlagsfria eller extraordinära förvärv;
5. nettoförlust å föreningens verksamhet under räkenskapsåret.

B. Bland kostnaderna.

1. förlust å föreningens rörelse eller å sådan rörelsegren, för vilken särskild redovisning skall lämnas efter vad under A 1 sägs;

2. räntor;
3. skatter;
4. avskrivningar på värdet av anläggningstillgångar eller avsättningar till värdeminskningsskonton för sådana tillgångar, därvid beloppets fördelning på de under särskilda poster i balansräkningen upptagna tillgångarna skall angivas;

5. allmänna förvaltningskostnader;
6. extraordinära kostnader och förluster;
7. nettovinst å föreningens verksamhet under räkenskapsåret.

43 §.

1 mom. I förvaltningsberättelsen skall upplysning lämnas om hela intäkten av föreningens rörelse under räkenskapsåret (omsättningssumman) samt om sådana till medlemmar eller andra utgående efterlikvider, återbärningar eller liknande ersättningar som icke ingå i årsvinsten, där ej upplysning i nämnda hänseenden lämnas i vinst- och förlusträkningen. Vidare skall i förvaltningsberättelsen, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för föreningen, upplysning lämnas om väsentliga förändringar i medlemsantalet samt om andra för bedömningen av föreningens ställning och resultatet av dess verksamhet samt styrelsens förvaltning viktiga förhållanden, vilka ej framgå av balansräkningen eller vinst- och förlusträkningen, så ock om händelser av väsentlig betydelse för föreningen, jämväl där de inträffat efter räkenskapsårets slut.

I den mån motsvarande uppgifter ej intagits i balansräkningen, skall i förvaltningsberättelsen uppgift lämnas beträffande fastigheter om taxeringsvärden och brandförsäkringsbelopp samt beträffande maskiner, inventarier och andra dylika anläggningstillgångar om brandförsäkringsbelopp, med fördelning av nämnda värden och belopp såvitt möjligt på de under särskilda poster i balansräkningen upptagna tillgångarna.

Där medelantalet i föreningens tjänst under räkenskapsåret anställda överstiger tio, skall i förvaltningsberättelsen uppgivas medelantalet anställda arbetare samt medelantalet övriga anställda. För sådant fall skall ock, i den mån motsvarande uppgifter ej lämnas i vinst- och förlusträkningen, i särskilda poster upptagas sammanlagda beloppet av utbetalda löner och

ersättningar under räkenskapsåret dels till arbetare, dels till styrelsen och andra personer i ledande ställning, dels ock till övriga befattningshavare hos föreningen.

2 mom. Om uppskrivning av anläggningstillgångar verkställt för räkenskapsåret, skall i förvaltningsberättelsen redogörelse lämnas för grunden till uppskrivningen, för det belopp varmed uppskrivning skett och för användningen av beloppet.

Har beträffande tillgångars redovisning såsom anläggnings- eller omsättningstillgångar, beträffande avskrivning på anläggningstillgångar, beträffande omsättningstillgångars värdering eller i andra hänseenden sådan ändring i förhållande till tidigare balansräkning eller vinst- och förlusträkning vidtagits, som i avsevärd mån påverkat årsresultatet eller eljest är av större vikt, skall redogörelse därför lämnas i förvaltningsberättelsen.

Styrelsen skall i förvaltningsberättelsen framställa förslag om avsättning till reservfond, där sådan avsättning skall ske, så ock i övrigt förslag i anledning av föreningens vinst eller förlust enligt balansräkningen.

44 §.

Styrelsen skall senast sju månader efter räkenskapsårets utgång i huvudskrift eller avskrift hålla redovisningshandlingarna för året jämte revisionsberättelsen ävensom protokoll eller annan handling, utvisande föreningsstämmans beslut i anledning av den framlagda balansräkningen, hos föreningen tillgängliga för envar som vill taga kännedom om desamma.

Inom samma tid vare styrelsen jämväl skyldig att efter anmodan av länsstyrelsen dit insända avskrift av nämnda handlingar.

Revision.

45 §.

Styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper skola granskas av en eller flera revisorer, utsedda å föreningsstämma eller på annat i stadgarna angivet sätt.

Revisorer skola utses för tid intill dess stämma som i 57 § 1 mom. sägs hållits och må icke utses för längre tid än till och med den stämma som skall äga rum under andra räkenskapsåret efter valet. Revisor må, ändå att den tid för vilken han blivit utsedd ej gått till ända, skiljas från uppdraget genom beslut av den som utsett honom. Om revisor, som är vald å föreningsstämma, entledigas eller eljest avgår eller avlider eller hinder för honom att vara revisor uppkommer enligt 46 § 1 mom. och suppleant ej finnes, åligger det styrelsen att ofördröjligen föranstalta om val av ny revisor.

Den som utsetts till revisor skall därom ofördröjligen underrättas, om han valts å föreningsstämma, genom styrelsens försorg och eljest av den som tillsatt honom.

46 §.

1 mom. Revisor skall vara myndig och, där ej för särskilt fall Konungen eller myndighet Konungen förordnar annat tillåter, här i riket bosatt svensk medborgare. Revisor skall hava den erfarenhet beträffande bokföring och insikt i ekonomiska förhållanden som med hänsyn till föreningens verksamhet erfordras för uppdraget.

Till revisor må ej utses den, som är befattningshavare hos föreningen eller under det sist förflutna året handhaft bokföring eller medelsförvaltning för föreningen eller som intager en underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot eller befattningshavare hos föreningen, åt vilken uppdragits att ombesörja bokföringen eller medelsförvaltningen eller kontrollen däröver, ej heller styrelseledamots eller sådan befattningshavares make eller den, som med honom är i rätt upp- eller nedstigande skyldskap eller svågerlag eller är hans syskon eller med honom är i det svågerlag, att den ene är gift med den andres syskon.

2 mom. Finnes hos sammanslutning med ändamål att handhava gemensamma uppgifter för föreningar inrättat särskilt revisionsorgan, må sammanslutningen kunna utses till revisor. Till revisionens förrättande skall sammanslutningen utse för uppdraget lämpad person, och gälla i avseende å honom vad i 1 mom. sägs. Ersättningsskyldighet som kan uppkomma för revisor på grund av uppdraget skall åvila jämväl sammanslutningen.

47 §.

Hos länsstyrelsen må påkallas utseende av en revisor att med övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper eller att företaga granskning av viss åtgärd eller av vissa räkenskaper. Förslag härom skall väckas å föreningsstämma. Har förslaget å föreningsstämma antagits eller ock biträtts av minst en tiondel av samtliga röstberättigade, åligger det styrelsen att inom en vecka hos länsstyrelsen göra framställning om utseende av revisor. Försummas det, stånde varje röstberättigad fritt att göra dylik framställning.

Avser uppdraget granskning av viss åtgärd eller av vissa räkenskaper, skall till föreningsstämma avgivas särskilt yttrande över granskningen.

Revisor, som utses enligt denna paragraf, vare berättigad att av föreningen erhålla skäligt arvode.

48 §.

Om det revisor åvilande granskningsarbetet är av större omfattning, vare han berättigad att därtill anlita hos honom för biträde i revisionsverksamhet anställd, lämplig person såsom medhjälpare efter vad med hänsyn till arbetets art får anses tillbörligt.

Revisor som utsetts enligt 45 § må även eljest med styrelsens samtycke anlita medhjälpare vid granskningen av styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper, såframt det för visst fall finnes erforderligt med hänsyn

till omfattningen av föreningens verksamhet och andra på revisionsuppdragets fullgörande inverkan omständigheter.

Lämnas ej samtycke, varom i andra stycket sägs, inom två veckor, äger revisorn hänskjuta frågan till länsstyrelsens avgörande. Länsstyrelsen prövar framställningen och skall före besluts meddelande bereda föreningens styrelse tillfälle att yttra sig i ärendet.

49 §.

Det åligger revisorerna att vidtaga de åtgärder som äro erforderliga för ett behörigt fullgörande av revisionsuppdraget. Särskilt åligger det revisorerna

att granska föreningens böcker och andra räkenskaper,

att verkställa inventering eller kontrollera verkställd inventering av föreningens kassa och övriga tillgångar,

att tillse huruvida föreningens bokföring och medelsförvaltning så ock kontrollen härav äro tillfredsställande,

att taga del av protokoll från föreningsstämman och andra sammanträden, samt

att, sedan de årliga redovisningshandlingarna avgivits, tillse att föreningens tillgångar icke upptagits för högt och skulderna icke för lågt samt i övrigt granska nämnda redovisningshandlingar.

Revisorerna hava att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som meddelas av föreningsstämman och ej innefatta inskränkning i deras i lag stadgade skyldigheter eller eljest strida mot lag eller författning eller mot stadgarna.

Styrelsen skall giva revisor tillgång till föreningens böcker, räkenskaper och andra handlingar samt i övrigt det biträde, som av honom påkallas för uppdraget. Av revisor begärd upplysning angående förvaltningen må ej av styrelsen vägras.

50 §.

Revisorerna skola för varje räkenskapsår avgiva en av dem undertecknad revisionsberättelse, som skall överlämnas till styrelsen minst två veckor före den i 57 § 1 mom. omförmälda föreningsstämman. Revisorerna skola ock inom samma tid till styrelsen återställa de till dem överlämnade redovisningshandlingarna.

51 §.

Revisionsberättelsen skall innehålla redogörelse för resultatet av revisorernas granskning samt uttalande, huruvida anledning till anmärkning i avseende å de till revisorerna överlämnade redovisningshandlingarna, föreningens bokföring eller inventeringen av dess tillgångar eller eljest beträffande förvaltningen av föreningens angelägenheter föreligger eller icke. Föreligger anledning till anmärkning, skall denna angivas i revisionsberättelsen. Revisorerna äga ock i berättelsen meddela erinringar, som de anse böra komma till medlemmarnas kännedom.

Revisionsberättelsen skall innehålla särskilt uttalande angående fastställelse av balansräkningen; angående ansvarsfrihet för styrelseledamöterna; samt angående styrelsens förslag i anledning av föreningens vinst eller förlust enligt balansräkningen, därvid skall angivas huruvida förslaget omfattar stadgad avsättning till reservfonden.

Revisor, som hyser från de i revisionsberättelsen gjorda uttalandena skiljaktig mening eller eljest finner särskilt uttalande påkallat, äger till revisionsberättelsen foga yttrande därom, såframt han ej avgiver särskild revisionsberättelse.

Föreningsstämma.

52 §.

Föreningsmedlems rätt att delta i handhavandet av föreningens angelägenheter utövas å föreningsstämma.

53 §.

Vid föreningsstämma böra styrelsens ledamöter närvara, så ock minst en av revisorerna, där å stämman redovisning för föreningen skall behandlas eller eljest ärende förekommer av beskaffenhet att revisors närvaro kan anses påkallad. Rätt att närvara vid föreningsstämma tillkommer städse revisor.

54 §.

Ej må någon själv eller genom ombud eller såsom ombud för annan å föreningsstämma delta i behandling av fråga rörande avtal mellan honom och föreningen. Ej heller må han delta i behandling av fråga om avtal mellan föreningen och tredje man, där han i frågan äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot föreningens. Vad sålunda stadgats äge motsvarande tillämpning beträffande gåva från föreningens sida, så ock beträffande rättegång eller annan talan mot honom eller tredje man.

Styrelseledamot må ej delta i beslut om ansvarsfrihet för förvaltningsåtgärd, för vilken han är ansvarig, eller i val av revisor.

I behandling av fråga om fusionsavtal, som avses i 98 §, äger övertagande föreningen delta utan hinder av vad i första stycket sägs.

55 §.

Där ej genom föreskrift i stadgarna är bestämt vem som skall vara ordförande vid föreningsstämma, öppnas stämman av styrelsens ordförande eller den styrelsen därtill utsett. Utse de närvarande ej enhälligt ordförande, väljes ordförande efter huvudtalet. Till ordförande må utses jämväl den som ej är medlem, om annat icke föreskrives i stadgarna.

Å stämma skall, där så erfordras, av ordföranden upprättas och till godkännande framläggas en förteckning över närvarande medlemmar och om-

bud för medlemmar med uppgift å envars rösträtt. Sedan förteckningen enhälligt eller efter en på grundval av densamma företagen omröstning godkännts med eller utan ändring, lände den till efterrättelse såsom röstlängd.

Genom styrelsens försorg skall å föreningsstämma föras protokoll. Har beslut fattats genom omröstning, skall röstningens utgång angivas. Protokollet skall undertecknas eller till riktigheten vitsordas av ordföranden och minst en på stämman utsedd person. Senast inom två veckor efter stämman skall protokollet hållas hos föreningen tillgängligt för medlemmarna. Protokollen skola på betryggande sätt förvaras.

56 §.

Jämte vad i övrigt i denna lag är stadgat om utövande av rösträtt och fattande av beslut å föreningsstämma gälle, där ej annorlunda finnes bestämt i stadgarna:

1. att varje medlem äger en röst;
2. att medlems rösträtt kan utövas genom annan medlem såsom ombud;
3. att ingen må som ombud företräda mer än en medlem;
4. att såsom föreningens beslut gäller den mening, för vilken de flesta rösterna avgivas; samt
5. att vid lika röstetal val avgöres genom lottning, men i andra frågor den mening gäller som biträdes av ordföranden.

Juridisk person företrädes, förutom av sin styrelse eller annan ställföreträdare enligt lag, av den som därtill bemyndigats, vare sig denne är medlem i föreningen eller ej, dock att rätten att såsom ombud utöva rösträtt må i stadgarna inskränkas till den som är medlem eller enligt 22 § andra stycket ändock kan utses till ledamot av föreningens styrelse.

57 §.

1 mom. Inom sex månader eller den kortare tid, som kan vara bestämd i stadgarna, efter utgången av varje räkenskapsår skall hållas ordinarie föreningsstämma, å vilken styrelsen har att framlägga redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen för det sistförflutna räkenskapsåret. De handlingar, som sålunda skola framläggas, skola under minst en vecka närmast före stämman hållas hos föreningen tillgängliga för medlemmarna.

Å denna föreningsstämma skola till avgörande företags frågorna om fastställelse av balansräkningen med de ändringar eller tillägg, som må finnas erforderliga, samt om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelseledamöterna för den tid redovisningen omfattar. Stämman skall ock fatta beslut i anledning av föreningens vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen.

Med beslut i nämnda frågor må anstå till fortsatt stämma å viss dag minst en och högst två månader därefter.

2 mom. Styrelsen vare pliktig att å den föreningsstämma varom i 1 mom. förmäles, i den mån det av medlem åskas och kan ske utan förfång för föreningen, meddela till buds stående närmare upplysningar angående för-

hållanden, som kunna inverka på bedömandet av värdet av föreningens tillgångar, av dess ställning i övrigt och av resultatet av dess verksamhet samt av styrelsens förvaltning av föreningens angelägenheter.

Det åligger styrelsen att jämväl eljest å föreningsstämma giva medlem upplysning efter vad nu är sagt i avseende å ärende, som skall förekomma å stämman.

58 §.

Styrelsen äger, när den finner lämpligt, kalla medlemmarna till extra föreningsstämma.

Revisorerna må, om deras granskning föranleder därtill, skriftligen med angivande av skälet påfordra, att styrelsen skall utlysa extra föreningsstämma att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske. Efterkommer styrelsen ej inom en vecka sådan påfordran, äge revisorerna själva utlysa stämma. Äro icke samtliga revisorer ense om stämmas utlysande, gälle den mening, varom de flesta förena sig, eller vid lika röstetal deras mening som anse extra stämma böra hållas. Revisor som utsetts jämlikt 47 § äge påkalla extra föreningsstämma, oavsett övriga revisorers mening.

Extra föreningsstämma skall ock av styrelsen utlysas, då det för uppgivet ändamål skriftligen påfordras av minst en tiondel av samtliga röstberättigade eller det mindre antal som kan vara bestämt i stadgarna.

59 §.

Finnes ej styrelse eller underlåter styrelsen att i föreskriven ordning kalla medlemmarna till ordinarie eller till av stämma beslutad extra föreningsstämma eller har styrelsen ej senast två veckor efter påfordran, som i 58 § sista stycket sägs, utlyst extra föreningsstämma att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske, har länsstyrelsen att på anmälan av styrelseledamot eller röstberättigad ofördröjligen utlysa föreningsstämma.

60 §.

Kallelse till föreningsstämma skall utfärdas i enlighet med föreskrifter i stadgarna. Kallelseåtgärderna skola vara vidtagna senast två veckor före ordinarie och senast en vecka före extra stämma.

Uppskjutes stämma till dag som infaller minst en månad därefter, skall kallelse jämlikt första stycket utfärdas till den fortsatta stämman.

Där för giltighet av beslut erfordras att det fattas å två på varandra följande föreningsstämmor, må kallelse till sista stämman ej ske innan första stämman hållits. Är icke någon av stämmorna ordinarie, skall mellan dem förflyta minst en månad.

61 §.

I kallelsen till föreningsstämma skola angivas de ärenden, som skola förekomma å stämman, dock vare ej erforderligt att i kallelse till ordinarie

stämma särskilt angiva de ärenden, som enligt denna lag eller stadgarna skola där företagas. Skall ärende innefattande förslag till ändring av stadgarna förekomma, varde det huvudsakliga innehållet av ändringen angivet i kallelsen.

Hava de ärenden, som skola företagas till behandling å föreningsstämma, blivit medlemmarna särskilt meddelade på sätt och å tid före stämma som i stadgarna angives, vare så gillt som om ärendena varit upptagna i kallelsen till stämman.

Ärende, som ej angivits i kallelsen till stämman eller varom meddelande icke ägt rum efter vad i andra stycket stadgas, må icke vid stämman företagas till avgörande, där ej ärendet enligt denna lag eller stadgarna skall förekomma på stämman eller omedelbart föranledes av ärende som där skall avgöras; dock att ärende, som ej avser ändring av stadgarna eller ny eller förhöjd avgifts utkrävande eller föreningens trädande i likvidation eller uppgående i annan förening genom fusion, må till avgörande på ordinarie stämma företagas, såframt tre fjärdedelar av de närvarande därtill giva sitt samtycke. Utan hinder av vad sålunda stadgats må å såväl ordinarie som extra stämma kunna fattas beslut om utlysande av extra stämma för behandling av visst ärende.

62 §.

I stadgarna må bestämmas, att föreningsstämmas befogenhet skall helt eller delvis utövas av därtill valda fullmäktige.

Fullmäktig må icke väljas för längre tid än tre år. Till fullmäktig må utses allenast medlem i föreningen eller den som, oaktat han ej är medlem, enligt 22 § andra stycket ändock må vara ledamot av föreningens styrelse.

Fullmäktigsammantråde vare ansett såsom föreningsstämma. Å fullmäktig skall tillämpas vad i 52, 55—59 och 61 §§ stadgas om föreningsmedlem; dock må fullmäktig ej rösta genom ombud.

Angående beslut av fullmäktige i ämne, som avses i 68 § andra stycket och 98 § 2 mom. andra stycket, skola medlemmarna underrättas på sätt i stadgarna är föreskrivet.

Talan mot styrelseledamot, revisor, föreningsmedlem eller röstberättigad.

63 §.

Ansvarsfrihet skall anses styrelseledamot beviljad, såframt beslut därom fattats å föreningsstämma och de som må hava röstat mot beslutet icke uppgå till minst en fjärdedel av samtliga röstberättigade.

Varder talan å förvaltningen under det räkenskapsår redovisningen avser ej anställd inom sex månader från det redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades på föreningsstämman, vare så ansett som om ansvarsfrihet blivit beviljad.

Ändå att ansvarsfrihet blivit beviljad, må talan kunna anställas mot styrelseledamot på grund av åtgärd, om vars vidtagande eller betydelse för föreningen styrelsen eller styrelseledamot uppsåtligen eller av vårdslöshet i redovisningshandlingarna eller eljest till stämman eller ock genom bokföringen eller eljest till revisorerna lämnat i väsentliga hänseenden oriktiga eller ofullständiga upplysningar. Talan, som grundas därpå att styrelseledamot begått brottslig handling, må ock eljest kunna mot honom anställas, såframt ej beviljad ansvarsfrihet uppenbarligen avsett även nämnda handling.

64 §.

Har ansvarsfrihet icke blivit styrelseledamot beviljad, äge röstberättigade utgörande minst en fjärdedel av samtliga röstberättigade å föreningens vägnar föra talan mot honom å förvaltningen. Samma lag vare i fråga om anställande av sådan talan som enligt vad i 63 § sägs må anställas utan hinder av att ansvarsfrihet blivit beviljad.

Sedan talan blivit anställd, må den omständigheten, att en eller flera av de röstberättigade som anställt talan avstått från denna, ej utgöra hinder för de övriga att fullfölja talan, ändå att de utgöra mindre än en fjärdedel av samtliga röstberättigade.

Röstberättigad, som enligt första stycket anställt talan mot styrelseledamot, svare för rättegångskostnaderna, dock med rätt att av föreningen erhålla ersättning, i den mån kostnaderna täckas av vad genom rättegången kommit föreningen till godo.

65 §.

Har å föreningsstämma fattats beslut om anställande av talan om skadestånd mot revisor enligt 106 § eller har förslag därom å stämman biträtts av minst en fjärdedel av samtliga röstberättigade, vare i fråga om röstberättigades rätt att å föreningens vägnar föra sådan talan lag som i 64 § sägs. Talan må ej anställas sedan två år förflutit från det revisionsberättelse framlades å föreningsstämma.

Mot föreningsmedlem eller röstberättigad, som ej är föreningsmedlem, må skadeståndstalan enligt 106 § ej föras sedan två år förflutit efter beslut eller åtgärd därå talan grundas.

Utan hinder av vad sålunda stadgats må talan anställas som grundas därpå att revisor, medlem eller röstberättigad begått brottslig handling.

66 §.

Försättes föreningen i konkurs på ansökan, som gjorts inom två år från den stämma där redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades, äge konkursboet, ändå att ansvarsfrihet blivit styrelseledamot beviljad, anställa talan mot honom å förvaltningen under det räkenskapsår redovisningen avser.

Mot revisor, medlem eller röstberättigad äge ock, där föreningen försättes i konkurs på ansökan, vilken gjorts inom tid som i 65 § första och andra styckena är för talan i varje särskilt fall föreskriven, konkursboet föra sådan talan.

Talan, varom i denna paragraf stadgas, skall väckas inom sex månader från första borgenärssammanträdet eller, där tiden för anställande av talan för föreningen då ännu ej gått till ända, inom utgången av den tid. Försummas det, vare rätt till talan förlorad.

Ändring av förenings stadgar.

67 §.

Beslut om ändring av förenings stadgar vare ej giltigt, med mindre samtliga röstberättigade förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande föreningsstämmor och å den stämman som sist hålles biträts, där ej nedan är annorlunda föreskrivet, av minst två tredjedelar av de röstande.

Såvitt genom beslutet medlemmarnas förpliktelse att erlagga insatser eller avgifter till föreningen ökas eller medlems rätt till årsvinst inskränkes, erfordras att å den stämman som sist hålles beslutet biträts av minst tre fjärdedelar av de röstande.

Avser ändringen att medlems rätt till föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning inskränkes, erfordras att beslutet å sista stämman biträts av samtliga röstande. Detsamma gäller, där ändringen innebär inskränkning i avgående medlems rätt varom i 16 § 1 mom. sägs eller angår medlems rätt att utträda ur föreningen och ändringen skall avse jämväl dem, som vid frågans avgörande voro medlemmar i föreningen.

Är för giltighet av beslut, varom ovan är sagt, något ytterligare villkor bestämt i stadgarna, lände ock det till efterrättelse.

Har i stadgarna på grund av särskild lag eller författning eller efter Konungens medgivande intagits föreskrift, enligt vilken viss bestämmelse icke må ändras utan att Konungen därtill lämnat medgivande, må ej heller sådan föreskrift ändras utan Konungens medgivande.

68 §.

Beslut om ändring av stadgarna skall av styrelsens ordförande ofördröjligen anmälas för registrering och må ej gå i verkställighet, innan registrering skett. Vid anmälningen skola fogas två avskrifter av protokoll som förts i ärendet.

Beslut om ändring av stadgarna i de hänseenden, varom i 67 § andra och tredje styckena förmåles, må ej tillämpas mot medlem, som icke samtyckt till ändringen och som uppsäger sig till utträde ur föreningen inom fyra veckor från det slutligt beslut fattades eller, då beslut fattats av fullmäktige, inom lika tid efter det medlemmen underrättats om beslutet; och äge

i sådant fall medlemmen, oavsett vad stadgarna därom innehålla, att utträda ur föreningen vid den årliga räkenskapsavslutning som infaller näst efter en månad efter uppsägningen och därvid tillgodonjuta den rätt, som enligt 16 § 1 mom. första och andra styckena tillkommer avgående medlem.

Innefattar beslut nedsättning av insatsernas belopp eller lindring av den medlemmarna enligt stadgarna åliggande skyldighet att till föreningen erlægga insatser, må det ej gå i verkställighet förrän ett år förflutit från det beslutet registrerades.

Talan å föreningsstämmobeslut.

69 §.

1 mom. Menar styrelsen eller ledamot därav eller föreningsmedlem, att beslut, som fattats å föreningsstämma, icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot denna lag eller föreningens stadgar, äge därå väcka talan mot föreningen.

Grundas talan därpå, att beslutet icke tillkommit i behörig ordning eller att det eljest kränker allenast medlems rätt, skall talan väckas inom två månader från beslutets dag. Försummas det, vare beslutet gällande.

Hava vid fattande av beslut, som skall anmälas för registrering, i denna lag eller föreningens stadgar upptagna föreskrifter om särskild röstpluralitet icke rätteligen iakttagits, vare, ehuru klandertalan ej väckts, beslutet icke gällande, utan så är att i strid mot 100 § första stycket registrering av beslutet ägt rum.

Klandertalan, grundad därpå att föreningsstämmobeslut strider mot bestämmelserna i 20 § första stycket, må ej anställas, med mindre de som föra talan utgöra minst en tiondel av samtliga medlemmar.

2 mom. Har klandertalan väckts, äge domstolen, när skäl därtill förekommer, att innan målet avgöres förordna, att klandrade beslutet ej må verkställas. Om förordnandet skall, där beslutet är av beskaffenhet att böra registreras, meddelande ofördröjligen genom rättens försorg avsändas för registrering.

Domstols dom, varigenom föreningsstämmobeslut upphävts eller ändrats, gälle jämväl för de föreningsmedlemmar som ej fört talan.

Likvidation och upplösning.

70 §.

Föreningsstämma äger besluta att föreningen skall träda i likvidation. Har förhållande inträffat som i 71 § sägs, skall beslutet fattas på sätt stadgas i 56 § första stycket 4 och 5. Beslut att föreningen skall träda i likvidation vare eljest icke giltigt, med mindre samtliga röstberättigade förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande föreningsstäm-

mor, därav minst en ordinarie, och å den stämma som sist hålles biträts av minst två tredjedelar av de röstande. Är för giltighet av beslutet något ytterligare villkor bestämt i stadgarna, lände det till efterrättelse.

Har föreningsstämma beslutit, att föreningen skall träda i likvidation, välje stämman en eller flera likvidatorer; dock må i stadgarna kunna bestämmas, att en eller flera likvidatorer skola tillsättas i annan ordning att jämte de å föreningsstämma valda deltaga i likvidationen.

71 §.

Förening skall träda i likvidation, då antalet föreningsmedlemmar nedgått under det i 5 § föreskrivna lägsta antalet och tillräckligt antal medlemmar ej inträtt inom tre månader eller då i stadgarna fastställd tid för föreningens verksamhet gått till ända eller eljest förhållande inträffat, på grund varav enligt bestämmelse i stadgarna föreningen skall upphöra med sin verksamhet.

Varder ej på grund av anmälan inom sex veckor därefter enligt 79 § i registret infört att föreningen trätt i likvidation, förklare rätten, på ansökan av styrelseledamot eller föreningsmedlem och efter föreningens hörande, att föreningen skall träda i likvidation; och förelägge rätten föreningen att inom viss tid, ej understigande sex veckor, till rätten ingiva bevis, att i registret skett införing varom ovan sagts, vid äventyr att eljest en eller flera likvidatorer förordnas av rätten.

72 §.

Saknar förening till registret anmäld behörig styrelse, vare styrelseledamot, föreningsmedlem eller borgenär, så ock envar annan, vars rätt kan vara beroende av att någon finnes som äger företräda föreningen, berättigad att hos rätten göra ansökan, att föreningen skall förklaras skyldig att träda i likvidation.

Har förhållande som i första stycket avses varat mer än ett år, skall länsstyrelsen, där det varder för densamma kunnigt, göra anmälan därom hos rätten.

Sker ansökan eller anmälan, skall rätten ofördröjligen utfärda kallelse å föreningen samt å föreningsmedlemmar och borgenärer, som vilja yttra sig i ärendet, att inställa sig för rätten å utsatt dag, då frågan om föreningens trädande i likvidation skall prövas av rätten. Kallelsen skall delgivas föreningen på sätt om stämning i tvistemål är stadgat, där upplysning vinnes om någon med vilken delgivning kan äga rum. Genom rättens försorg skall kungörelse om kallelsen införas i allmänna tidningarna och tidning inom den ort, där föreningens styrelse skall hava sitt säte, minst två och högst fyra månader före nämnda dag. Rätten äge, där så äskas eller eljest finnes erforderligt, förordna en eller flera sysslomän att taga föreningens egendom under vård samt bevaka dess anläggigheter och företräda föreningen till dess rätten meddelat beslut i ärendet.

Styrkes ej innan ärendet företages till avgörande, att behörig styrelse finnes samt att införing i registret skett, förklare rätten, att föreningen skall träda i likvidation, och förordne en eller flera likvidatorer.

73 §.

Finnes att förenings verksamhet drives på sätt som uppenbarligen icke motsvarar de förutsättningar, under vilka registrering skett, äge rätten, på ansökan av ombud, som justitiekanslern eller länsstyrelsen utser att sådan talan utföra, och efter föreningens hörande, förklara att föreningen skall träda i likvidation; och förordne rätten i sådant fall en eller flera likvidatorer.

74 §.

Har rörande förening under de tio sista åren icke inkommit någon anmälan till registret och föreligger anledning till antagande att föreningen upphört med sin verksamhet, skall länsstyrelsen genom skrivelse till föreningen eller på annat lämpligt sätt förhöra sig, huruvida föreningen äger bestånd. Vinnes ej upplysning, att föreningen fortfarande består, skall länsstyrelsen genom kungörelse i allmänna tidningarna och tidning inom den ort, där föreningens styrelse skall hava sitt säte, anmana föreningen att inom sex månader från det offentliggörande som sist skedde låta sig avhöra. Om ej före fristens utlopp upplysning erhålles att föreningen består, skall den anses upplöst och avföras ur registret.

Föreligga tillförlitliga upplysningar därom att föreningen upphört med sin verksamhet och icke ämnar återupptaga densamma, må länsstyrelsen utan att iakttaga föreskrifterna i första stycket andra punkten genast förklara att föreningen skall anses upplöst och avföra den ur registret.

75 §.

Utser föreningen ej likvidatorer, ehuru antalet föreningsmedlemmar nedgått under det i 5 § föreskrivna lägsta antalet och tillräckligt antal medlemmar ej inträtt inom tre månader, vare de, som med vetskap om förhållandet deltaga i beslut om fortsättande av föreningens verksamhet eller handla å dess vägnar, ansvariga för uppkommande förbindelser, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld.

76 §.

Likvidator skall vara myndig och, där ej Konungen eller myndighet Konungen förordnar annat tillåter, här i riket bosatt svensk medborgare.

Uppdraget att vara likvidator gälle intill dess likvidationen blivit avslutad, men den som meddelat uppdraget må när som helst entlediga likvidatorn och utse annan i hans ställe.

Om likvidator, som är vald å föreningsstämma, entledigas eller eljest avgår eller avlider eller hinder för honom att vara likvidator uppkommer enligt första stycket och suppleant ej finnes, åligger det övriga likvidatorer att ofördröjligen sammankalla föreningsstämma för val av ny likvidator.

Vad i denna paragraf är stadgat om likvidator skall i tillämpliga delar gälla beträffande suppleant för likvidator.

77 §.

Finnes förening, som enligt verkställd registrering trätt i likvidation, sedermera sakna till registret anmälda behöriga likvidatorer, skall rätten på ansökan av föreningsmedlem, borgenär eller annan, vars rätt kan vara beroende av att någon finnes som äger företräda föreningen, eller på anmälan av länsstyrelsen, där det varder för denna kunnigt, förordna likvidatorer.

78 §.

Har rätten förklarat att förening skall träda i likvidation, skall genom rättens försorg till länsstyrelsen ofördröjligen för registrering avsändas meddelande om beslutet. Där rätten utsett likvidator, skall underrättelse om förordnandet med angivande av hans fullständiga namn och postadress ofördröjligen avsändas till länsstyrelsen; förordnas syssloman, skall ock för registrering avsändas meddelande därom med angivande av fullständigt namn och postadress.

79 §.

Likvidatorerna skola ofördröjligen för registrering anmäla att föreningen trätt i likvidation. Beträffande anmälan för registrering rörande likvidator eller suppleant för honom eller i fråga om rätt att under likvidationen teckna föreningens firma eller om ändring av föreningens postadress skall vad i 9 och 37 §§ är stadgat för där avsedda fall äga motsvarande tillämpning; anmälningen skall innehålla uppgift om dagen för val eller rättens förordnande.

80 §.

Å föreningsstämma, där likvidatorer utses, skall jämväl väljas en eller flera likvidationsrevisorer att granska likvidatorernas förvaltning och föreningens räkenskaper under likvidationen. Hava likvidatorer förordnats av rätten, skola de ofördröjligen sammankalla föreningsstämma för sådant val. Likvidationsrevisor må när som helst entledigas och annan utses i hans ställe.

Är i stadgarna föreskrivet att en eller flera revisorer skola tillsättas på annat sätt än genom val å föreningsstämma, skall sådan föreskrift jämväl gälla i fråga om utseende av likvidationsrevisor.

Vad i 45 § sista stycket, 46, 48 och 49 §§ samt 58 § andra stycket är föreskrivet beträffande revisor skall i tillämpliga delar gälla rörande likvidationsrevisor, där ej annat följer av vad nedan stadgas.

81 §.

Då föreningen trätt i likvidation, åligger det styrelsen att ofördröjligen avgiva redovisning för sin förvaltning av föreningens angelägenheter under tid, för vilken redovisningshandlingar ej förut framlagts å föreningsstämma.

Redovisningshandlingarna skola av likvidatorerna ofördröjligen i huvudskrift eller avskrift överlämnas till revisorerna, som hava att inom en månad avgiva revisionsberättelse. Redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen skola av likvidatorerna så snart ske kan framläggas å föreningsstämma; och skall å stämman till behandling företagas frågan om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelsens ledamöter för den tid redovisningen omfattar.

I fråga om styrelsens redovisning, om revisorernas granskning och revisionsberättelsen, om handlingars framläggande och tillhandahållande, om behandlingen av frågan om ansvarsfrihet samt om anställande av talan mot styrelseledamot skall i tillämpliga delar gälla vad i 38—44 och 49—51 §§, 57 § 1 mom. samt 63, 64 och 66 §§ är stadgat.

82 §.

Vad i 58 och 59 §§ är stadgat om rätt för röstberättigad att påfordra utlysande av föreningsstämma skall äga motsvarande tillämpning under likvidation, varvid såsom ordinarie skola anses stämmor enligt 81, 87 och 89 §§.

Om kallelse till föreningsstämma under likvidation skall gälla vad om kallelse till extra stämma är stadgat; dock skola föreskrivna kallelseåtgärder vara vidtagna senast två veckor före stämma som avses i 81, 87, 89, 95 och 96 §§.

83 §.

Det åligger likvidatorerna att ofördröjligen söka kallelse å föreningens okända borgenärer samt att över föreningens tillgångar och skulder upprätta och i föreningens inventariebok införa inventarium och balansräkning.

I balansräkning för förening i likvidation må tillgångarna, oavsett vad eljest är stadgat, upptagas till försäljningsvärdet efter avdrag för försäljningskostnaderna. Uppgift skall lämnas å insatskapitalets storlek. I övrigt skall gälla vad i 7 och 8 §§ bokföringslagen är stadgat.

Likvidatorerna skola ofördröjligen överlämna ett av dem underskrivet exemplar av balansräkningen till likvidationsrevisorerna.

84 §.

Likvidatorerna skola förvalta föreningens angelägenheter under likvidationen. Det åligger dem att så snart ske kan förvandla föreningens egendom i penningar, i den mån det erfordras för likvidationen, samt att verkställa betalning av föreningens skulder. Föreningens verksamhet må fortsättas allenast i den mån det är nödvändigt för en ändamålsenlig avveckling. Likvidatorerna skola ock föranstalta om skifte av föreningens behållna tillgångar, där ej annat följer av stadgarna.

Likvidatorerna äge ej utan särskilt, av stämman erhållet bemyndigande avyttra föreningens fasta egendom annorledes än genom försäljning å offentlig auktion. Hava likvidatorer förordnats enligt 73 §, må ej heller lös

egendom utan stämmans särskilda bemyndigande av dem försäljas på annat sätt än nu är sagt; och må, innan beslutet om förordnandet vunnit laga kraft, likvidatorerna ej utan stämmans samtycke vidtaga några likvidationsåtgärder utan allenast taga föreningens egendom under vård och bevaka dess angelägenheter.

Med de jämkningar, som följa av vad förut i denna paragraf eller eljest om likvidation är föreskrivet, skall i fråga om likvidatorers befogenhet att företräda föreningen så ock om deras rättigheter och skyldigheter i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i denna lag är stadgat angående styrelse eller styrelseledamot.

85 §.

Under likvidation skall föreningens firma tecknas med tillägg av orden »i likvidation» och skola de, som teckna firman, därvid underskriva sina namn.

Har av likvidatorerna eller annan ställföreträdare för föreningen handling utfärdats utan sådan firmateckning som i första stycket sägs, och framgår icke av handlingens innehåll såväl att den utfärdats å föreningens vägnar som ock att föreningen är i likvidation, skall i fråga om ansvarighet för dem som undertecknat handlingen vad i 35 § andra stycket är stadgat äga motsvarande tillämpning.

86 §.

Det åligger likvidatorerna att för varje räkenskapsår avgiva redovisning för förvaltningen av föreningens angelägenheter genom avlämnande av förvaltningsberättelse jämte balansräkning, avseende föreningens ställning vid räkenskapsårets utgång, samt likvidationsräkning, upptagande inkomster och utgifter under räkenskapsåret. Redovisningshandlingarna skola vara underskrifna av samtliga likvidatorer.

I förvaltningsberättelsen skall, i den mån det finnes kunna ske utan förång för föreningen, upplysning lämnas om likvidationens gång. Hava tillgångar i balansräkningen upptagits till lägre eller högre värde än i närmast föregående balansräkning, skall anmärkning härom göras i förvaltningsberättelsen. Där likvidationen ej avslutats inom två år, skola i nästa förvaltningsberättelse uppgivas de hinder som mött därför.

Inom två månader efter räkenskapsårets slut skola likvidatorerna till likvidationsrevisorerna i huvudskrift eller avskrift avlämna redovisningshandlingarna.

87 §.

Inom en månad efter det redovisningshandlingarna överlämnats till likvidationsrevisorerna skola de till likvidatorerna avlämna berättelse över granskningen av deras förvaltning och föreningens räkenskaper för räkenskapsåret. Revisionsberättelsen skall vara underskriven av likvidationsrevisorerna. Om berättelsens innehåll och om redovisningshandlingarnas återställande skall i tillämpliga delar gälla vad i 50 och 51 §§ är stadgat.

Sedan likvidationsrevisorerna till likvidatorerna avlämnat sin revisionsberättelse, skola likvidatorerna ofördröjligen kalla till föreningsstämma för granskning av redovisningen. Angående redovisningshandlingarnas och revisionsberättelsens framläggande å stämman och tillhandahållande under viss tid före denna skall gälla vad i 57 § 1 mom. stadgas.

88 §.

När den i kallelsen å okända borgenärer utsatta inställelsedagen är förbi och all veterlig gäld blivit betald, skola föreningens tillgångar skiftas. Är någon del av gälden tvistig eller ej förfallen och kan förty eller av annan orsak betalning ej ske, skola till samma gälds betalning erforderliga medel innehållas och återstoden skiftas.

Iakttages ej vad nu är sagt, vare i händelse av föreningens oförmåga att fullgöra sina förbindelser den, som något uppburit, skyldig att återbära vad han bekommit. För brist, som kan uppkomma vid återbäringen, vare likvidatorerna ansvariga efter de beträffande skadeståndsskyldighet i 106, 108 och 109 §§ stadgade grunderna.

Förmenar medlem att han vid skifte icke bekommit vad på honom belöper, skall han vid talans förlust väcka talan mot föreningen inom tre månader efter det slutredovisning framlades å föreningsstämma. I fråga om medlems återbäringskyldighet och om likvidators ansvarighet skall vad i andra stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

Har medlem icke inom fem år efter det slutredovisning enligt 89 § framlades å föreningsstämma anmält sig att lyfta vad han vid skiftet bekommit, vare han förlustig sin rätt därtill.

89 §.

Sedan likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag, skola de så snart ske kan avgiva slutredovisning för sin förvaltning genom avlämnande av förvaltningsberättelse rörande likvidationens gång från likvidationens början till dess avslutande. Berättelsen skall ock innehålla redogörelse för utskiftning. Vid berättelsen skola fogas redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna skola i huvudskrift eller avskrift avlämnas till likvidationsrevisorerna, vilka hava att inom en månad därefter avgiva en av dem underskriven revisionsberättelse över förvaltningen under likvidationen och återställa handlingarna. Om revisionsberättelsens innehåll och om redovisningshandlingarnas återställande skall i tillämpliga delar gälla vad i 50 och 51 §§ är stadgat.

Efter det revisionsberättelsen avlämnats till likvidatorerna, skola dessa ofördröjligen kalla till föreningsstämma för granskning av slutredovisningen. Angående redovisningshandlingarnas och revisionsberättelsens framläggande å stämman och tillhandahållande under viss tid före stämman skall gälla vad i 57 § 1 mom. stadgas.

90 §.

Då likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag och å föreningsstämman framlagt slutredovisning för sin förvaltning, anses föreningen upplöst; och skall anmälan därom ofördröjligen göras för registrering.

Vid anmälningen, som skall vara undertecknad av samtliga likvidatorer, skola fogas avskrift av protokoll som förts i ärendet ävensom bevis om dagen för utfärdande av kallelsen å okända borgenärer.

91 §.

Föreligger anledning till antagande att förening, som trätt i likvidation, saknar tillgångar eller att dessa äro så ringa, att de ej förslå till bestridande av likvidationskostnaderna, äga rätten på anmälan av likvidatorerna förklara att likvidationen skall nedläggas och föreningen anses upplöst. Där sådan förklaring meddelas, skall vad i 80—90 §§ stadgas ej äga tillämpning. Tillgång, som enligt vad nu sagts ej skall ingå i likvidation, skall efter rättens förordnande tillfalla allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål.

Meddelande om förklaring som i första stycket sägs skall genom rättens försorg ofördröjligen avsändas för registrering.

92 §.

Yppas, efter det förening skall anses upplöst enligt 90 eller 91 §, tillgång för föreningen eller väckes talan mot föreningen eller uppkommer eljest behov av likvidationsåtgärd, skall likvidationen fortsättas.

Uppkommer i fråga om förening som avförts ur registret enligt 74 § behov av likvidationsåtgärd, skall på ansökan av den vars rätt därav beröres en eller flera likvidatorer förordnas av rätten; och skall därefter vad ovan är stadgat om likvidations verkställande äga tillämpning.

Till den föreningsstämma, som efter likvidationens upptagande först skall hållas, skall av likvidatorerna kallelse utfärdas i enlighet med stadgarnas föreskrifter. Kallelseåtgärderna skola vara vidtagna senast två veckor före stämman.

Anmälan om likvidationen skall av likvidatorerna ofördröjligen göras för registrering.

93 §.

Rörande beslut om avträdande av förenings egendom till konkurs eller om inledande för förening av ackordsförhandling utan konkurs skall meddelande samtidigt med kungörelsen om beslutet genom konkursdomarens försorg avsändas för registrering.

Under konkurs företrädes föreningen såsom konkursgäldenär av styrelsen eller, där vid konkursens början syssломän enligt 72 § eller likvidatorer voro utsedda, av dessa; dock må i behörig ordning kunna utses styrelse i stället för syssломän ävensom nya styrelseledamöter eller nya likvidatorer.

Det åligger konkursdomaren, då konkurs avslutats, att för registrering ofördröjligen avsända meddelande därom med angivande huruvida överskott finnes eller icke.

94 §.

Där efter avslutande av förenings konkurs överskott ej finnes, anses föreningen upplöst, då konkursen avslutades.

Finnes överskott och var föreningen ej i likvidation, då dess egendom avträdde till konkurs, skall å föreningsstämma, som ofördröjligen bör utlysas av styrelsen, beslutas, huruvida föreningen skall fortsätta sin verksamhet eller träda i likvidation. Hade föreningen trätt i likvidation, innan dess egendom avträdde till konkurs, gälle vad i 92 § är stadgat.

95 §.

Föreningsstämma äger besluta att talan skall anställas mot likvidator eller likvidationsrevisor. Enskild föreningsmedlem äger ock för föreningens räkning men i eget namn föra sådan talan; och skall i dylikt fall vad i 64 § sista stycket är stadgat angående rättegångskostnad äga motsvarande tillämpning.

Talan må ej väckas senare än sex månader från det slutredovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades å föreningsstämma. Har likvidator eller likvidationsrevisor entledigats eller eljest avgått eller avlidit före likvidationens avslutande, skall dock tiden för anställande av talan räknas från den föreningsstämma, varå framlagts redovisningshandlingar och revisionsberättelse avseende det räkenskapsår, då avgången eller frånfället inträffade. Vad i 63 § sista stycket, 65 § sista stycket och 66 § är stadgat skall äga motsvarande tillämpning.

96 §.

Har förening trätt i likvidation på grund av föreningsstämmas beslut i fall, då i denna lag stadgad anledning därtill icke var för handen, och har anledning till likvidation icke senare uppkommit enligt 71 §, äger föreningsstämma, såframt utskiftning av föreningens tillgångar icke börjat, besluta att likvidationen skall upphöra och föreningen återupptaga sin verksamhet.

Uppkommer fråga om återupptagande av föreningens verksamhet, skall en av likvidatorerna underskriven berättelse rörande skälen härtill överlämnas till likvidationsrevisorerna. Dessa skola så snart ske kan överberättelsen till likvidatorerna avgiva yttrande, som skall innehålla särskilt uttalande, huruvida hinder för verksamhetens återupptagande föreligger enligt första stycket eller icke. Berättelsen och yttrandet skola minst en vecka före föreningsstämman hållas hos föreningen tillgängliga för medlemmarna. Handlingarna skola jämväl framläggas å föreningsstämman.

Föreningsstämmas beslut om likvidationens upphörande och återupptagande av föreningens verksamhet vare icke giltigt, med mindre det fattas i den ordning, som i 70 § första stycket tredje och fjärde punkterna sägs.

För registrering skall ofördröjligen anmälas, att likvidationen skall upphöra och föreningens verksamhet återupptagas. Anmälningen, som skall undertecknas av samtliga likvidatorer, skall innehålla försäkran, att hinder

enligt första stycket mot verksamhetens återupptagande ej föreligger. Vid anmälningen skola fogas två avskrifter av protokoll som förts i ärendet samt avskrift av berättelsen och likvidationsrevisorernas yttrande.

Beslutet om återupptagande av föreningens verksamhet må ej gå i verkställighet innan registrering skett.

97 §.

Har, sedan förening trätt i likvidation, genom domstols lagakraftätagande dom föreningsstämman eller rättens beslut om likvidation blivit upphävt och anteckning därom gjorts i registret eller har registrering om återupptagande av föreningens verksamhet skett jämlikt 96 §, skola likvidatorerna ofördröjligen kalla till föreningsstämma för val av styrelse och revisorer. Likvidatorerna skola ock för sin förvaltning avgiva slutredovisning, som i 89 § sägs. Redovisningshandlingarna skola avlämnas till likvidationsrevisorerna, vilka hava att inom en månad därefter till likvidatorerna avgiva revisionsberättelse, innefattande särskilt uttalande angående ansvarsfrihet för dem. Sedan handlingarna av likvidatorerna tillställts styrelsen, skall denna ofördröjligen kalla till föreningsstämma för fattande av beslut i fråga om ansvarsfrihet för likvidatorerna. Angående redovisningshandlingarnas och revisionsberättelsens framläggande å stämma och tillhandahållande under viss tid före denna skall gälla vad i 57 § 1 mom. är stadgat. Kallelse till föreningsstämman skall utfärdas i enlighet med föreskrifter i stadgarna. Kallelseåtgärderna skola vara vidtagna senast två veckor före stämma.

Vad i denna lag rörande styrelseledamot är stadgat beträffande ansvarsfrihet och talan å förvaltningen skall, i fall som avses i första stycket, äga motsvarande tillämpning i avseende å likvidator.

Då genom lagakraftätagande dom föreningsstämman eller rättens beslut om likvidation blivit upphävt, skall anmälan därom för anteckning i registret enligt 103 § första stycket ofördröjligen göras av likvidatorerna.

Fusion.

98 §.

1 mom. Mellan registrerade föreningar må avtal träffas därom, att den ena föreningen (överlåtande föreningen) skall uppgå i den andra föreningen (övertagande föreningen) på så sätt att dels medlemmarna i den överlåtande föreningen enligt avtalets närmare bestämmelser bliva medlemmar i den övertagande föreningen, dels ock den överlåtande föreningen utan likvidation upplöses samt alla dess tillgångar och skulder övertagas av den övertagande föreningen (fusion). Fusionsavtal må icke träffas, med mindre förslag till avtal godkänts av stämman i den överlåtande föreningen.

Följande handlingar skola framläggas på stämman och minst en vecka förut hållas tillgängliga för de röstberättigade i den överlåtande föreningen:

1. fullständigt förslag till fusionsavtal mellan den överlåtande och den övertagande föreningen;

2. avskrift av båda föreningarnas balansräkningar, förvaltningsberättelser och revisionsberättelser för sista räkenskapsåret;

3. en av den överlåtande föreningens samtliga styrelseledamöter undertecknad berättelse, innehållande redogörelse för de omständigheter som kunna vara av vikt vid bedömandet av förslagets lämplighet för föreningen; samt

4. av revisorerna i den överlåtande föreningen avgivet yttrande över den i 3 omnämnda berättelsen såvitt den avser föreningens ställning.

Handlägges fusionsfrågan på två stämmor, skall vad i andra stycket sägs gälla beträffande båda stämmorna.

2 mom. Sådant beslut om godkännande av fusionsavtal som avses i 1 mom. vare ej giltigt, med mindre samtliga röstberättigade förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande föreningsstämmor och å den stämman som sist hålles biträts av minst två tredjedelar av de röstande. Är för giltighet av beslutet något ytterligare villkor bestämt i stadgarna, lände det till efterrättelse.

Medlem i den överlåtande föreningen, som ej samtyckt till fusionen, må uppsäga sig till utträde ur föreningen inom tid och på villkor som i 68 § andra stycket föreskrives.

3 mom. Inom fyra månader från det den överlåtande föreningen fattade beslut om fusionsavtalets godkännande eller, om klandertalan mot beslutet anstälts, från det denna talan genom lagakraftäggande utslag ogillades skola båda föreningarnas styrelser göra ansökan om rättens tillstånd att bringa fusionsavtalet till verkställighet. Vid ansökningen skola fogas dels två avskrifter av protokoll som hos stämman i den överlåtande föreningen förts i ärendet, innehållande fullständigt angivande av förslaget till fusionsavtal, och dels en av nämnda förenings styrelse underskriven förteckning över föreningens kända borgenärer med angivande av postadress. Rätten utfärde kallelse å den överlåtande föreningens borgenärer, både kända och okända, med föreläggande för den, som vill göra förbehåll om rätt till betalning av den överlåtande föreningen för sin fordran, att sist å viss dag, sedan sex månader förflutit, skriftligen göra anmälan därom hos rätten. Kallelsen varde i rättens kansli anslagen sex månader före inställelsedagen samt i allmänna tidningarna och tidning inom den ort, där föreningens styrelse skall hava sitt säte, kungjord tre gånger, första gången sist fem månader och tredje gången sist två månader innan den dagen inträffar. Kronans ombudsman i orten och alla kända inländska och utländska borgenärer skola om kallelsen särskilt underrättas, och skall genom rättens försorg sådan underrättelse avsändas till inländsk borgenär minst en månad och till utländsk borgenär minst tre månader före inställelsedagen. Styrkes inför rätten, att de borgenärer, vilka anmält förbehåll som nyss sagts, blivit tillfullo förnöjda för sina fordringar eller att säkerhet som av rätten godkännes ställts för fordringarna, skall rätten lämna tillstånd till avtalets verkställande.

Inom sex månader sedan rättens beslut, varigenom tillstånd givits, vunnit laga kraft skall fusionsavtalet av båda föreningarnas styrelser anmälas för registrering. Anmälningen skall vara åtföljd av rättens beslut i huvudskrift eller avskrift, så ock av lagakraftbevis.

När registrering av fusionsavtalet skett, är fusionen genomförd.

4 mom. Har förening trätt i likvidation, må utan hinder därav fusion med annan förening äga rum, och skall vad om styrelsen och dess ledamöter samt om revisorerna är stadgat gälla i avseende å likvidatorerna och likvidationsrevisorerna.

Registrering.

99 §.

Ansökan om förenings registrering och anmälan för registrering skola ingivas eller i betalt brev med posten insändas till länsstyrelsen. Sådan ansökan eller anmälan skall vara åtföljd av stadgade avgifter.

100 §.

Hava vid ansökan om eller anmälan för registrering eller i fråga om upprättande av handling, som skall fogas vid sådan ansökan eller anmälan, icke iakttagits de föreskrifter, som finnas för varje särskilt fall meddelade, eller prövas föreningens stadgar eller beslut, som anmäles för registrering, icke hava tillkommit i föreskriven ordning eller ej stå i överensstämmelse med föreskrifterna i denna lag eller eljest strida mot lag eller författning eller i något viktigare hänseende hava otydlig eller vilseledande avfattning, skall registrering vägras. Är annan grund till sådan klandertalan mot föreningsstämmobeslut, som avses i 69 § 1 mom. andra stycket, än att vid beslutet i denna lag eller stadgarna upptagna föreskrifter om särskild röstpluralitet icke rätteligen iakttagits, vare det dock ej hinder mot registrering sedan tid för väckande av klandertalan utgått utan att talan anställts.

Registrering skall ock vägras, där för registrering anmäles beslut om sådan ändring av stadgarna, att styrelsens säte skall flyttas från ett län till ett annat, och länsstyrelsen i det senare länet på förfrågan meddelar, att föreningens firma jämlikt stadgandet i 7 § tredje stycket utgör hinder för föreningens upptagande i detta läns föreningsregister.

Vägras registrering, skall länsstyrelsen ofördröjligen till sökanden med posten översända underrättelse om beslutet med angivande av skälen därför. Är sökanden missnöjd med beslutet, må han hos Konungen föra talan genom besvär, vilka vid äventyr av talans förlust skola inkomma inom två månader från beslutets dag.

101 §.

1 mom. Beviljas förenings registrering, låte länsstyrelsen i registret införa:

1. föreningens firma;
2. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art;
3. den ort, där föreningens styrelse har sitt säte;
4. föreningens postadress;
5. föreningens räkenskapsår;
6. varje styrelseledamots och styrelsesuppleants så ock, där eljest någon ensam eller gemensamt med annan är bemyndigad att teckna föreningens firma, dennes fullständiga namn och hemvist; samt
7. av vilka och huru föreningens firma skall tecknas, där den ej tecknas allenast av styrelsen.

2 mom. Göres, efter det förening registrerats, anmälan för registrering enligt denna lag, skall där registrering beviljas vad sålunda anmälts anmärkas i registret.

102 §.

Företer förenings registrerade firma likhet med en i handelsregister, föreningsregister, aktiebolagsregistret, försäkringsregister, sjukkasseregister, understödsföreningsregister eller sambruksföreningsregistret tidigare införd firma, och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äge han hos domstol föra talan om förbud för föreningen att efter viss tid använda förstnämnda firma samt om skadestånd.

Menar någon eljest, att en i registret verkställd inskrivning länder honom till förfång, må talan om registreringens upphävande samt om skadestånd föras vid domstol.

103 §.

Har genom lagakraftätagande dom förklarats, att en i registret gjord inskrivning ej bort ske eller att beslut, som registrerats, är ogiltigt, eller att eljest visst förhållande, varom inskrivning skett, ej föreligger, skall på anmälan av part i registret antecknas, att på nämnda grund den tidigare anteckningen avföres ur registret.

Varder, sedan i registret gjorts anteckning rörande beslut om avträdan- de av förenings egendom till konkurs eller om inledande för förening av ackordsförhandling utan konkurs, av överrätt förklarats, att beslutet ej bort meddelas, skall på anmälan därom i registret göras anteckning enligt vad i första stycket stadgas. Har ackordsförhandlingen upphört, gälle ock vad nu är sagt, där den ej förfallit på grund av att konkurs inträffat.

Vid anmälan enligt första stycket eller andra stycket första punkten skall fogas avskrift av rättens avgörande, så ock i fall, som i första stycket sägs, lagakraftbevis. I fall, som avses i andra stycket andra punkten, skall vid anmälningen fogas avskrift av protokoll eller annan handling, som visar att ackordsförhandlingen upphört efter vad där sägs.

104 §.

Vad i registret införes, med undantag av meddelande om konkurs eller ackordsförhandling utan konkurs, varom förmäles i 93 §, skall genom länsstyrelsens försorg ofördröjligen kungöras såväl i allmänna tidningarna som ock i den stads tidning, där länsstyrelsen har sitt säte, eller, om flera tidningar där utgivas, i den av dessa där allmänna påbud för staden vanligen meddelas.

Där i annat fall än i 103 § andra stycket sägs i registret antecknas, att tidigare anteckning avföres därur, skall kungörelse därom äga rum efter vad ovan stadgas.

105 §.

Det som i enlighet med denna lag blivit infört eller antecknat i registret och kungjort i ortstidning skall anses hava kommit till tredje mans kännedom, där ej av omständigheterna framgår, att han varken ägde eller bort äga vetskap därom.

Innan sådant kungörande skett, kan det förhållande, som blivit eller bort bliva infört eller antecknat i registret, icke med laga verkan åberopas mot annan än den som visas hava ägt vetskap därom.

Finnes enligt Konungens förordnande tryckt samling av anmälningar till registret, skall i fråga om behörighet att inför domstol, länsstyrelse eller överexekutor företräda föreningen vad samlingen, i den mån den kommit myndigheten till handa, innehåller för denna äga vitsord, där ej annat förhållande visas vara för handen.

Skadestånd.

106 §.

Har styrelseledamot, revisor, likvidator, likvidationsrevisor eller sysselman varom sägs i 72 § vid fullgörandet av sitt uppdrag uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat föreningen skada, vare han pliktig att till föreningen utgiva ersättning för skadan.

Har föreningsmedlem eller röstberättigad, som ej är föreningsmedlem, genom överträdelse av denna lag eller stadgarna uppsåtligen eller av grov vårdslöshet tillskyndat föreningen skada, vare ock han pliktig att till föreningen utgiva ersättning för skadan.

107 §.

Har styrelseledamot eller annan som avses i 106 § första stycket genom överträdelse av denna lag eller stadgarna uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat medlem, borgenär hos föreningen eller annan tredje man skada, vare han pliktig att till denne utgiva ersättning för skadan. Samma lag vare, där föreningsmedlem eller röstberättigad, som ej är föreningsmedlem, genom sådan överträdelse uppsåtligen eller av grov vårdslöshet tillskyndat medlem, borgenär hos föreningen eller annan tredje man skada.

108 §.

Ävilar ersättningsskyldighet styrelseledamot eller annan jämlikt 106 § första stycket eller 107 § första punkten, och föreligger allenast ringa vårdslöshet, må ersättningen nedsättas, där det med hänsyn jämväl till skadans storlek och omständigheterna i övrigt prövas skäligt.

Har medlem eller röstberättigad som ej är medlem ådragit sig ersättningsskyldighet jämlikt 106 § andra stycket eller 107 § andra punkten, må ock ersättningen nedsättas, där det med hänsyn till hans skuld och omständigheterna i övrigt prövas skäligt.

Nedsättning efter vad nu är sagt äge ej rum, om den ersättningsskyldiges förfarande innefattade brottslig handling.

109 §.

Äro flera ersättningsskyldiga för skada efter vad i 106—108 §§ är stadgat, svare de för ersättningen en för alla och alla för en, den vars ersättningsskyldighet nedsatts enligt 108 § dock allenast med det nedsatta beloppet. Sinsemellan skola de taga del i ersättningens gäldande efter ty med hänsyn till den större eller mindre skuld, som finnes ligga envar av dem till last, samt till omständigheterna i övrigt prövas skäligt.

Straffbestämmelser.

110 §.

Med dagsböter straffes

1. styrelseledamot, likvidator eller annan, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i anmälan eller ansökan till länsstyrelsen eller i handling som fogas därvid eller i uppgift, varom förmäles i 10 §, eller i handling, som hålles tillgänglig för medlemmar eller röstberättigade eller framlägges å föreningsstämma;

2. styrelseledamot, där han vid upprättande av balansräkning, vinst- och förlusträkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 38 eller 81 §, uppsåtligen eller av vårdslöshet förfar i strid mot bestämmelserna i 40 §, 41 § 2, 3 och 4 mom., 42 § första stycket eller 43 §;

3. likvidator, där han vid upprättande av balansräkning, likvidationsräkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 83, 86 eller 89 §, uppsåtligen eller av vårdslöshet förfar i strid mot bestämmelserna i sagda lagrum;

4. revisor eller likvidationsrevisor, där han i revisionsberättelse eller annan handling, som framlägges på föreningsstämma eller annorledes hålles tillgänglig för medlemmar eller röstberättigade, uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift rörande föreningens angelägenheter eller uppsåtligen eller av grov vårdslöshet underlåter att göra anmärkning beträffande förvaltningen, ändå att anledning därtill föreligger;

5. styrelseledamot eller likvidator, där han uppsåtligen eller av vårdslöshet i strid mot bestämmelserna i 18 § låter verkställa utdelning eller utbetalning till medlem eller annan;

6. revisor, likvidationsrevisor eller revisors eller likvidationsrevisors medhjälpare som, oaktat han insett eller bort inse att skada därav kunnat följa, yppar något av vad vid verkställd granskning kommer till hans kännedom, utan att det med nödvändighet erfordras för fullgörande av hans uppdrag;

7. den som bryter mot vad i 7 § sista stycket är stadgat.

111 §.

Med dagsböter straffes ock

1. styrelseledamot eller likvidator, där han underlåter att iakttaga föreskrift som är meddelad i 10 § första och andra styckena, 44 §, 49 § sista stycket, 80 § sista stycket, jämfört med 49 § sista stycket, eller 81 § sista stycket jämfört med 49 § sista stycket;

2. styrelseledamot eller likvidator, där han underlåter att iakttaga föreskrift som beträffande anmälan för registrering är meddelad i 37, 68, 79, 90, 92, 96 eller 97 §;

3. styrelseledamot eller likvidator, där han underlåter att till revisorer eller likvidationsrevisorer avlämna handlingar enligt vad som stadgas i 38 § andra stycket, 81 § andra stycket, 83 § sista stycket, 86 § sista stycket, 89 § första stycket, 96 § andra stycket eller 97 § första stycket;

4. styrelseledamot eller likvidator, som försummar att fullgöra vad i 55 § sista stycket, 84 § sista stycket, jämfört med 55 § sista stycket, eller 86 § andra stycket sista punkten finnes stadgat, eller som underlåter att iakttaga föreskrift som med avseende å framläggande av handlingar å föreningsstämma eller tillhandahållande av handlingar viss tid före stämma är meddelad i 57 § 1 mom., 81 § andra eller sista stycket, 87 § andra stycket, 89 § andra stycket, 96 § andra stycket eller 97 § första stycket;

5. revisor, vilken underlåter att iakttaga föreskrift som meddelats i 50 §, 81 § andra stycket eller i 81 § sista stycket jämfört med 50 §, så ock likvidationsrevisor, som försummar att fullgöra vad i 87 § första stycket första punkten, tredje punkten jämförd med 50 §, 89 § första stycket fjärde punkten eller femte punkten, jämförd med 50 §, eller 96 § andra stycket finnes stadgat;

6. styrelseledamot eller likvidator som upplåter lägenhet i strid mot bestämmelsen i 113 §.

Förseelse som ovan under 4 avses må åtalas allenast av målsägande; och skall härvid såsom målsägande anses såväl föreningen som varje medlem däri.

112 §.

Böter som ådömas enligt denna lag tillfalla kronan.

Särskilda bestämmelser.

113 §.

Förening med ändamål att bereda medlemmarna bostäder eller andra lägenheter må ej upplåta lägenhet under nyttjanderätt annorledes än för bestämd tid, med mindre upplåtelsen sker under bostadsrätt enligt vad därom är särskilt stadgat.

114 §.

Avskrift varom i denna lag förmåles skall vara till riktigheten bestyrkt av två personer, som vid sina namn böra angiva yrke och postadress.

115 §.

Förening vare uti de mål, för vilka ej annorlunda genom lag stadgas, lydande under allmän underrätt i den ort, där styrelsen har sitt säte.

116 §.

Innehålla förenings stadgar förbehåll, att tvister mellan föreningen och styrelsen, styrelseledamot, likvidator, föreningsmedlem eller röstberättigad, som ej är föreningsmedlem, skola hänskjutas till avgörande av en eller flera skiljemän, äge det förbehåll samma verkan som tillkommer skiljeavtal. Om påkallande av förbehållets tillämpning gälle vad om stämning i denna lag finnes stadgat; där styrelsen vill föra klandertalan mot beslut av föreningsstämma, skall styrelsens rätt till talan anses bevarad, om den i 36 § andra stycket omförmälda stämman blivit inom klandertiden utlyst att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske.

117 §.

Närmare bestämmelser rörande det i denna lag avsedda föreningsregistret samt avgifterna för registrering och kungörande, så ock de föreskrifter, som i övrigt utöver vad denna lag innehåller finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen.

Undantag från lagens tillämpning.

118 §.

Vad i denna lag är föreskrivet skall ej äga tillämpning å:

1. ömsesidiga försäkringsbolag, sjukkassor, understödsföreningar och andra försäkringsföreningar;

2. de föreningar för anskaffande av lån mot säkerhet av inteckning i fast egendom, å vilka gällande bestämmelser om hypoteksföreningar eller om bostadskreditföreningar äga tillämpning.

Ej heller göres genom denna lag ändring i vad om föreningar för visst ändamål eljest är i lag eller författning särskilt stadgat.

F ö r s l a g

till

L a g

angående införande av nya lagen om ekonomiska föreningar.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den nu antagna lagen om ekonomiska föreningar skall jämte vad här nedan stadgas lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1953.

Genom lagen upphäves, med den begränsning nedan sägs, lagen den 22 juni 1911 (nr 55 s. 1) om ekonomiska föreningar tillika med alla de särskilda stadganden, vilka innefatta ändring i eller tillägg till nämnda lag, så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot nya lagens bestämmelser.

2 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

3 §.

I lagen den 22 juni 1911 givna särskilda bestämmelser för ekonomiska föreningar med personligen ansvariga medlemmar skola fortfarande tillämpas å dels kreditkassor, som avses i förordningen om jordbrukets kreditkassor den 5 juni 1942, dels ock vid nya lagens ikraftträdande bestående ekonomiska föreningar av annat slag i vilka personligt ansvar åvilar medlemmarna.

4 §.

I avseende å ekonomisk förening, som registrerats enligt äldre lag, skola i övrigt gälla nedan angivna undantag från nya lagen.

1 mom. Utan hinder av att förening ej är av den beskaffenhet som i 1 § nya lagen sägs må föreningen bestå såsom registrerad förening, med oförändrad firma.

Ändring av firman till överensstämmelse med 7 § första stycket nya lagen må registreras endast om föreningen är av beskaffenhet som i 1 § nya lagen sägs.

2 mom. Stadgandet i 11 § första stycket nya lagen skall icke äga tillämpning, med mindre registrering som avses i föregående moment andra stycket skett.

Beträffande förening, som ägde bestånd den 1 januari 1912, skall i stället för 12 § nya lagen tillämpas 10 § lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet den 28 juni 1895.

3 mom. Bestämmelsen i 18 § andra stycket nya lagen skall tillämpas endast i fråga om förening av beskaffenhet som i 1 § nya lagen sägs och skall icke gälla för räkenskapsår som utgår före den 1 januari 1958.

4 mom. Vad om antalet styrelseledamöter är stadgat i 21 § första stycket nya lagen skall träda i tillämpning, då efter 1953 års ingång föreningsstämma, där val av styrelseledamöter skall äga rum, först hålles.

De styrelseledamöter, revisorer och suppleanter ävensom fullmäktige, som äro utsedda vid nya lagens ikraftträdande, må utan hinder av bestämmelserna i 21 § tredje stycket, 22 § första stycket, 45 § andra stycket, 46 § 1 mom. och 62 § andra stycket nya lagen utöva sitt uppdrag under den tid, för vilken de äro utsedda.

Innehålla stadgarna icke sådan föreskrift rörande tiden för styrelseledamots och revisors uppdrag som är förenlig med nämnda bestämmelser, skall val av styrelseledamot och revisor efter lagens ikraftträdande avse tiden intill dess under nästa räkenskapsår hållits föreningsstämma där val skall äga rum.

5 mom. För räkenskapsår, som utgår före den 1 januari 1954, må redovisning ske och redovisningshandlingar upprättas jämlikt äldre lags bestämmelser. För sådant räkenskapsår skall ej heller tillämpas vad i 17 § nya lagen stadgas rörande avsättning till reservfond.

Bestämmelserna i 44 § nya lagen skola i vad avser andra föreningar än bostadsrättsföreningar icke tillämpas för räkenskapsår som utgått före den 1 januari 1954.

6 mom. Har beslut av föreningsstämma fattats före nya lagens ikraftträdande, skola i fråga om beslutet, om talan däremot samt om beslutets registrering bestämmelserna i äldre lag äga tillämpning.

7 mom. Hava likvidatorer för ekonomisk förening utsetts innan nya lagen trätt i kraft, skall äldre lag gälla i avseende å likvidationen och skola ej heller 96 och 97 §§ samt 98 § 4 mom. nya lagen äga tillämpning.

5 §.

Beträffande ekonomisk förening, som registrerats enligt äldre lag, skall vidare gälla följande.

1 mom. Där enligt stadgarna föreningssammanträdes befogenhet skall utövas av ombud efter vad i 39 a § lagen den 22 juni 1911 sägs, med allenast den inskränkning att befogenheten icke omfattar frågor varom i 42 § 1 mom. samma lag förmäles, skall efter nya lagens ikraftträdande fullmäktiges befogenhet gälla utan nämnda inskränkning, såvitt ej annorlunda beslutas.

2 mom. Utan hinder av vad i 34 § första stycket nya lagen sägs må den som äger företräda förening föryttra dess fasta egendom, såframt enligt stadgarna föryttring av fast egendom ingår i föremålet för föreningens verksamhet.

3 mom. Talan varom förmäles i 34 § andra stycket nya lagen skall, där lagfart, inskrivning eller inteckning beviljats innan nya lagen trätt i kraft, väckas senast inom den i nämnda lagrum stadgade tiden efter lagens ikraftträdande.

4 mom. Där i stadgarna saknas föreskrift i ämne, som avses i 6 § 10 senare ledet nya lagen, skall vid föreningens upplösning med föreningens behållna tillgångar förfaras i enlighet med äldre lag.

5 mom. När anmälan till registret första gången göres efter nya lagens ikraftträdande, skall uppgift lämnas om föreningens postadress.

6 §.

Skall enligt vad i 3—5 §§ sägs bestämmelse i äldre lag gälla, och är i samma lag överträdelse av bestämmelsen belagd med straff, skall jämväl dylik straffbestämmelse lända till efterrättelse.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 30 december 1950.

N ä r v a r a n d e :

justitieråden GEIJER,
STRANDBERG,
LJUNGGREN,
regeringsrådet BJÖRKHOLM.

Enligt lagrådet den 6 oktober 1950 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 29 september 1950, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

1. lag om ekonomiska föreningar;
2. lag angående införande av nya lagen om ekonomiska föreningar;
3. lag om ändring i lagen den 25 april 1930 (nr 115) om bostadsrättsföreningar;
4. lag om ändrad lydelse av 1 § bokföringslagen den 31 maj 1929 (nr 117); samt
5. lag om ändring av 54 § lagen den 13 maj 1921 (nr 227) om ackordsförhandling utan konkurs.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av revisionssekreteraren E. Hagbergh.

Förslagen föranledde följande yttranden av lagrådet och dess ledamöter.

Förslaget till lag om ekonomiska föreningar.

Justitieråden Geijer och Strandberg:

Förslaget innebär viktiga nyheter i olika hänseenden. Det utgör resultatet av en genomgripande och delvis nygestaltande överarbetning av de bestämmelser, som reglera de föreningars verksamhet vilka omfattas av den nu gällande 1911 års lag. Betydelsefulla äro jämväl de nya normer, som ansetts böra läggas till grund för den föreslagna gränsdragningen mellan, å ena sidan, de föreningar som skola inbegripas under lagstiftningen och, å andra sidan, dem som skola lämnas utanför.

Vad angår huvudgrunderna för den föreslagna regleringen av de ekono-

miska föreningarnas verksamhet ha vi icke funnit anledning till erinran. Utvecklingen på dessa föreningars verksamhetsområden torde tillfyllest motivera, att gällande regler kompletteras och skärpas i syfte att uppnå en fastare och effektivare organisation ävensom större trygghet för de allmänna och enskilda ekonomiska intressen, varom här är fråga. I sina enskildheter ha enligt vår mening bestämmelserna härutinnan i allmänhet erhållit en lämplig avvägning och en till såväl innehåll som form lycklig avfattning.

En viss tvekan synes däremot den ovan berörda nya gränsdragningen för lagens tillämpningsområde vara ägnad att framkalla. Egentligen innefattar hela förslaget en dylik gränsdragning så till vida som en ekonomisk förening endast om dess stadgar överensstämmer med lagens tvingande regler kan bli föremål för registrering och därmed vinna rättskapacitet. Den största betydelsen härvidlag ha dock naturligtvis de bestämmelser, som mera direkt äsyfta att avskilja och från lagens tillämpning utesluta sådana — ekonomiska och andra — sammanslutningar, vilka till följd av sin verksamhet eller sitt ändamål icke ansetts böra falla därunder. Gällande lag om ekonomiska föreningar omfattar alla föreningar med sådan ekonomisk verksamhet, som avser att främja medlemmarnas ekonomiska intressen, men dessutom också — under förutsättning av bokföringsplikt — föreningar som driva ekonomisk verksamhet i annat syfte än det nyss nämnda, alltså även en kategori som annars skulle i enlighet med vedertagen terminologi räknas till de s. k. ideella föreningarna. I såväl det ena som det andra hänseendet äsyftas med den nu föreslagna lagen att åvägabringa en ändring.

Först och främst har definitionen på ekonomisk förening i trängre mening — fränsett alltså de föreningar som äsyftas i 1 § andra stycket i 1911 års lag — i förslaget gjorts betydligt snävare än i sistnämnda lag, i det att den lagreglerade föreningsformen tillåts endast för sådan ekonomisk föreningsverksamhet, som bedrives efter kooperativa grundsatser, och ansetts icke böra få användas av sammanslutningar, som arbeta i vanligt vinstsyfte genom att till främjande av medlemmarnas ekonomiska intressen bedriva annan ekonomisk verksamhet. Sistberörda sammanslutningar, har man menat, böra hänvisas att, om de vilja ernå rättskapacitet, anlita andra till buds stående lagreglerade associationsformer, främst aktiebolagsformen, som med föreningsformen har gemensamt att verksamheten kan bedrivas utan personlig ansvarighet. De skola alltså icke kunna registreras som föreningar, och enligt förslagets mening skola de över huvud icke kunna i föreningens form tillerkännas rättskapacitet. Såsom skäl för anordningen att från föreningsformen utesluta dessa sammanslutningar har huvudsakligen anförts, att de på grund av »ändamål och struktur» lämpa sig mindre väl att verka såsom föreningar. Härutinnan må erinras att till förmån för sagda skäl knappast kan åberopas någon i egentlig mening principiell åtskillnad utan att fastmera skälets bärkraft i icke ringa mån torde vara beroende av hur de bestämmelser, som reglera å ena sidan föreningsformen och å andra sidan bolagsformen, äro inrättade. Det krav som måste ställas på lagstiftningen, att lämpliga företagsformer stå till buds för olika slag av sammanslutningar, bör

naturligtvis icke få drivas alltför långt. Men ett allvarligt missförhållande vore det uppenbarligen, om den nu föreslagna, i förhållande till gällande rätt helt ändrade gränsdragningen skulle leda till att för ett icke obetydligt antal sammanslutningar komme att saknas lämplig, med rättskapacitet utrustad företagsform, i det att de vore berövade möjligheten att begagna föreningsformen utan att dock rimligen kunna anlita den erkänt ganska komplicerade aktiebolagsformen; detta skulle i sin tur kunna verka hämmande på tillblivelsen av i och för sig behövliga företag samt också kunna öka förekomsten av sådana — mindre önskvärda — ekonomiska föreningar som draga sig fram utan att äga rättskapacitet, ehuru sådan är påkallad med hänsyn till den bedrivna verksamheten. Ett tillförlitligt bedömande, om och i vad mån förslaget kan komma att medföra dylika följder, måste byggas på en så ingående och på praktisk erfarenhet grundad kännedom om hithörande förhållanden, att den knappast kan förutsättas vara tillfinnandes inom lagrådet. Emellertid vilja vi — med hänvisning till de betänkligheter som anförts av flera sakkunniga remissinstanser — understryka, att den ifrågasatta gränsdragningen, med hänsyn till sina måhända ej önskvärda verkningar, kan med visst fog befaras innebära ett vanskligt steg från lagstiftarens sida. Att i varje fall i närvarande situation en sådan farhåga icke är alldeles ogrundad vinner stöd bl. a. av vad första lagutskottet i ett av innevarande års riksdag godkänt utlåtande anført därom att det ofta debatterade spörsmålet om införandet av en ny, enklare associationsform för s. k. småbolag torde vinna ökad aktualitet, därest förslaget till ny föreningslagstiftning genomfördes, enär detta förslag från föreningsformen utestängde vissa sammanslutningar och företag som för närvarande dreves som föreningar. Uttalandet vilar tydligen på den uppfattningen, att man knappast bör utan vidare utgå från att de genom gränsdragningen utestängda sammanslutningarna alltid kunna finna en tillfredsställande ersättning i någon nu bestående företagsform utanför föreningslagstiftningen; och den reflexionen ligger då nära till hands, att det kanske varit en mera naturlig och följdriktig ordning, om det av riksdagen berörda spörsmålet närmare kunnat utredas, innan möjligheterna att använda föreningsformen beskäras i den betydande utsträckning som nu föreslagits. Ett uppskov med denna gränsdragningsfråga hade måhända icke med nödvändighet behövt fördröja en revision av föreningslagstiftningen i övrigt.

Den andra i det föregående nämnda gränsdragningsfrågan har avseende å de sammanslutningar som åsyftas med stadgandet i 1 § andra stycket i 1911 års lag. Även dessa skola enligt förslaget ställas utanför föreningslagstiftningen, men meningen är icke att de härigenom — i likhet med de s. k. »förklädda aktiebolagen» — skola drivas att anlita någon annan i lag reglerad associationsform. Tvärtom avses, att deras bortfall ur lagen automatiskt skall medföra, att de komma att hänföras till kategorien ideella föreningar och att frågan om deras rättskapacitet, oberoende av all registrering, skall bedömas enligt de för ideella föreningar i praxis antagna, för föreningsbildningen gynnsamma normerna.

Åtgärden att ur lagen utmönstra nyssnämnda sammanslutningar motiveras i remissprotokollet med att stadgandet i 1911 års lag icke vore tillfredsställande på grund av den sammanblandning som därigenom skedde mellan ekonomiska och ideella föreningar. Det kan dock ifrågasättas, om ej denna motivering tillmäter en alltför stor vikt i det nu förevarande hänseendet åt den omständigheten huruvida verksamheten avser eller icke avser att främja medlemmarnas ekonomiska intressen. Alldeles oavsett den teoretiska frågan, om man efter nyssnämnda grund vill indela föreningarna i ekonomiska och ideella, torde det stå fast att det dock är den i det särskilda fallet bedrivna ekonomiska verksamhetens art och omfattning som skapar och bestämmer behovet av en sådan reglering till skydd för allmänna och enskilda ekonomiska intressen som utgör ämnet för den ifrågavarande lagstiftningen. För förefintligheten av detta behov torde det i själva verket vara av ganska underordnad betydelse, om den vinst, som åstadkommes genom verksamheten i två annars sinsemellan likartade företag, i ena fallet i en eller annan form tillgodonjutes av medlemmarna själva och i det andra användes för något ideellt syfte. I sistnämnda fall kan det kanske till och med tänkas föreligga ett starkare behov av opartisk insyn och kontroll, därför att medlemmarnas personliga intresse av att själva övervaka verksamheten gör sig mindre starkt gällande. En sak för sig är, att befogade invändningar måhända kunna riktas mot den i ifrågavarande stadgande i 1911 års lag använda metoden att låta bokföringsskyldigheten utgöra skiljemärket vid avgränsningen av de ideella föreningar som skola inbegripas bland de ekonomiska föreningarna i vidsträcktare mening. Men detta hindrar icke, att det kan vara en riktig tanke som ligger till grund för stadgandet.

Emellertid kan, även om så är fallet, detta förhållande naturligtvis icke anföras såsom något i och för sig avgörande skäl för att i förevarande lag medtaga de s. k. ideella föreningarna med ekonomisk verksamhet. Men det torde dock innebära så mycket att det ej bör tagas för givet, att lagstiftningens uppgifter, såvitt dem angår, bli slutgiltigt lösta genom att de nu utträngas ur lagen och överlämnas åt den av lagen oreglerade tillvaro som är de ideella föreningarnas. Sakkunniga remissinstanser ha uttalat betänkligheter mot uteslutandet av dessa föreningar. I remissprotokollet har spörsmålet besvarats så att, om särskilt krav funnes böra ställas på föreningar av nu ifrågavarande slag, främst därför att de kunde förutsättas i större omfattning träda i affärsförbindelser med utomstående, dessa krav torde böra tillgodoses inom bokföringslagens ram. Därtill må här endast framhållas, att det förefaller i någon mån tvivelaktigt, om man verkligen kan tänka sig, att en sådan anordning skulle visa sig tillfredsställande, då det dock rör sig om sammanslutningar som i fråga om själva den ekonomiska verksamheten kunna vara fullt jämförliga med sådana, för vilka det nu framlagda vidlyftiga lagförslaget är avsett. Skulle man i bokföringslagen söka ge en förevarande förslag något så när motsvarande reglering för de föreningar, varom nu ordats, vore det uppenbarligen fara värt, att nämnda

lags ram bleve sprängd. Något sådant torde väl icke heller åsyftas. Men om å andra sidan regleringen för dessa föreningar skulle inskränkas till det i egentlig mening bokföringsmässiga, så hade därmed näppeligen fullt ut tillgodosetts den synpunkten, att sinsemellan likartade företeelser och behov i allmänhet böra i lagstiftningen erhålla en såvitt möjligt likvärdig behandling.

I det föregående ha gränsdragningsfrågorna betraktats främst ur synpunkten av den större eller mindre önskvärdheten av de resultat som därutinnan med förslaget åsyftas. En annan fråga, som jämväl förtjänar uppmärksamhet i förevarande sammanhang, är den huruvida, såsom förslaget synes förutsätta, de åsyftade resultaten stå att vinna omedelbart och enbart genom själva gränsdragningen och den därigenom åstadkomna uteslutningen. Då åtgärdens rättsverkningar ej berörts i lagtexten, synes det ha ansetts att de skulle följa automatiskt. Ett sådant antagande torde väl kunna ha fog för sig såvitt angår de föreningar vilka begreppsmässigt egentligen höra till de s. k. ideella föreningarna, ehuru de på grund av 1 § andra stycket i 1911 års lag nu hänföras till de ekonomiska. Upphåves detta stadgande, förefaller det naturligt att vanliga regler för ideella föreningar bli tillämpliga, naturligtvis i den mån ej annat följer av de övergångsbestämmelser som kunna meddelas. Men huruvida det som i fråga om den andra gruppen — de s. k. »förklädda aktiebolagen» — åsyftas kan uppnås lika lätt, torde vara tvivel underkastat. Att föreningarna inom denna grupp, i likhet med övriga ekonomiska föreningar, för närvarande icke kunna erhålla rättskapacitet annorledes än genom registrering är visserligen sant; och man skulle därav kunna frestas till det antagandet att, om blott all registreringsmöjlighet bortfaller, också all möjlighet att vinna rättskapacitet skulle vara utesluten. Det bör emellertid beaktas, att den omständigheten, att för närvarande av föreningarna endast de ideella anses kunna ernå rättskapacitet utan registrering, har en fullgod förklaring just däri att lagen nu fordrar — och tillåter — registrering för alla i lagens mening ekonomiska föreningar, som önska erhålla rättskapacitet. Det finns knappast tillräckliga skäl för antagande att, om exempelvis alla föreningar lämnats utan reglering i lag, det skulle i fråga om möjligheten att vinna rättskapacitet kommit att i praxis utbildas andra och snävare regler för de ekonomiska än för de ideella föreningarna. Någon i sakens egen natur liggande grund för olika behandling i förevarande hänseende lär icke kunna påvisas. Vid fall av likartad ekonomisk verksamhet skulle en sådan åtskillnad få grundas blott på den olika användningen av uppkommen vinst. Det förefaller ganska ovisst, om man utan vidare kan förlita sig på att endast den omständigheten att de uteslutna föreningarnas verksamhet åsyftar att främja medlemmarnas ekonomiska intressen kommer att medföra, att de i praxis fränkännas rättskapacitet, då det ju icke längre i lagen skulle finnas något förbud mot att utan registrering tillerkänna dem sådan. På grund därav och då ett uttalande i motiven näppeligen kan i en fråga som denna binda utvecklingen, torde, om man vill uppnå ett sådant syfte som det förevarande

utan alltför stor osäkerhet i rättstillämpningen, det naturligaste vara att i själva lagen införa en uttrycklig bestämmelse. Detta skulle kunna ske genom ett stadgande av innebörd att — i den mån ej annat följer av vad eljest är i lag stadgat — förening med ändamål att genom annan ekonomisk verksamhet än i 1 § i förevarande förslag sägs främja medlemmarnas ekonomiska intressen ej kan förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter, ej heller inför domstol eller annan myndighet söka, kära eller svara. Den lämpligaste platsen för ett sådant stadgande vore måhända att finna i den föreslagna promulgationslagen.

Justitierådet Ljunggren och regeringsrådet Björkholm:

Lika med justitieråden Geijer och Strandberg ha vi funnit, att huvudgrunderna för den föreslagna regleringen av de ekonomiska föreningarnas verksamhet icke giva anledning till erinran. Vi anse, att lagförslagets bestämmelser i allmänhet erhållit en lämplig avvägning och en till såväl innehåll som form lycklig avfattning.

Vi äro ense med justitieråden Geijer och Strandberg rörande lämpligheten av en uttrycklig bestämmelse av innebörd att — i den mån ej annat följer av vad eljest är i lag stadgat — förening med ändamål att genom annan ekonomisk verksamhet än i 1 § i förevarande förslag sägs främja medlemmarnas ekonomiska intressen ej kan förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter, ej heller inför domstol eller annan myndighet söka, kära eller svara.

Lagrådet:

Lagrådet förutsätter i det följande, att de ändringar i paragrafernas numrering och i hänvisningar från ett lagrum till ett annat, vilka böra ske till följd av andra ändringar, bliva företagna utan påpekande i varje särskilt fall.

1 §.

Lagrådet:

I förslaget lär med benämningen ekonomisk förening åsyftas en sådan i 1 § beskriven förening som blivit registrerad. Enligt lagrådets mening vore det av värde, om detta komme till tydligare uttryck i lagtexten.

5 §.

Justitieråden Geijer och Ljunggren samt regeringsrådet Björkholm:

Paragrafen medger, att medlemsantalet kan vara mindre än fem, nämligen tre eller fyra, om minst tre medlemmar utgöras av föreningar. Liksom i utredningens betänkande åsyftas härmed ej blott ekonomisk förening utan även ideell förening, om den är att betrakta som juridisk person jämlikt de grundsatser som därom utbildats i praxis. Väl torde, utan att det direkt uttryckes i lagtexten, detta villkor om rättskapacitet tillräckligt tydligt följa av det förhållandet att rättskapacitet lär utgöra en för-

utsättning för att en förening över huvud taget skall kunna vara föreningsmedlem. Däremot synes det remitterade förslaget icke kunna anses klart uttrycka, att också ideella föreningar avses. Enligt den av utredningen framlagda lagtexten, som här var utformad på ungefär enahanda sätt som den remitterade, var detta fullt tydligt, alldenstund utredningens lagförslag omfattade jämväl ideella föreningar. Det remitterade förslaget åter handlar endast om ekonomiska föreningar, varför ordet »föreningar» där framstår som en mindre adekvat beteckning för andra föreningar än de ekonomiska. Ett tillägg av innebörd, att de anslutna föreningarna måste vara antingen registrerade eller ändock att anse som juridiska personer, skulle framhåva den avsedda meningen på ett klarare sätt. Uppenbart torde vara, att vad i 118 § stadgas ej hindrar, att där åsyftad förening kan vara sådan medlem i ekonomisk förening, som avses i förevarande paragraf.

6 §.

Lagrådet:

Val å föreningsstämma är icke det enda i den föreslagna lagen direkt angivna sättet för utseende av revisor. Ordalagen i punkt 6 synas med hänsyn därtill lämpligen böra undergå någon jämkning, exempelvis så att orden »ej skall väljas å föreningsstämma» utbytas mot »skall utses på annat än i denna lag angivet sätt».

11 §.

Lagrådet:

Medan enligt gällande föreningslag en ekonomisk förening kan utgöra en sluten samfällighet, innebär det remitterade förslaget den viktiga förändringen att ekonomiska föreningar skola vara öppna och således medgiva inträde av nya medlemmar; i princip skall envar äga rätt att bli antagen såsom medlem. Helt naturligt har denna grundsats ej kunnat tilläggas obetingad giltighet utan måst modifieras med hänsyn till föreningarnas olika art, verksamhet och dylika förhållanden. De skäl som anförts för att i fråga om de med förslaget åsyftade föreningarna lagfästa öppenhetsprincipen — vilken redan för närvarande i stor utsträckning torde tillämpas av de kooperativa föreningarna — finner lagrådet för sin del övertygande. Mot den utformning denna princip erhållit i förevarande paragraf har lagrådet icke funnit anledning till erinran.

Föreskrifterna i första stycket äro av tvingande natur. I föreningsstadgar kunna således icke intagas bestämmelser som i högre grad än lagen medgiver begränsa möjligheterna att vinna medlemskap. Därest så skulle vara fallet, har länsstyrelsen att vägra registrering.

Även utan uttryckligt lagstadgande torde det, såsom i remissprotokollet uttalas, vara tydligt, att en inträdessökande äger att draga frågan om vägrat medlemskap under domstols prövning. Beträffande härmed sammanhängande spörsmål må framhållas, att å ena sidan en förening, vars stadgar icke innehålla några bestämmelser om villkor för medlemskap, det oak-

lat torde kunna åberopa denna paragraf såsom grund för sin vägran att bevilja en inträdesansökan. Å andra sidan lär, därest stadgarna till följd av någon felbedömning av registreringsmyndigheten kommit att innehålla snävare bestämmelser rörande inträdesrätt än lagen tillåter, den inträdes-sökande alltid kunna häremot åberopa vad i förevarande paragraf stadgas. Domstolens prövning torde kunna omfatta såväl frågan om föreningsstyrelsen i det föreliggande fallet rätt tillämpat stadgarnas respektive lagens bestämmelser som ock spörsmålet huruvida stadgarnas föreskrifter om inträdesrätt stå i överensstämmelse med vad lagen härutinnan innehåller. Sistnämnda fråga har domstolen att bedöma oberoende av att registrering skett och att registreringsfrågan tilläventyrs dragits under högre administrativ myndighets prövning.

Principen om öppenhet bör naturligtvis ej kunna leda till att någon skulle kunna tränga sig in i en förening utan att lämna skäligt vederlag, t. ex. i form av inträdesavgift vid sidan av insatsen, för det ekonomiska värde som medlemskapet representerar. Med utredningens sätt att uttrycka principen — nämligen att inträde ej finge oskäligt försvåras — var detta utan vidare fullt tydligt. Även med den avfattning det remitterade förslaget erhållit lär det vara tillräckligt klart, att meningen ej varit att stadga något annat än vad som enligt det nyss sagda får anses ligga i sakens natur.

I remissprotokollet anföres, att i stadgarna naturligtvis kan införas krav på skriftlig ansökan men att med hänsyn till utformningen av förevarande paragraf någon uttrycklig bestämmelse härom icke synes erforderlig. I 14 § däremot har det ansetts påkallat att lagfästa möjligheten att i stadgarna föreskriva, att uppsägning skall ske skriftligen och vara försedd med medlemmens bevittnade namnunderskrift. Det kan ifrågasättas, om ej vid sådant förhållande i förevarande paragraf bör intagas en motsvarande bestämmelse.

13 §.

Lagrådet:

Enligt stadgandet i första stycket skall förvärvare av medlems andel, om han ej önskar inträde eller hans ansökan därom avslås, äga den rätt som tillkommer avgången medlem enligt 16 §. Vid vilken tidpunkt avgången i sådant fall enligt 15 § skall anses ha ägt rum beror på en tolkning av de där förekommande orden »annan omständighet som föranlett avgången». Det är icke förvärvaren som avgår, ty han har aldrig varit medlem; han har blott, samtidigt med att överlåtarens medlemskap utslocknat, inträtt i dennes rätt såsom avgående medlem. Detta har inträffat i det ögonblick då det blev klart att förvärvaren ej skulle inträda som medlem. Först då och icke t. ex. redan genom själva överlåtelsen har enligt förslagets mening den »omständighet som föranlett avgången» inträffat. Detta skulle framträda på ett mera omedelbart och tydligt sätt, om till sista punkten i första stycket av förevarande paragraf fogades en föreskrift av innebörd att vid bestämmande jämlikt 15 § av tiden för avgången utgångspunkten skall vara

den dag ansökningen avslogs eller, om ansökan ej gjorts, ansökningstiden utgick.

Justitierådet Geijer:

Vad i andra stycket föreskrives om möjlighet att i stadgarna meddela viss bestämmelse torde gälla även om det icke upptages i lagen. I enlighet med vad i betänkandet framhållits, lär det nämligen i allmänhet stå en förening öppet att på förhand i stadgarna avsäga sig rätten att pröva, huruvida förvärfvare av medlems andel skall antagas till medlem i dennes ställe eller icke. Men därutöver skulle det föreslagna stadgandet ge en tvingande regel, nämligen att en sådan stadgebestämmelse som i första punkten sägs ovillkorligen och utan vidare innebär en dylik avsägelse. Det förefaller icke självklart att en regel av detta slag med sin kategoriska och onyanserade utformning är behövlig eller ens alldeles oskadlig. De inskränkningar i öppenheten som stadgas i 11 § skulle i dessa fall icke kunna åberopas av föreningen. Denna skulle exempelvis icke kunna göra förbehåll för det fallet att den, som på grund av ett fastighetsköp skall bli medlem, kan antagas icke komma att använda fastigheten på ett sådant sätt som medlemskapet förutsätter. Fastigheten kan ju tänkas bli såld för ett ändamål — t. ex. för styckning i tomter — som omöjliggör dylik användning. Men även då skulle enligt den föreslagna regeln köparen inträda som medlem. Redan i den allmänna regeln i 11 § har öppenhetens princip blivit tillgodosedd i en sådan — i jämförelse med utredningens förslag än mera accentuerad — utsträckning, att det knappast kan vara av behovet påkallat att för de speciella fall, som här åsyftas, tillspetsa den ytterligare genom en ny tvingande regel. Det kan också anmärkas, att förevarande stycke genom sin avfattning skulle kunna inbjuda till den oriktiga slutsatsen, att det i allmänhet vore en förening betaget att i stadgarna införa bestämmelser i den riktning, varom här är fråga. Med hänsyn till det anförda håller jag före, att detta stadgande lämpligen bör få utgå.

Justitieråden Strandberg och Ljunggren samt regeringsrådet Björkholm:

Vad i andra stycket första punkten stadgas torde gälla även utan särskild bestämmelse, och punktens egentliga uppgift synes vara att angiva vad slags stadgeföreskrift andra punkten avser. Vid sådant förhållande förefaller det riktigare att sammanföra bestämmelserna till en punkt med innehåll att, om i stadgarna för förening av angivet slag upptagits föreskrift om överlåtelseskyldighet samt i enlighet därmed överlåtelse ägt rum, förvärfvaren skall vara medlem i överlåtarens ställe.

Enligt samma stycke kan medlemskap vara förbundet med »brukande av fastighet». Häremot svarar såsom förutsättning för överlåtelseskyldighet frånträde av »arrende». Bättre överensstämmelse mellan de båda uttrycken skulle vinnas, om beteckningen arrende utbyttes mot bruksrätt.

17—19 §§.

Lagrådet:

Utredningen har anförts, att det — åtminstone i fråga om större företag — vore vanligt, att föreningarna i av dem driven förvärvsverksamhet arbetade med betryggande vinstmarginal men när årsresultatet kunde överblickas utbetalade större delen av överskottet till medlemmarna i form av återbäring eller efterlikvid på under året försålda varor respektive inköpta produkter. Då denna utbetalning kunde bestämmas före bokslutet, behövde någon nämnvärd nettovinst sålunda icke framkomma. Att i dylika fall avsätta endast viss procent av den obetydliga årsvinsten till en reservfond vore tydligen ej ägnat att åstadkomma någon betydande kapitalbildning. Utredningen hade därför för sin del funnit, att en legal regel om fondering inom de ekonomiska föreningarna borde baseras på avsättning från uppkommet överskott, vare sig överskottet använts till utdelning före bokslutet eller redovisas såsom nettovinst i detta. I enlighet därmed hade 17 § 1 mom. första stycket andra punkten i utredningens förslag utformats. Bestämmelser av enahanda innebörd ha upptagits i samma lagrum i det remitterade förslaget.

I 18 och 19 §§ i sistnämnda förslag återfinnas särskilda stadganden rörande gottgörelse, varom förmäles i 17 § 1 mom.

Av motiven till ifrågakvarande bestämmelser lär framgå, att de avse endast sådan på grund av rörelsens resultat utgående gottgörelse, som icke inräknats i den enligt balansräkningen förefintliga årsvinsten. Detta förhållande synes såvitt till en början angår bestämmelsen i andra punkten i 19 § första stycket, särskilt med hänsyn till den för där avsedda fall stadgade inverkan av ond tro, böra komma till tydligt uttryck i lagtexten. Denna synes därvid böra så utformas att efter ordet »förmäles» införas orden »och som icke inräknats i årsvinsten». Uttrycket »inräknats» har för motsvarande fall använts i 24 § lagen om sambruksföreningar.

Göres angivna tillägg i 19 §, synes enahanda tillägg erforderligt i 18 § första stycket andra punkten.

I överensstämmelse med vad nu anförts torde i 17 § 1 mom. första stycket andra punkten samt jämväl i 43 § 1 mom. första stycket första punkten ordet »ingår» respektive »ingå» böra utbytas mot ordet »inräknats».

Enligt 19 § andra stycket är för brist, som kan uppkomma vid återbäring, den som medverkat till beslut om utdelning eller utbetalning eller verkställandet av detta ansvarig. Det synes uppenbart, att ansvarighet på grund av denna bestämmelse icke åvilar kassör eller annan befattningshavare, som endast haft själva utbetalningen av medlen om hand.

21 §.

Lagrådet:

Om en av föreningsstämman vald styrelseledamot entledigas eller eljest avgår eller avlider eller hinder för honom att vara styrelseledamot uppkommer enligt 22 § och suppleant ej finnes, skall det enligt fjärde stycket

i förevarande paragraf åligga övriga styrelseledamöter att ofördröjligen föranstalta om val av ny ledamot för återstående mandattid. Med valet må dock anstå till nästa stämma där styrelseval skall äga rum, såframt styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter.

Motsvarande bestämmelser återfinnas i 20 § sjunde stycket av gällande föreningslag, där emellertid såsom ett ytterligare villkor för anstånd med kompletteringsval angives, att stadgarna icke innehålla föreskrift om att fulltalig styrelse alltid skall förefinnas. I anslutning härtill och i överensstämmelse med motsvarande regel i aktiebolagslagens 77 § hade utredningens förslag såsom en förutsättning för anstånd även upptagit, att icke annan föreskrift meddelats i stadgarna. Då tillräckliga skäl för ett frångående av stadgarnas föreskrift härutinnan icke synas vara för handen, hemställer lagrådet, att lagen här gives det innehåll utredningen föreslagit.

Det torde vidare kunna ifrågasättas om icke, i likhet med vad aktiebolagslagen stadgar beträffande bolag där styrelsen skall bestå av minst tre ledamöter, som ytterligare villkor för anstånd med valet bör fordras, att antalet kvarvarande styrelseledamöter ej understiger det lagstadgade minimiantalet. Om i en styrelse på tre ledamöter en avgår, kunna visserligen de två kvarstående utgöra beslutför styrelse, men av regeln i 26 § andra stycket andra punkten — med den innebörd som enligt motiven till förslaget tillämnats denna — framgår, att beslut av en sådan styrelse kan anses föreligga allenast om de två ledamöterna enat sig.

22 §.

Lagrådet:

Enligt 20 § femte stycket i gällande lag om ekonomiska föreningar äger Konungen »för viss förening» medgiva undantag från den i samma stycke upptagna regeln, att styrelseledamot skall vara här i riket bosatt svensk medborgare. Utredningen har föreslagit, att styrelseledamot skall vara här i riket bosatt svensk medborgare, där ej Konungen eller myndighet Konungen förordnar annat tillåter. I sina motiv till detta stadgande anför utredningen, att gällande lags dispensregel bibehållits »med en redaktionell jämkning» och med tillägg, att Kungl. Maj:t äger delegera dispensrätten till myndighet. Utredningens förslag härutinnan har godtagits av departementschefen.

Förevarande paragraf har i aktiebolagslagen sin motsvarighet i 79 §, där det stadgas, att dispens från regeln att styrelseledamot skall vara här i riket bosatt svensk medborgare kan meddelas av Konungen »för särskilt fall». En dispensbestämmelse med sistnämnda avfattning finnes beträffande revisor i 46 § av det remitterade förslaget.

Då utredningens avsikt med den ändrade lokutionen i 22 §, såsom av det föregående framgår, icke varit att i sak ändra dispensregeln i förhållande till gällande rätt, men så får anses ha skett genom att orden »för viss förening» utgått, synas dessa ord böra upptagas i lagtexten, om denna otvetydigt skall bibehålla sin förutvarande innebörd. Emellertid har upplysts, att dispens hittills förekommit i mycket ringa utsträckning; då dispens med-

delats lärar den för varje fall ha avsett namngiven person. Med hänsyn härtill synas skäl föreligga att i nu ifrågavarande avseende icke giva förslagens dispensregel vidsträcktare omfattning än aktiebolagslagens motsvarande regel, d. v. s. att dispens kan meddelas endast »för särskilt fall».

Vad som anförts beträffande styrelseledamot äger motsvarande tillämpning beträffande likvidator, varom stadgas i 76 § första stycket av det remitterade förslaget (jfr 53 § första stycket gällande lag om ekonomiska föreningar och 149 § aktiebolagslagen).

Det lärar — utan att detta i lagtexten direkt anges — vara uppenbart, att den i 29 § första stycket av det remitterade förslaget upptagna dispensregeln i fråga om firmatecknare icke kan tillämpas annat än för särskilt fall.

26 §.

Lagrådet:

Enligt andra stycket andra punkten må, om styrelsen icke är fulltalig, beslut anses föreligga allenast där ett antal »om minst» en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter enat sig. Av vad i motiveringen anföres beträffande detta lagrum torde framgå, att i lagtexten av misstag orden »om minst» influtit i stället för rätteligen ordet »överstigande».

29 §.

Lagrådet:

Den som erhållit bemyndigande att teckna föreningens firma äger enligt 28 § att handla å föreningens vägnar i förhållande till tredje man samt att företräda föreningen inför domstolar och andra myndigheter. Med hänsyn till den behörighet som sålunda tillkommer firmatecknare synes icke lämpligt att, på sätt förevarande paragraf medgiver beträffande annan än styrelseledamot eller styrelsesuppleant — dessa måste ju vara myndiga — sådant bemyndigande skall kunna givas omyndig person. Vad i remissprotokollet anförts mot införande av en regel om förbud att bemyndiga den som är omyndig att vara firmatecknare synes knappast bärande. Erinras må ock att sådant förbud finnes upptaget i 88 § aktiebolagslagen.

Av 22 och 23 §§ framgår, att till styrelseledamot eller suppleant för honom kan efter medgivande av Konungen eller myndighet Konungen förordnar utses även annan än här i riket bosatt svensk medborgare. Har i enlighet med lämnat medgivande sådan person valts till styrelseledamot eller suppleant, bör något särskilt tillstånd att bemyndiga honom att teckna föreningens firma knappast vara behövt. Avfattningen av första stycket synes emellertid giva vid handen, att sådant särskilt tillstånd skulle vara erforderligt.

Lagrådet hemställer, att avfattningen av första stycket andra punkten jämkas i enlighet med vad sålunda anförts.

Såsom framhållits vid 22 § torde tillstånd som avses i första stycket and-

ra punkten av förevarande paragraf icke kunna givas generellt utan allenast för varje särskilt fall.

33 §.

Justitieråden Geijer och Ljunggren:

Då i första stycket talas om »föreskrift som avses i 32 §» åsyftas uppenbarligen blott sådan i 32 § omförmäld föreskrift som bort efterkommas; en jämkning av ordalydelsen är därför att förorda.

Lagrådet:

De ord, som inleda andra stycket, utgöra en mindre tillfredsställande beskrivning på den närmast avsedda situationen, nämligen att suppleanten inträtt i styrelsen och deltagar i dess avgöranden. I detta hänseende vore en lokution i närmare överensstämmelse med 29 § i 1911 års lag att föredraga.

38 §.

Lagrådet:

Minst tre veckor före den föreningsstämma, å vilken styrelsens redovisningshandlingar samt revisorernas berättelse skola framläggas, skall styrelsen, enligt förevarande paragrafs andra stycke, till revisorerna avlämna redovisningshandlingarna. Dessa jämte revisionsberättelsen skola sedan (50 §) av revisorerna överlämnas till styrelsen minst två veckor före nämnda stämma. Det skulle alltså kunna inträffa, att revisorerna finge disponera redovisningshandlingarna allenast en vecka. Även med beaktande av att åtskilligt av revisorernas arbete kan och bör vara undangjort redan innan redovisningshandlingarna bli tillgängliga för dem, utgör dock granskningen av handlingarna ett så viktigt och i många fall så tidskrävande arbete, att en tid av en vecka torde vara för knappt tilltagen. I utredningens betänkande framhålles också, att de sakkunniga betonat vikten av att revisorerna erhålla nödigt rådrum för sin granskning. I anledning därav föreslog utredningen, att handlingarna skulle överlämnas till revisorerna minst sex veckor före stämman. Även om, såsom i vissa remissyttranden påpekats, den av utredningen föreslagna regeln skulle medföra olägenhet för en del föreningar, vill det dock synas lagrådet, att minimitiden enligt förevarande lagrum icke bör sättas lägre än fyra veckor.

40 §.

Justitieråden Geijer och Ljunggren samt regeringsrådet Björkholm:

Ingressen till denna paragraf har en i två hänseenden mindre tillfredsställande avfattning. Dels angivas de efterföljande bestämmelserna såsom innefattande blott kompletteringar av bokföringslagens föreskrifter, under det att de i själva verket därjämte delvis betydligt avvika från vad i bokföringslagen är stadgat, och dels framgår ej tydligt av ordalagen, att de

efterföljande bestämmelser som åsyftas icke återfinnas blott i förevarande paragraf. När avvikelse från bokföringslagen föreskrives, torde lämpligen — i anslutning till nämnda lags egen terminologi i dess 14 § — böra utmärkas, att det rör sig om en avvikelse, eller åtminstone ej användas ordalag som undanskymma detta förhållande.

Lagrådet:

Innebörden av bestämmelsen i 2 mom. andra stycket skulle bättre komma till uttryck, därest efter orden »till belopp varmed den beräknas komma att inflyta» inskjutes satsen »även om detta belopp överstiger det i den närmast föregående balansräkningen upptagna».

43 §.

Lagrådet:

Beträffande denna paragraf hänvisas till vad som anförts vid 17—19 §§.

45 §.

Lagrådet:

Då i första stycket upptages, att revisorer utses antingen å föreningsstämma eller på annat i stadgarna angivet sätt, utgör detta icke ett fullständigt angivande av de sätt som kunna ifrågakomma. Enligt 47 § kan i vissa fall revisor utses av länsstyrelsen. En jämkning i ordalagen, varigenom anges att revisorer kunna utses på föreningsstämma eller på annat i lagen eller i stadgarna angivet sätt, synes vara att förorda. Ändras förslaget på sätt nedan ifrågasättes, blir detta desto mera motiverat.

Förslaget saknar bestämmelser huru förfaras skall i händelse revisorer ej utses. Då det såväl ur allmän synpunkt som med hänsyn till de enskilda föreningsmedlemmarnas och borgenärernas intresse måste anses synnerligen angeläget att revision förrättas, synes för nu avsedda fall böra ankomma på länsstyrelsen att på anmälan förordna revisorer. Detsamma torde böra gälla, därest revisorer utsetts i strid mot bestämmelserna i 46 § 1 mom. Visserligen kan vid domstol talan föras mot det föreningsstämmbeslut, varigenom en icke behörig person utsetts till revisor, men en sådan talan kan kräva avsevärd tid och står för övrigt icke en borgenär till buds. Om vad lagrådet nu anfört vinner beaktande, torde erforderliga lagbestämmelser, vilka synas böra givas en avfattning som i tillämpliga delar ansluter sig till motsvarande stadganden i 108 och 110 §§ aktiebolagslagen, lämpligen böra upptagas i en särskild paragraf närmast efter 46 §. För att i minsta möjliga mån rubba förslagets paragrafering skulle för sådant fall 50 och 51 §§ kunna sammanföras till en paragraf.

Justitierådet Geijer:

I övrigt hänvisar jag till vad jag kommer att anföra vid 46 § 2 mom.

46 §.

1 m o m.

Lagrådet:

I andra stycket stadgas bl. a., att till revisor ej må utses den som intager en underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot eller befattningshavare hos föreningen, åt vilken uppdragits att ombesörja bokföringen eller medelsförvaltningen eller kontrollen däröver. Uppenbart är, att den sista relativsatsen i stadgandet bör syfta blott på befattningshavare hos föreningen, medan den som intager en underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot naturligen ej bör kunna vara revisor alldeles oavsett styrelseledamotens befattning med bokföringen eller medelsförvaltningen. Stadgandets avfattning kan emellertid giva anledning till tvekan om dess rätta tolkning. Till undvikande härav torde ordet »till» böra insättas före »befattningshavare».

2 m o m.

Justitieråden Strandberg och Ljunggren:

Den möjlighet som genom bestämmelserna i detta moment öppnas för förening att under vissa villkor till revisor utse juridisk person — en möjlighet som enligt 80 § tredje stycket gäller även likvidationsrevisor — innebär utan tvivel åtskilliga fördelar. Det torde visserligen kunna sägas att förslaget i denna del, såsom också framgår av flera remissyttranden, är ägnat att väcka vissa betänkligheter ur principiell och praktisk synpunkt. Emellertid ansluter sig förslaget väl till rådande förhållanden inom föreningsväsendet, och vi finna, i likhet med vad i remissprotokollet uttalas, de framställda invändningarna icke böra tillmätas avgörande betydelse.

Uppenbarligen måste en sammanslutning för att kunna utses till revisor ha karaktär av juridisk person. Av betänkandet och remissprotokollet framgår att, om en dylik sammanslutning, huvudförening, tillhandagår underföreningar med utförande av revisionsuppdrag icke genom en inom föreningen organiserad revisionsavdelning utan genom ett för ändamålet bildat särskilt rättssubjekt, t. ex. en särskild förening eller ett bolag, avsikten med förslaget är att ett sådant rättssubjekt skall kunna direkt utses till revisor. Detta synes emellertid knappast kunna utläsas av stadgandets lydelse. Innebörden av ersättningsregeln i sista punkten blir ock i detta fall oklar. Ett förtydligande av stadgandet i nu angivna hänseenden torde därför vara erforderligt.

Även i ett annat avseende finna vi stadgandets avfattning mindre tillfredsställande. Den terminologi som användes i första punkten, enligt vilken det är sammanslutningen som benämnes revisor, överensstämmer icke med vad i sista punkten stadgas därom att ersättningsskyldighet, som kan uppkomma för revisor på grund av uppdraget, skall åvila jämväl sammanslutningen. Ordet revisor syftar här på den av sammanslutningen till revisionens förrättande utsedda personen. Det synes ej heller alldeles klart

vilken ställning denne i andra hänseenden intager. På åtskilliga ställen i förslaget där ordet revisor förekommer åsyftas därmed uppenbarligen — bortsett från den vanliga betydelsen av en till revisor utsedd fysisk person — blott den som av sammanslutningen-revisorn utsetts att verkställa revisionsarbetet, medan andra stadganden rörande revisor ha avseende antingen å endast den till revisor utsedda sammanslutningen eller å såväl denna som revisionsförrättaren. Såsom exempel på fall, där ett stadgande synes avse endast den fysiska person som förrättar revisionen, må nämnas 38 § andra stycket, 48—51 §§, 53 §, 58 § andra stycket, 66 § andra stycket, 81 § andra stycket, 83 § tredje stycket, 86 § tredje stycket, 89 § första stycket, 95 §, 96 § andra stycket, 97 § första stycket, 98 § 1 mom. andra stycket 4 och 4 mom., 106—109 §§, 110 § 4 och 6 samt 111 § 5. Till stadganden av den andra här ovan omförmälda kategorien torde kunna hänföras exempelvis 5 §, 6 § 6, 8 § andra stycket, 45 §, 54 § andra stycket samt 80 § första och andra styckena. I allmänhet torde någon svårighet icke möta att tolkningsvis avgöra vilkendera betydelsen uttrycket äger. För att emellertid tydligare utmärka vad i nu berörda hänseenden åsyftas med förslaget — nämligen att beträffande revisionsförrättaren, ehuru icke till namnet revisor, lagens bestämmelser om revisor skola tillämpas i den mån så kan ske — synes lämpligt att i förevarande moment upptaga en föreskrift av innehåll att vad i lagen stadgas om revisor skall i tillämpliga delar gälla i avseende å sådan person som av sammanslutning utsetts att förrätta revisionen. Iakttages detta, kan den särskilda bestämmelsen att beträffande honom skall gälla vad i 1 mom. stadgas såsom obehövlig utgå.

Regeringsrådet Björkholm:

Jag finner ej anledning motsätta mig att möjlighet öppnas för förening att under vissa villkor till revisor utse juridisk person, en möjlighet som enligt 80 § tredje stycket gäller även likvidationsrevisor.

Beträffande utformningen av erforderliga bestämmelser i ämnet instämmer jag i vad justitieråden Strandberg och Ljunggren anfört.

Justitierådet Geijer:

Även om ingen avgörande invändning kan resas mot den tanken i och för sig att en juridisk person utses till revisor, måste det likväl ifrågasättas, om den i 2 mom. av förevarande paragraf föreslagna anordningen bör lagfästas i den utformning den fått i förslaget. Den synes nämligen med nuvarande avfattning förenad med vissa olägenheter av lagteknisk art. Därmed är icke sagt vare sig att det syfte man velat tillgodose ej är beaktansvärt eller att detta syfte ej skulle kunna vinnas genom någon annan med den föreslagna jämförlig, ehuru lämpligare, anordning.

Till en början bör framhållas, att det icke lärer vara åsyftat att — såsom förslagets avfattning kommit att utmärka — den av sammanslutningen utsedda personen skall till namnet vara revisor, något som ju också omedelbart framgår av hänvisningen till 1 mom.

Ehuru det sålunda är sammanslutningen och icke den av sammanslutningen utsedde som skall kallas revisor, måste det med nödvändighet vara åsyftat, att åtminstone det allra mesta av vad lagen stadgar om revisor skall tillämpas å den sistnämnde, då det ju i allt fall är han som till gagnet skall uppehålla befattningen. Den gjorda hänvisningen till allenast 1 mom. i förevarande paragraf framstår därför såsom mindre egentlig. Lika klart är, att en mångfald av de bestämmelser, som ha avseende å revisorer, icke kunna bli tillämpliga på sammanslutningen såsom sådan. Det kan ur terminologisk synpunkt icke anses lyckligt, att de skilda bestämmelsernas tillämpning på detta sätt göres beroende av en prövning i varje särskilt fall av vad som bör inläggas i beteckningen revisor, något som icke alltid ter sig självklart.

Att här punkt för punkt genomgå dessa talrika stadganden kan icke ifrågakomma, liksom ej heller att vid varje särskild paragraf närmare ingå på ifrågavarande anmärkning. Några exempel torde emellertid kunna belysa saken. I 6 § 6 synes den av sammanslutningen utsedde icke inbegripen under beteckningen revisor, eftersom där blott talas om val å föreningsstämma eller på annat, i stadgarna angivet sätt. Huruvida de redovisningshandlingar, som avses i 38 § andra stycket, skola avlämnas till sammanslutningen eller — såsom väl torde vara åsyftat — till den utsedde, framgår ej omedelbart, ehuru underlåtenhet att efterleva stadgandet är belagd med straff enligt förslaget. Tvekan kan möjligen uppstå, huruvida bestämmelserna i 46 § 1 mom. böra tillämpas på dem som företräda sammanslutningen. Ej heller lämnar 50 § direkt någon ledning i fråga om innebörden av ordet revisor, varför åtminstone andra punkten blir tvetydig, ehuru även här straff kan följa. Så viktiga bestämmelser som de vilka angå talans anställande (65, 66 och 95 §§) och skadeståndsskyldighet (106—109 §§) torde knappast böra vara beroende av en analogisk tolkning för sin tillämpning. Detta gäller i än högre grad de straffrättsliga bestämmelserna (110 och 111 §§).

Förslaget lär vara förestavat av ett på föreningshåll omfattat önskemål att föreningarna, utan att det behöver stå i stadgarna och utan att de skola behöva ingå på själva personvalet, skola kunna tillgodogöra sig sammanslutningarnas möjligheter att genom sakkunnig personal på bästa sätt fullgöra revisionsarbetet. Meningen är ju ej att vederbörande sammanslutning såsom sådan skall taga befattning med revisionens fullgörande. Det synes då ligga nära till hands att överväga, huruvida saken ej kan ordnas så att sammanslutningen, i stället för att själv väljas till revisor, får i uppdrag att utse revisor. Såvitt jag kan finna, skulle en sådan konstruktion, som har förtjänsten att nära ansluta sig till vad som i verkligheten äger rum, i allt väsentligt kunna tillgodose det åsyftade ändamålet utan att medföra ovan berörda eller andra olägenheter. Sammanslutningens ersättningsskyldighet kan ju lika väl som enligt förslaget fastslås i lagen, ehuru då ytterligare torde behöva föreskrivas, att beträffande ersättningstalan mot sammanslutningen vad som är stadgat om talan mot revisor skall äga motsvarande tillämpning.

I utredningens motiv har uttalats, att det utan särskilt stadgande borde vara klart att, om huvudförening tillhandaginge sina medlemmar (underföreningarna) med utförande av revisionsuppdrag icke genom en inom huvudföreningen organiserad revisionsavdelning utan genom ett särskilt bildat rättssubjekt — t. ex. en särskild förening eller ett bolag — med blott detta ändamål, detta rättssubjekt kunde utses till revisor. Härvid torde ha underförståtts, att det särskilda rättssubjektet skulle bli underkastat enahanda ansvar i ekonomiskt hänseende som föreslagits för sammanslutningen. Ett på sådant sätt utsträckt skadeståndsansvar, oberoende av eget vållande, torde dock näppeligen med säkerhet kunna beräknas bli erkänt utan uttryckligt stadgande.

Ett genomförande — som inbegrepe jämväl de sist omnämnda rättssubjekten — av den här skisserade anordningen torde kunna ske genom ett stadgande som i en första punkt hade exempelvis den innebörden att, om föreningsstämma åt sammanslutning, som genom för ändamålet inrättat revisionsorgan tillhandagar föreningar med utförande av revision, eller åt en för sådant ändamål särskilt bildad juridisk person, genom vilken sammanslutningen tillhandagar föreningarna, uppdragit att utse revisor, så skall sammanslutningen eller det fristående revisionsorganet, om uppdraget antages, så snart ske kan fullgöra detsamma samt underrätta föreningen om vem som utsetts. I en andra punkt kunde sedan i enlighet med vad ovan sagts stadgas om ersättningsskyldighet för och ersättningstalan mot den organisation som utsett revisorn.

Vad angår den utsträckta ekonomiska ansvarigheten för organisation, som nyss sagts, torde det väl, även utan särskilt förbehåll därom i lagtexten, vara klart att densamma kan avtalsvis sättas ur funktion. En uttrycklig bestämmelse därom skulle dock möjligen kunna anses motiverad med hänsyn till att de många rent föreningsrättsliga bestämmelserna i förslaget i princip äro tvingande.

Om stadgandet i förevarande moment ändras i ovan antydd riktning, kan det ifrågasättas huruvida ej den lämpligaste platsen för detsamma vore i 45 §.

55 §.

Lagrådet:

Enligt tredje stycket skall, då beslut å föreningsstämma fattats genom omröstning, i protokollet angivas röstningens utgång. Med stadgandet avses uppenbarligen att protokollet skall innehålla uppgift å det antal röster som avgivits för de olika yrkanden vilka varit föremål för omröstningen. Lagrådet ifrågasätter, huruvida icke stadgandets avfattning bör jämkas för att tydligare utmärka denna dess innebörd.

62 §.

Lagrådet:

I denna paragraf, som reglerar det s. k. representativa systemet — fullmäktiginstitutionen — föreskrives bl. a., i tredje stycket andra punkten, att

å fullmäktig skall tillämpas vad i 52, 55—59 och 61 §§ stadgas om föreningsmedlem, därvid dock det undantaget göres, att fullmäktig ej må rösta genom ombud.

Ehuru uttryckligt stadgande därom ej finnes lärer vara uppenbart, att endast fysisk person kan vara fullmäktig.

Varken av utredningens förslag eller det remitterade förslaget framgår direkt, huruvida — då fullmäktigsystem genomförts — vad som stadgas om medlem i de paragrafer, till vilka hänvisning skett, skall gälla enbart beträffande fullmäktig eller om bestämmelserna samtidigt skola hava avseende såväl å fullmäktig som å medlem.

I flertalet av de lagrum, till vilka hänvisning sålunda göres, torde — med bortseende helt från bestämmelser om röstning genom ombud, som vid fullmäktigsystem är uteslutet, samt med utgångspunkt från att sista stycket i 56 § här ej kommer i fråga — ordet medlem inbegripa enbart fullmäktig. Vad angår vissa av dessa lagrum är dock saken i någon mån tveksam. Så är till en början fallet beträffande stadgandet i 55 § tredje stycket att protokollet från föreningsstämma inom två veckor efter stämman skall hållas tillgängligt för medlemmarna. På grund av sambandet med de två första styckena i paragrafen skulle det kunna ligga nära till hands att antaga, att endast fullmäktig avses. Då emellertid envar föreningsmedlem enligt 69 § har rätt att föra talan mot beslut, som fattas å föreningsstämma, finnes otvivelaktigt åtskilligt fog också för den åsikten, att protokollet skall hållas tillgängligt för envar medlem, som vill taga del därav. I praktiken kommer detta spörsmål säkerligen att lösas så, att envar medlem får taga del av protokollet.

Tveksamhet synes också kunna föreligga beträffande tolkningen av stadgandet i 57 § 1 mom. första stycket, där det föreskrives, att redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen under minst en vecka närmast före stämman skola hållas tillgängliga för medlemmarna. Även om fullmäktigsystem är infört, kan envar medlem anses ha ett berättigat intresse av att få ta del av ifrågavarande för föreningen viktiga handlingar. Då emellertid det tillhandahållande, varom här är fråga, närmast lärer vara föreskrivet för att bereda dem, som på stämman skola fatta beslut rörande redovisning och revision, möjlighet att studera föreliggande material, torde med förslagets avfattning få anses, att endast fullmäktige ha ovillkorlig rätt enligt lagen att få tillgång till handlingarna. Något hinder att ändock bereda medlemmarna sådan tillgång finnes naturligtvis icke. Genom bestämmelse i 44 § är för övrigt sorjt för att medlemmarna sedermera kunna få ta del av handlingarna, i det att dessa viss tid efter stämman bli tillgängliga för envar. Samma tolkning av innebörden av ordet medlem som sålunda angivits synes för fall, då fullmäktige givits kompetens att fatta beslut i medlemmarnas ställe, böra tillämpas beträffande stadgandena i 57 § 2 mom.

Med hänsyn till innehållet i 68 och 98 §§ synes lämpligt att avfattningen av fjärde stycket av förevarande paragraf jämkas därhän att hänvisningarna komma att avse 67 § andra och tredje styckena samt 98 § 2 mom.

*Rubriken till 63—66 §§.**Justitierådet Ljunggren och regeringsrådet Björkholm:*

När i det remitterade förslaget ordet röstberättigad förekommer, avses därmed röstberättigad medlem eller, där fullmäktigsystem är genomfört, fullmäktig, vare sig denne är medlem eller ej. I rubriken till 63—66 §§ har däremot nyssnämnda ord använts såsom beteckning allenast å fullmäktig, som icke är medlem. För undvikande av denna inkonsekvens synas i förevarande rubrik efter ordet röstberättigad böra tillfogas orden »som icke är medlem». Motsvarande tillägg torde böra göras jämväl i 66 § andra stycket. I 65 § tredje stycket läser däremot, på grund av det nära sammanhanget med andra stycket i samma paragraf, omförmälda tillägg icke vara påkallat.

65 §.

Lagrådet:

Skadeståndstalan mot revisor enligt 106 § kan föras — förutom av föreningen under förutsättning att föreningsstämma fattat beslut om talans anställande — jämväl, enligt första stycket i förevarande paragraf, å föreningens vägnar av röstberättigade utgörande minst en fjärdedel av samtliga röstberättigade under förutsättning antingen att stämma beslutat talan eller att sådan minoritet som nyss sagts biträtt å stämma framlagt förslag om anställande av talan. Den i första stycket andra punkten upptagna preklusionsregeln åsyftar uppenbarligen jämväl talan som anställes av föreningen själv. Detta skulle komma till tydligare uttryck, om nämnda punkt med viss jämkning av lydelsen finge utgöra ett särskilt stycke närmast efter första stycket.

Med den i första stycket gjorda hänvisningen till 64 § torde vara åsyftat, att jämväl i fråga om röstberättigads ansvarighet för rättegångskostnad skall gälla vad i 64 § sägs. Detta kan dock näppeligen anses klart framgå av lagtexten.

I andra stycket synes ordet »föras» böra utbytas mot annat uttryck så att det tydligare framgår, att rätten till talan är bevarad så snart talan väckts inom den föreskrivna preklusionstiden. Då talan om skadestånd enligt 106 § mot föreningsmedlem eller röstberättigad, som ej är medlem, icke kan föras av annan än föreningen, kan ifrågasättas om ej avfattningen av andra stycket i förevarande paragraf bör jämkas i enlighet härmed.

66 §.

Justitierådet Ljunggren och regeringsrådet Björkholm:

I fråga om andra stycket i denna paragraf hänvisas till vad vi anfört under rubriken till 63—66 §§.

68 §.

Lagrådet:

Enligt andra stycket må vissa beslut om ändring av stadgarna ej tillämpas mot medlem, som icke samtyckt till ändringen, under förutsättning

att medlemmen inom viss tid uppsäger sig till utträde ur föreningen. Denna tid sättes, då fullmäktige fattat beslutet, i relation till den särskilda underrättelse till medlemmarna, varom stadgas i 62 § sista stycket. Det är av stor vikt, att sådan underrättelse verkligen lämnas. Då det synes önskvärt, att garantier vinnas för att så sker, ifrågasätter lagrådet, om ej i förslaget bör upptagas bestämmelse, att anmälan för registrering av stadgeändringsbeslut skall i nu avsedda fall innehålla försäkran av styrelsen att underrättelse varom här är fråga ägt rum. Lämplig plats för en sådan bestämmelse torde vara första stycket i förevarande paragraf.

Det kan vidare enligt lagrådets uppfattning sättas i fråga, om ej den i andra stycket avsedda tidsfristen för uppsägning till utträde lämpligen bör fastställas till en månad i stället för fyra veckor.

69 §.

Lagrådet:

Det må framhållas, att andra stycket i 1 mom. väl är i det väsentliga avfattat i överensstämmelse med motsvarande stadgande i aktiebolagslagen (138 §), men att det ändock näppeligen kan anses på ett så tydligt sätt som önskvärt vore upptaga vad som lär vara avsett. Särskilt må därutinnan erinras om följande. Om ett beslut är behäftat med dels ett formellt fel — det har t. ex. ej tillkommit i behörig ordning — och dels ett materiellt fel som gör det till en nullitet, men ingen talan anställes inom klandertiden, så synes det — helst som första stycket avser även det fall att nullitet föreligger — mindre egentligt att reservationslöst angiva verkan av talans försummande så, att beslutet blir »gällande». Meningen torde väl vara den att beslutet icke vidare kan angripas på den formella grunden och att denna därför i allmänhet ej hindrar att beslutet registreras och verkställs. Beslutet bibehåller naturligtvis ändock sin egenskap att vara en nullitet.

I aktiebolagslagens nyssberörda stadgande har klandertiden bestämts till tre månader. Lagrådet förordar, att förslaget i detta hänseende bringas till överensstämmelse med aktiebolagslagen.

71 §.

Lagrådet:

Lagrådet utgår från att andra stycket bör tolkas så att, om anledning till tvångslikvidation uppkommit på grund av att antalet föreningsmedlemmar nedgått under det stadgade minimiantalet men detta antal åter uppnåtts innan rätten skall avgöra likvidationsfrågan, rätten icke skall meddela beslut om likvidation. Denna tolkning av lagrummet har kommit till uttryck även i utredningens betänkande (s. 225 under 75 §).

75 §.

Lagrådet:

I utredningens betänkande framhålls att personligt ansvar enligt denna paragraf, som motsvarar 50 § i gällande lag, ej torde föreligga för förbin-

delser, som uppkomma efter det medlemsantalet åter är fyllt. Lagrådet, som ansluter sig till denna tolkning, vill emellertid ifrågasätta, om icke i tydlighetens intresse denna stadgandets innebörd borde komma till uttryck i lagtexten. Det må påpekas, att så skett i 148 § andra stycket aktiebolagslagen, avseende det fall att likvidationsanledning inträtt till följd av att aktiekapitalet helt eller delvis gått förlorat.

76 §.

Lagrådet:

Beträffande första stycket hänvisas till vad som anförts under 22 §.

Justitieråden Geijer och Strandberg samt regeringsrådet Björkholm:

I tredje stycket föreskrives att, om likvidator, som är vald å föreningsstämma, entledigas eller eljest avgår eller avlider eller hinder för honom att vara likvidator uppkommer enligt första stycket och suppleant ej finnes, det åligger övriga likvidatorer att ofördröjligen sammankalla föreningsstämma för val av ny likvidator. Motsvarande bestämmelse återfinnes i aktiebolagslagen i 149 § tredje stycket första punkten. Det stadgas emellertid i sistnämnda styckes sista punkt vidare att, om andra likvidatorer ej finnas, länsstyrelsen på ansökan av aktieägare ofördröjligen skall utlysa bolagsstämma för val av ny likvidator. Det kan ifrågasättas, huruvida icke till tredje stycket i förevarande paragraf bör fogas en mot nyssnämnda stadgande i aktiebolagslagen svarande bestämmelse av innehåll att, om annan likvidator ej finnes, länsstyrelsen på ansökan av röstberättigad ofördröjligen skall utlysa föreningsstämma för val av ny likvidator.

79 §.

Lagrådet:

Det torde vara önskvärt, att lagrummet erhåller en något utförligare avfattning, så att därav tydligare framgår vad den likvidatorerna åliggande anmälningsskyldigheten omfattar såväl omedelbart efter inträdd likvidation som sedermera under likvidationens gång. Därvid torde 54 § i gällande förordning kunna tjäna till ledning.

80 §.

Lagrådet:

Om i stadgarna för förening är föreskrivet att en eller flera revisorer skola utses på annat sätt än genom val å föreningsstämma, skall enligt andra stycket sådan föreskrift obligatoriskt gälla i fråga om utseende av likvidationsrevisorer. Någon möjlighet att tillämpa annan ordning i detta hänseende föreligger, med den avfattning förslaget erhållit, icke. Väl kan det vara av betydelse för föreningarna att likvidationsrevisorer kunna utses på samma sätt som vanliga revisorer, men det kan ifrågasättas huruvida det är lämpligt med en regel av den kategoriska art som förslaget innebär. Enligt vad för lagrådet blivit upplyst har utredningen ej heller åsyftat, att

stadgandet skulle vara undantagslöst, utan avsett, att detsamma skulle tillämpas endast för det fall att stadgarna icke innehålla någon särskild bestämmelse om sättet för utseende av likvidationsrevisorer. Lagrådet anser för sin del mest ändamålsenligt att större frihet i nu ifrågavarande avseende beredes föreningarna än som framgår av förslaget. Sålunda torde förening böra äga att i sina stadgar bestämma i vilken ordning likvidationsrevisorer skola utses. Varken huvudregeln i första stycket första punkten eller stadgandet i andra stycket bör alltså äga tillämpning, om i stadgarna finnas därifrån avvikande regler angående sättet för utseende av likvidationsrevisorer. Lagrådet hemställer, att paragrafen omarbetas i nu angivna riktning.

Under förutsättning att vad lagrådet hemställt angående införande efter 46 § av en ny paragraf till innehållet motsvarande 108 § aktiebolagslagen vinner bifall, torde i sista stycket av förevarande paragraf böra hänvisas jämväl till denna nya paragraf.

Justitierådet Geijer:

Beaktas vad jag anfört vid 46 § 2 mom., torde till tredje stycket böra fogas en föreskrift att beträffande talan i vissa fall mot den som utsett likvidationsrevisor vad i 95 § stadgas om talan mot likvidationsrevisor skall äga motsvarande tillämpning.

81 §.

Lagrådet:

Enligt andra stycket skola revisorerna inom en månad efter det likvidatorerna till dem överlämnat redovisningshandlingarna avgiva revisionsberättelse. I fråga om tiden för redovisningshandlingarnas återställande finnes däremot icke någon direkt föreskrift. Därest det kunde anses, att bestämmelse härom indirekt lämnats genom den i tredje stycket gjorda hänvisningen till 50 §, skulle alltså gälla, att återställandet skall ske minst två veckor före den föreningsstämma, å vilken handlingarna skola framläggas. Förhållandet skulle alltså bli det, att de tider före stämman inom vilka revisionsberättelsen, å ena, samt redovisningshandlingarna, å andra sidan, skola av revisorerna avlämnas icke, såsom jämlikt 50 §, komma att sammanfalla. Detta torde vara mindre lämpligt. På grund av det anförda förordas, att första punkten i andra stycket av förevarande paragraf kompletteras med ett stadgande av innebörd att revisorerna hava att inom den där angivna tiden återställa redovisningshandlingarna.

Vad angår tredje stycket synes bland de paragrafer, till vilka hänvisning göres, böra upptagas även 48 §, som avser revisors rätt att vid granskningsarbetet anlita medhjälpare.

83 §.

Lagrådet:

Vad som med stadgandet i andra stycket i sak egentligen åsyftas lär vara att de speciella regler, som i 40 och 41 §§ föreslagits angående ekono-

misk förenings inventarium och balansräkning, icke skola gälla, sedan förening trätt i likvidation, utan att bokföringslagens bestämmelser då skola lända till efterrättelse, därvid skall iakttagas att uppgift skall lämnas om insatskapitalets storlek. Denna innebörd kan näppeligen anses vara klart uttryckt i förslaget. Den torde tydligare kunna angivas exempelvis genom ett stadgande, att vid upprättande av inventarium och balansräkning för förening i likvidation skola, oavsett vad i nämnda paragrafer stadgas, bokföringslagens regler lända till efterrättelse, med tillägg av vad förslaget föreskriver rörande insatskapitalet.

85 §.

Lagrådet:

Beträffande den i andra stycket förekommande hänvisningen till 35 § andra stycket är att märka, att enligt detta lagrum ansvarighet icke skall åvila undertecknarna av handling, där av omständigheterna vid handlingens tillkomst framgick, att den utfärdats för föreningen, samt den till vilken handlingen ställts av föreningen erhåller behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det begäran därom framställts eller personlig ansvarighet gjorts gällande mot undertecknarna. För att i motsvarande fall ansvarsfrihet enligt förevarande lagrum skall inträda synes emellertid böra vara en ytterligare förutsättning, att av omständigheterna vid handlingens tillkomst framgick att föreningen var i likvidation (jfr 159 § andra stycket aktiebolagslagen). En omformulering av lagrummet med beaktande av det anförda är därför enligt lagrådets mening erforderlig.

87 §.

Lagrådet:

Enligt förevarande paragrafs första stycke skola likvidationsrevisorerna inom en månad efter det redovisningshandlingarna överlämnats till dem avlämna revisionsberättelse till likvidatorerna. Angående redovisningshandlingarnas återställande till likvidatorerna hänvisar lagrummet till vad i 50 § är stadgat, vilket innebär att återställandet skall ske minst två veckor före den föreningsstämma, å vilken handlingarna skola framläggas. Under återopande av vad som anförts vid 81 § vill lagrådet förorda, att den i förevarande lagrums tredje punkt gjorda hänvisningen icke skall avse redovisningshandlingarnas återställande utan endast revisionsberättelsens innehåll, därvid allenast 51 § blir tillämplig. I stället bör då första punkten av förevarande lagrum kompletteras med en föreskrift av innebörd att inom den där angivna tiden revisorerna skola återställa redovisningshandlingarna.

88 §.

Lagrådet:

Första och andra styckena i förevarande paragraf motsvara 163 § aktiebolagslagen. Åt andra stycket har emellertid, churu någon skiljaktighet i

sak icke lärer vara åsyftad, givits en formulering, som i viss mån avviker från aktiebolagslagens. Användningen i andra stycket av det remitterade förslaget av uttrycket »Iakttages ej vad nu är sagt» skulle kunna föranleda den felaktiga slutsatsen, att i samma stycke angivna påföljder skulle inträda redan av den anledningen, att med skiftet droge ut på tiden. Enär skäl icke kan anses föreligga att giva stadgandet i nyssnämnda stycke annan formulering än den i 163 § andra stycket aktiebolagslagen använda, synas förslagets ordalag böra jämkas till överensstämmelse med aktiebolagslagens.

89 §.

Lagrådet:

Sedan likvidationsrevisorerna mottagit likvidatorernas förvaltningsberättelse jämte därvid fogade redovisningshandlingar, skola de, enligt vad i första stycket föreskrives, inom en månad därefter avgiva revisionsberättelse och återställa handlingarna. Härmed låter icke förena sig den därefter i samma stycke gjorda hänvisningen till 50 § beträffande redovisningshandlingarnas återställande, vilken hänvisning förty bör utgå.

95 §.

Lagrådet:

Talan mot likvidator eller likvidationsrevisor må, enligt vad i andra stycket stadgas, ej väckas senare än sex månader från det slutredovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades å föreningsstämma. Lagrådet håller före att denna tid, särskilt när det gäller talan mot likvidationsrevisor, är för knappt tilltagen. Framhållas må, att fråga om talan mot revisor ofta uppkommer först åtskillig tid efter det talan mot styrelse respektive likvidatorer anställts och då på grundval av den utredning som under rättegången förebragts. Det må också påpekas, att enligt aktiebolagslagen (171 §) tiden för talans anställande är betydligt längre än den här föreslagna, nämligen ett år vad angår likvidator och två år beträffande likvidationsrevisor. På grund av det sagda hemställer lagrådet, att i förevarande lagrum tiden, inom vilken talan skall väckas, sättes till ett år, åtminstone i fråga om talan mot likvidationsrevisor.

96 §.

Lagrådet:

I andra stycket stadgas bl. a. att, sedan i anledning av uppkommen fråga om återupptagande av förenings i likvidation verksamhet likvidatorerna avgivit berättelse rörande skälen härtill samt likvidationsrevisorerna avlämnat yttrande över berättelsen, dessa handlingar skola minst en vecka före den föreningsstämma, som har att besluta i frågan, hållas hos föreningen tillgängliga för medlemmarna. Detta är avsett att gälla även i fall då stämmans **befogenhet utövas av fullmäktige**, varav alltså — då hänvisningen i 62 § tredje stycket andra punkten icke avser förevarande paragraf — följer att, om det finnes fullmäktige vilka icke äro föreningsmedlemmar, dessa full-

mäktige ej ha någon ovillkorlig rätt att före fullmäktigsammanträdet få taga del av nämnda handlingar. Detta måste anses otillfredsställande, eftersom avsikten med stadgandet i första hand får antagas vara att bereda dem som skola besluta i frågan tillfälle att dessförinnan taga del av handlingarna. Lagrådet vill därför förorda, att i förevarande paragrafs andra stycke orden »för medlemmarna» utbytas mot »för de röstberättigade».

98 §.

Lagrådet:

I förevarande paragraf 1 mom. första stycket sista punkten stadgas, att fusionsavtal icke må träffas, med mindre förslag till avtal godkänts av stämman i den överlåtande föreningen. Av 3 mom. framgår att en förutsättning för att fusionsavtal må bringas till verkställighet dessutom är att rätten därtill lämnat tillstånd. Det senare villkoret synes böra komma till uttryck redan i 1 mom. Lagrådet föreslår därför, att till det förstnämnda stadgandet fogas en föreskrift därom att fusionsavtal ej må verkställas utan rättens tillstånd.

Har beslut enligt 2 mom. om godkännande av fusionsavtal fattats av fullmäktige, skola enligt 62 § sista stycket medlemmarna i den överlåtande föreningen underrättas om beslutet på sätt i stadgarna är föreskrivet. Beträffande denna underrättelse är det i än högre grad än i fråga om den underrättelse, som avses i 68 §, av betydelse att garantier skapas för att underrättelsen verkligen äger rum. Den uppsägningsrätt, som prekluderas inom viss tid från underrättelsen, åsyftar nämligen i fusionsfallet rätt att vinna utträde ur och återfå insatser jämte andel i beslutad vinstutdelning från en förening, som efter en jämförelsevis kort tidrymd icke består som självständigt företag. Den överlåtande föreningen är nämligen att anse som upplöst i och med att fusionen fullbordats.

De olägenheter, som skulle följa av att medlems utträdesrätt hålles svävande alltför länge, torde kunna undvikas, om krav uppställs på att styrelsen skall avgiva skriftlig försäkran om att vederbörlig underrättelse skett. Sådan skyldighet att avgiva försäkran kunde, på motsvarande sätt som av lagrådet förordats vid 68 §, knytas till den anmälan för registrering av beslutet om godkännande av fusionsavtalet, varom enligt lagrådets här nedan uttalade mening föreskrift synes böra upptagas i lagen.

Det remitterade förslaget innehåller, till skillnad mot aktiebolagslagen (174 § 1 mom. andra stycket och 175 § 2 mom. sista stycket), icke någon bestämmelse rörande registrering av beslutet om fusionsavtalets godkännande. En sådan skulle dock fylla vissa funktioner. Främst skulle den för utomstående, särskilt kreditgivare åt den överlåtande föreningen, innebära en värdefull upplysning. Visserligen skall enligt 3 mom. ett offentliggörande ske av den tilltänkta fusionen men först på ett senare stadium. Det torde, rent allmänt sett, vara av betydelse att i registret redan tidigare införelse sker angående den överlåtande föreningens uppgående i annan förening, vilket bl. a. medför att ansvarigheten för den överlåtande föreningens skulder

överflyttas på den övertagande föreningen. Vidare är det en påtaglig fördel att prövningen av beslutet kommer att ske i samma ordning som gäller för andra beslut av beskaffenhet att böra registreras.

Lagrådet förordar därför, att i 2 mom. införes ett tredje stycke av innehåll, att inom fyra månader från det beslutet om godkännande av fusionsavtalet fattades eller, om klandertalan därå väckts, från det denna talan genom lagakraftätagande dom ogillades beslutet skall av den överlåtande föreningens styrelse anmälas för registrering, varvid två avskrifter av protokoll som förts i ärendet, innehållande fullständigt angivande av fusionsavtalet, skola fogas vid anmälningen. Därjämte torde här böra upptagas föreskrift dels därom att registreringsanmälan skall innehålla sådan försäkran av styrelsen som ovan nämnts, dels ock att frågan om fusion förfaller, om anmälan ej sker inom föreskriven tid.

Bifalles lagrådets nu gjorda hemställan, bli vissa ändringar nödvändiga jämväl av bestämmelserna i 3 mom. rörande ansökningen om rättens tillstånd att bringa fusionsavtalet till verkställighet. Sålunda lärer tiden för ansökan böra räknas från det registrering skett och i stället för de protokollsavskrifter, som enligt förslaget skola fogas vid ansökningen, bevis om verkställd registrering böra bifogas. Vidare synes, i överensstämmelse med aktiebolagslagen, i första stycket av 3 mom. böra införas bestämmelse, att genom rättens försorg underrättelse skall tillställas länsstyrelsen om ansökan som gjorts inom föreskriven tid samt om beslut som meddelats i anledning av ansökningen. En sådan bestämmelse torde vara påkallad med hänsyn till de av lagrådet här nedan vid 103 § föreslagna reglerna om skyldighet för länsstyrelsen att i vissa fall förklara fusionsfrågan förfallen.

Införes i enlighet med lagrådets förslag bestämmelse om registrering av fusionsavtal innan ansökan hos rätten göres, synes vidare dels den i 3 mom. andra stycket nämnda registreringsanmälan böra avse rättens beslut, varigenom tillstånd givits, dels ock tredje stycket så avfattas, att fusionen anses genomförd, när rättens beslut blivit registrerat.

103 §.

Lagrådet:

På sätt framgår av vad lagrådet uttalat vid 98 § bör enligt lagrådets mening den överlåtande föreningens beslut om godkännande av fusionsavtal registreras. Om emellertid, efter det sådan registrering skett, fusionsfrågan icke fullföljts genom ansökan inom föreskriven tid om rättens tillstånd att bringa avtalet till verkställighet eller ansökan genom lagakraftätagande beslut avslagits eller beslut om rättens tillstånd icke anmälts för registrering inom den i 98 § 3 mom. andra stycket stadgade tiden, är det av vikt att den tidigare anteckningen i registret avföres därur. Lagrådet förordar, att bestämmelser om fusionsfrågans förfallande och om anteckning därom i registret upptagas i ett särskilt moment av förevarande paragraf. Där bör då också inflyta föreskrift om klagan över förfallobeslut varom nyss nämnts samt därom att vid registrering av rättens tillståndsbeslut i registret skall

antecknas att den överlåtande föreningen är upplöst. Motsvarighet till de sålunda föreslagna bestämmelserna finnes i aktiebolagslagen 199 § och 206 § andra stycket.

110 §.

Lagrådet:

I första stycket 1 stadgas bl. a. straff för styrelseledamot, likvidator »eller annan», där han uppsåtligt eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i handling, som hålles tillgänglig för föreningsmedlemmar eller röstberättigade eller framlägges å föreningsstämma. En föreningsmedlem eller en utanför föreningen stående person, exempelvis en föreningens borgenär eller gäldenär, torde alltså kunna drabbas av straff enligt berörda bestämmelse för oriktiga eller vilseledande uppgifter, som han av grov vårdslöshet lämnat i en till föreningen ställd ansökan eller annan handling, avsedd att föredragas å föreningsstämma. Detta synes ägnat att inge allvarliga betänkligheter. Det förtjänar också framhållas, att motsvarande straffbestämmelse i aktiebolagslagen (213 § första stycket 4) avser allenast styrelseledamot, verkställande direktör och likvidator. Lagrådet hemställer, att förslaget omarbetas så, att nu behandlade straffföreskrift blir tillämplig endast beträffande styrelseledamot och likvidator.

111 §.

Lagrådet:

Om i 81, 87 och 89 §§ de ändringar komma att vidtagas, som lagrådet beträffande dessa paragrafer föreslagit, medför detta att vissa av de i förövarande paragrafs första stycke 5 angivna lagrummen böra utgå.

113 §.

Lagrådet:

Denna paragraf motsvarar 2 § andra stycket i 1911 års föreningslag, vilket stadgande tillkom i samband med den år 1930 genomförda lagstiftningen om bostadsrättsföreningar. Avfattningen av de båda bestämmelserna sammanfaller dock ej helt. I den mån förslaget, såsom det avfattats, till äventyrs skulle åsyfta en saklig ändring i vad som för närvarande gäller, ha några skäl därför icke anförts. Med hänsyn härtill torde den tidigare ordalydelsen böra bibehållas.

Enligt övergångsbestämmelse till lagen den 25 april 1930, genom vilken 2 § i 1911 års lag erhöll sin nuvarande lydelse och som trädde i kraft den 1 juli 1930, skall vad i lagen stadgas om förbud för förening att till sina medlemmar upplåta lägenhet under nyttjanderätt annorledes än för bestämd tid icke äga tillämpning, såvitt fråga är om upplåtelse av lägenhet i hus, som föreningen före lagens ikraftträdande förvärvat eller börjat uppföra. Då enligt 1 § i förslaget till lag angående införande av nya lagen om ekonomiska föreningar nämnda övergångsbestämmelse skulle bli upphävd, bleve följden härav att det i 113 § stadgade förbudet komme att för

framtiden gälla generellt utan något som helst undantag. Det torde vara uppenbart att den nya lagstiftningen icke bör medföra sådan verkan; att döma av vad i betänkandet uttalas synes detta ej heller vara åsyftat. För undvikande härav lär — lämpligen i promulgationslagen — böra uttryckligen stadgas, att bestämmelsen i 113 § icke skall äga tillämpning beträffande upplåtelse av lägenhet i hus som av förening förvärvats eller börjat uppföras före den 1 juli 1930.

114 §.

Lagrådet:

Enligt förslaget »böra» de två personer, som bestyrka riktigheten av avskrift varom förmäles i lagen, vid sina namn angiva yrke och postadress. Då det kan vara fråga om avskrift av betydelsefulla handlingar, synes det ur identifieringssynpunkt vara påkallat, att angivandet av ifrågavarande personers yrke och postadress göres obligatoriskt.

Det torde utan uttryckligt stadgande vara uppenbart att, om avskrift är bestyrkt av notarius publicus eller landsfiskal, detta är tillfyllest.

116 §.

Lagrådet:

Om påkallande av tillämpning av en i föreningsstadgar intagen skiljedomsklausul skall enligt denna paragraf gälla vad om stämning finnes i lagen stadgat. Det synes, med hänsyn till innehållet i de bestämmelser som här närmast kunna komma i fråga, vara riktigare och tydligare att hänvisning sker till vad i lagen finnes stadgat om talans väckande och om delgivning.

118 §.

Lagrådet:

Enligt 91 § gällande lag om ekonomiska föreningar skall vad i lagen är föreskrivet ej äga tillämpning å bl. a. sparbanker samt förening av trafikförsäkringsanstalter, vilken av försäkringsinspektionen godkänts att handha för anstalterna gemensamma angelägenheter. I 118 § av utredningens förslag, som angivits vara avfattad i nära överensstämmelse med nyssnämnda stadgande i 1911 års lag, hade — utan särskild motivering — icke upptagits sådan förening av trafikförsäkringsanstalter. Förevarande paragraf i det remitterade förslaget överensstämmer i sin tur med utredningens förslag med det undantaget att även sparbanker utesluts.

På sätt i motiven till det remitterade förslaget anförts lär det vara obehövt att i uppräknningen av undantag medtaga sparbank. Däremot torde alltjämt skäl föreligga att från lagens tillämpning uttryckligen undantaga sådan förening av trafikförsäkringsanstalter, som förut omnämts.

Förslaget till lag angående införande av nya lagen om ekonomiska föreningar.

Lagrådet:

Lagrådet hänvisar till vad som angående förevarande förslag anförts under förslaget till lag om ekonomiska föreningar dels inledningsvis dels vid 113 §.

3 §.

Lagrådet:

Enligt denna paragraf skola i 1911 års lag givna särskilda bestämmelser för ekonomiska föreningar med personligen ansvariga medlemmar fortfarande tillämpas dels å vissa kreditkassor dels ock å andra, vid nya lagens ikraftträdande bestående ekonomiska föreningar med begränsad personlig ansvarighet. Det må påpekas, att på grund härav icke blott de stadganden, som i 1911 års lag finnas upptagna under rubriken »Bestämmelser avseende allenast ekonomiska föreningar med personligen ansvariga medlemmar» d. v. s. 65—72 §§, utan även vissa andra föreskrifter i nämnda lag fortfarande bli tillämpliga. Om t. ex. fråga skulle uppkomma att genom stadgeändring minska eller skärpa den personliga ansvarigheten, skola den äldre lagens bestämmelser i 42 och 44 §§ tillämpas, innebärande bl. a. att en av de två föreningsstämmor som, där ej samtliga röstberättigade äro ense, ha att fatta beslut i frågan måste vara ordinarie.

4 §.

Lagrådet:

I förevarande paragraf har 6 mom. samma lydelse som 3 § 8 mom. första stycket i utredningens förslag. I motiveringen till detta stycke anförde utredningen bl. a., att det torde vara uppenbart att ett stämmobesluts rättsliga verkan borde bedömas enligt lag, som gällde vid beslutets fattande, samt att samma lag borde lända till efterrättelse beträffande registrering och verkställighet av beslutet. I lagtexten upptogs emellertid icke bestämmelse rörande beslutets verkställighet; utredningen lärer hava ansett uttryckligt stadgande därom obehövt.

I motsvarande stadgande — 4 § 6 mom. första stycket — i lagen angående införande av nya lagen om aktiebolag har däremot beslutets verkställande uttryckligen omnämnts. Regler om verkställighet äro visserligen i aktiebolagsrätten jämförelsevis många, under det att bestämmelser av sådan art beträffande föreningar äro mycket fåtaliga. Då det emellertid synes lämpligt, att stadganden av samma innebörd i den nya lagen om ekonomiska föreningar och i aktiebolagslagen samt i övergångsbestämmelserna till dessa lagar, om särskilda skäl ej tala däremot, äro utformade på enahanda sätt, hemställer lagrådet, att lydelsen av nu förevarande moment måtte ändras

till överensstämmelse med 4 § 6 mom. första stycket promulgationslagen till aktiebolagslagen.

Övriga lagförslag.

Lagrådet:

Förslagen lämnas utan anmärkning.

Ur protokollet:

Bengt Larson.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 januari 1951.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden QUENSEL, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets den 30 december 1950 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 29 september 1950 remitterade förslagen till

1. lag om ekonomiska föreningar;
2. lag angående införande av nya lagen om ekonomiska föreningar;
3. lag om ändring i lagen den 25 april 1930 (nr 115) om bostadsrättsföreningar;
4. lag om ändrad lydelse av 1 § bokföringslagen den 31 maj 1929 (nr 117); samt
5. lag om ändring av 54 § lagen den 13 maj 1921 (nr 227) om ackordsförhandling utan konkurs.

Efter redogörelse för utlåtandet anför föredraganden följande.

I fråga om huvudgrunderna för den föreslagna regleringen av de ekonomiska föreningarnas verksamhet har lagrådet icke funnit anledning till erinran. De av lagrådet förordade kompletteringarna och jämkningarna av förslaget till lag om ekonomiska föreningar och av förslaget till promulgationslag avse ock övervägande detaljfrågor.

Det mest betydelsefulla spörsmål, som beröres i lagrådets utlåtande, gäller de nya normer, som enligt den föreslagna lagstiftningen ansetts böra läggas till grund för gränsdragningen mellan, å ena sidan, de föreningar som skola inbegripas under lagstiftningen och, å andra sidan, dem som ställas utanför denna. Två av lagrådets ledamöter ha uttalat betänkligheter dels i fråga om lämpligheten att från föreningsformen utesluta sammanslutningar, som arbeta i vanligt vinstsyfte genom att till främjande av medlemmarnas ekonomiska intressen bedriva ekonomisk verksamhet av icke-kooperativ natur, dels ock i anledning av förslaget att från de ekonomiska föreningarnas kategori utmönstra föreningar med ideellt syfte som bedriva bokföringspliktig verksamhet. I det förra avseendet har jag ej funnit skäl frångå den stånd-

punkt, åt vilken jag givit uttryck i anförandet till statsrådsprotokollet för den 29 september 1950. Vad angår frågan om tillskapande av en ny bolagsform för mindre företag bör denna, såsom jag tidigare framhållit, bli föremål för prövning i samband med den blivande utredningen för översyn av aktiebolagslagen.

Beträffande åter spörsmålet om de ideella föreningarna med bokföringspliktig verksamhet kan jag ansluta mig till vad nämnda två ledamöter inom lagrådet uttalat därom att det ej bör tagas för givet, att lagstiftningens uppgifter, såvitt angår dessa sammanslutningar, bli slutgiltigt lösta genom att de nu utrangeras ur lagen och överlämnas åt den av lagstiftningen oreglerade tillvaro som är de ideella föreningarnas. Frågan om behovet av lagregler för detta slag av sammanslutningar torde böra med uppmärksamhet följas av lagstiftaren. Med hänsyn till att den nya föreningslagstiftningen icke möjliggör sammanslutningarnas registrering som föreningar men det ur näringsrättslig synpunkt torde vara en fördel att alla företag, som bedriva bokföringspliktig verksamhet, finnas införda i något officiellt register, synes vid en revision av lagstiftningen rörande handelsregister och firma böra övervägas frågan om nu åsyftade föreningars registrering. Någon ändring i förslaget till lag om ekonomiska föreningar har jag emellertid ej funnit påkallad i förevarande sammanhang.

Lagrådet har förordat ett uttryckligt stadgande därom att annan förening med ekonomiskt syfte än sådan som kan vinna registrering enligt förslaget saknar rättskapacitet. Jag vill ej motsätta mig att ett dylikt stadgande upptages och har fördenskull — såsom en ny paragraf, 119 §, i huvudlagen — låtit införa en bestämmelse av innehåll att förening med ändamål att genom annan ekonomisk verksamhet än i 1 § sägs främja medlemmarnas ekonomiska intressen ej kan, med mindre annat följer av vad eljest är i lag stadgat, förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter, ej heller inför domstol eller annan myndighet söka, kära eller svara.

En annan fråga av större vikt, som behandlas av lagrådet, gäller föreskrifterna angående revision. Lagrådet har sålunda påpekat att förslaget, i motsats till nya aktiebolagslagen, saknar bestämmelser huru förfaras skall i händelse revisorer ej utses eller en icke behörig person utses till revisor. Jag anser i likhet med lagrådet att regler i detta ämne böra upptagas i lagen. I en ny paragraf, 47 §, har införts ett stadgande därom att länsstyrelsen under vissa förutsättningar i nu avsedda fall äger förordna revisorer. I paragrafen har ock intagits bestämmelse angående arvode till sådan revisor, av enahanda innebörd som föreskriften rörande arvode till s. k. minoritetsrevisor i det remitterade förslaget 47 § sista stycket. Med hänsyn till den sålunda upptagna nya paragrafen ha 47—49 §§ i det remitterade förslaget erhållit beteckningen 48—50 §§, varjämte 50 § i förslaget sammanförts med 51 §.

Inom lagrådet ha vidare riktats vissa erinringar mot avfattningen av 46 § 2 mom., enligt vilket stadgande möjlighet öppnas för förening att under

vissa villkor till revisor utse juridisk person. Jag har låtit omarbета stadgandet i den riktning tre av lagrådets ledamöter förordat. Den av lagrådet förordade jämkningen av ordalagen i 45 § första stycket har jag ej funnit påkallad.

Lagrådet har ifrågasatt, om ej i 11 §, som innehåller regler om inträde av nya medlemmar, borde upptagas en bestämmelse motsvarande den i 14 § angående möjligheten att i stadgarna föreskriva att uppsägning skall ske skriftligen och vara försedd med medlemmens bevittnade namnunderskrift. En dylik bestämmelse synes kunna införas i 11 § andra stycket.

De i 22 § första stycket och 76 § första stycket upptagna reglerna om dispens från kravet att styrelseledamot respektive likvidator skall vara här i riket bosatt svensk medborgare ha enligt lagrådets hemställan erhållit en sådan avfattning, att dispens kan meddelas endast »för särskilt fall». Motsvarande dispensregel i 29 § första stycket beträffande firmatecknare har i överensstämmelse med lagrådets yttrande omformulerats för att utmärka att dispens i detta fall erfordras endast i fråga om bemyndigande för annan person än styrelseledamot eller styrelsesuppleant att teckna föreningens firma. Lagrådet har vidare förordat, att i lagen stadgas förbud att bemyndiga den som är omyndig att vara firmatecknare. Jag har låtit införa en dylik bestämmelse i 29 § första stycket; därav påkallad jämkning har vidtagits i 9 § andra stycket.

Den i 69 § 1 mom. andra stycket avsedda klandertiden lär i överensstämmelse med lagrådets förslag böra bestämmas till tre månader.

Beträffande övriga inom lagrådet framförda ändringsförslag avse dessa i stort sett frågor av mindre räckvidd. Jag kan i huvudsak ansluta mig till vad lagrådet yttrat i dessa hänseenden. Jämknings- eller kompletteringar torde sålunda i enlighet med vad lagrådet förordat böra ske i huvudlagen 1 §, 6 § 6, 13 § första stycket, 17—19, 21 och 26 §§, 33 § andra stycket, 40 § 2 mom. andra stycket, 43 §, 46 § 1 mom., 55 §, 62 § fjärde stycket, 65, 68, 75, 79—81, 83, 85, 87—89, 96, 98, 103, 110, 111, 113, 116 och 118 §§ samt i promulgationslagen 4 § 6 mom., varjämte såsom ett nytt moment, 8 mom., av 4 § i förslaget till promulgationslag lär böra upptagas en övergångsbestämmelse i anslutning till stadgandet i huvudlagen 113 §.

Vad angår de inom lagrådet gjorda uttalandena, som ej särskilt berörts i det föregående, vill jag tillägga följande.

Tre av lagrådets ledamöter ha — med förmälan att ordet »föreningar» i 5 § framstode som en mindre adekvat beteckning för andra föreningar än de ekonomiska — föreslagit ett tillägg för att klarare utmärka bestämmelsens innebörd. Paragrafen torde böra omformuleras i enlighet med den hemställan som sålunda gjorts.

Mot den i det remitterade förslaget 13 § andra stycket upptagna regeln rörande överlåtelse av andel i förening, där medlemskapet är förbundet med ägande eller brukande av fastighet eller rörelse, ha tre av lagrådets ledamöter riktat vissa övervägande redaktionella anmärkningar. Lagrummet

synes böra omarbetas under iakttagande härav. Däremot har jag ej ansett att stadgandet, såsom en av lagrådets ledamöter förordnat, bör utgå.

Vad särskilda ledamöter av lagrådet anført beträffande 33 § första stycket och ingressen till 40 § har jag ej funnit påkalla ändring av lagtexten.

Enligt 38 § skall styrelsen till revisorerna överlämna årsredovisningshandlingarna viss minsta tid före den föreningsstämma, där redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen skola framläggas. I anslutning till uttalande av lagrådet synes tiden kunna fastställas till en månad i stället för, såsom enligt det remitterade förslaget, tre veckor.

Beträffande stadgandet i 76 § tredje stycket rörande val av ny likvidator i stället för likvidator, som entledigats eller avgått, ha tre av lagrådets ledamöter ifrågasatt om ej ett tillägg borde ske av innehåll att i visst fall länsstyrelsen skulle äga utlysa föreningsstämma för val av ny likvidator. Ett sådant tillägg synes emellertid kunna undvaras med hänsyn till de i förslaget 77 § och 82 § första stycket intagna föreskrifterna.

På grund av lagrådets uttalande i fråga om bestämmelserna i 95 § om talan mot likvidator eller likvidationsrevisor har tiden, inom vilken talan skall väckas, fastställts till ett år, beträffande såväl likvidator som likvidationsrevisor.

Lagrådet har vid 114 § förordnat, att angivandet av yrke och postadress för dem som bestyrkt riktigheten av avskrift bör göras obligatoriskt. Jag har funnit detta mindre lämpligt, varför ändring i det remitterade förslaget ej vidtagits på denna punkt.

Utöver vad som framgår av det anförda ha vissa redaktionella jämkningar skett i såväl de till lagrådet remitterade lagförslagen som det i statsrådsprotokollet för den 29 september 1950 omförmälda förslaget till ändring av förordningen om jordbrukets kreditkassor.

Föredraganden hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga i enlighet med det föregående omarbetade förslag till

1. lag om ekonomiska föreningar;
2. lag angående införande av nya lagen om ekonomiska föreningar;
3. lag angående ändring i lagen den 25 april 1930 (nr 115) om bostadsrättsföreningar;
4. lag om ändrad lydelse av 1 § bokföringslagen den 31 maj 1929 (nr 117);
5. lag angående ändring av 54 § lagen den 13 maj 1921 (nr 227) om ackordsförhandling utan konkurs; samt
6. förordning angående ändrad lydelse av 69 § Kungl. Maj:ts förordning den 5 juni 1942 (nr 325) om jordbrukets kreditkassor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Georg Dahlin.
